CURSUS
THEOLOGICO-MORALIS
Tomus Posterior

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat
DE SACRAMENTIS, & CENSURIS,
Ad usum Tyronum elucubratus,
Et in Quotidianis Prælectionibus

A P. DOMINICO VIVA
SOCIETATIS JESU
SACRÆ THEOLOGIÆ PROFESSORE
Suis Auditoribus Traditus
In Palæstrâ Collegii Neapolitani ejusdem Societatis,
Cupientibus, atque instantibus Theologiæ Moralis Candidatis,
IN LUCEM PUBLICAM EDITUS,
AC DICATUS
EXCELLENTISSIMO PRINCIPI
D. MARCO ANTONIO
BORGHESIO
SULMONÆ PRINCIPI, ac ROSSANI,
PROREGI JAM NEAPOLITANO, &c.

PARS OCTAVA
DE CENSURIS.

PATAVII, Ex Typographia Seminarii, MDCCXXIII.
Apud Joannem Manfrè.
SUPERIORUM PERMISSU, ac PRIVILEGIO.

INDEX

QUÆSTIONUM, & ARTICULORUM,

Qui in hoc tractatu de CENSURIS continentur.

QUÆSTIO PRIMA.

QUÆSTIO II.

QUÆSTIO III.

QUÆSTIO IV.

QUÆ-

QUÆSTIO V.

QUÆSTIO VI.

QUÆSTIO VII.

QUÆSTIO VIII.

QUÆSTIO IX.

CUR-

CURSUS
THEOLOGICO-MORALIS
Ad usum Tyronum elucubratus.

DE
CENSURIS.

PARS QUARTA.

Procemium.

Ure merito post tractatum de Sacramentis datur Censuris locus; quippe quæ ad potestatem etiam clavium spectant; siquidem non solum ad claves Ecclesiæ spectat aperire, & claudere cœlum, ligare, & solvere, sed etiam Censuras Ecclesiasticas ferre, ac tollere. Omnibus sane earum cognitio perutilis est, sed Confessariis peropportuna, ut in foro Sacramentali judicium convenienter exerceant. Quoniam autem plures sunt Censurarum species; In prima quæstione agemus de Censuris in genere. In secunda, Quonam pacto illæ tollantur? In tertia, descendendo ad illas in specie, plura inquiremus de Excommunicatione majori, & minori. In quarta, de Effectibus Excommunicationis. In quinta agemus de celebrioribus excommunicationibus in particulari. In sexta de Suspensione, necnon de depositione, & degradatione, quæ suspensioni affinia sunt. In septima de Interdicto, ubi pariter de Cessatione a divinis, quæ valde cum Interdicto convenit. In octava de Irregularitate, quæ plurimum censuras imitatur. Agemus denique de Irregularitatibus tam ex delicto, quam ex defectu in particulari.

QUÆSTIO PRIMA.

De Censuris in Communi.

QUærendum primo, Quid, & Quotuplex sit Censura? Secundo, Quinam possit Censuras ferre? Tertio, Erga Quos? Quarto, quam ob Causam? Quinto, quanam forma ferantur? Sexto, Quomodo quis excusetur ab illis incurrendis? Septimo, de earumdem effectibus. In sequenti porro quæstione inquiremus, quonam pacto tollantur?

ARTICULUS I.

Quid, & Quotuplex sit Censura?

I. Censura est Pœna medicinalis privans bonis quibusdam spiritualibus.

II. Quatenus est pœna, infligitur etiam sine spe emendationis: & quatenus est medicina, emendato reo debet tolli.

III. Triplex datur dumtaxat Censurarum species, Excommunicatio, Suspensio, & Interdictum.

IV. Irregularitas ex delicto non est inter Censuras recensenda; Nec Cessatio a divinis, Depositio, aut Degradatio.

V. Censura alia est ab Homine lata, alia a Jure. Num possit pro peccatis futuris ab Homine censura ferri? Et num ea perseveret post mortem ferentis?

VI. Quanam sit formula Censuræ latæ sententiæ, quanam ferendæ? Et quid in dubio, num sit lata, an ferendæ sententiæ.

I. QUæritur primo; Quid veniat nomine Censuræ?

Respondeo, apud antiquos Romanos Censuram significasse tum Censoris dignitatem, cujus erat mores populi corrigere, tum ipsam correctionem, seu pœnam, ac mulctam; quam delinquentibus imponebant: Unde factum est, ut pœnæ etiam ab Ecclesia ad correctionem morum institutæ dicantur Censuræ.

Definitur autem communiter isthæc Censura, *Pœna medicinalis privans bonis quibusdam spiritualibus*; ut videre est apud Pal., Hurt., Con., & alios. Dicitur *Pœna*; quia supponit culpam, quam puniat. Dicitur *Medicinalis*; quia per ipsam non solum punitio, sed etiam correctio Rei, seu emendatio intenditur. Dicitur demum *Privans bonis quibusdam Spiritualibus*; quia ut sit pœna Ecclesiastica, iis bonis privare debet, quæ sunt propria fidelium, videlicet Spiritualibus, puta, Sacramentis, Suffragiis, Ingressu Ecclesiæ, &c. Quod si aliquando etiam bono aliquo temporali Censura privet, (ut excommunicatio, quæ privat communione, & consortio fidelium) eo privat, quatenus aliqualiter etiam spirituali; siquidem cum fidelibus conversari, bonum quoddam est spirituale; quo excommunicatus privatur, tum ne aliis noceat, tum ut ipse resipiscat.

II. Ex hoc autem quod Censura non solum sit medicina, sed etiam pœna, sequitur, quod possit infligi, etiamsi non speretur emendatio; dummodo conferat ad bonum publicum; absterrentur enim communiter homines

nes per talem pœnam a delictis: Ex hoc vero quod Censura non solum sit pœna, sed etiam medicina, sequitur pariter, quod ægroto curato debeat auferri; ut Doctores communiter docent; & ideo Censura dici solet Vinculum, cujus est ita ligare, ut possit solvi. Quare pœna, quæ sine spe remissionis imponitur, dici non potest Censura.

III. Quæritur secundo; Quotuplex sit Censura?

Respondeo, primo dividi Censuram in tres præcipuas species, Excommunicationem, Suspensionem, & Interdictum. Ratio est, quia in Cap. *Quarenti, de Verborum significatione* interrogatus Innoc. III., Quid per Censuram Ecclesiasticam intelligatur? *Respondemus*, ait, *quod non solum Interdicti, sed etiam suspensionis, & Excommunicationis sententia valeat intelligi*. Quæ responsio Pontificis, cum sit doctrinalis, debet omnes Censurarum species complecti.

IV. Rejicitur hinc primo opinio Soti, Corneii, Victor., Cani, & aliorum Thomistarum recensentium inter Censuras Irregularitatem ex delicto, & Cessationem a divinis. Ratio est, tum quia Innoc. III. illas non numerat inter Censuras; nec ullo alio textu, ratione, aut auctoritate (ut notat Suar. hic num. 3.) habetur, quod inter Censuras recensendæ sint; Tum etiam, quia Irregularitas ex delicto non est pœna medicinalis, quæ post resipiscentiam delinquentis debeat tolli, sed est ex se perpetua; nec tollitur per absolutionem, sicut Censura, sed per dispensationem; & qui eam violat, non incurrit aliam irregularitatem, sicuti violans Censuram: Item Cessatio a divinis, per quam prohibetur, ne in aliquo loco divina celebrentur, non est proprie Interdictum locale, nec Censura, sed quoddam præceptum simile Interdicto locali, quod imponitur ad repellendas injurias Ecclesiæ factas, ut habetur in *Clement.* 1. *de Sententia Excommunicationis*. Hoc autem ex eo constat, quia violantes Cessationem a divinis non incurrunt irregularitatem, ut ostendunt Navar., & Sylvest. apud Avil. part. 1. dub 4.: Contra vero violantes Censuram; ergo cessatio a divinis non est proprie Censura; Immo nec proprie pœna, ut suo loco dicemus.

Rejicitur secundo opinio Recentiorum addentium numero Censurarum Depositionem, & Degradationem. Etenim istæ pariter sunt pœnæ perpetuæ, nec infliguntur in medicinam, ut reus a contumacia desistat, sed præcise ut puniatur.

Ex quibus deducitur, quod virtute Jubilæi non possit tolli irregularitas ex delicto, ut ostendemus quæst. ultima de Irregular. contra plures Thomistas: Quamvis enim tunc tolli possint omnes Censuræ, & pœnæ Ecclesiasticæ; At irregularitas ex delicto non est Censura; Et quamvis sit pœna Ecclesiastica, nihilominus, ut notat Navar. cap. 27. num. 250., virtute Jubilæi illæ solum pœnæ Ecclesiasticæ tolli possunt, quæ impediunt usum, seu susceptionem Sacramentorum; (ut est suspensio imposita a Confessario, ne per tantum tempus quis celebret, aut communicet, necnon pœna, qua aliqui Canones mandant, ne per aliquod tempus aliquis ad communionem admittatur.) Et ratio est, quia in bulla Jubilæi expresse habentur ea verba: *Per præsentes autem super aliqua irregularitate publica, vel occulta non intendimus dispensare*.

V. Dividitur secundo Censura in Latam a Jure, seu per legem, aut statutum, & Latam ab Homine, seu per sententiam hominis. Prima ex natura sua est perpetua, adeoque durat quoadusque contraria lege, aut

consuetudine revocetur; & semper imponitur pro peccatis futuris, ut scilicet impediantur; puta quando dicitur, Qui percusserit Clericum, sit Excommunicatus. Secunda durat, quandiu durat jurisdictio illam ferentis, & plerumque imponitur pro peccatis præteritis, ut scilicet puniantur, & delinquens corrigatur: Verbi gratia, si excommunicentur qui furati sunt, nisi intra mensem satisfaciant. Quamvis etiam aliquando feratur Censura ab homine per sententiam generalem pro peccatis futuris, ut mox dicemus.

Subdividitur itaque Censura lata ab homine in Specialem, & Generalem. Censura specialis, seu per sententiam specialem fertur in personas determinatas ob aliquod peccatum particulare præteritum: Verbi gratia, si Episcopus excommunicet Titium, quia contumaciter diu abest a beneficio; Vel si excommunicet omnes, qui incenderunt agrum alienum, nisi intra mensem satisfaciant. Censura vero generalis dicitur illa, quæ fertur generaliter pro aliquo delicto futuro; verbi gratia, si Episcopus excommunicet omnes, qui furabuntur in templo.

Dubium tamen est apud Doctores; An hujusmodi Censura pro peccatis futuris possit ab homine ferri? Etenim in cap. *Romana, de Sententia Excommunicationis in 6.* hæc habentur: *Caveant Episcopi, ne sententias excommunicationis sive generaliter, sive specialiter in aliquos pro culpis futuris proferre præsumant.*

Sed Con. num. 15. ex Suar. respondet primo, hoc jus non continere præceptum, sed admonitionem. Secundo in eodem jure subditur, hoc non esse faciendum, nisi rationabilis causa subsit, quæ in sententia exprimatur: Unde sequitur, ex rationabili causa id fieri posse, dummodo prædicta causa exprimatur in ipsa sententia.

Colliges primo ex dictis, quod si Episcopus ferat excommunicationem contra eos, qui furantur in templo, & deinde aut moriatur, aut desinat esse ejus loci Episcopus, aut aliter jurisdictionem amittat, in tali casu qui furati sunt ante mortem, vel discessum Episcopi, sunt excommunicati; secus vero qui post Episcopi mortem etiam furantur. Si vero Episcopus excommunicet eos, qui furati sunt, nisi intra mensem restituant, & antequam mensis labatur, ipse moriatur, nullus ex non restituentibus est excommunicatus; quia ante terminum præfixum excommunicationi incurrendæ desiit jurisdictio Episcopi, atque adeo excommunicatio. Ita communiter Doctores apud Con. disp. 13. dub. 2.

Colliges secundo, Excommunicatum ab homine etiam post mortem excommunicantis remanere excommunicatum. Ratio est, quia jure communi statutum est, quod nemo liberetur a Censura, quam semel incurrit, nisi per absolutionem. Quod si excommunicatio ab homine sit incursa ex defectu alicujus requisiti, & dum expectatur tale requisitum, moriatur, qui tulit excommunicationem, Excommunicatio in tali casu non incurritur, quia tunc desiit potestas illam ferentis.

Colliges tertio, censuram, quæ fertur per legem, aut statutum, semper incurri, donec lex revocetur; quia nunquam desinit potestas legislatoris: Etenim qui condit legem, condit illam in persona ejus, a quo potestatem condendi legem accepit, qui est Deus, vel communitas, qui non moriuntur.

VI. Dividitur demum Censura in Latæ, & Ferendæ sententiæ. Dicitur censura latæ Sententiæ, quæ per ipsam legem, aut Sententiam infligitur; adeoque sine nova sententia incur-

curritur: Unde solum ab Episcopo declaratur censuratus, qui talem censuram incurrit. Censura vero Sententiæ ferendæ est illa, quam jus, aut Judex minatur se inflicturum, aut jubet infligi; unde, ut incurratur, requiritur sententia Judicis, & non mera declaratio.

Censura est latæ sententiæ, quoties jus, aut judex his, aut similibus verbis utuntur, videlicet, Quicumque hoc fecerit, sit ipso jure, aut ipso facto, aut eo ipso excommunicatus, suspensus, &c.; Vel si dicatur, Eum, qui hoc fecerit, excommunicamus: Et quoties verba diriguntur ad reum, non ad judicem, qui debeat ferre sententiam; ut si dicatur, Quisquis hoc fecerit, sit excommunicatus, excommunicatum se esse agnoscat, excommunicatus maneat, excommunicationem incurrat. Et idem dicendum ex Con. loc. cit. num. 20. (quamvis aliqui de hoc dubitent) si dicatur, Excommunicationem incurrat, aut noverit, se excommunicationem incursurum, aut erit excommunicatus, quia hujusmodi verba non significant sententiam ferendam a Judice post commissum delictum, sed ipsum jus habere vim sententiæ censuram infligentis hoc ipso, quod delictum committatur.

Contra vero Censura est sententiæ ferendæ, quoties aliquod prohibetur sub pœna censuræ, & quoties his, aut similibus verbis Judex, aut jus utitur; videlicet, Qui hoc fecerit, excommunicabitur, vel jubemus, aut volumus eum excommunicari; vel statim excommunicetur: Et universim quoties diriguntur verba ad judicem, censura dicitur ferendæ sententiæ, quia exigitur nova actio, seu sententia judicis, ut incurratur.

Dubium tamen est; Utrum excommunicationem latæ sententiæ contineat, an vero ferendæ, hæc formula, Qui hoc fecerit, excommunicetur, vel excommunicationem incurrat, vel sub pœna excommunicationis? Et hæc alia, sub pœna excommunicationis statim, seu confestim, vel ex tunc incurrendæ?

Respondeo, primam formulam continere probabiliter excommunicationem sententiæ ferendæ; quia per hæc verba videtur requiri sententia Judicis; Sicuti pœna Interdicti, quæ in cap. *Omnis utriusque sexus* infligitur transgressoribus præcepti de annua Confessione, per illa verba: *Alioquin arceantur ab ingressu Ecclesiæ, & priventur sepultura Ecclesiastica*, est pœna sententiæ ferendæ, ex Suario disp. 35. de pœnit. sect. 8.; quia videtur requirere sententiam Judicis: Avila tamen 5. p. cap. 2. cum Sylvestro, & aliis putat censuram incurri ipso facto, quoties imponitur absolute per verbum Imperativi modi, dicendo v. g. Qui hoc fecerit excommunicetur. Quod vero attinet ad secundam illam formulam, sub pœna excommunicationis statim, vel ex tunc incurrendæ, dicendum significare censuram latæ sententiæ, ut communiter Doctores docent. Præterea ista formula, Sub interminatione excommunicationis, seu anathematis significat excommunicationem infligendam, non inflictam; quicquid nonnulli repugnent apud Con. dub. 2. Hæc alia vero formula, Qui hoc fecerit, noverit se excommunicationem incursurum, seu erit excommunicatus, videtur potius latæ, quam ferendæ sententiæ, ex Con. contra Felin. Et ratio est, quia in fine constitutionum Apostolicarum solet apponi hæc formula: Si quis autem attentare hoc præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum; Quæ indignatio statim incurritur per transgressionem, ut docent Doctores communiter: Si ve-

vero dicatur, Noverit se excommunicandum, seu erit excommunicandus, Censura est sententiæ ferendæ.

Verum quoties de aliqua formula dubitatur, sitne latæ, an ferendæ sententiæ? Censura est sententiæ ferendæ, ut docent communiter apud Pal. de censuris punct. 2. ex regula 45. juris in 6. *In pœnis benignior est interpretatio facienda; & Odia sunt restringenda.*

ARTICULUS II.

Quinam possit ferre Censuras

I. Potestas instituendi Censuras est in solo Pontifice: Potestas vero illas ferendi est etiam in aliis. Et quidem Ordinaria in iis, qui ratione sui muneris jurisdictionem Ecclesiasticam habent in foro externo; Delegatam vero habent illi, quibus ab habente Ordinariam ea committitur.

II. Recensentur ii, qui Ordinariam habent potestatem ferendi Censuras.

III. Necnon ii, quibus ea potest delegari.

IV. Num possit ea delegari fœminis?

V. Quinam delegatus possit potestatem hanc subdelegare?

VI. Jurisdictio hæc cum sit contentiosa, non gratiosa, nequit extra propriam Diœcesim exerceri.

VII. Quid requiratur ad valide ferendas Censuras?

VIII. Valida est Censura metu extorta; non tamen hujusmodi absolutio a Censura.

IX. Num in causa propria Censura ferri possit?

I. DE fide est contra Heterodoxos, ut late ostendit Suar. t. 5. in 3. p. disp. 1., & 2., a Christo Domino concessam esse Ecclesiæ facultatem instituendi, ac ferendi censuras ad rectam fidelium gubernationem; Unde dixit Chrysostomus hom. 4. ad Hebr. *Nemo contemnat vincula Ecclesiastica; non enim homo est, qui ligat, sed Christus, qui nobis hanc potestatem dedit.*

Verum potestas instituendi Censuras est in solo Pontifice; tum quia censuræ important ritus quosdam communes toti Ecclesiæ, atque adeo solus supremus Pastor potest illos decernere; tum etiam quia, ut advertit Scotus in 4. dist. 19. quæst. 1., quando Episcopus excommunicat subditum suum, eo ipso obligat suo modo omnes fideles ad non communicandum cum ipso; hoc autem accidere non posset, nisi censuram ferret in virtute institutionis factæ a Pontifice; ergo solus Pontifex potest censuras instituere, aut Concilium generale a Pontifice congregatum, & approbatum: Quia vero potestas instituendi censuras est potestas jurisdictionis, sequitur, ut idem Suar. notat, posse a Pontifice illam aliis delegari, quamvis hoc non sit juxta usum Ecclesiæ, nec fieri expediat.

Potestas vero ferendi Censuras alia est Ordinaria, alia Delegata, seu commissa: Habent ordinariam illi omnes, & soli, qui ratione sui muneris habent jurisdictionem Ecclesiasticam in foro externo; cum enim censuræ sint pœnæ Ecclesiasticæ, & in foro externo coercitivæ, ab illo dumtaxat infligi possunt, qui in foro externo habet Ecclesiasticam jurisdictionem: Delegatam vero hanc potestatem habent illi, quibus ab habente Ordinariam commissa est, prout etiam dicitur de potestate absolvendi. Ratio, quare solus Pontifex habeat potestatem instituendi censuras, non solus vero ille, sed alii etiam a Pontifice habeant potestatem illas ferendi, est, tum usus Ecclesiæ; tum quia non potest solus

Pon-

Pontifex per se ipsum illas ferre in omnes delinquentes, unde indiget aliis pastoribus ordinariis, ut Coadiutoribus; Et sæpe isti etiam debent illam aliis committere: Hinc dicitur Actor. 20. *Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei*. His explicatis

II. Quæritur primo; Quinam habeant potestatem ordinariam ferendi censuras?

Respondeo: Primo, Habet illam Pontifex relate ad omnes fideles: Secundo, Episcopi relate ad suos Diœcesanos; sicuti etiam Vicarii Episcoporum, quia unum habent tribunal cum Episcopis; non tamen Vicarii foranei, qui delegatam dumtaxat habent jurisdictionem; nec Episcopi titulares, qui jurisdictionem habere non possunt, cum subditis careant. Tertio, habent etiam Archiepiscopi, Patriarchæ, & Primates relate ad suos subditos; & quia Archiepiscopus in Diœcesi suorum Suffraganeorum tantum habet potestatem ordinariam, dum actu visitat, vel quando ad ipsum per appellationem causæ devolvuntur, ideo in his dumtaxat casibus potest censuras ferre in subditos Suffraganeorum. Quarto, Capitulum Cathedrale Sede vacante, sicut & ipsius Vicarius; cum succedat quoad jurisdictionem in locum Episcopi. Quinto, Abbates habentes Episcopalem jurisdictionem. Sexto, Superiores regulares, ut Generales, Provinciales, & Superiores locales; quamvis per specialem dispositionem in aliquibus religionibus id sit prohibitum Superioribus localibus: Demum Concilia generalia per totam Ecclesiam, & Provincialia in suis Provinciis, Legatus a latere, Cardinalis in Ecclesia sui tituli, quidam Archidiaconi, & Archipresbyteri ex veteri consuetudine, ac Inquisitores Sancti Officii. Parochi illam non habent, ut communiter docent contra Archidiaconum. Et ratio est, quia Parochus jure communi, & ordinario nullam jurisdictionem habet in foro externo, sed solum in foro pœnitentiæ. Quæ omnia multis juribus probant Pal. disp. 1. de Censuris punct. 4., Hurt., Con., & alii communiter.

III. Quæritur secundo; Quibusnam delegari possit ea potestas?

Respondeo, jure ordinario committi posse etiam Clerico gaudenti privilegiis clericalibus; non tamen Clerico conjugato, præsertim si sit conjugatus cum vidua, atque adeo bigamus; & multo minus committi potest laico, aut fœminæ: Quamvis possit Pontifex, utpote juris universalis hujus conditor, & legislator, in tali jure humano dispensare, & delegare illam laico etiam infideli, necnon Clerico conjugato, qui in hac materia quasi laicus reputatur.

IV. Utrum possit Pontifex potestatem hanc delegare fœminæ? Negant communiter cum Avila part. 1. dub. 6., & Con. dub. 4. num. 33., videtur enim fœmina jure divino incapax jurisdictionis Ecclesiasticæ, cum hæc potestas data sit a Christo Domino solum Apostolis, eorumque aliquo modo successoribus, non vero fœminis; ne Beatissimæ quidem Virgini. Unde dixit Apost. 1. ad Corinth. 14. *Fœminæ in Ecclesia taceant*: Quare cum Clerici, & laici succedant per gradus suos Apostolis, nunquam vero succedant fœminæ, ideo illis tantum potestas hæc delegari potest jure divino, non vero fœminis: Affirmant tamen Hurt. difficult. 4. num. 13., Pal. disp. 1. punct. 4, & alii apud eundem; de jure enim tantum Ecclesiastico videntur fœminæ incapaces talis jurisdictionis; & ideo censent posse Pontificem in tali jure dispensare; Solum de jure divino sunt incapaces potestatis Ordinis, non vero jurisdictionis, cum possit fœmina beneficia conferre.

Quam-

Quamvis tamen fœminæ non sint Apostolis successores, sicut nec laici in statu laicali, nihilominus sicut laicis, ita & fœminis potest a Pontifice delegari talis potestas.

Ad hoc confirmandum adducunt, quod in cap. *Dilecta*, *de Majoritate* jubeat Pontifex observari suspensionem latam a quadam Abbatissa in Clericos sibi subditos. Verum huic textui communiter respondent, ibi suspensionem sumi lato modo pro prohibitione facta ab Abbatissa, non pro censura, per cujus violationem incurratur irregularitas: Idque satis constat, quia Pontifex commisit cuidam Abbati, ut per censuras cogeret prædictos Clericos ad servandum præceptum illud Abbatissæ: Quod non fecisset Pontifex, si potuisset ipsa Abbatissa suspendere contumaces. Adde, quod Innoc. III. in *cap.* 3. *de Pœnit.*, *& Remiss.* dicit, potestatem hujusmodi nulli unquam fœminæ commissam fuisse. Advertendum hic, quod ad ferendas censuras cum solemnitate jure communi requiratur Sacerdotium, & non sufficiat Clericatus, nisi in tali jure Pontifex de plenitudine potestatis dispenset.

V. Quæritur tertio; An habens delegatam hujusmodi jurisdictionem, seu potestatem ferendi censuras, possit illam alteri subdelegare?

Respondeo, ex *Cap. Cum causa*, *de Appellatione* apud Con. dub. 4. num. 34., & alios communiter, Primo, posse illam subdelegare delegatum dumtaxat Supremi Principis, seu Papæ, quia reputatur Ordinarius; unde potest subdelegare, non secus ac qui habet hujusmodi potestatem ordinariam, seu ex officio. Secundo, posse illam subdelegare eum, cui delegatur specialiter cum potestate subdelegandi. Utrum autem delegatus ad universitatem causarum possit in casu occurrenti subdelegare? Affirmat probabiliter Sanch. lib. 3. de Matrim. disp. 31., & Dian. part. 2. tract. 17. resol. 53., ut diximus in tract. de Pœnitent.

Ubi adverte primo, jurisdictionem hanc, utpote contentiosam, non gratiosam, per mortem concedentis, seu delegantis expirare, si res sit integra, seu si causa non sit inchoata: Ita habetur in *Cap. Si gratiose*, *de Rescriptis in 6.*, & in *cap. Licet*, *de Officio delegati*, ut videre est apud Pal. tom. 1. tract. 3. disp. 4. punct. 13.; Contra vero qui habet hanc potestatem ordinariam, illam retinet etiam mortuo concedente, uno excepto Episcopi Vicario.

VI. Adverte secundo, jurisdictionem hanc contentiosam in eo etiam differre a gratiosa, quæ habetur in foro Sacramentali, quod habens istam sive ordinariam, sive delegatam, possit audire confessiones suorum subditorum extra propriam Diœcesim, seu extra locum suæ jurisdictionis, ut diximus in de Pœnitentia: At habens jurisdictionem contentiosam in ordine ad ferendas censuras non potest illam ne valide quidem exercere extra locum suæ jurisdictionis, nisi obtento consensu illius, in cujus jurisdictione est, excepto casu, quo talis Episcopus expulsus esset a sua Diœcesi; tunc enim petita, licet non obtenta, licentia Ordinarii loci, in quo est, potest suos excommunicare; etenim ex laud. *Cap. Licet* habetur, quod h. m. consensus debitus, & injuste negatus valet quantum concessus. Ita communiter Doctores ex *Clem. I. de Foro competenti*.

VII. Quæritur quarto; Quid requiratur in ferente censuras ad valide illas ferendas?

Respondeo, primo requiri legitimam potestatem non impeditam aut per legitimam appellationem, aut per notoriam Judicis excommunicationẽ, vel suspensionem. Secundo, ut ferens cen-

censuras sit viator; unde Beatus, vel Angelus invalide censuram ferret, Deo aliter non dispensante; quia, ut ostendit Hugolinus, Censura est veluti gladius Ecclesiæ militantis. Tertio, ut sit baptizatus; cum infidelis sit incapax jurisdictionis Ecclesiasticæ, saltem de jure Ordinario. Quarto, ut non sit laicus, aut Clericus conjugatus, ut supra diximus. Ultimo requiritur, ut dum fert censuram, libere illam ferat, hoc est humano modo, & cum advertentia: Quare invalide censuram ferret amens, & qui nullo modo adverteret ad id, quod agit, aut non cum plena deliberatione, quæ ad peccandum mortaliter sufficeret. Ita etiam communiter Doctores apud Con. dub. 5.

VIII. Dubium tamen est; An ad ferendam censuram requiratur libertas a coactione, seu an censura extorta metu cadente in constantem virum sit invalida? Et communiter Doctores docent esse validam; quia universim tam jure naturæ, quam jure positivo, quæ fiunt ex metu sunt valida; nisi in aliquo casu contrarium sit jure statutum. Et ratio a priori est, quia cum metu stat libertas sufficiens ad actum humanum, ut patet; quia qui ex metu gravi, verbi gratia, mœchatur, aut fidem abnegat, peccat mortaliter.

Neque dicas, in *Cap.* 1. *De iis, quæ vi, metusve causa fiunt in* 6. habetur, Absolutionem a censura metu extortam esse invalidam; ergo etiam erit invalida inflictio censuræ, si metu extorqueatur. Nam, ut bene Con., in jure positivo argumentum a pari nihil probat; Præterquamquod datur disparitas; etenim sæpe Magnates cogunt Superiores Ecclesiasticos ad tollendas, numquam vero, aut fere numquam ad ferendas censuras; & ideo ne Ecclesiastica disciplina enervaretur, necesse fuit, ut invalidaretur censuræ absolutio metu extorta, non vero censuræ inflictio.

IX. Dubium etiam est; An possit quis in causa propria ferre Censuras? Et communiter respondent negative; quia nemo potest simul esse Actor, & Judex; etenim qua parte est actor, est subditus, qua parte est Judex, est Superior; unde simul esset subditus, & Superior suimet. Præterquamquod Judex in propria causa facillime injuriam irrogaret parti adversæ. Excipitur tamen casus defensionis, ut videre est apud Bonac., & Filliuc., quando scilicet aliquis censuram fert in illum, qui sibi manifestam infert injuriam, seu violentiam: etenim licitum tunc est uti propriis armis ad injuriam propulsandam, juxta illud, Vim vi repellere licet; Ita Innoc. in *Cap. Dilecta, de Sententia Excommunicationis in* 6.

ARTICULUS III.

Erga quos ferri Censura possit?

I. Censuris ligari possunt, qui sunt præcepti capaces, ac Superiorem in Ecclesia habent in rebus spiritualibus.

II. Mortuus solum potest declarari excommunicatus; Et quomodo a Censuris absolvatur?

III. Brutorum excommunicatio est potius maledictio, & imprecatio.

IV. Impuberes non solent, licet possint, ab homine censurari; Censuras tamen a jure latas incurrunt.

V. Amens potest solum declarari excommunicatus.

VI. Communitas interdici, vel suspendi potest, non tamen excommunicari.

VII. Ligatus una Censura potest & alia ligari, ac divisibiliter ab iis absolvi.

VIII. Quandonam potest subditus unius Diœcesis ab Episcopo alterius Diœ-

cesis excommunicari?

IX. Quando Episcopus Censuris ligare potest suum subditum in aliena Diœcesi delinquentem? Et quid, si hic delinquat in loco exempto?

X. Num Edictum ferens excommunicationem comprehendat illos, qui post promulgationem talis Edicti acquirunt in eo loco domicilium, vel quasi domicilium?

XI. Quid requiratur, ut aliquis fiat subditus alicujus Episcopi in ordine ad recipienda Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ? Quid in ordine ad suscipiendum Sacramentum Ordinis? Et quid relate ad Censuras, ita ut ab eo possit censuris ligari? Ubi de Peregrinis, & Vagis.

I. Certum est, omnes, & solos præcepti capaces, qui in Ecclesia habent superiorem in rebus spiritualibus posse ligari censuris. Et ratio est manifesta, quia sicut qui potest ferre censuram, debet esse superior habens in foro externo jurisdictionem Ecclesiasticam; ita qui potest censurari, debet esse subditus tali jurisdictioni, & simul præcepti capax: Etenim censura fertur dumtaxat in contumaces, qui culpæ, & emendationis sint capaces; quare qui præcepti capax non est, contumax esse non potest, & consequenter nec potest censura ligari.

Hinc sequitur primo, Papam, utpote nulli in terris subditum, censurari non posse, nisi forte a Concilio in eo tantum casu, quo in hæresim incideret, ex *Cap. Si Papa dist.* 40., ubi dicitur: *Papa a nemine est judicandus, nisi deprehendatur a fide devius*: Tunc enim deponi potest a Concilio, ut est certum; Et probabiliter ante depositionem per censuras compelli potest ad resipiscendum.

Secundo sequitur, censurari non posse non baptizatos, utpote Ecclesiasticæ jurisdictioni nullatenus subjectos, dicente Apost. 1. ad Corint. 5. *Quid enim mihi de iis, qui foris sunt, judicare?*

Tertio, nec pueros ante usum rationis, utpote præcepti incapaces; & eadem ratione nec amentes, ebrios, dormientes, furiosos, necnon eos, qui actum sub censura prohibitum faciunt sine actuali advertentia, & libertate requisita ad peccandum mortaliter, dummodo talis actus non fuerit voluntarius in causa.

II. Quarto, nec mortuos, quibus a Superiore humano nihil præcipi potest.

Contradicunt tamen Riccard., Gabriel, & alii Canonistæ; tum quia in *Cap. Si quis Episcopus, de hæret.* præcipitur, ut propter quædam delicta, verbi gratia, propter hæresim, saltem post mortem aliqui anathematizentur; tum etiam, quia si potest quis post mortem absolvi a censura, poterit pariter ea post mortem irretiri. Sed communiter respondent cum Suar. hic, post mortem posse aliquem dumtaxat declarari excommunicatum vel propter hæresim, vel quia mortuus est in lupanari, vel propter aliud simile crimen, ut privetur suffragiis, & Ecclesiastica sepultura. Unde patet discrimen inter excommunicationem latam in vivos, & in mortuos. Nam dum mortuus excommunicatur, solum declaratur excommunicatus, & directe præcipitur vivis, ne pro eo orent, aut illum in loco sacro sepeliant: Unde indirecte mortuus privatur communicatione passiva fidelium: Contra tamen quando excommunicatur vivus, directe præcipitur illi, ut abstineat se a communione fidelium, & a perceptione Sacramentorum; indirecte vero præcipitur aliis, ne cum eo communicent. Eodem modo sicut mortuus excommunicatur per hoc, quod præcipiatur fidelibus, ne

pro

pro eo orent; ita mortuus aliquando absolvitur a censuris, quatenus permittitur, ut alii in loco Sacro illum sepeliant, & pro eo orent.

Hinc fit, quod si excommunicetur homicida, & Petrus deinde vulneret graviter Paulum, ex quo vulnere hic postea decedat, Petrus tamen ante mortem Pauli moriatur, Petrus in tali casu non incidit in excommunicationem; non quidem incidit ante mortem, cum nondum fuerit homicida; nec post mortem, quando moritur Paulus; quia Petrus tunc mortuus non potest incidere in excommunicationem; unde potest in loco Sacro sepeliri, & pro eo potest orari.

III. Sequitur ultimo, nec Bruta posse censuris ligari: Neque dicas, aliquando ab Ecclesia excommunicari locustas. Nam, ut notat Suar. disp. 5. sect. 1., verbum excommunicandi, & anathematizandi in tali casu sumitur pro maledictione, execratione, & detestatione; in quo sensu usurpatur etiam contra dæmones in exorcizandis obsessis: Et Apost. in eodem sensu ad Galat. 1. ait: *Qui aliud evangelizaverit, quam quod ego, anathema sit, etiamsi sit Angelus.* Quare excommunicatio locustarum est potius imprecatio, qua precamur illis interitum, ut nobis nocere desinant.

IV. Quæritur nunc primo; An Impuberes post septennium doli capaces censuris ligari possint?

Respondeo, Sayr., Ugol., & alios apud Bonac. negare; quia ante pubertatem non percipitur ordo judiciarius. Verum communiter affirmant cum Suar., Vasq., Henr., & aliis apud Leand. disp. 3. quæst. 57., quia cum culpam committere possint, cui censura est annexa, non est cur censuram non incurrant; cum nullo jure ab ea inveniantur exempti: Et certum est ex Suar., quod si populus interdicatur, etiam impuberes doli capaces comprehendantur, quatenus possunt, & etiam (secluso Interdicto) tenentur die festo interesse Sacro. Verum universim non expedit, per censuram latam ab homine impuberes censurari, quia, ut loquitur Con. virgis potius, quam censuris Ecclesiasticis sunt coercendi.

V. Quæritur secundo; An amens incidere possit in censuram?

Respondeo, ut supra diximus, negative; tum quia peccare non potest; tum etiam quia censura est pœna Ecclesiastica medicinalis, quæ respicit emendationem delinquentis; amens autem emendari non potest. Verum si quis incidat in amentiam post patratum delictum, cui est annexa excommunicatio, potest deinde ob antecedentem contumaciam declarari excommunicatus. Exempli gratia, si Petrus mandet Sorti, ut Clericum occidat, & deinde incidat in amentiam, quando Sortes occidit Clericum, tunc Petrus amens incidit in excommunicationem, & potest declarari excommunicatus. Volunt tamen Doctores cum Suar., Laym., Palao, quod in casu perpetuæ amentiæ debeat statim absolvi, etiamsi ante amentiam non dederit signa pœnitentiæ; quia pœna hæc medicinalis non convenit ei, qui nullo pacto corrigi potest.

VI. Quæritur tertio; An possit Communitas aliqua Censuris ligari?

Respondeo, quod sicut potest aliqua Congregatio, vel Capitulum ferre Censuras, ita potest pariter Censuris ligari, atque adeo suspendi, aut interdici; non potest tamen, ut docet Con. dub. 6., per se, & immediate excommunicari; quia sic posset contingere, quod innocentes talis communitatis excommunicentur; quod jura reputant inconveniens: Possunt tamen omnes, & singulæ personæ talis Communitatis excommunicari, si nocentes sint, sive propter idem, si-

ve propter diversa crimina; ut habetur in *Cap. Romana*, *de Sententia Excommunicationis in 6.*; Ubi notat Hurt. disp. 12. de Excommunicatione difficult. 2., decretum hoc Innoc. IV. procedere de Excommunicatione lata ab homine, non vero de excommunicatione juri annexa: Verbi gratia, si in jure excommunicetur, qui mandat bellum injustum, & Respublica aliqua tale bellum indicat.

Quod si censuretur aliquis vage, dicendo, Excommunicamus, vel suspendimus unum ex iis, qui furtum commiserunt, non determinando personam, censura est invalida; quia ex intentione ferentis determinari debet actio ferendi Censuram: Possunt tamen excommunicari omnes, verbi gratia, qui furtum commiserunt; quia jam censura cadit supra personas determinatas, esto non exprimantur in individuo.

VII. Quæritur quarto; An ligatus una censura possit iterum alia etiam ejusdem speciei ligari?

Respondeo cum communi affirmative: Sicut enim qui plura mortalia committit, potest pluribus titulis privari gratia Dei; ita qui pluries est contumax Ecclesiæ per transgressionem legis obligantis sub pœna Censuræ, plures Censuras non solum diversæ, sed etiam ejusdem rationis incurrere potest; seu potest pluribus titulis privari, verbi gratia, communione fidelium, sepultura sacra, &c.: Cum eo tamen discrimine, quod plura mortalia non possunt seorsim tolli, sicut plures censuræ; quia mortalia tolluntur per gratiam incompossibilem cum quovis mortali, secus vero Censuræ.

Hinc sequitur primo, quod qui ob percussionem, verbi gratia, unius Clerici in excommunicationem incidit, iterum in aliam excommunicationem incidat, si alium Clericum percutiat.

Sequitur secundo, quod universim quando peccata multiplicantur numero, tunc multiplicentur pariter numero excommunicationes illis annexæ: Quare quia quando quis uno ictu percutit pluries Clericum, unum numero committit peccatum, ideo unam excommunicationem incurrit; & quia quando quis successive cum morali interruptione pluries Clericum percutit, plura peccata committit, ideo plures excommunicationes incurrit.

Sequitur tertio, quod si lata sit excommunicatio in fures, & in sacrilegos, & aliquis furetur in Ecclesia; sicuti per circumstantiam hanc mutantem speciem veluti duo peccata committit, furti, & Sacrilegii, ita duas pariter excommunicationes incurrit; Et quia in *Clem. I.* prohibetur sub excommunicatione sepelire in loco Sacro vel publice excommunicatum, vel nominatim interdictum, aut tempore interdicti in casibus non concessis, vel publicum usurarium; hinc si quis sepeliret in loco Sacro aliquem, qui simul esset publice excommunicatus, & nominatim interdictus, & publicus usurarius, triplicem excommunicationem incurreret.

Sequitur ultimo, quod si quis percutiat aliquem, qui simul sit Clericus, & Monachus, unam excommunicationem incurrat; quia circumstantia Clerici, aut Monachi non est diversæ speciei; unde sicut non debet id in confessione aperiri tamquam novum peccatum, ita nec nova excommunicatio incurritur.

VIII. Quæritur quinto; An qui delinquit in aliena Diœcesi, possit Censuris ligari ab Episcopo illius Diœcesis, in qua delinquit; Verbi gratia, Petrus Neapolitanus delinquit Nolæ, potestne ab Episcopo Nolano excommunicari?

Respondeo; Vel Petrus Neapolitanus existit in Diœcesi Nolana animo ibi perpetuo permanendi, aut saltem

per

per majorem partem anni, vel non: Si primum, potest excommunicari, quia habitatio cum animo perpetuo permanendi facit domicilium, & cum animo permanendi per majorem partem anni facit quasi domicilium; & quilibet per domicilium, & probabiliter etiam ex Con. per quasi domicilium in aliqua Diœcesi, fit in tali Diœcesi subditus; unde potest, sicut alii subditi, censurari: Quod si non sit Nolæ cum animo ibi permanendi perpetuo, aut pro majori parte anni, iterum subdistinguendum est: Nam vel Petrus delinquit in materia prohibita jure naturali, aut divino, verbi gratia, furando, fornicando, &c.; vel delinquit in materia prohibita per statutum, aut præceptum particulare Episcopi Nolani. In hoc secundo casu non potest censuris ligari; quia cum peregrinus non teneatur legibus loci, in quo versatur, per violationem talis statuti, quo non tenetur, nullo pacto delinquit, adeoque nequit ratione delicti sortiri forum Nolanum. Ita Con. dub. 7., & Hurt. diff. 9. ex Cap. *A nobis, de Sententia Excommunicationis*. In primo vero casu, si scilicet Petrus Neapolitanus Nolæ furatus est, potest ab Episcopo Nolano cogi sub excommunicatione ad satisfaciendum; quia ratione talis delicti Nolæ commissi sortitur forum Nolanum; ut docent communiter Doctores apud eundem Con., & Hurt. loc. cit. ex *Cap. ult. de Foro Compet.* Quod si post delictum statim e Diœcesi Nolana proficiscatur, dummodo ante egressum fuerit legitime citatus, adhuc alibi existens potest ab Episcopo Nolano excommunicari; quia ratione judicii inchoati retinet hic Episcopus jurisdictionem in illum: Si tamen non fuerit legitime citatus ante egressum, poterit ad requisitionem Episcopi Nolani citari a proprio Episcopo, qui requisitus tenetur illum citare, & si non respondeat, ut tenetur, poterit ab Episcopo Nolano excommunicari, ut docet Avila part. 2. disp. 2. dub. 3. cum aliis.

Adverte tamen ex Con. num. 52. contra Glossam, quod si Episcopus Nolanus excommunicet omnes furantes in sua Diœcesi, & Petrus Neapolitanus furetur Nolæ, ubi est peregrinus, non incurrit excommunicationem; quia furando solum peccat contra legem naturalem, non vero contra præceptum Episcopi Nolani, cui non est subditus: Nec ratione talis delicti fit subditus Episcopo Nolano, nisi tantum in ordine ad punitionem; unde solum cogi potest sub excommunicatione ad satisfaciendum.

IX. Quæritur sexto; An possit Episcopus censura ligare suum subditum delinquentem, & existentem in aliena Diœcesi?

Respondeo negative. Ita Con. num. 61. cum communi ex Cap. 2. *de Constitutionibus in 6.*, ubi dicitur, *Statuto Episcopi excommunicantis fures non ligari eos, qui extra Diœcesim furantur; quia extra territorium jus dicenti non paretur impune*. Quod si extra territorium existens aliquo tamen pacto in eo delinquat, potest censurari: Verbi gratia, si Episcopus statuat esse excommunicatos omnes Parochos, qui per duos menses a sua Parochia sine justa causa absunt, tunc si Petrus Parochus sine justa causa absit per duos menses, etiamsi alibi existat, poterit excommunicari; quia aliquo modo intra Diœcesim peccat per absentiam ab illa; Ita Doctores communiter apud eundem Con.

Ex quo resolves primo, quod Episcopus nihil possit valide præcipere, aut vetare existenti extra Diœcesim: Exempli gratia, non potest suis Sacerdotibus præcipere, ne faciant Sacrum, ne ludant aleis extra suam Diœcesim, esto possit illis ex justa causa præcipere,

ne

ne e Diœcesi egrediantur. Ita Con., Avila, Henr., & alii contra Laym. hic cap. 4. num. 7. ex Suar., Sà, Ugolin. Ratio est, quia, ut diximus, *Extra territorium jus dicenti non paretur impune, ex laudato cap. 2. de Constitut.* Ubi adverte, quod si Sacerdos a suo Episcopo suspendatur, non potest extra Diœcesim sacrum facere: Etenim jus commune licet non tribuat præcepto Episcopi vim ligandi subditum extra territorium, tribuit tamen hanc vim censuræ, quæ ubicumque terrarum ligat, ut constat ex usu Ecclesiæ.

Resolves secundo, quod si Episcopus per statutum velit, ut homicidæ sint excommunicati, & Petrus deinde vulneret aliquem intra Diœcesim vulnere non lethali, ac deinde extra Diœcesim, aut in loco exempto consummet homicidium inchoatum, non incurrit excommunicationem, ex Laym. loc. cit. num. 6., & Suar. disp. 5. sect. 5.; quia statutum ex propria natura territorium afficit, & intra ejus limites se continet.

Resolves tertio, quod si Petrus Neapolitanus graviter læserit Titium in Diœcesi Neapolitana, & postea fugiat, poterit ab Episcopo Neapolitano per Censuram cogi, ut satisfaciat parti læsæ; quia quamvis post inflictum vulnus fugerit extra Diœcesim, pergit tamen per læsionem ibi relictam ibi quodammodo peccare; & sic tamquam subditus corrigi per Censuram, & puniri potest.

Ultimo; Si Sacerdos aliquis extra Diœcesim fungatur legatione Episcopi, vel Capituli, tunc ratione talis muneris est subditus Episcopo, vel Capitulo, ita ut si extra Diœcesim delinquat, possit a suo Episcopo per censuras corrigi; ut ex communi docet idem Con.

Adverte tamen primo ex eodem Con. num. 63., pariformiter discurrendum de subdito extra Diœcesim, ac de subdito in loco exempto intra Diœcesim existente, & delinquente; quia Episcopus non plus juris habet hic, quam ibi. Ex Suar. autem non intelliguntur loca exempta intra Diœcesim Monasteria, sed aliquæ Parochiæ exemptæ, & similia; quia in Monasteriis Superior tantum habet jurisdictionem in personas, non in locum; unde si subditus Episcopi in aliquo Monasterio existat, & delinquat, potest ab Episcopo puniri; Aliter delictum remaneret impunitum, cum Prælatus regularis non possit illud punire per hoc, quod sit factum in Monasterio. Dian. tamen part. 10. tract. 14. resol. 7. ex Baucio, Bord., Bonac., & aliis, putat, eodem modo discurrendum de Monasteriis intra Diœcesim, ac de aliis locis exemptis. Immo addit, quod si in Monasterio exempto crimen committatur, non solum non incurratur excommunicatio, sed nec reservatio peccati facta ab Episcopo, non secus ac si extra Diœcesim committeretur. Equidem existimo, a sententia Suarii non esse recedendum.

Adverte secundo, quod quamvis Episcopus non possit extra Diœcesim ligare censuris subditos suos, potest tamen Prælatus regularis: Disparitas est, quia Episcopus habet immediate jurisdictionem in territorium, & ratione territorii in personas, quæ dicuntur ei subjectæ ratione domicilii, beneficii, aut Officii: Contra vero Prælatus regularis habet immediate jurisdictionem in personas, adeoque habet potestatem ferendi censuras in suos ubicumque terrarum existentes.

X. Quæritur septimo; An statuto generali continente censuram comprehendantur etiam ii, qui post promulgationem acquirunt in tali loco domicilium, & sic fiunt subditi? Verbi gratia, si Episcopus Neapolitanus excommunicet suo statuto omnes, qui furantur in templo; & Titius post pro-

promulgationem talis statuti acquirat Neapoli domicilium, & furetur in templo, incurrit ne excommunicationem?

Respondeo affirmative cum Suar. disp. 5. sect. 5., Con. dub. 7., Hurr., & aliis communiter. Ratio est, quia tale statutum, seu edictum non solum habet vim, dum publicatur, sed quamdiu durat; quare cum Titius per acquisitionem domicilii fiat subditus, dum vim habet tale edictum, consequenter eo comprehenditur.

Secus accidit, si Censura non feratur per edictum generale, sed per sententiam particularem, quæ factum aliquod particulare respiciat; Verbi gratia, si Episcopus Neapolitanus post furtum aliquod commissum præcipiat sub pœna excommunicationis, ut quicumque novit fures, debeat illos revelare, & Titius post promulgatum hoc præceptum fiat incola hujus Civitatis, & noscat fures, probabiliter non tenetur eos revelare, ex eodem Con. num. 60., Avil., Sylvest., & aliis; quia scilicet talis sententia fertur per modum præcepti transeuntis, adeoque simul, & semel totam vim suam exerit, & exercet; Quare eos solum ligat, qui sunt subditi, quando promulgatur, non vero Titium, qui post promulgationem fit subditus per acquisitionem domicilii.

XI. Quæritur octavo; Quid requiratur, ut aliquis dicatur subditus alicujus Episcopi?

Respondeo, aliter discurrendum de subdito relate ad forum gratiosum, & Sacramentale, seu relate ad suscipiendum Sacramentum Pœnitentiæ, vel Eucharistiæ, & aliter de subdito relate ad forum contentiosum, & pœnale, seu ad censuras, quibus potest ab aliquo Episcopo ligari.

Et quidem relate ad suscipiendum tempore Paschatis Sacramentum Pœnitentiæ, & Eucharistiæ a proprio Sacerdote, dicitur aliquis esse hujus, vel illius Diœcesis, seu Parochiæ per hoc, quod in hac, vel illa habeat domicilium, vel quasi domicilium: Ad acquirendum autem in aliqua Diœcesi, vel Parochia domicilium, vel quasi domicilium, duo requiruntur, ut docet Laym. tract. 6. cap. 7. ex *leg. Domicilium*, videlicet animus, & factum; pro animo intelligitur propositum permanendi ibi saltem diuturno tempore; pro facto intelligitur ipsa actualis habitatio; ita ut actualis habitatio cum animo permanendi ibi perpetuo acquirat domicilium simpliciter; cum animo tamen habitandi ad non modicum anni tempus, seu pro majori parte anni acquirat quasi domicilium.

Hinc sequitur primo, quod si domicilium habens in Urbe ad Villam se transferat ratione vindemiæ, vel messis, non censeatur ad Parochiam illius Villæ pertinere; atque adeo si ibi non electa sepultura decedat, non in Ecclesia Villæ, sed in sua Parochia sepeliendus est, ex *Cap. Qui, de Sepulturis in 6.*

Sequitur secundo, eum, qui Neapoli studiorum causa versatur, quamvis paternum domicilium habeat alibi, esse tamen quoad Sacramentum Pœnitentiæ, & Communionis recipiendum Diœcesis Neapolitanæ, in qua vere habet quasi domicilium: Et idem dicas de militibus, litigantibus, mercatoribus, &c. Verum non est eadem ratio quoad suscipiendum Sacramentum Ordinis; quia ad suscipiendum hoc Sacramentum ab Episcopo alicujus Diœcesis, non sufficit habere quasi domicilium in illa Diœcesi, sed requiritur domicilium simpliciter, vel origo, vel beneficium.

Sequitur tertio, quod si Titius in duabus Parochiis domicilium habeat, & modo in una, modo in altera habitet, liberum sit illi in utralibet Sacramenta recipere,

eo quod utriusque Parochiæ censeatur. Ita Suar., & alii communiter apud Laym. loc. cit. contra Palud., & Antonin., qui volunt debere Sacramenta recipere in ea Parochia, in qua tunc temporis habitat: Verum Suar. advertit, quod si Sacramenta recipiat in ea Parochia, in qua de facto non habitat, debeat reddere certiorem alium Parochum, in cujus Parochia habitat, quod Sacramenta receperit.

Est tamen difficultas de vagabundis, & peregrinis; A quonam Parocho debeant Sacramenta recipere? Differunt vagabundi a peregrinis; quia isti alicubi domicilium habent; illi vero nullibi, eo quod nullibi habitant animo permanendi.

Circa Vagabundos, Suar. disp. 25. sect. 2. ex Sylv., Sot., Medin. putat teneri ad confitendum Parocho ejus loci, in quo actualiter versantur, vel alteri de ejusdem Parochi, aut Episcopi licentia; quia cum domicilium non habeant, actualis habitatio succedit loco domicilii; Præsertim quia Parochus ejus loci tenetur vagabundis administrare Sacramenta, & potest illos ad præceptum Paschale implendum compellere: At Laym. loc. cit. ex Palud., Anton., & aliis putat, vagabundos posse confiteri cuilibet Confessario, qui in ea Diœcesi, in qua versantur, vel ordinariam, vel delegatam habeat potestatem, & a quolibet Parocho talis Diœcesis recipere Sacramentum Eucharistiæ: unde si vagus versetur hic, & nunc in Parochia A, potest confiteri, & communicare in Parochia B ejusdem Diœcesis. Ratio est, quia determinatio Ecclesiæ facta per domicilium non habet locum in vagabundis, qui domicilio carent. Addit proinde Laym. pertinere ad Episcopum, in cujus Diœcesi versantur, illos ad Sacramenta recipienda compellere, vel per Parochos, vel per alios habentes delegatam jurisdictionem.

Circa Peregrinos vero, communis sententia fert, posse illos ex tacito Ordinariorum consensu consuetudine confirmato Sacramenta Confessionis, & Communionis recipere a quolibet Sacerdote habente ordinariam, vel delegatam potestatem in eo loco, in quo versantur; Idque etiam de Confessione, & Communione Paschali intelligendum esse significat Cajet. V. *Absolutio* ex declaratione Eugen. IV. apud Layman. loco cit., si scilicet ad propriam Parochiam facile accedere non possunt; Debent tamen testimonium annuæ Confessionis, & Communionis dare suis Parochis illud postulantibus, quando in suam Parochiam sunt reversi.

Rogabis nunc; Quomodo aliquis dicatur subditus alicujus Episcopi relate ad censuras, ita scilicet ut ab illo possit censura ligari?

Respondeo, ut possit aliquis tamquam subditus censurari ab aliquo Episcopo; Primo satis est, quod habeat in Diœcesi talis Episcopi domicilium, vel (ut probabiliter docet Con. dub. 7.) quasi domicilium, vel quod sit membrum alicujus Communitatis subjectæ tali Prælato.

Secundo satis est, si delinquat in territorio ejus, qui præceptum tulit sub censura; nam ratione delicti commissi in tali Diœcesi fit subditus Episcopi illius; dummodo tamen delictum sit contra jus naturale, aut divinum, ut explicavimus quæsit. 5. in quo casu, quamvis non incurrat excommunicationem delinquendo, sicut incurrunt cives, potest tamen sub pœna excommunicationis cogi ad satisfaciendum parti læsæ: Etenim ratione delicti fit subditus ejus loci, dumtaxat in ordine ad punitionem.

Tertio satis est, si in aliquo territorio sit incepta causa post legiti-

mam

mam citationem; Quare si post citationem Reus mutet locum, & non compareat, potest absens excommunicari, ut notavit Abbas num. 6.

Quarto demum, censurari potest ut subditus a quovis Episcopo quicumque censuram talis Episcopi violavit, communicando, verbi gratia, cum excommunicato ab illo. Et ratio est, quia cum excommunicatus ab uno Episcopo sit ubique terrarum excommunicatus, & quilibet cum eo communicans incurrat excommunicationem minorem, poterit consequenter a tali Episcopo quilibet admoneri, & sub pœna excommunicationis majoris compelli, ne cum tali excommunicato communicet, ut patet ex *cap. Statutum, de Sententia Excommunicationis in 6.*

ARTICULUS IV.

Quam ob causam ferri possit Censura.

I. Excommunicatio ferendæ sententiæ quandonam indicitur pro culpa levi? & quando pariter suspensio, & Interdictum?

II. Excommunicatio major incurri potest, si imponatur ob rem de se levem, quæ tamen ex circumstantiis, aut ratione finis sit gravis.

III. Minor excommunicatio imponitur etiam pro culpa levi; cum sit pœna levis, quatenus facile tolli potest.

IV. Pro peccato mere interno censura infligi non potest; Nec pro externo simpliciter levi. Potestas ferendi censuras cum resideat in hominibus, quamvis sit spiritualis, non respicit, nisi per accidens, actus internos. Cur possint peccata interna reservari; necnon vota interna dispensari? Ut puniatur censuris actus externus, debet hic de se esse malus, quamvis requiratur aliquis actus internus, ut censura incurratur. Cur censuris puniri possit, qui recitat horas sine attentione, aut celebrat sine intentione consecrandi?

V. Nequit puniri censuris peccatum, quod præcise est contra jus naturale, aut divinum; nisi simul sit contra præceptum Ecclesiæ. Pro foro interno, ut censura incurratur, requiritur contumacia vera; pro foro autem externo sufficit præsumpta. Hinc pro peccato mere præterito censura infligi non potest, nisi inadæquate; Nec sine prævia monitione, & comminatione. Ut autem declaretur quis excommunicatus, prærequiritur citatio, quando delictum non est notorium.

VI. Etiamsi Reus de Crimine sit convictus, nequit sine prævia monitione excommunicari a Judice: Hinc nequit sub excommunicatione ferendæ sententiæ prohiberi peccatum, quod tractum successivum non habet, puta, Blasphemia.

VII. Propter peccatum alienum potest quidem Suspensio, aut Interdictum ferri, non tamen Excommunicatio.

VIII. Ut censura incurratur, requiritur Voluntarium sufficiens ad peccandum mortaliter; Hoc tamen non semper sufficit.

IX. Peccatum, propter quod incurritur censura, debet esse in suo genere completum.

X. Censura lata contra aliquid facientes non comprehendit Consulentes, aut Mandantes, nisi id exprimatur, & Consilium, aut Mandatum influant. Quando tamen dicuntur influere? Quid si eos pœniteat, antequam effectus sequatur? Cur mandans non æquiparetur in casu nostro facienti?

I. Certum est, Censuram, cum sit pœna, ferri non posse non præsuppofita culpa; unde quando in conscientia nulla datur culpa, censura non incurritur; Esto in publico servari debeat ad vitandum scandalum, quando ob causam præsumptam, & legitimam inflicta est. Dubium nunc est; An possit infligi pro peccato veniali; vel pro mere interno; aut pro peccato, quod solum est contra jus naturale, aut divinum; aut demum pro peccato alieno?

Quæritur itaque primo; An possit pro veniali infligi Censura?

Respondeo cum communi apud Con. dub. 8., Pal. punct. 7. Excommunicationem minorem ferri posse etiam ob culpam levem: Quod patet, quia hæc incurritur ob communicationem etiam levem in rebus civilibus cum excommunicato vitando, quæ solum est venialis: At excommunicatio major ferri non potest ob culpam levem; cum censeatur pœna gravissima; & ideo ex Trid. sess. 25. cap. 3. ferri non debet, nisi ob gravissimas causas. Avila tamen 2. part. cap. 5. disp. 1. dub. 3., & Dian. part. 5. tract. 9. resol. 21. docent ex Cajet., Navar., & aliis viris doctissimis, quod quando aliquid prohibetur sub pœna excommunicationis ferendæ, tunc solum prohibeatur sub mortali, quando materia est gravis aut ex se, aut ex circumstantiis; vel quando non requiritur monitio Judicis, antequam delinquens excommunicetur, ita ut non aperte id in jure requiratur: Contra vero prohibeatur sub levi, si jus expresse requirat monitionem, antequam Judex possit excommunicare transgressorem; (sicut expresse in Trid. sess. 24. cap. 8. imponitur excommunicatio comminatoria adversus Concubinarios, qui ter moniti ab Episcopo non se separaverint; Et sess. 14. cap. 8. imponitur suspensio comminatoria contra personas Ecclesiasticas, quæ præcedente monitione Ordinarii non gestaverint habitum decentem) Vel si materia sit levis; tunc enim quicquid sit de rigore juris, ex æquitate tamen præsumitur, non esse intentionem Ecclesiæ, quod infligatur excommunicatio ante monitionem Judicis; unde prohibitio est tantum sub levi. Ex quibus Avil. loc. cit. colligit, quod Clericis in Sacris sub mortali prohibeatur, ne assistant agitationi taurorum, quando id sub pœna excommunicationis prohibetur a Pio V.; quia materia est gravis: Quod si occulte, aut a longe assisterent, peccarent tantum venialiter, quia materia est levis.

Circa Suspensionem, & Interdictum, Cajet., & Navar. putant ferri posse etiam ob culpam levem. Con. pariter dub. 7. cum Filliuc., & Suar. disp. 4. sect. 4. id affirmant, si censeantur pœnæ leves; Negant vero, si ferantur, prout communiter feruntur, ita ut sint pœnæ graves. Quod ut pateat, sciendum, suspensionem aliam esse ab officio, aliam a beneficio, aliam ab omni officio, aliam a parte officii, puta ab ordine; immo potest esse ab uno tantum ordine, vel ab aliquibus, & non ab omni. Similiter Interdictum potest esse tantum ab ingressu Ecclesiæ, vel a divinis officiis: Quare si quis suspenderetur ab officio parvi momenti, aut alicui personaliter interdiceretur ad breve tempus participatio Sacramentorum sine reservatione talis interdicti; quia hujusmodi censentur pœnæ leves, ferri possunt ob culpam levem. Verum quia non solent communiter ita ferri, sed cum omni amplitudine, ideo censentur pœnæ graves, quæ nonnisi ob gravem culpam ferri possunt. Quod si ob levem culpam ferantur, censentur invalidæ a Suar., Tol., & aliis apud Bonac. disp. 1. q. 1. punct. 3.

II. Op-

II. Oppones primo; Aliquando Canones infligunt excommunicationem majorem etiam pro culpa levi; ergo falsum est, quod solum propter mortale infligi possit. Antecedens probatur, quia in *Can. Si quis, dist.* 23. excommunicatur Clericus, qui comam nutrierat.

Confirmatur; accidere enim potest, quod incurratur excommunicatio maior ob retentionem rei alienæ in quantitate levi, quod est tantum culpa levis: Nam si plures dilapident bona Petri, tollendo singuli parvam quantitatem, ita tamen ut nemo in alterius peccato participet, in tali casu singuli venialiter peccarunt, & tamen possunt omnes, & singuli cogi ad restituendum sub excommunicatione majore, eamque incurrerent non restituendo quantitatem levem, quam retinerent.

Respondeo, nego antecedens; etenim res, quæ ex se est levis, potest aliquando ex circumstantiis esse gravis, ut est nutrire comam in Clerico ob scandala, & alias circumstantias. Quod si res sit tam ex se, quam ex circumstantiis levis, procul dubio prohiberi non potest sub excommunicatione majori; & ideo censetur invalida excommunicatio, quæ ferretur contra proferentes mendacium leve, aut verbum otiosum, ut docet Bonac. loc. cit. Quando tamen prohibetur sub excommunicatione majori aliquod indifferens, puta gestatio armorum; quia materia ista supponitur esse gravis in ordine ad finem, ideo supponitur graviter, & sub mortali prohiberi, quamvis id non exprimatur; atque adeo qui gestaret arma, & peccaret mortaliter, & excommunicationem incurreret.

Ad confirmationem dico, quod ex retentione rei levis in casu adducto sequatur proximo damnum grave; & ideo sub mortali prohiberi potest retentio rei levis; Unde qui rem levem non restitueret, peccaret graviter, & excommunicationem incurreret, quamvis, quando singuli rem levem Petri furati sunt, nonnisi leviter peccaverint. Quod si retentio rei levis non inferret Petro damnum grave, ut accidit, si reliqui omnes jam restituerint suam materiam levem, tunc ex Bonac., Cordub., & aliis, qui rem levem retineret, excommunicationem non incurreret, nec graviter peccaret, cum non esset causa damni gravis. Si tamen lata sit excommunicatio contra fures, & Titius furetur acum sartori pauperrimo, inferendo illi notabile damnum, peccavit quidem graviter ob injustam damnificationem gravem, sed non incidit in excommunicationem, eo quod furtum non fuerit rei notabilis, ut dicemus quæsit. seq. Quod si sub excommunicatione majori præcipiatur restitutio talis actus, tunc certe non restituens, præter novum peccatum inobedientiæ, excommunicationem incurreret.

III. Oppones secundo. Excommunicatio minor privat maximis bonis, videlicet receptione Sacramentorum; ergo est maxima pœna, quæ pariter ob gravem culpam possit infligi.

Confirmatur, quia minoribus bonis privat Interdictum, & aliquando etiam Suspensio, quam Excommunicatio minor, & tamen illa ferri non possunt, nisi ob culpam gravem; ergo nec ista.

Respondeo, concesso antecedente, nego consequentiam; non censetur enim maxima pœna, quod ante absolutionem a tali censura non possint recipi Sacramenta; cum possit id vetari etiam sine ulla prævia culpa; ut accidit, quando quis non jejunus non potest communicare. Præterea neque dici potest maxima pœna, quæ facili negotio tolli potest, ut est ex-

communicatio minor, a qua potest absolvere quilibet Confessarius; immo etiam quilibet Sacerdos, ut docent Nav., & Tolet. contra Suar. & alios apud Busemb.

Ad confirmationem, concesso etiam antecedente, nego consequentiam; disparitas est, quia ingressus Ecclesiæ, & alia hujusmodi, quæ per Interdictum prohibentur, etsi minus bonum sint, quam receptio Sacramenti, quod prohibetur per excommunicationem minorem, censentur tamen pœna major, quia non facile tolli possunt.

IV. Quæritur secundo; An possit censura infligi pro peccato pure interno?

Respondeo cum communi negative; quia Ecclesia non judicat de internis; cum enim ipsa sit visibilis, & sensibilis, tantum fert judicium directe, & per se de peccatis externis, & sensibilibus; & ideo in *Cap. Christiana 32. quæst. 5.* dicitur: *Non habent latentia peccata vindictam*; Et in *Cap. final. de Simon.* dicitur, *Pactio procedens ex animo Simoniaco, si hic non prodatur exterius, ab Ecclesia non puniri*. Et ratio a priori est, quia ad hoc, ut culpa per censuras puniatur, debet esse cognoscibilis a puniente; animus autem internus simoniacus, nisi externo aliquo signo prodatur, ab Ecclesia cognosci non potest, atque adeo nec per censuras puniri.

Immo addo ex Suar. disp. 4. sect. 2., nec posse infligi censuram ob peccatum externum, quod ex se, & ex suis circumstantiis externis non sit graviter vitiosum, etiamsi fiat cum intentione graviter peccaminosa: Quare si feratur excommunicatio, verbi gratia, contra fures, & Titius furetur vitrum putans illud esse adamantem, quamvis graviter peccet, non incurrit excommunicationem; quia talis actus externus non est graviter vitiosus; Et idem dicas, si quis furetur acum sartori pauperrimo, ut supra innuimus.

Dices primo cum nonnullis Canonistis, & Theologis apud Suar. loc. cit., Potestas ferendi Censuras est spiritualis; ergo potest punire censuris non solum peccata sensibilia, & externa, sed etiam mere interna.

Respondeo, nego consequentiam; quia talis potestas ita est spiritualis, ut tamen resideat in hominibus, qui non possunt illam exercere nisi circa ea, de quibus possunt ipsi judicare; Unde sicut directe, & per se potest Ecclesia solum actus externos præcipere, vel prohibere, & nonnisi indirecte, & per accidens actus internos, ita pariter per censuras punire.

Hinc inferunt Vasq. tract. de Excommunicatione dub. 13., Suar., Con., & alii, quod non subjaceat excommunicationi latæ contra Hæreticos, qui male sentit de fide; ita tamen, ut exterius non manifestet hæresim suam. Adverte tamen, quod si exterius manifestet, sed occultissime, ita ut a solo delinquente cognoscatur, incurrit excommunicationem; quia tale peccatum est occultum per accidens, non vero per se, ut peccatum pure internum.

Dices secundo; Potest Ecclesia reservare peccata interna, & Superior in voto pure mentali dispensare; ergo pariter punire censuris peccata interna; cum relate ad hæc omnia requiratur eadem spiritualis potestas Ecclesiæ.

Respondeo ex Bonac. punct. 3., Concesso antecedente, nego consequentiam. Disparitas primo est, quia tam in reservatione, quam in voto habetur deinde externa manifestatio; Etenim quando peccata reservata manifestantur, tunc negatur Confessariis inferioribus potestas absolvendi ab illis; & quando votum mentale manifestatur Superiori, tunc potest in illo dispen-

ſpenſare: Contra vero peccata interna in caſu noſtro nunquam exterius manifeſtantur. Secundo ex Medina diſparitas eſt, quia per abſolutionem a reſervatis, & per diſpenſationem votorum tollitur obligatio; per cenſuras vero ponitur: Poteſt autem Eccleſia ob actus pure internos obligationes tollere, non ponere; quia odia ſunt reſtringenda, favores ampliandi.

Dices tertio; In *Clement. Multorum, de hareticis* fertur excommunicatio in Inquiſitores, qui vel odio, vel ſpe lucri puniunt aliquem innocentem: Item multa jura, & conſtitutiones Pontificiæ excommunicant eos, qui ſcienter, aut ex præſumptione aliquid committunt; ergo per cenſuram puniri poteſt odium, & præſumptio, qui ſunt actus interni.

Reſpondeo, conceſſo antecedente, nego conſequentiam: Etenim in caſibus adductis punitur actus externus cæteroqui ex ſe malus, ſi fiat ex odio, præſumptione, &c.: Sic quando punitur cenſuris retinens ſcienter rem alienam, aut ſcienter uſurpans rem Eccleſiæ, non punitur ſcientia, (quæ eſt actus intellectus, non voluntatis) ſed punitur actus externus malus, ſuppoſita tali ſcientia. Hinc ſequitur, quod ſi Inquiſitores juſte aliquem reum damnarent, ſed tamen ex odio, vel ſpe lucri, peccarent quidem, ſed excommunicationem non incurrerent: Item ſi excommunicetur frangens jejunium ex contemptu, qui jejunium frangit, & non ex contemptu, ſed ex fragilitate, aut paſſione, peccat, ſed non incurrit excommunicationem: Sicut nec incurrit, qui jejunaret, & ſimul contemneret legem jejunii. Quare ſemper quod per Cenſuram punitur, eſt actus externus malus, quamvis aliquando requiratur aliquis actus internus ad incurrendam cenſuram.

Dices quarto; Si feratur cenſura in non audientes Sacrum, aut in omittentes Horas Canonicas, & Titius audiat Sacrum, aut recitet horas ſine ulla attentione, certe cenſuram incurrit præciſe propter carentiam actus interni: Eodem modo ſi præcipiatur Sacerdoti ſub excommunicatione, ut ſemel in anno faciat Sacrum, hic tamen in faciendo Sacro non habeat intentionem conſecrandi, incurrit excommunicationem; ergo puniri poteſt cenſuris actus internus.

Reſpondeo, concedo antecedens, & nego conſequentiam; ſicut enim Eccleſia in dictis caſibus præcipere poteſt actus internos per accidens, & indirecte, quatenus ſcilicet ſpectant ad ſubſtantiam actus externi præcepti; (non enim habetur, verbi gratia, Sacrum præceptum ſine intentione conſecrandi) ita Eccleſia in iiſdem caſibus per accidens, & indirecte punit cenſuris actus internos, quatenus ſine actibus internis non habentur actus externi præcepti. Quod ſi ſubſtantia actus externi præcepti poſſet ſubſiſtere ſine actu interno, cenſura non incurreretur propter actum internum malum: Verbi gratia, ſi quis faceret Sacrum cum intentione quidem conſecrandi, ſed cum prava intentione, puta, ad faciendum maleficium, non incurreret excommunicationem propter hanc pravam intentionem, ſed illam incurreret, ſi careret intentione conſecrandi. Ratio eſt, quia quamvis uterque ſit actus internus malus, intentio tamen conſecrandi per ſe pertinet ad ſubſtantiam actus externi præcepti; unde ejus omiſſio per accidens puniri poteſt cenſuris; ſecus vero prava illa intentio.

V. Quæritur tertio: An poſſit infligi cenſura propter peccatum, quod eſt dumtaxat contra jus divinum, aut naturale, puta contra furantes; in

in quo casu nulla intervenit contumacia, & inobedientia præcepto Ecclesiastico?

Respondeo negative cum communi apud Laym. cap. 5.; Etenim unice ferri potest censura propter peccatum inobedientiæ, seu contumaciæ, per quam reus auctoritatem Ecclesiæ præcipientis, ac monentis spernere censeatur. Ratio est, quia censura est pœna instituta ad frangendam contumaciam, seu inobedientiam contra Ecclesiam: Quod patet ex illo Matt. 18. *Si Ecclesiam non audierit* (seu si inobediens Ecclesiæ fuerit) *sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus*; Ubi ostenditur, excommunicationem ferri propter hanc inobedientiam: Et idem dicitur de aliis censuris, ut colligitur ex *Cap. Ex pœna, de verborum significatione*; ubi duæ dumtaxat causæ censurarum adducuntur, videlicet vel quia reus citatus noluit parere Judici; vel quia jussus noluit se a commisso facinore emendare.

Adverte tamen primo ex Avil. part. 2. cap. 5. disp. 1. dub. 2., & Laym. loc. cit., ad censuram ferendam non requiri inobedientiam, seu contemptum legis formalem; ne dicamus, duplex peccatum committi ab eo, qui facit opus sub censura prohibitum; sed satis esse contemptum interpretativum, & inobedientiam generalem, quæ solet haberi, quoties aliquis transgreditur præcepta sine formali contemptu legislatoris.

Adverte secundo, contumaciam dici a verbo, Tumeo; Etenim ea affectus, quasi tumidus factus, jus aspernatur, ex *leg. Contumacia ff. de re judicata*. Intervenit autem contumacia, quando aut fit, quod prohibetur, aut non fit, quod præcipitur sub interminatione pœnæ. Unde patet, contumaciam non esse quamcumque inobedientiam, seu transgressionem præcepti Ecclesiastici, sed esse inobedientiam illam, quæ spernere censeatur Ecclesiam præcipientem simul, & comminantem, seu monentem.

Adverte tertio, contumaciam aliquando esse Veram; ut quando Judici præcipienti non paretur; Aliquando esse Præsumptam, quando scilicet vel revera non habetur contumacia, vel non constat manifeste, quod adsit, sed præsumitur adesse; puta si delinquens latitet, aut impediat, ne citatio ad ipsum perveniat. Ad valorem censuræ in foro interno requiritur vera contumacia; quia hac culpa deficiente, deficit pœna illi tributa; At ad valorem censuræ in foro externo sufficit contumacia præsumpta, ut docet Filliuc. tract. 2. de censuris cap. 6., alioquin facile contemnerentur censuræ, siquidem posset allegari defectus veræ contumaciæ.

Infertur ex dictis primo, peccantem contra jus naturale, aut divinum nunquam incurrere censuram, nisi præcedat Ecclesiæ præceptum de talibus operibus, quod per transgressionem contemnatur: Quare si sub pœna Excommunicationis prohibeatur ab Ecclesia furtum, potest excommunicari fur, non ratione furti, sed ratione contumaciæ, seu inobedientiæ relate ad tale præceptum Ecclesiæ.

Neque dicas cum Cajet. 2. 2. quæst. 67. art. 2.; Potest Ecclesia punire peccatum contra jus naturale, aut divinum, puta usuram, adulterium, &c.; ergo etiam propter talia peccata potest ferre censuram. Nam concesso antecedente, negatur consequentia; non enim dari potest ab Ecclesia talis pœna, quippe quæ dumtaxat propter contumaces instituta est, non propter transgressores divinorum mandatorum.

Infertur secundo, censuram ferri non posse propter peccatum mere præteritum, quod scilicet omnino cessavit,

savit, nullamque præsentem contumaciam habet conjunctam; Verbi gratia, propter Sodomiam, aut propter blasphemiam præteritam. Ratio præter dicta est, quia censura non est pura pœna, seu vindicta, sed est pœna medicinalis ordinata ad Rei correctionem, ac medelam, seu ordinata ad hoc, ut Reus citatus, ac monitus a peccato absistat, vel pro peccato commisso satisfaciat, ut dicitur cit. *Cap. Ex Parte*, juxta illud 1. ad Corinth 5. *Ut Spiritus ejus salvus fiat in die Domini*; atqui pœna, quæ infligitur propter peccatum mere præteritum est vindicativa, non medicinalis; ergo propter peccatum mere præteritum non potest infligi censura. Quare si feratur Lex, aut statutum, quod sit ipso facto excommunicatus, qui, verbi gratia, furatur in templo, aut qui post furtum intra mensem non satisfecerit, non incurrit excommunicationem pro furto commisso in templo, qui illud ante tale statutum commiserit, vel si non possit hic, & nunc obedire Ecclesiæ, & ante mensem satisfacere.

Verum quidem est, posse Ecclesiam ad bonum regimen aliquid censuræ ferre in delinquentes in puram vindictam; non tamen censuram adæquate sumptam, inquantum censura est, ut notat Suar. num. 27.: Verbi gratia, potest Ecclesia propter peccatum mere præteritum privare ad tempus Reum humana communicatione, officio, beneficio, celebratione, aut auditione missæ, sumptione Eucharistiæ, &c., ut constat tum ex usu antiquo Ecclesiæ arcendi ad tempus peccatores ab Eucharistia, & a Communicatione fidelium, ut habetur in *Cap. Præsenti* 5. *quæst.* 2.; tum etiam ex usu Ecclesiæ recenti; cum sæpe Clerici, qui deliquerunt, etiamsi resipiscant, suspendantur per aliquod tempus ab officio, vel beneficio: Hæc tamen non sunt censuræ, sed effectus similes effectibus censurarum; non enim deinde tolluntur per absolutionem, ut censuræ, sed per lapsum temporis definiti.

Infertur ultimo, censuram infligi non posse sine prævia monitione, & comminatione. Ratio est, quia illi dumtaxat dicuntur contumaces, qui spernunt Ecclesiam præcipientem simul, & monentem, ac comminantem. Quare, ut feratur ab homine censura per sententiam specialem pro culpa præterita, aut præsente, in qua reus contumaciter persistit, vel pro qua satisfacere jussus recusat, requiritur monitio canonica, & quidem triplex, prout art. seq. explicabimus; Ut incurratur vero censura lata a jure, vel ab homine pro culpa futura, satis est pro monitione ipsa lex, quæ dicat, exempli gratia: Quicumque hoc fecerit, sit ipso facto excommunicatus; Nec requiritur nova monitio, ut excommunicatus declaretur, qui deliquerit, ut habetur in *cap. Reprehensibilis, de Appellat.*; quia lex ipsa admonet, ut merito contumax censeatur, qui obedire recusat. Verum tamen est, quod ut iste talis a Judice declaretur in excommunicationem incidisse, requiratur naturali jure citatio, ut possit se defendere, ex *Clem. Pastoralis* 5. *cæterum de re judicata*. Ita Avil., Suar. disp. 3. sect. 10., Navar. lib. 5. cons. 7.; ubi ait sine citatione, nisi causa omnino notoria sit, declarationem fore nullam. Et in *cap. Pœna, de electione* dicitur, quod *Excessus notorius examinatione non indiget*; atque adeo si notorius non sit, citationem requirit.

VI. Dubium tamen est; An quando a jure decreta est excommunicatio sententiæ ferendæ, (verbi gratia, Qui furabitur, excommunicetur) possit Judex procedere ad Censuram infligendam sine prævia monitione, si reus

reus est plene convictus de crimine?

Affirmant Bonac. punct. 9., Sanch. lib. 2. de matr. disp. 24., Avil., Abbas. Sed communius negant cum Laym. cap. 5. Suar. loc. cit. Ratio est, quia in tali casu infligeretur censura ob crimen mere præteritum; nam si reus citatus, & crimen confessus vellet ab illo desistere, & Ecclesiæ satisfacere, excommunicari non posset; cum non esset contumax. Immo absolvi deberet, si excommunicationem ipso facto incurrisset, ex *cap. Qua fronte, De appellationibus*.

Et confirmatur a Laym.; quia censura hæc non ferretur a jure, ut patet; quia est ferendæ, non latæ sententiæ; ergo ferretur ab homine; ergo non est satis monitio legis, sed requiritur monitio facta ab homine, ut possit reus censeri contumax saltem ordinarie, & nisi aliud causæ gravitas, seu necessitas postulet.

Hinc recte infert Suar. num. 21., quod non possit sub comminatione censuræ ferendæ sententiæ prohiberi delictum, quod tractum successivum non habet, nec satisfaciendi obligationem parit, ut est blasphemia, sodomia, &c. Ratio est, quia cum lex in tali casu non moneat, sed expectanda sit monitio a Judice, non censetur contumax, qui blasphemat, &c.; nec per monitionem Judicis posset aut desistere a blasphemia præterita, aut satisfacere.

VII. Quæritur quarto; An possit infligi censura pro peccato alieno?

Respondeo cum communi, excommunicationem, cum sit pœna inter spirituales gravissima, ferri non posse ob culpas alienas; ut patet ex *cap. Si habes quæst.* 3. & ex D. August. ep. 75. adversus Auxilium Episcopum, qui excommunicaverat filium Capiciani cum conjuge, & tota familia, quæ non peccaverat. Suspensio tamen, & Interdictum ferri possunt ob alienas culpas; sæpe enim imponitur Interdictum locale, & suspenditur aliqua Communitas ob delictum unius tantum, puta solius Prælati, etiamsi reliqui sint innocentes; ut patet ex *cap. Si sententia, de Excommunicatione in 6.*, idque propter bonum commune, & propter terrorem ejus, qui deliquit, ut suo loco dicemus.

VIII. Quæritur quinto; quomodo debeat esse voluntarium peccatum, ut censura incurratur?

Respondeo, requiri, ut voluntarium sufficiens sit ad peccatum mortale; Aliquando tamen voluntarium, quod est sufficiens ad peccatum mortale, non satis est ad incurrendam censuram; Sic quando lex dicit: Qui temere hoc fecerit; Qui ausus fuerit; Qui præsumpserit; Qui scienter, vel ex contemptu hoc egerit, sit ipso facto excommunicatus, non incurritur censura in his casibus per transgressionem præcepti graviter peccaminosam, quæ oriatur ex negligentia, aut inadvertentia, aut ignorantia graviter culpabili; quandoquidem ex verbis legis requiritur voluntarium directum, & ex certa scientia censuræ. Ita Suar., Avil., & alii apud Bonac. punct. 3.

IX. Quæritur sexto; An peccatum, propter quod fertur censura, debeat esse in suo genere completum, ut censura incurratur?

Respondeo affirmative cum Avil., Suar., Sanch. Con. dub. 8. & aliis communiter; & habetur in *cap. Perpetuo, de Electione in 6.*, ubi dicitur, quod scienter eligentes indignum non incurrant pœnas constitutas a jure; *Nisi adeo in eo perstiterint, quod ex votis eorum communis electio subsequatur*. Et ratio a priori est, quia lex pœnalis, utpote odiosa, stricte est interpretanda.

Hinc sequitur ex Con., quod qui co-

conatur Clericum percutere, & ab alio impeditur, excommunicationem incurrat; Et qui vulnerat aliquem lethaliter, donec moriatur vulneratus, non incurrat censuram latam in homicidam; Immo si moriatur, non tamen præcise ex vulnere non lethali, sed ex alia concausa, nec incurritur censura; cum non præcesserit actio lethalis requisita ad censuram latam contra homicidam, ut notat Bonac. loc. cit. Similiter qui, ut obsequatur hæretico, committit actum externum hæresis sine animo hæretico, non incurrit censuram latam in hæreticos: secus vero si censura ferretur in committentes actum externum hæreticalem; Demum qui mittit literas continentes inhonesta ad Moniales, non incurrit excommunicationem latam in hac Diœcesi contra mittentes has literas, nisi literæ ad Monialem pervenerint. Et idem dicas de similibus; nisi aliter in lege exprimatur; ut de facto exprimitur in *cap. 1. de Homicid. in 6.*, ubi excommunicantur mandantes homicidium per Assassinos, etiam effectu non sequuto.

X. Quæritur septimo; An censura lata contra facientes aliquid includat etiam consulentes, mandantes, &c.?

Respondeo cum communi negative; nisi aliter exprimatur. Ratio est, quia odia stricte interpretanda sunt. Quod si utrumque prohibeatur sub censura, facere simul, & consulere, ut de facto sub excommunicatione prohibetur tam percutere Clericos, quam consulere, seu mandare percussionem; sicuti qui conatur percutere Clericum, re tamen vera non percutit, excommunicationem non incurrit; ita qui percussionem consulit, aut mandat, excommunicationem non incurrit, donec sequatur percussio; ut docent Suar., Valent., Filliuc. & alii apud Bonac. punct. 3. Immo nec illam incurrit mandans, & consulens, etiamsi percussio sequatur, quando mandatum, vel consilium non influxit in talem percussionem, ut docet idem Bonac. punct. 6.

Ut autem sciatur, quando mandatum, aut consilium non influunt; Notandum primo, quod si mandatum revocetur, & revocatio perveniat ad mandatarium, tunc mandatum non censetur amplius in effectum influere; unde si mandatarius percutiat in tali casu Clericum, non percutit vi, & efficacia mandantis. Hoc tamen non militat in consilio; nam etiamsi consilium revocetur, adhuc post revocationem influit in effectum, si rationes adductæ subsistant, ac moveant ad talem percussionem.

Notandum itaque secundo, quod si quis ductus pœnitentia consilii dati revocet illud, quantum est in se, quamvis consilium in effectum influat, non per hoc incurritur censura, ut docent Pal. disp. 1. dub. 7., Hurt. difficult. 15., Tabien., & alii ex Innoc. in *cap. Mulieres, de Sententia Excommunicationis.* Et ratio est, quia quando sequitur effectus, seu percussio Clerici, tunc qui dedit consilium, aut mandatum, quod, quantum potuit, revocavit, vere est pœnitens, atque adeo non est contumax, nec inobediens Ecclesiæ; ergo in excommunicationem incurrere non potest: Esto irregularitatem incurreret, si sequeretur homicidium: cum ad irregularitatem incurrendam non requiratur contumacia. Et idem dicas ex Hurt. loc. cit. si quis propinet venenum Clerico, & ante mortem illius veram pœnitentiam habeat; hic enim excommunicationem non incurrit, quando moritur Clericus, ex defectu contumaciæ, incurrit tamen irregularitatem.

Notandum tertio, quod quando spectatis omnibus dubitat quis, an suo mandato, vel consilio influxerit in percussionem Clerici, neque in tali ca-

casu excommunicationem incurrit, juxta sententiam Filliuccii, Rebelli, Nav. apud Bard. disp. 6. de conscientia dubia §. 13. (nisi præsumptio stet contra mandantem, & consulentem; quia in dubio excommunicatio non incurritur; Secus dicendum de irregularitate, si sequatur homicidium, quia in jure exprimitur, quod irregularitas etiam in dubio homicidii incurratur.

Oppones cum Sylvest. V. *Excommunicatio*, & Rosel., est hæc regula juris in 6., *Qui per alium facit, per se ipsum facere videtur*. Unde etiam de Pilato, qui solum mandavit, apprehendi Christum Dominum, & flagellari, dicitur Joan. 19. *Apprehendit Pilatus Jesum, & flagellavit*; ergo quando fertur censura in facientes aliquid, incurritur pariter a mandante, & consulente, quamvis id in jure non exprimatur.

Confirmatur, quia de facto in *cap. Mulieres, de sententia excommunicationis in 6.* habetur, eos, quorum auctoritate, aut mandato alii injiciunt manus violentas in Clericum, esse excommunicatos excommunicatione lata ab Innoc. II. in *can. si quis suadente Diabolo*; quæ tamen prædicti canonis excommunicatio solum fertur in facientes, seu in percutientes Clericum, nulla facta mentione mandantis, seu consulentis; ergo universim sicut faciens, ita mandans, aut consulens incurrunt censuram.

Respondeo, nunquam qui consulit aliquid, dicitur ullo pacto facere illud; Et quamvis qui aliquid mandat, aliquando æquiparetur facienti, juxta regulam adductam, *Qui per alium facit, per se ipsum facere videtur*; at in pœnalibus mandans non æquiparatur facienti, quia odia stricte interpretanda.

Ad confirmationem dico, ex vi Canonis, *Si quis suadente Diabolo*, non esse excommunicatos mandantes percussionem Clericorum, cum de iis Canon non loquatur; esse tamen excommunicatos ex vi alterius Capitis *Mulieres in 6*, ubi extenditur eadem excommunicatio in mandantes talem percussionem; Sicut etiam in cap. *Quanta, de sententia excommunicationis*, extenditur ad non impedientes, quando tenentur impedire. Hinc reservatio facta a Clem. VIII. illorum sex casuum, quibus nequeant Mendicantes intra Italiam extra Urbem absolvere, cum solum loquatur de percussore Clerici, non includit mandantes percussionem, aut illam non impedientes, quando ex officio ad id tenentur.

ARTICULUS V.

De forma, seu ritu in Censuris ferendis.

I. Ad censuram incurrendam prærequiritur contumacia, quæ haberi non potest sine prævia monitione. Hæc autem duplex est, Canonica, & non Canonica. Vim habet monitionis non Canonicæ lex prohibens aliquid sub Censura sententiæ latæ, non vero ferendæ.

II. Ut quis declaretur excommunicatus, prærequiritur citatio Rei, ut possit se defendere, nisi delictum sit notorium.

III. Plura requiruntur, ut quis excommunicetur. Si nulla monitio præcedat, Censura, quæ infligitur, est invalida: Est vero injusta, si non præcedat monitio Canonica, saltem virtualiter trina. Quid si Reus non inveniatur? Quid si censura feratur die festivo? Quid si non feratur scripto?

IV. Ad formam substantialem Censuræ plura spectant; videlicet Monitio, Citatio Rei, & quod signis exter-

nis exprimatur tum censura, tum persona determinata, necnon tempus præsens.

V. Sub quanam conditione possit valide censura ferri? Et quandonam possint suspendi effectus Censuræ?

VI. Quid requiratur, ut Appellatio suspendens effectus Censuræ sit legitima? Quandonam appellatio impedit sententiam declaratoriam Censuræ incursæ?

VII. Ad accidentalem formam Censuræ plura etiam spectant; præsertim trina monitio, Scriptura, denunciatio. Aliquando non tenetur per accidens Superior censuram denunciare, seu publicare. A quonam Judice denunciatio isthæc fieri debeat, aut possit? Ante denunciationem præire debet sententia declaratoria Criminis, & citatio partis, si crimen non sit notorium, & inexcusabile.

I. Diximus art. super., quod, ut possit infligi in aliquem censura, prærequiratur contumacia, seu inobedientia Ecclesiæ præcipientis simul, & monentis; ita ut si quis solum transgrediatur præceptum Ecclesiæ sine ulla prævia monitione, contumax dici non possit, nec capax excommunicationis; Quod etiam deducitur ex *Cap. Nemo Episcoporum* 2. *quæst.* 3. ubi habetur, non debere quempiam excommunicari, nisi quia aliter non potuerit corrigi; qui autem per Ecclesiam nondum est monitus, præsumitur per monitionem Ecclesiæ corrigi potuisse; ergo nisi præcedat Ecclesiæ monitio, Censura infligi non potest.

Duplex autem datur monitio; altera dicitur Canonica; altera non canonica. Monitio non canonica est ipsum præceptum juris, vel hominis sive generaliter, sive in particulari aliquid præcipiens, vel prohibens sub pœna censuræ sive latæ, sive ferendæ sententiæ. Monitio vero canonica est monitio juxta sacros canones instituta, quæ auctoritate Judicis fit ipsi Reo personaliter coram testibus in scriptis, ut a culpa, quæ explicatur in monitione, resipiscat. Hæc autem canonica admonitio esse debet vel trina formaliter, vel virtualiter, seu una pro tribus, dato pro singulis sufficienti temporis spatio ad deliberandum, dicendo, verbi gratia, Moneo te semel pro tribus vicibus, ut intra tres hebdomadas hoc, vel illud facias, concedendo tibi singulas hebdomadas pro singulis monitionibus; de qua monitione canonica inferius plurima dubia solvemus. Interim dicimus, certum esse apud Doctores requiri aliquam monitionem saltem non canonicam, ut censura incurratur. Certum pariter est, quod lex prohibens aliquid sub pœna censuræ ipso facto incurrendæ vim habeat monitionis non canonicæ; ac proinde talis lex sufficit, ut patrato crimine prohibito statim censura incurratur, nec requiratur nisi citatio Rei ad defensionem, ut declaretur in censuram incurrisse; nisi delictum ita sit notorium, ut nulla tergiversatione celari possit, unde citatio sit superflua.

Dubium vero est apud Doctores; an lex prohibens aliquid sub censura ferendæ sententiæ habeat vim monitionis non canonicæ? Et nos art. super. diximus cum Suar., Pal., & communiori sententia contra Sanch., & Filliuc., non habere hanc vim; unde, ut censura incurratur propter talem legem, prærequiritur nova monitio canonica, ac deinde inflictio censuræ.

II. Quæritur nunc primo; Quid requiratur, ut aliquis declaretur excommunicatus, vel alia censura irretitus?

Respondeo ex dictis requiri primo, ut commiserit delictum prohibitum sub

pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ: Secundo, ut si delictum non sit notorium, præmittatur citatio Rei, qui possit se defendere, & si convincatur, sequatur sententia declaratoria criminis; aliter invalida est tam sententia declaratoria, quam ipsa denunciatio censuræ, ex illo principio juris generali, *Contra inauditam partem nihil potest in judicio definiri*. Quod si delictum sit notorium, potest omitti citatio, ex Suar. disp. 3. sect. 10., & Leand. quæst. 2. Tertio requiritur, ut reum sui criminis non pœnituerit; si enim ostenderit signa pœnitentiæ, absolutionem petierit, & satisfactionem debitam exhubuerit, non est denunciandus excommunicatus, sed ab excommunicatione absolvendus, ex *Cap. Qua fronte, de Appellat.*; quia censuræ finis jam est obtentus, videlicet emendatio Rei.

III. Quæritur secundo; Quid requiratur, ut aliquis excommunicetur, suspendatur, &c.?

Respondeo, requiri primo, ut commiserit delictum prohibitum sub pœna excommunicationis ferendæ sententiæ. Secundo, ut præmittatur monitio canonica supra explicata: Nec satis esse solam citationem, etiamsi crimen sit notorium, diximus cum communiori sententia apud Leand. quæst. 26.. Tertio, ut elapso tempore a monitionibus præstituto adhuc in inobedientia persistat; tunc enim potest excommunicari, suspendi, interdici.

Diximus tamen, monitionem canonicam debere esse trinam vel formaliter, vel saltem virtualiter, hoc est unam pro tribus, assignato pro singulis aliquorum dierum intervallo, ut habetur in *Cap. Constitutionem, de Sententia excommunicationis in 6.* unde ex Suar. sufficit, ut judex constituat sex dies, explicando, quod binos dies concedat pro singulis monitionibus. Quod si periculum est in mora, possunt pro singulis monitionibus assignari singulæ horæ, vel singuli quadrantes, vel minus, spectata necessitate, ut videre est apud Leand. quæst. 28., & Laym.

In eodem etiam Cap. dicitur, quod urgente necessitate satis sit una tantum monitio; sicut etiam si delinquens ad primam admonitionem appareat incorrigibilis, tunc secunda, & tertia admonitio, tamquam superfluæ, possunt omitti.

Dubitatur hic primo; invalida ne sit, an solum injusta, & illicita censura, quæ feratur pro peccato præterito sine ulla prævia monitione?

Respondeo, Vasq., Avil., & alios communiter docere esse invalidam; cum de essentia censuræ videatur esse aliqua monitio, ex illo Christi Domini: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tamquam Ethnicus*. At Cajet., Cordub., & plurimi Canonistæ apud Filliuc., & Leand. quæst. 8. putant, esse tantum illicitam, non invalidam; præterquam in casibus a jure expressis, qui sunt duo; Primus, si feratur excommunicatio contra participantes cum excommunicatis ab eodem judice; Nam in *Cap. Statuimus, de Sententia excommunicationis in 6.* permittitur, hoc fieri solum prævia canonica monitione; unde si monitio omittatur, censura est nulla; Secundus casus est, si judex accipiat jurisdictionem ferendi censuram sub hac conditione expressa, quod præcedat monitio, ut habetur in *Cap. Cum expressa, de Præscript.* Ratio autem, quare reliquæ censuræ latæ sine prævia monitione propter peccatum præteritum non sint invalidæ, videtur esse quia Alex. III. in Cap. *Romana, de Sententia excommunicationis in 6.* vocat eas injustas, non irritas. Quare illa verba Christi Domini, *Si Ecclesiam non audierit, &c.* videntur intelligenda aut de correctione fraterna, aut

de

de potestate ordinaria Ecclesiæ, quæ non possit sine prævia monitione ferre censuras, non vero de potestate extraordinaria, seu de plenitudine potestatis.

Arridet mihi communis sententia, quæ docet, esse invalidam censuram, si nulla monitio præcedat; Esse vero injustam, ut dixit Alex. III. citatus, si non præcedat monitio canonica trina vel formaliter, vel virtualiter: Ex quo infert Leand. quæst. 18., quod stando in jure communi judex peccaret mortaliter, & incurreret suspensionem ab ingressu Ecclesiæ latam ab Innoc. III. Cap. *Sacro*, *de Sententia excommunicationis in 6.*, si hanc trinam monitionem omitteret. Advertendum tamen, pœnam hanc suspensionis, aut interdicti, nisi de ipsis expressa mentio fiat, non incurri ab Episcopo omittente trinam monitionem, quia in *Cap. Quia periculosum, eodem titul.* dicitur, quod Episcopi non comprehenduntur in sententia generali suspensionis.

Dubitatur secundo; cuinam facienda sit monitio, si reus ita se abscondat, ut nequeat inveniri?

Respondeo, debere in tali casu affigi monitionem domui ipsius, vel alteri loco publico, unde ad ejus notitiam pervenire possit; videlicet ad valvas Ecclesiæ matricis, vel in platea, vel in tribunali: Quod si reus per vim impediat, ne id fiat in sua civitate, aut provincia, satis est si fiat in loco viciniore: Et post publicationem hanc præsumitur in foro externo devenisse monitionem in notitiam Rei, nisi contrarium probetur. Adverte tamen, monitionem debere aut tradi reo, aut affigi secundum ordinem juris, idest non solum nomine Judicis, qui laturus est censuram, sed etiam coram idoneis testibus, ex Suar. disp. 3. sect. 2., & aliis communiter, & fieri debet ejusmodi monitio sub comminatione censuræ.

Dubitatur tertio; an possit ferri censura die festivo?

Respondeo, denunciationem censuræ frequenter fieri die festivo, dummodo præcesserit cognitio causæ; quia sic in plurium notitiam devenire potest: At censura non solet ferri die festivo; quia, ut rite feratur, plerumque requirit cognitionem causæ, a qua abstinendum est die feriato, ex *Cap. final. de Feriis*. Si tamen die festivo feratur censura, non est invalida, ut docent Suar., & alii communiter, contra Leand. quæst. 28. disp. 7.

Dubitatur quarto; Sitne invalida censura, quæ verbo dumtaxat feratur, non scripto continente causam censuræ?

Respondeo, Sayr. putare esse invalidam; quia in *Cap. final. de sententia, & re judicata* exigitur necessario scriptura. Sed Laym. part. 1. cap. 6., Avil., Pal., & alii communiter putant, esse tantum illicitam; quia jus exigens scripturam non irritat censuram aliter latam. Quod dicitur in Cap. final. adducto a Sayr. intelligendum est de sententia punitiva criminis, & decisiva litis, non vero de sententia ferente censuram, quæ non tam ad puniendum, quam ad corrigendum, & præcavendum delictum infligitur.

Peccat tamen mortaliter Judex, & incurrit suspensionem ab ingressu Ecclesiæ per mensem, si censuram ferat aut solo verbo, aut sine expressione causæ, aut si parti petenti exemplar talis scripturæ non concederet illud intra mensem. Ita Bonac. punct. 8., Avil., Con.. Ratio est, quia peccat contra jus in materia gravi, quod idcirco talem scripturam exigit, ne Judex in ferenda censura sit præceps; & ut ligatus censura possit ad superiorem appellare, qui non posset facile judicare, nisi per scripturam nota esset causa censuræ.

Ab

Ab hac pœna suspensionis eximuntur Primo Episcopi, qui censuram ferrent solo verbo, propter rationem supra adductam, videlicet, quia de Episcopis in textu laudato expressa mentio non fit. Secundo, qui non excommunicant, sed tantum denunciant excommunicatum. Tertio, si propter urgentem, & justam causam Judex ferret censuram sine scriptura; quia scilicet aliter fieri non posset. Quarto, qui bona fide hoc facit, & ex inadvertentia. Quinto demum ex Henr., & Sayr. contra Navar., & Ugolin., si sit Prælatus regularis, ex privilegio Leon. X. apud Leand. disp. 6. quæst. 17.

IV. Quæritur tertio; Quænam pertineant ad formam substantialem censuræ, seu ad ejus valorem? Quænam vero ad formam accidentalem?

Respondeo, Ad formam substantialem censuræ ea pertinere, sine quibus censura est nulla; Ea vero ad formam accidentalem pertinent, quæ jure positivo ad censuræ solemnitatem spectant; ita ut sine iis adhuc censura sit valida, quamvis illicita. Agimus nunc de forma substantiali, postmodum de accidentali.

Primo itaque ad formam substantialem spectat, ut censuram præcat aliqua monitio vel non canonica, vel canonica. Quod autem monitio canonica sit trina, non spectat ad valorem, seu ad formam substantialem censuræ, sed ad accidentalem. Secundo, ut ante sententiam præcedat citatio partis; quamvis ipsa monitio canonica, quando præcedit, habeat vim citationis. Tertio, ut censura non per solam internam voluntatem Judicis, sed per signa exteriora feratur, sive ea sint verba, sive scriptura, &c.

Quarto, ut verba, seu alia signa exprimentia censuram exprimant censuram determinatam; si enim Judex dicat, *Qui hoc fecerit, sit censura ligatus*, nullam censuram determinando, nulla censura incurritur a reo; quia illa verba sunt indifferentia ad excommunicationem, vel suspensionem, vel interdictum; & nisi determinentur ad unam potius, quam ad aliam censuram, nihil efficiunt. Nec ulla censura incurritur, si Judex dicat, *Qui hoc fecerit, sit suspensus*; quia pariter multiplex datur suspensio, videlicet ab officio, beneficio, & ab utroque: (Avila tamen 3. p. disp. 2. ex Sylv. & Henr. docet suspensum absolute esse illimitate suspensum, videlicet ab Ordine, ab Officio, & a Beneficio) Et eadem est ratio de interdicto, quod etiam dividitur in locale, & personale; Secus vero, si Judex dicat, *Qui hoc fecerit, sit excommunicatus*; quia quamvis excommunicatio dividatur in majorem, & minorem, antonomastice tamen excommunicatio sumitur pro excommunicatione majori. Adde, Ugolin., Henr., & alios apud Bonac. punct. 7. putare, quod si feratur vel excommunicatio, vel suspensio sub disjunctione, nulla censura incurratur, cum non sit major ratio de una, quam de alia. Verum Bonac. cum Suar., & Filliuc. putant in tali casu incurri unam censuram ad libitum pœnitentis, vel si nullam eligat, utramque incurri, aut saltem neglecta una, teneri illico servare alteram.

Quinto, sicut verba debent exprimere censuram determinatam, ita pariter debent personam determinatam exprimere, verbi gratia, Petrum, vel saltem relate ad delictum, aut aliud munus determinatum, puta, latrones, Parochos, &c. Quare ex Bonac., Suar., & aliis, si superior dicat, Excommunico unum ex illis duobus, qui furati sunt, neuter est excommunicatus.

Demum verba debent etiam exprimere tempus præsens; unde non incurritur excommunicatio, si dicat Su-

pe-

perior, Excommunicabo Petrum.

V. Quæritur quarto; Possitne valide ferri censura sub conditione?

Respondeo, posse censuram non solum valide, sed etiam licite ferri sub conditione pertinente ad causam, sive sit de præsenti conditio, sive de præterito, sive de futuro; Verbi gratia, si quis hoc fecerit, vel nisi intra mensem satisfecerit pro furto, sit ipso facto excommunicatus. Potest etiam valide, quamvis illicite, ferri sub conditione de præsenti, seu de præterito impertinente; Verbi gratia, si Turca dormit, si fulmen cecidit; nam in his casibus cum conditio actu extet, non suspenditur effectus censuræ. Verum invalida est censura sub conditione de futuro, quæ non pertineat ad causam; Verbi gratia, si cras pluet. Ratio est, quia hujusmodi censura continet intolerabilem errorem; ergo est invalida. Consequentia sequitur ex *Cap. Per tuas*, & *cap. Solet*, *de Sententia excommunicationis in 6.* Antecedens probatur, quia, ut optime Ugolin., & Suar., est intolerabilis abusus spiritualis potestatis velle, quod effectus dependeat a futuro eventu impertinente: quare ad formam etiam substantialem censuræ spectat, ut non feratur sub conditione de futuro, quæ ad causam non pertineat.

Petes hic; An, & quomodo suspendi possint effectus censuræ latæ sub conditione de futuro ad causam pertinente?

Respondeo, quando fertur censura sub conditione de futuro ad causam pertinente, ut si dicatur, Nisi intra mensem fur satisfecerit, sit excommunicatus, hac conditione pendente possunt suspendi effectus censuræ, ita ut purificata conditione censura non incurratur; Primo quidem per appellationem legitime factam, antequam impleatur conditio, ut patet ex Cap. *Præterea*. Secundo, ut notat Paludan., per alias causas æquivalentes appellationi; ut si quis non potens, aut nesciens appellare committat se protectioni Sedis Apostolicæ, ex *Cap. Ad audientiam*, *de Appellat.*; vel si ad Sedem Apostolicam iter arripiat, ex *Cap. Dilecti filii*, *ibidem*; vel demum si Superior, vel Papa causam ad se avocet tollendo inferiori jurisdictionem; Tertio, per voluntatem ejus, in cujus favorem censura lata est; Quare si ad instantiam creditoris præcipiatur sub censura, ut intra mensem fiat restitutio, & creditor velit tempus hoc prorogari, suspenduntur effectus excommunicationis. Etenim sicuti cessante causa excommunicationis, cessat excommunicatio; ita suspensa, vel prorogata causa excommunicationis, ipsa etiam suspendetur, aut prorogabitur. Si tamen post terminum prorogatum conditio impleatur, hoc est debitor non restituat, probabilius est, statim incurri censuram absque novo consensu Judicis, ut docent Leand. quæst. 2. disp. 4. Suar., & alii contra Navar., Ugolin., Sylvest., quia voluntas illa Judicis moraliter perseverat.

VI. Rogabis ulterius; Quid requiratur, ut appellatio sit legitima?

Respondeo, primo requiri, ut causa sit probabilis, non frivola, & ad litis dilationem. Secundo, ut fiat, antequam conditio impleatur, ex *Cap. Præterea 2. de Appellat.* apud Bonac. quæst. 3. punct. 3.: Idemque docent Suar. sect. 6., Navar., Covarr., & alii contra Abbat., & Ugolin., qui requirunt, ut fiat intra decem dies, ex Cap. *Quoad consultationem, de Sententia, & re judicata*: Propterea docet Suar., priorem sententiam, quod appellatio fiat, antequam conditio impleatur, esse tutam in conscientia, & posse pro illa Judices judicare in foro exteriori; quia textus adductus ab Abbat. non loquitur de censuris; verum

rum sententia Abbat., quod appellatio fiat intra decem dies, aptior est ad lites dirimendas.

Advertendum tamen primo, quod impleta conditione, quamvis a censura conditionata non possit amplius appellari quoad effectum suspensivum, cum vere talis censura sit executioni mandata, nec possit nisi per absolutionem tolli; At potest ab ea appellari quoad effectum devolutivum, seu ita ut remaneat reus excommunicatus, sed devolvatur jurisdictio ad superiorem, ut docent communiter Doctores, ex cap. *Pastoralis* cum Suar. loc. cit.; ubi dicit, oppositum sentientes graviter in hac parte errasse.

Advertendum secundo, quod ante denunciationem appellari possit a sententia declaratoria censuræ incursæ, ita ut post talem appellationem denunciatio fieri non possit ab eodem Judice, ut notavit Filliuc. ex Navar., & Covarr. Verum hoc militat, quando fertur censura a jure, vel quando denunciari debet a delegato, & quando factum non est notorium; Etenim quando factum est notorium, & quando censura fertur ab homine, & denunciari debet a Judice ordinario, si post sententiam declaratoriam criminis interponatur appellatio, adhuc Judex ordinarius procedere potest ad denunciationem; quia cum jam sententia sit lata a proprio Judice, non potest deinde impediri ejus effectus, videlicet denunciatio. Ita Leand. quæst. 12., Suar., & alii contra Sanch., & Navar., qui putant nullo pacto posse denunciari.

VII. Quæritur ultimo; Quotuplex sit forma accidentalis in ferenda censura?

Respondeo, esse triplicem, videlicet Antecedentem, Comitantem, & Consequentem. Pertinet ad formam accidentalem antecedentem trina monitio supra explicata: Ad Comitantem pertinent illæ circumstantiæ enumeratæ, videlicet quod feratur scripto continente causam censuræ, quod tradatur exemplum parti illud petenti, quod non feratur nisi die feriato,&c. Ad Consequentem demum pertinet ipsa denuntiatio, seu publicatio censuræ: Quod ideo fieri debet, ut ipsis excommunicatis ubique occludatur aditus Ecclesiasticus, & ut excusationis causa omnibus auferatur, ex *Cap. Cura sit quæst.* 3.

Dubium tamen est; Utrum ex præcepto denunciatio censuræ fieri debeat a Superiore, an vero possit illam pro arbitrio omittere?

Respondeo, de denunciatione Suspensionis, & Interdicti nullum extare sufficiens præceptum; unde tunc solum obligatur Judex ad talium censurarum denunciationem, quando delicti gravitas, & Rei contumacia requirit illam; necnon in casibus a jure expressis: De excommunicatione vero extat, per se loquendo, præceptum denunciationis in laud. Cap. *Cura sit*; quamvis modus denunciandi ibi præscriptus non cadat sub præceptum, sed satis sit juxta consuetum loci morem facere denunciationem, videlicet publicando censuram in Ecclesiis, deinde in scriptis præ foribus Ecclesiæ, aliisque publicis locis cum expressione causæ: In solemni vero anathemate, ut narrat Gratian. apud Leand. quæst. 22. circumstant Episcopum duodecim Sacerdotes nigris vestibus induti, & lucernas tenent ardentes in manibus, quas in conclusione excommunicationis projiciunt, & pedibus conculcant, aliæque cæremoniæ ibi adduntur ad terrorem Rei.

Advertendum tamen, aliquando Judicem per accidens non obligari ad faciendam denunciationem excommunicationis, si videlicet aut scandalum sequatur, aut periculum alicujus damni ex denunciatione immineat.

Quan-

Quando vero bonum privatum, vel commune talem denunciationem poſtulat, ad illam tenetur; ſicuti etiam quando pars inſtat, ut communiter docent apud Leand. diſp. 7. quæſt. 15.

Dubitatur ulterius; A quonam Judice facienda ſit denunciatio Cenſuræ?

Reſpondeo cum communi contra Ugolin., & Geminian., denunciationem cenſuræ in delictis omnino certis, & notoriis fieri debere ab habente ad hoc poteſtatem ordinariam, vel delegatam; cum denunciatio ſit actus executivus cenſuræ pertinens ad poteſtatem correctivam: Quare ſi cenſura lata fuit ab homine vel per ſententiam particularem, vel per ſtatutum, denunciatio primo, & per ſe fieri debet ab ipſo, (cum ad ipſum pertineat exequi ſententiam ſuam) deinde ab aliis Epiſcopis, vel Paſtoribus, ſi fuerint ab ipſo requiſiti, ex Gloſſa. Quod ſi cenſura lata ſit a jure communi, tunc denunciatio non ſolum fieri poteſt ab Epiſcopo illius Diœceſis, ubi patratum eſt delictum, ut docent Suar., Bonac., & alii cum Leand. quæſt. 6., eo quod ratione delicti ibi commiſſi Reus factus ſit quoad hoc ſubditus; ſed etiam fieri poteſt a proprio Ordinario ipſius delinquentis; ut iidem docent contra Filliuc., Cornejum, & Alter.

Advertendum denique, quod ſupra innuimus, videlicet ante denunciationem præcedere debere ſententiam declaratoriam criminis, ratione cujus lata fuit cenſura. Ita communiter Doctores contra Panormit., & Felin., qui putant hoc non requiri, quando crimen eſt ita notum, ut nullam habeat excuſationem, nec ulla poſſit tergiverſatione celari; quod tamen raro accidit, ſiquidem vix fieri poteſt, ut crimen quodcumque ſit omnino inexcuſabile: Quoniam vero ſententia declaratoria criminis eſt actus judicialis, debet conſequenter illam præcedere citatio Rei, ut declaratio fieri poſſit cum cognitione cauſæ; jure enim naturali conceditur unicuique copia defenſionis, antequam damnetur. Quod ſi citatio non præcedat, ſententia non ſolum eſt injuſta, ſed etiam invalida, ut ipſemet Pontifex teſtatur Cap. 1. *de Cauſa poſſeſſionis, & proprietatis* dicens: *Nec nos contra inauditam partem poſſumus aliquid definire*. Ita etiam communiter Doctores, qui pariter docent, quod ſi Reus citatus ſtatim compareat, crimen fateatur, & ſatisfactionem offerat, non poſſit juſte denunciari, ſed debeat abſolvi, ut notat Leand. quæſt. 10., & Suar. diſp. 3. ſect. 10., quandoquidem pœna medicinalis, reo correcto, non debet amplius perſeverare; & multo minus debet augeri per denunciationem, per quam & ab aliis vitandus eſt, & coram aliis infamatur.

ARTICULUS VI.

Quænam excuſent ab incurrenda Cenſura?

I. Septem de cauſis excuſari aliquis poteſt ab incurrenda Cenſura.

II. Poteſt cenſura eſſe nulla ex quadruplici capite. Multipliciter etiam poteſt eſſe nulla ſententia cenſuræ.

III. Quænam injuſtitia cauſæ reddat nullam ſententiam cenſuræ? Quid ſi appellatio, quam putas legitimam, a Judice ut frivola repellatur?

IV. Quandonam innocens tenetur ad vitandum ſcandalum ſe gerere ut excommunicatum? Et quando tenetur obtemperare Judici ſub cenſura aliquid præcipienti? Probabilius ſolum tenetur peccatum, & ſcandalum vitare.

V. Num poſſit Judex ad inſtantiam partis excommunicare aliquem ſecundum

dum allegata, & probata Reum, si de illius innocentia certam habeat scientiam privatam?

VI. Quonam impotentia excusat ab incurrenda censura? Qui culpabiliter redditur impotens ponere, quod sub censura præcipitur, ab ea non excusatur.

VII. Ignorantia invincibilis sive juris Ecclesiastici, sive facti, sive pœna excusat ab incursu censuræ; sive ignorantia sit antecedens, sive concomitans. Num etiam excuset ab incurrenda Irregularitate? Ignorantia vincibilis quando excuset?

VIII. In dubio sive juris, sive facti regulariter a censura excusaris.

IX. Metus gravis excusat a censura, etiamsi hæc feratur pro crimine prohibito lege naturali, nisi in contemptu censuræ metus incuteretur.

I. Septem causas ab incursu censuræ excusantes enumerat Escobar in summa cap. 6.; Primo censuræ nullitatem; Secundo injustitiam causæ; Tertio hominis innocentiam; Quarto ignorantiam; Quinto impotentiam; & ad ignorantiam reducitur dubium, seu incertitudo sive juris, sive facti; Sexto metum; Septimo necessitatem. De singulis hic agendum.

II. Quæritur itaque primo; quandonam censura sit nulla?

Respondeo, Ex quadruplici capite oriri posse censuræ nullitatem. Primo, si nulla sit lex, ob cujus transgressionem fertur censura; Secundo, si data validitate legis, ipsa censuræ sententia sit nulla; Tertio, si data validitate legis, & sententiæ, interponatur legitima appellatio; Quarto, si interponatur consensus partis, in cujus favorem fertur censura.

Primo itaque nulla est sententia censuræ, seu ipsa censura, si nulla sit lex; Accessorium enim sequitur naturam principalis. Lex autem multipliciter potest esse nulla. Primo, ex defectu jurisdictionis, seu potestatis in legislatore: Secundo, ex defectu rei præceptæ; nam si hæc sit manifeste aut turpis, aut communi bono contraria, aut undequaque levis, tam secundum se, quam relate ad finem, lex illam præcipiens sub gravi est nulla; Quamvis si res præcepta secundum se sit levis, sed relate ad finem sit gravis, lex, & censura illi annexa sunt valida; puta, si sub excommunicatione præcipiatur, ut unusquisque restituat modicum, quod furatus est ab illo, qui propter plurima modica furta incidit in miseriam: Tertio, ex cessatione finis, aut totalis, aut præcipui ipsius legis; cessante enim tali fine cessat lex: Quarto denium, ex defectu sufficientis promulgationis, & acceptationis.

Deinde nulla est censura, atque adeo non incurritur, si nulla sit ipsa sententia censuræ, quæ pariter potest esse multipliciter nulla. Primo quidem, ex defectu justitiæ, ut mox explicabimus quæsit. sequent. Secundo, ex defectu jurisdictionis in ferente sententiam, vel quia non est Superior, vel quia non est judex competens, vel quia excommunicatus, aut suspensus nominatim denunciatus, vel quia extra suam Diœcesim existit, extra quam subditum suum excommunicare non potest, vel quia sententiam tulit post interpositam legitimam appellationem, vel demum quia sententiam tulit post consensum partis, in cujus favorem fertur censura, juxta ea, quæ diximus art. super. quæsit. quarto.

III. Quæritur secundo; Quandonam injustitia causæ excuset ab incurrenda censura?

Respondeo, censuram non incurri ex injustitia causæ, quando forma judicii in ea ferenda non servatur, & quando injuria irrogatur reo. Potest au-

autem sententia censuræ esse nulla; Primo, ex defectu justitiæ legalis, videlicet, quia non est servatus in ea juris ordo, seu forma substantialis, ad quam spectat monitio, citatio partis, & alia, quæ diximus art. super. Quod si sententia sit injusta per defectum ordinis juris accidentalis, non per hoc est invalida; Verbi gratia, quia monitio non fuit trina, quia censura non lata scripto cum inserta causa, &c. & in hoc sensu S. Gregorius dixit, *Sententia Pastoris sive justa, sive injusta timenda est*; Quod refertur a Gratian. 2. quæst. 3. cap. 1. Est enim timenda, quia valida, si deficiat in accidentali ordine juris. Secundo, sententia est nulla ex defectu justitiæ commutativæ; quia videlicet fertur cum injuria Rei; vel quia non citatus damnatur; vel quia sine causa legitima, & proportionata, quæ censuram mereatur; vel quia per delictum non sufficienter probatum in foro externo.

Ubi adverte, quod si censura sit in foro interno invalida ex defectu culpæ commissæ, potest esse valida in foro externo, si culpa sit juridice probata; & ideo ad vitandum scandalum servanda est in foro exteriori. Quod si violetur, non incurritur irregularitas, ex Suar. num. 19.; quia vere censura non violatur; cum in foro interno non habeatur censura. Quamvis etiam in tali casu violator censuræ debeat se gerere ut irregularem, ad vitandum scandalum, & ut talis in judicio damnari potest.

Adverte ulterius, quod si interponas appellationem, quam putas legitimam, & Judex repellat illam ut frivolam, & te excommunicet, non es excommunicatus in foro interno; sed pro foro externo debes te gerere ut excommunicatum, donec Judex appellationis declaret, illam appellationem fuisse legitimam. Ita Laym. part. 2. cap. 2., Avil. part. 2. cap. 5. disp. 5. dub. 12., Pal., & alii communiter.

IV. Quæritur tertio; Quando Innocentia excuset a censura incurrenda?

Respondeo, Tripliciter aliquem posse esse innocentem, Primo, in utroque foro interno, & externo, seu coram Deo, & hominibus. Secundo, tantum in foro externo, seu coram hominibus, quamvis coram Deo sit nocens. Tertio, tantum in foro interno, cum in foro externo probetur nocens.

Qui primo modo est innocens, videlicet in foro externo simul, & interno, quamvis aliquando possit interdicto comprehendi, non potest tamen directe ulla censura ligari; adeoque si excommunicetur, excommunicatio nulla est, nec timenda, ut communiter docent Doctores apud Pal. disp. 13. punct. 8.; quia videlicet talis censura continet errorem intolerabilem, quod scilicet arbitrio Judicis ea possit infligi sine merito causæ.

Qui vero innocens est secundo modo, videlicet in foro tantum externo, neque potest directe, & nominatim censura ligari, quamvis Judex privatim sciat ejus culpam. Ratio est, quia sententia ferens censuram est actus judicis publici, & forensis; unde nisi culpa probetur in foro externo, sententia est nulla; Ita communiter cum Navar. ex *Cap. Cum contingat*; Potest tamen iste talis excommunicari in generali; si verbi gratia, feratur excommunicatio contra omnes, qui domum aliquam furati sunt, nisi intra mensem satisfaciant; in tali casu quilibet ex illis excommunicatur, nisi satisfaciat, etiamsi in foro externo de nullo nominatim probari possit talis culpa.

Qui demum est innocens tertio modo, videlicet tantum in foro interno, debet in foro externo censuram, qua ligatur, observare; quod requiritur

E 2 ad

ad vitandum scandalum, ut supra diximus.

Dubium tamen est; An qui in foro tantum interno est innocens, sed probatur in foro externo nocens, teneatur obedire Judici præcipienti aliquid sub censura: Verbi gratia, si præcipiat Judex sub censura Petro, ut intra mensem satisfaciat Titio reddendo centum, quæ tamen revera non abstulit; aut si præcipiat Paulo, ut cohabitet cum Berta, quæ in foro externo probatur esse ejus uxor, cum tamen ille sciat propter impedimentum dirimens non esse veram uxorem?

Huic difficultati alii aliter respondent. Primo aliqui cum D. Th. in 4. dist. 18. quæst. 2. art. 1. quæstiunc. 4. dicunt, quod tenearis obedire, quando non est intrinsece malum, sed licitum id, quod præcipitur, ut in primo casu; Quare Petrus tenetur dare Titio centum, si in foro externo probetur ea sustulisse; & nisi id fecerit, peccabit contra præceptum Superioris, & censuram incurret; quamvis possit deinde uti occulta compensatione, (ut notat Con. dubitat. 13. num. 113.) quam nullus Judex potest tibi prohibere. Non potest vero Paulus in secundo casu reddere debitum Bertæ, quæ in foro externo probatur esse ejus uxor, cum tamen non sit propter impedimentum dirimens; Et ratio est, quia præcipitur in tali casu fornicatio, quæ est intrinsece mala.

Secundo alii cum Cajet. 2. 2. quæst. 74. ad 2. putant, Petrum non teneri in foro conscientiæ dare centum Titio, sed solum teneri vitare scandalum; quia in tali casu sententia Superioris est injusta, & solum est justa quoad præsumptionem; præsumptio autem non prævalet veritati; unde sententia est nulla.

Tertio putant alii cum Con. loc. cit. num. 110. quod si Petrus non det Titio centum, peccet quidem contra legitimum præceptum Superioris, sed censuram non incurrat in foro interno, quia Judex non intendit punire censura tuam inobedientiam, nisi ex suppositione, quod nolis reddere, quod debes.

Equidem censeo secundam sententiam probabiliorem, videlicet hujusmodi innocentem teneri dumtaxat peccatum, & scandalum vitare; Unde Paulus non potest reddere debitum Bertæ, & si excommunicetur, gerere se debet ut excommunicatum dumtaxat coram iis, qui nesciunt ejus innocentiam ad scandalum vitandum: Petrus vero si potest citra scandalum non dare Titio centum, non tenetur dare, & si non det cum scandalo, peccabit contra charitatem peccato scandali, non contra obedientiam; unde excommunicationem in foro interno non incurret.

Dubium est secundo; An quando Judex cognoscit privata scientia innocentiam Petri, qui secundum allegata, & probata est reus, possit illum ad instantiam partis excommunicare?

Respondeo, D. Th. 2. 2. quæst. 77. cum Thomistis communiter asserere, quod possit Judex etiam punire pœna mortis illum, quem scit scientia privata esse innocentem; si tamen secundum allegata, & probata pœnam illam mereatur; quia Judex condemnat ut persona publica; & ideo dirigi solum debet a notitia publica. Hanc tamen doctrinam cæteroqui probabilem rejiciunt Less. lib. 2. cap. 29. dub. 10., Sà, Filliuc., Bonac., Lug. de justitia disp. 37. sect. 14.; quia directe occidere innocentem est intrinsece malum; in casu autem nostro directe occideretur innocens; nam quando constat de innocentia hominis, uti scientia publica ad illum con-

cóndemnandum, est uti potius errore, quam scientia.

Verum Less., Bonac., Laym. docent, tam in causis civilibus, quam in criminalibus minoribus posse uti scientia publica judicem contra eum, quem scit notitia privata esse innocentem; quia Respublica habet potestatem in bona suorum Civium, quando bonum publicum id requirit; ut accidit in casu nostro, ne forma publicorum judiciorum cum scandalo evertatur.

Equidem censeo cum Con. dub. 113., quod judex teneatur saltem ex charitate liberare se, quantum potest, ab onere condemnandi innocentem, & efficere, ut veritas elucescat. Quod si nequeat, distinguendum est; nam vel id, quod ad instantiam partis præcipiendum est sub censura, potest licite poni; (ut in primo illo casu licite potest Petrus dare Titio centum, quamvis illa ipse non sit furatus) vel non potest licite poni; (ut in secundo casu non potest licite Paulus reddere debitum Bertæ, si constet de impedimento dirimente) Si primum, potest judex Petro, qui secundum allegata, & probata est fur, præcipere sub censura, ut det Titio centum, etiamsi privata scientia cognoscat illum esse innocentem; quia potest Respublica, ne evertatur forma judiciorum, tollere centum Petro innocenti, & dare Titio; Si secundum, non potest judex præcipere Paulo, ut reddat debitum Bertæ, si privata scientia cognoscit dari impedimentum dirimens; quia in nullo casu potest præcipi malum intrinsece malum, sicut est in casu nostro fornicatio; Et propter eandem rationem non potest damnare pœna mortis, quem notitia privata cognoscit innocentem, cum occidere innocentem sit intrinsece malum.

Quod diximus de Judice, dicendum pariter de publice denunciante sententiam excommunicationis. Etenim in primo illo casu, qui cognoscit Petrum esse innocentem, & secundum allegata, & probata est fur, potest in bonum Reipublicæ denunciare sententiam excommunicationis in Petrum non dantem Titio centum, & sic compellere Petrum ad danda centum; siquidem non compelleret ad aliquod intrinsece malum: Econtra in secundo casu qui scit notitia privata dari impedimentum dirimens matrimonium inter Paulum, & Bertam, non potest denunciare publice excommunicationem contra Paulum non cohabitantem, & non reddentem debitum Bertæ; quia tali denunciatione compelleret Paulum ad id, quod est intrinsece malum.

Quæritur quarto; Quænam impotentia excuset a censura incurrenda?

Respondeo, illam impotentiam sive physicam, sive moralem ponendi opus præceptum sub censura, quæ excusar a culpa gravi, excusare etiam a censura incurrenda, ut patet. Ex quo sequitur primo, quod non restituens propter impotentiam sicut non peccat, cum ad impossibile nemo teneatur; ita nec ligatur censura, quæ est pœna peccati. Secundo, eodem modo qui restituere non potest sine gravi damno bonorum superioris ordinis, ut vitæ, famæ, &c., aut sine gravi alio incommodo, sicut excusatur a præcepto restituendi, ita a censura. Tertio, qui vero potens restituere, quando præcipiebatur restitutio sub censura, non tamen restituit, ita incidit in censuram, ut si deinde evadat impotens restituere, non proinde a censura liberetur, ut notant Filliuc., Bonac., Suar. apud Leand. disp. 9. quæst. 30.; quia censura incursa unice per absolutionem tolli debet. Demum qui ad tempus propter impotentiam excusatur a restitutione, si

si habeat deinde, unde solvat aut totum, aut partem, ita tunc tenetur, ut aliter tunc incidat in censuram.

Dubium nunc est; An qui ex malitia fit impotens, excusetur a censura, quando non ponit id, quod præcipitur. Escobar in sum. cap. 6. putat, probabilius esse, quod non excusetur: Verbi gratia, si præcipiatur horarum recitatio sub censura, & aliquis projiciat in mare breviarium, ne possit horas recitare, hic censuram incurrit; quia qui obligat ad finem sub censura, obligat etiam sub censura ad ponenda media necessaria ad finem; & ideo lex, quæ obligat recitare horas, obligat etiam ad non projiciendum breviarium, quod est necessarium ad horas recitandas: Eodem modo si præcipiatur sub censura restitutio intra quindecim dies, & fur prima die projiciat nummos, ita ut ex malitia reddatur impotens deinde restituere, elapso decimoquinto die censuram incurrit non restituendo, etiamsi tunc sit impotens, quia est impotens ex malitia. Non negaverim tamen, quod si interim illum pœniteat culpæ commissæ, censuram non incurrit, ut supra diximus in casu simili; videlicet si Petrus vulneret Cajum lethaliter, & deinde illum pœniteat, quando postea Cajus ex vulnere moritur, Petrus non incurrit censuram latam contra homicidas; quia tunc abest contumacia prærequisita ad censuram incurrendam; ut multi docent apud Dian. part. 8. tract. 7. resol. 85.

Addit Bonac. quæst. 3. punct. 3., quod excommunicationem etiam incurrat, qui jussus restituere ante quindecim dies, prævidens se fore impotentem sine sua culpa ultimis diebus, non restituit primis diebus, quando erat potens: Ratio est, quia tenebatur prævenire impotentiam: Sicuti qui tenetur audire missam, si prævidet futurum se impotentem ultimis horis, tenetur illam primo mane audire.

VII. Quæritur quinto; Quænam ignorantia censuræ excuset ab illa incurrenda?

Ante responsionem adverto primo, multipliciter Ignorantiam dividi. Primo enim dividitur in ignorantiam juris, facti, & pœnæ. Ignorantia juris est, quando ignoratur lex aliquid prohibens, vel præcipiens: Ignorantia facti, quando ignoratur, num factum sit contra aliquam legem certo cognitam? Verbi gratia, si ignores, num fuerit clericus, quem percussisti. Ignorantia pœnæ dicitur, quando habetur notitia certa tam juris, quam facti, sed ignoratur, quod jus prohibeat tale factum sub tali pœna; Verbi gratia, scis prohibitam esse percussionem Clerici; & scis quem percussisti esse clericum, nescis tamen prohibitam esse sub censura percussionem clerici.

Secundo dividitur Ignorantia in invincibilem, seu inculpabilem, & vincibilem, seu culpabilem. Invincibilis est, quæ per diligentiam humanam superari non potuit, vel quia non occurrit menti ulla dubitatio, a qua moveri posset homo ad inquirendam veritatem; vel quia si occurrit dubitatio, non proinde potuit veritas acquiri. Vincibilis ignorantia habetur, quando post subortum dubium facta non est moralis diligentia ad veritatem acquirendam, per quam diligentiam talis ignorantia vinci poterat: Quod si ignorans vincibiliter putet se obligari ad talem diligentiam, & illam omittat, tunc non solum laborat ignorantia vincibili, sed etiam culpabili; si vero non putet se obligari ad illam diligentiam, & ideo illam omittat, tunc laborat ignorantia solum vincibili, sed inculpabili; quamvis ignorantia vincibilis, quæ simul est inculpabilis, appellari etiam soleat invincibilis.

Ter-

Tertio Ignorantia vincibilis, seu culpabilis subdividitur in affectatam, & crassam, seu supinam. Habet affectatam, qui studiose, & data opera vult ignorare, quod se debere scire cognoscit, juxta illud Psalm. 35. *Noluit intelligere, ut bene ageret*. Talis ignorantia, cum sit aperte voluntaria, dicitur in jure apertus dolus esse, & malitia potius, quam ignorantia. Habet vero ignorantiam crassam, seu negligentem, & supinam, qui ignorat, quæ scire debet ex quodam animi torpore, vel ex nimia solicitudine erga res alias, a qua redditur negligens in addiscendis iis, quæ scire debet: Talis autem ignorantia est solum indirecte voluntaria; Et aliquando est gravis, aliquando levis; quamvis in jure non vocetur absolute crassa, & supina, nisi quando intercedit gravis culpa.

Quarto dividitur ignorantia in Antecedentem, & Concomitantem. Antecedens est causa actus, qui non fieret, si ignorantia illa deesset; ut quando quis occidit Clericum nesciens ejus clericatum, quem si sciret, illum non occideret. Concomitans est, quæ ita actum comitatur, ut adhuc si illa deesset, actus fieret; puta quando quis casu putans occidere feram, occidit inimicum, eo tamen animo, ut libentius occisionem illam faceret, si sciret ibi esse suum inimicum.

Demum dividitur Ignorantia in Actualem, & Habitualem. Habet habitualem, (quæ absolute ignorantia dicitur) qui nunquam cognovit illud, quod ignorat: Habet vero Actualem, (quæ dicitur inadvertentia, seu inconsideratio, & oblivio) qui quod alias novit de facto in mente non habet. His explicatis

Dico primo; Ignorantia invincibilis juris Ecclesiastici, etiam stante cognitione juris naturalis, aut divini, excusat ab incursu censuræ: Verbi gratia, si scias furtum esse jure naturali prohibitum, nescias vero esse prohibitum sub censura jure Ecclesiastico, furando peccas, sed censuram non incurris. Ita communiter cum Con. dub. 10. Hurt. difficult. 22. Ratio est clara, quia ad incurrendam censuram requiritur, ut peccans sit contumax, seu inobediens Ecclesiæ præcipienti aliquid sub censura; ergo si ignoretur præceptum, seu jus Ecclesiasticum, cessat contumacia, & sic censura incurri non potest.

Hinc infertur, neque censuram incurri, si detur ignorantia invincibilis facti; quia sicut ignorantia juris reddit involuntarium actum, inquantum malum, seu prohibitum; ita ignorantia facti reddit actum secundum se, & simpliciter involuntarium. Idque est verum etiamsi quis det operam rei illicitæ; Verbi gratia, si quis dans operam venationi prohibitæ occidat Clericum, nesciens illum esse Clericum; ut docet Sanch., Leand. quæst. 9. & alii communiter contra Sylvest., & alios. Immo neque censura incurritur, si detur ignorantia invincibilis solius pœnæ, ut docet Con. dub. 10. ex Suar., Avil., & aliis contra Covarr., & Hurt. diff. 22. apud Leand. quæst. 7. Quare ignorantia tam juris, quam facti, & pœnæ, si sit invincibilis, excusat a censura. Adde idem dicendum, sive ignorantia juris Ecclesiastici, aut facti, aut pœnæ sit ignorantia habitualis, sive sit ignorantia actualis, hoc est inadvertentia; ut communiter Doctores apud Leand. quæst. 24. Et idem dicendum, sive ignorantia sit antecedens, sive sit concomitans, ex Suar., & aliis communiter contra Sanch., Ugolin., Henr., & alios apud Leand. quæst. 22. Etenim ignorantia concomitans supra actum nihil aliud addit, nisi pravum animum ponendi talem actum, etiamsi esset prohibitus sub censura; hic autem

pra-

pravus animus, cum sit tantum conditionatus, nihil ponit in esse, nec causat actum externum; & ideo non est capax censuræ: Unde sequitur, quod qui Clericum occidit nesciens ejus clericatum, eo tamen animo, ut etiam illum occideret, quamvis sciret esse clericum, censuram non incurrit.

Oppones ex Hurt.; qui ignorat peccatum mortale prohiberi sub reatu pœnæ inferni, adhuc pœnam inferni meretur, si peccatum mortale committat; ergo pariter qui ignorat peccatum aliquod, puta percussionem Clerici, prohiberi ab Ecclesia sub pœna censuræ, adhuc censuram incurrit, si clericum percutiat; atque adeo ignorantia invincibilis pœnæ non excusat ab incursu censuræ.

Confirmatur, quia irregularitas etiam ignorata incurritur; ergo pariter censura.

Respondeo, concesso antecedente, nego consequentiam. Disparitas est primo, quia pœna inferni est punitiva; pœna vero censuræ est medicinalis; non est autem necesse, ut pœna punitiva, seu vindicativa cognoscatur, ut peccato sit debita; secus vero pœna medicinalis. Et ratio est, quia medicina, ut mederi possit, debet ægroto applicari; applicatur autem pœna medicinalis spiritualis peccatori ægroto solum per cognitionem illius; ergo nisi pœna medicinalis cognoscatur, non est debita peccato.

Secunda disparitas est, quia pœna inferni de se debetur cuilibet mortali; at censura non debetur ulli peccato secundum se, sed solum quando peccator est contumax; atqui ut habeatur contumacia, requiritur, ut peccator contra monitionem Ecclesiæ, & contra comminationem censuræ operetur; atque adeo requiritur, ut cognoscatur monitio, & comminatio censuræ; ergo nisi censura cognoscatur, non incurritur. Adde, quod sicuti non dicitur operari contra legem, qui legem non cognoscit; ita nec operatur contra monitionem comminantem censuram, qui talem monitionem non cognoscit; ergo qui censuram ignorat, contumax non est; atque adeo nec capax censuræ.

Ad confirmationem primo dico; Irregularitatem ex delicto, cum sit pœna, non incurri, si ignoretur, ut docet Sanch. lib. 4. de Matrim. disp. 32.; quamvis irregularitas ex defectu etiam ignorata incurratur, quia non est pœna, sed impedimentum canonicum. Secundo, concesso antecedente, & dato, quod irregularitas ex delicto etiam ignorata incurratur, ut docet Laym. tract. 4. cap. 20. assert. 4., nego consequentiam. Disparitas est, quia irregularitas non est pœna medicinalis, sicut est censura, quæ cognosci debet ab ægroto, ut possit illum curare; sed irregularitas ex defectu est impedimentum canonicum, & irregularitas ex delicto est etiam pœna vindicativa, & perpetua, non medicinalis.

Dico secundo; Ignorantia vincibilis sive juris, sive facti, sive pœnæ, nisi sit talis, ut excuset a culpa mortali, non excusat ab incurrenda censura. Ita communiter cum Suar. sect. 10. qui non audet dicere oppositam sententiam esse practice probabilem, cum non habeat pro se nisi unum, vel alterum Recentiorem, qui non valido fundamento, sed quadam pietate erga delinquentes ducitur ad tuendum oppositum. Ratio conclusionis ex Suar. est, quia ignorantia vincibilis mortaliter culpabilis vel est crassa, seu supina, vel (quæ pejor est) affectata; atqui si sit crassa, seu supina, videlicet orta ex gravi negligentia, non excusat a censura; ergo a fortiori non excusat, si sit affectata; & consequenter nulla ignorantia vinci-

ci-

cibilis mortaliter culpabilis excusat a censura. Minor probatur, quia in *Cap. Ut animarum, de constitution. in* 6. dicitur aperte, *Statutis Ordinariorum non ligari ignorantes, nisi eorum ignorantia sit crassa, vel supina*: Et ratio a priori est ex Con. dub. 11.; quia videtur incredibile, quod nolit Ecclesia punire eam negligentiam mortalem, quæ committitur in sciendis censuris.

Adverte tamen, quod quamvis ignorantia vincibilis mortaliter culpabilis regulariter loquendo non excuset ab incurrenda censura, aliquando tamen excusat; præsertim si sit crassa, seu supina; videlicet quando lex comminans censuram addit particulam aliquam, quæ requirit scientiam, ut sunt hæ particulæ, Scienter, Consulto, qui præsumpserit, qui temere, vel temerarius violator extiterit, &c., ut docet Leand. quæst. 20., & alii communiter. Utrum autem in tali casu etiam ignorantia affectata excuset? Affirmat Hurt.: Sed communiter negant Doctores apud Leand. quæst. 21., quia ignorantia affectata in jure æquiparatur dolo, & ipsi scientiæ, ex *Cap. Eos qui, de temporibus ordinat. in* 6.

Dico tertio; Censura lata per sententiam Judicis in eum, qui monitus noluit resipiscere, incurritur etiam ab ignorante illam, quando Judex intentionem habet ligandi delinquentem, antequam illi censura innotescat. Ita communiter.

Ratio est clara; quia talis censura ex una parte supponit jam in delinquente contumaciam, ex alia parte potest ferri in absentem; ergo non est cur ab ignorante illam non incurratur. Unde fit, quod in tali casu sic excommunicatus careat jurisdictione, incapax sit beneficii, &c., quamvis id ignoret.

Neque dicas; Posset talis delinquens resipiscere, dum infligitur illi censura; ergo censura sic lata in ignorantem est invalida. Nam concesso antecedente, nego consequentiam: Censura enim non fertur propter contumaciam delinquentis usque ad tempus, in quo fertur censura, sed propter contumaciam usque ad tempus in monitione præfixum. Quare cum supponatur usque ad tale tempus perseverasse contumaciam, licite potest delinquens censura ligari, etiamsi dum ligatur censura, vel ante, coram Deo resipuerit; dummodo non resipuerit coram Ecclesia, præsentando se Superiori, & exhibendo obedientiam, & satisfactionem: Itaque licet probabilis sit sententia Filliuc. tract. 1. cap. 8., & aliorum apud Dian. part. 8. tract. 7. resol. 85., quod censura a jure non incurratur ab eo, qui sit actu pœnitens, & de peccato doleat, ob quod deberet censuram incurrere; ut si quis vulneret graviter alium, & antequam sequatur homicidium, conteratur, non incurrit deinde censuram in jure latam contra homicidas, quia per pœnitentiam cessavit contumacia in foro interno, & sic nulla incurritur in foro interno censura: At in casu nostro cum feratur censura per sententiam Judicis, incurri debet in foro externo; quicquid sit, an si tunc restituerit, in foro interno ab ea sit immunis.

VIII. Quæritur sexto; An dubium censuræ excuset ab illa?

Respondeo, tam dubium juris, quam dubium facti a censura excusare. Ita communiter cum Sanch. lib. 1. in Decalog. cap. 10. num. 56., & aliis apud Tambur. lib. 1. in Decalog. cap. 3. §. 7. V. *Censuræ*. Ratio est, quia stat in possessione libertas. Si tamen rationabiliter dubites, & veritatem inquirere negligas negligentia graviter culpabili, debes te gerere ut censura ligatum; quia laboras ignorantia vincibili, quæ, ut diximus,

non excusat a censura; Præterquamquod in tali casu assimilaris possessori malæ fidei: Ita Tambur. loc. cit. Et idem dicas, si dubites, an fueris absolutus. Quod si prudenter dubites, an censura contra te lata sit justa, an a legitimo superiore, an cum debitis requisitis, &c. Multi cum Bardi de conscient. disp. 6. cap. 7. putant, quod debeas te gerere tamquam censura ligatum; quia possessio stat pro censura, & pro Judice ferente illam, qui in dubio præsumitur rite protulisse sententiam. Tambur. vero putat, quod in foro externo debeas te gerere ut censura ligatum, propter rationem adductam, non tamen in foro conscientiæ; siquidem in foro conscientiæ possessio stat pro libertate, & in dubio melior est conditio possidentis. Ita etiam Dian. part. 4. tract. 3. resol. 8. ex Vasq., & Salas.

IX. Quæritur ultimo; An metus, & vis etiam excusent ab incursu censuræ?

Respondeo, certum esse, quod metus levis non excuset; Metus vero gravis cadens in constantem virum, puta, metus mortis, infamiæ, exilii, aut gravis detrimenti, sive spiritualis, sive temporalis, communiter docent, quod a censura excuset, eo quod excuset a transgressione præcepti Ecclesiastici; cum Ecclesia piissima mater nunquam velit obligare suis præceptis cum magno incommodo. Quare si non habetur transgressio præcepti Ecclesiastici, non habetur contumacia, & consequenter nec censura.

Dubium est; An metus gravis excuset a censura, quando hæc fertur pro crimine alias lege naturali prohibito? Sanch., Pal., Hurt., & alii apud Leand. quæst. 26. docent, quod qui ex metu gravi etiam mortis, verbi gratia, adulteraret, posito quod adulterium sit prohibitum sub censura, illam incurreret; quia sicut metus in tali casu non excusat a peccato mortali; ita neque a censura. Verum Suar. disp. 4. sect. 3., Bonac., Avil., Con. dub. 10. cum eodem Leand. putant, in tali casu adulterantem, licet non excusetur a peccato, a censura tamen excusari. Ratio est, quia metus gravis non excusat a transgressione præcepti naturalis, sed excusat a transgressione præcepti Ecclesiastici; unde qui vi, & metu cogeretur ad adulterandum, peccaret mortaliter contra legem naturalem, sed non peccaret cum contumacia, seu cum transgressione præcepti Ecclesiæ, quæ nunquam obligat cum tanto onere; atque adeo non incurreret censuram ab Ecclesia latam contra adulterantes.

Quod si quis per gravem metum compelleretur ad adulterandum in contemptum Ecclesiæ prohibentis adulterium sub censura, probabilius est, quod in tali casu censuram incurreret; ut docent Henr., & Suar. contra Candidum, & Salas apud Leand. loc. cit.; quia probabilius est velle Ecclesiam in tali casu obligare sub censura, ne contemnatur. Et idem dicas, si quis per gravem metum adulteraret in contemptum Dei prohibentis adulterium: Et ideo in *cap. Sacris, de iis, quæ vi, metusve causa fiunt* dixit Pontifex, quod excommunicationem incurrat, qui ex metu gravi communicat cum excommunicato, quando scilicet id prohibetur sub mortali; quia in contemptum Ecclesiæ talis metus injiceretur.

Demum circa Necessitatem dicendum, quod necessitas, quæ a peccato mortali in lege humana excusat, etiam excuset a censura.

A R-

ARTICULUS VII.

De Effectibus Censuræ.

I. Duplex est Censuræ effectus; alter Remotus, & extrinsecus, qui est Rei emendatio; alter Proximus, & intrinsecus, qui est privare hominem quibusdam bonis spiritualibus, ac temporalibus.

II. Ante Judicis sententiam privatur iis bonis etiam excommunicatus toleratus; Cujus acta juridica ideo sunt valida, quia in bonum publicum Ecclesia supplet defectum jurisdictionis, qua ille caret.

III. Irretitus censura in aliqua Diœcesi ubique Gentium privatur iis bonis; nec aliter quam per absolutionem in integrum restituitur.

IV. Appellatio non suspendit effectus censuræ jam latæ; nisi hæc lata sit sub conditione, & interim appelletur.

V. Potest Pontifex, non tamen Episcopus in effectibus censuræ dispensare. Num possit Episcopus dispensare, ut valide retineatur Beneficium collatum tempore Excommunicationis?

I. Quæritur primo; Quinam sint censuræ effectus? Respondeo, effectum censuræ coincidere cum ejusdem fine: qui duplex est, Alter proximus, & intrinsecus, Alter remotus, & extrinsecus. Effectus, seu finis remotus nihil aliud est, quam fructus bonus, quem intendit ferens censuram; Hic tamen fructus vel est spiritualis, videlicet observantia Ecclesiasticæ disciplinæ, & emendatio peccatoris, juxta illud 1. ad Corinth. 5. *Ut tandem spiritus ejus salvus fiat in die Domini*; vel est temporalis, videlicet restitutio rei temporalis, aut reparatio damni, quod illatum est innocenti; nam ex Trident. sess. 24. cap. 3. potest quis excommunicari, nisi restituat temporale. Effectus censuræ intrinsecus, & proximus est privare censuratum aliquibus bonis spiritualibus, & etiam temporalibus, quatenus spiritualibus sunt annexa, ut constat tum ex definitione censuræ, tum inductione; nam excommunicatio privat tam participatione Sacramentorum, quam communione fidelium, quorum primum est spirituale, secundum temporale: Suspensio ab officio privat usu officii tam Ordinis, quam jurisdictionis spiritualis; & quia beneficium datur propter officium, privat etiam jure percipiendi fructus a beneficio Ecclesiastico. Interdictum privat divinis officiis, & privat etiam ex Suar. contra Sanch., Con., & alios apud Busemb. jure contrahendi licite matrimonium; Quare omnes censuræ bonis spiritualibus simul, & temporalibus privant.

II. His explicatis, certum est primo, quod reus censuram incurrens privetur statim ante Judicis sententiam spiritualium rerum usu, & statim obligetur ad carendum temporalibus bonis enumeratis: Verbi gratia, excommunicatus obligatur non communicare cum aliis, suspensus non celebrare, &c. Communiter enim receptum est illud Juris proloquium, *Censura lata per se fert executionem*, ex *Cap. Pastoralis, de Appellat.*; Et ratio est, quia cum censuræ sint pœnæ spirituales, nullam ad excecutionem sui excequentis actionem exigunt. Quare excommunicatus, licet toleratus, non potest licite missam audire, verbi gratia, nisi excuset ignorantia, aut necessitas vitandi scandalum, &c. Nec potest excommunicatus, aut suspensus a beneficio, juxta probabiliorem opinionem, facere suos fructus beneficii, etiamsi nulla præcesserit sententia Judicis, & etiamsi præstet officium,

& onus, propter quod datur beneficium. Denunciatio itaque censuræ non deservit, ut reus obligetur servare leges censurati, sed solum ne alii possint cum eo agere, recipere ab eodem Sacramenta, &c., ut habetur in Extravag. Mart. V. apud Leand. disp. 2. quæst. 4.

Neque dicas; excommunicatus occultus, & toleratus non privatur jurisdictione, cum ex *leg. Barbarius*, *ff. de off. Pretoris* valida sint ejus acta; ergo falsum est, quod effectus censuræ statim ante Judicis sententiam incurrantur.

Nam, ut bene Suar. disp. 6. sect. 2., etiam excommunicatus occultus, & toleratus privatur habitualiter jurisdictione ante senteutiam judicis; & solum Ecclesia propter bonum publicum supplet in eo defectum jurisdictionis.

III. Certum est secundo, effectus censuræ perseverare, donec per absolutionem tollantur, ut dicemus art. seq., & ideo dici solent perpetui, non quidem positive, sed negative, quatenus non habent tempus suæ durationis definitum, sed perpetuo perseverant, donec reus a censura absolvatur.

Certum est tertio, quod etiam censuratus a Prælato Inferiori ubique terrarum privetur usu spiritualium, ut docent communiter contra Scotum; cujus sententiam Sotus apud Leand. disp. 2. quæst. 5. vocat novam, & inauditam. Et ratio est, quia dum excommunicatur, verbi gratia, Petrus ab Episcopo Neapolitano, non obligat Episcopus reliquos Christifideles, ne pro eo orent, sed obligat illos jus commune, quod ad omnes pertinet, & a quo præcipitur, ne quis cum excommunicatis communicet; ut constat ex can. 5. Concilii Nicæni; ubi dicitur: *Servetur ista sententia, ut si qui ab aliis excommunicantur, ab aliis ad communionem non recipiantur*.

IV. Quæritur secundo; An possint aliquando suspendi, seu impediri effectus censuræ jam latæ, aut per appellationem, aut per dispensationem Papæ, vel Episcopi ferentis censuram?

Respondeo, per appellationem nullatenus impediri, ut supra diximus ex *Cap. Pastoralis*, *de Appellat.*, quia censura lata secum trahit executionem; quare cum appellatio non tollat censuram, nec tollere potest executionem, seu effectus censuræ: Secus dicendum, si censura sit lata sub conditione; etenim antequam purificetur conditio, potest per legitimam appellationem suspendi censura, & sic etiam effectus censuræ, ut supra etiam diximus, & communiter docent cum Suar. disp. 6. sect. 4., Leand. quæst. 6. Et ratio a priori est, quia censura lata sub conditione non dicitur perfecta, nec absolute, & simpliciter sententia.

V. Per dispensationem vero Pontificis possunt effectus censuræ suspendi, quatenus possunt licite exerceri, quæ ratione censuræ sunt prohibita; Et ratio est manifesta, quia Pontifex potest dispensare in iis, quæ tantum jure humano prohibita sunt, ut sunt actus, qui per censuram prohibentur: Et de facto dispensavit aliquaudo Pontifex in aliquibus censuræ effectibus; nam per Extravagantem Martini V. datur facultas communicandi cum excommunicatis toleratis, quod jure antiquo erat prohibitum.

Episcopus tamen nullatenus dispensare potest in effectibus censuræ; etiamsi ab ipso sit lata, & ipsimet reservata, ut communiter docent Doctores contra nonnullos Canonistas; Et ratio est, quia Episcopus non potest in jure communi dispensare, nisi quando in ipso jure hoc illi conceditur, aut aliqua recepta consuetudine,

ne, & traditione, ut colligitur ex *cap. Dilectus, de temporibus Ordination.*, Atqui effectus censuræ jure communi decernuntur, & Episcopis nec jure communi, nec consuetudine conceditur ut possint in iis dispensare; ergo nunquam possunt per dispensationem impedire effectus censuræ; Unde fit, non posse Episcopum dispensare, ut excommunicatus, verbi gratia, valide beneficium recipiat: Posset solum dispensare, ut excommunicatus post absolutionem retineat valide beneficium collatum tempore excommunicationis; quia hoc videtur Episcopo concedi in *Cap. Postulastis, de Clerico excommunicato ministrante*; Quamvis de hoc dubitet etiam Filliuc. hic cap. 7. ex praxi Sacræ Pænitentiariæ, ad quam in his casibus solet recurri.

QUÆSTIO II.

Quonam pacto Censura tollatur?

Examinabimus in hac quæstione; Primo, an possit aliter, quam per absolutionem tolli censura? Secundo, a quonam tolli possit? Tertio, quotupliciter absolutio detur? Quarto, quandonam absolutio valeat pro foro exteriori? Quinto, quænam sint requisita ad absolutionem, tam ex parte absolventis, quam ex parte absolvendi? Sexto, quanam forma, ritu, ac solemnitate absolutio conferatur? Ac demum expediemus paucis reliqua, quæ ad hanc absolutionem pertinent.

ARTICULUS I.

An unice per absolutionem tollatur censura?

I. Censura neque tollitur per obitum ferentis illam, neque per obitum, aut emendationem censurati; sed unice per absolutionem; quæ mortuis etiam conferatur, quamvis indirecte.

II. Quando quis suspenditur ad tempus determinatum, puta per mensem, talis Suspensio non est proprie censura; cum non possit ea sic ferri.

III. Qui excommunicatur, donec satisfecerit, præstita satisfactione, immunis est a censura, quin tamen hæc dicatur tolli citra absolutionem.

I. Quæritur primo; An possit censura tolli non solum per absolutionem, sed etiam per mortem ferentis censuram, aut per mortem censurati, aut per satisfactionem datam parti læsæ, & emendationem delinquentis?

Respondeo cum communi apud Leand. disp. 2. quæst. 4., unice per absolutionem proprie, & perfecte tolli posse censuram; quod constat tum ex illo Matth. 16. *Quodcumque ligaveris, &c., & quodcumque solveris, &c.*, tum ex *Cap. Cum desideres, de sententia excommunicat.*; tum demum a sufficienti partium enumeratione, cum censura nec per mortem ferentis illam, nec per mortem censurati, nec per terminationem causæ tollatur: ergo unice per absolutionem tollitur.

Et primo non tollitur censura per mortem ferentis illam, ut communiter

ter Doctores docent ex *Cap. Pastoralis*, & constat ex usu Ecclesiæ; etenim censuræ ita institutæ sunt, ut solum in fieri, non vero in conservari dependeant a vita, aut jurisdictione ferentis; quamvis verum sit, quod censura lata ab homine non habeat effectum suum, si antequam incurratur, ille moriatur.

Secundo, non tollitur per mortem censurati: tum quia etiamsi excommunicatio non liget mortuos, qui si decesserunt cum contritione, sunt etiam in loco salutis; tamen etiam post mortem ligat alios, ne cum excommunicato defuncto communicent, offerendo pro illo sacrificia, aut ejus cadaver sepeliendo in loco sacro; tum etiam, quia ex *Cap. Sacris, de Sententia excommunicat.* mortui indigent absolutione, non quidem directe, seu quoad ipsos, cum sint extra jurisdictionem, & forum Ecclesiæ, sed indirecte, seu quoad alios fideles, ne cum illis modo dicto communicent.

Tertio, neque tollitur censura per datam satisfactionem parti læsæ, aut per emendationem delinquentis: damnatur enim ab Alex. VII. propositio 44. dicens: *Quoad forum conscientiæ reo correcto, ejusque contumacia cessante, cessant censuræ.* Et ratio est, quia quamvis ad censuram ferendam requiratur contumacia; at ut censura perseveret, non requiritur perseverantia contumaciæ; cum pendeat a contumacia in fieri, non in conservari. Quare jure ordinario unice tolli potest censura per potestatem D. Petro concessam solvendi ligatos, cujus actus est absolutio, ut communiter docent cum Pal. disp. 1. dub. 2. Quamvis de potentia absoluta, & extraordinaria posset aliter censuram tollere Pontifex, qui est Auctor juris.

Neque dicas, cessante fine, cessat lex; ergo cessante contumacia cessat censura propter illam inflicta. Nam verum quidem est, quod cessante contumacia tolli debeat censura; At sicut hæc per juridicam, & publicam potestatem fuit inflicta, ita per eamdem potestatem tolli debet, ut docent Doctores, ex *Cap. Cum desideres, de Sententia excommunic.* Præsertim quia debet juridice constare de satisfactione sufficienter dara pro culpa commissa, ut possit dari absolutio.

II. Quæritur secundo; An saltem sine absolutione rollatur censura, quando fertur pro tempore determinato, verbi gratia, per mensem, per triennium, &c.?

Respondeo, Censuram proprie dictam ferri non posse ad tempus determinatum; quia cum feratur ad correctionem Rei, qui potest citius, aut tardius corrigi, non potest certo tempore illa durare; atque adeo non potest censura cessare per lapsum temporis determinati: Præsertim quia sic daretur delinquenti occasio permanendi in sua contumacia, eo quod sciret, quod ab ea censura non posset liberari ante tempus præfixum, etiamsi emendetur. Potest quidem in pœnam alicujus delicti præcipi alicui, ut per triennium, verbi gratia, sit suspensus; at hæc non est censura proprie dicta, nec est pœna medicinalis, sed vindicta, ut alias diximus, & docet Laym. hic; hæc profecto per lapsum temporis præfixi sine alia absolutione cessare potest.

III. Quæritur tertio; An saltem censura rollatur sine absolutione, quando lata est sub ea conditione, *Donec satisfeceris*? Solet enim aliquando censura ferri tali pacto: Præcipimus tibi sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, ut Cajo intra tres dies satisfacias, sisque excommunicatus, donec illi satisfeceris.

Respondeo, in tali casu posita satisfactione te fore liberum ab excommunicatione, in quam incurreras, & qui-

quidem sine alia absolutione, ut docent Covarr. in *Cap. Alma mater, part.* 1. §. 2. Avila, Pal., Leand. disp. 2. quæst. 5., & alii communiter. Ratio est, quia in tali casu, ut bene notat Suar. num. 12., non tollitur censura sine prævia absolutione, eo quod a ferente censuram simul cum censura detur absolutio ab illa sub ea conditione de futuro, donec satisfeceris; qua conditione purificata statim absolutio sortitur effectum suum: Sicut enim censura per legem, aut per generalem sententiam fertur sub conditione, quod tale peccatum commiseris, & eo commisso statim incurritur; ita absolutio data sub conditione, quod satisfeceris, posita satisfactione, habet effectum suum. Unde fit, nullam omnino censuram sine absolutione tolli, si valida fuerit; Quod si fuerit nulla, & vera reputetur, satis est declaratio nullitatis, ut ea tollatur, seu potius ut intelligatur numquam fuisse talem censuram. Advertit tamen Bonac. quæst. 3. punct. 9., hæc verba, Sis excommunicatus, donec satisfeceris, aliquando significare, quod excommunicatus non possit absolvi, nisi post satisfactionem; in quo casu posita satisfactione, procul dubio requiritur nova absolutio; & ea est praxis Ecclesiæ, ut post satisfactionem absolvatur, qui sic est excommunicatus.

ARTICULUS II.

Quisnam possit a Censuris absolvere?

I. Censuræ latæ per statutum alicujus Diœcesis, vel Provinciæ comprehenduntur sub censuris latis a Jure.

II. Universim a censuris non reservatis absolvere potest, qui jurisdictionem erga censuratos habet pro foro externo.

III. Parochus, & alii Sacerdotes, qui possunt a mortalibus absolvere, solum ex delegatione juris absolvere possunt a censuris non reservatis.

IV. Habens facultatem absolvendi a mortalibus reservatis potest absolvere etiam a censuris reservatis quoad casus Pontificios, non vero quoad Episcopales.

V. Probabiliter simplex Sacerdos potest ab excommunicatione minore absolvere, etiam extra confessionem sacramentalem.

VI. A censuris Juris reservatis absolvere potest, qui eas reservavit, aut ejus Successor, vel Superior, ac Delegatus; & in multis casibus alii.

VII. Mendicantes non possunt absolvere a casibus Episcopo in tabella reservatis; possunt tamen a reservatis in Synodo; ac ab iis, quos jus commune Episcopo reservat.

VIII. Quando absolutio conferenda est satisfacta parte, quanam satisfactio est præmittenda? Et an valide conferatur, parte nondum satisfacta?

IX. A censura lata ab homine per sententiam generalem pro peccatis futuris, si non sit reservata, quilibet Confessarius absolvere potest.

X. A censura lata ab homine per sententiam sive specialem, sive generalem pro peccatis præteritis quinam, & quomodo absolvere possit?

XI. Quid si excommunicatus ab Episcopo domicilium mutet, aut Religionem ingrediatur?

I. QUoniam censuræ aliæ sunt latæ a Jure, aliæ ab homine, aliæ reservatæ, aliæ non reservatæ, de singulis quærendum, a quonam absolvi possint? Notando interim, censuras latas per statutum comprehendi sub censuris a Jure, quia statutum, licet non sit jus universale, est tamen jus particulare Diœcesis, vel Provinciæ, ut bene Suar. disp. 7. sect. 3.

II. Quæ-

II. Quæritur itaque primo; Quisnam possit absolvere a censuris juris non reservatis?

Respondeo, quod possint ab iis suos subditos absolvere omnes illi, qui in foro externo habent jurisdictionem erga illos, ut sunt Episcopus, Abbates, Prælati regulares, &c. Ita Navar., Henr., & alii communiter apud Pal., ex *Cap. Nuper, de Sententia excommunicat.*

III. Dubium est, an Parochi, & alii Sacerdotes, qui possunt a mortalibus absolvere, possint pariter absolvere a prædictis censuris?

Respondeo, Gloss. in *Cap. Si Episcopus, de pœnit., & remiss.*, Riccard. in 4. dist. 18., Sayr., & alios negare; quia sicut ad ferendam, ita ad auferendam censuram videtur requiri jurisdictio in foro externo, quam Parochus, & alii Sacerdotes non habent. Sed quamvis hæc sententia negativa sit communior, contra quamplures relate ad absolutionem a suspensione, & interdicto, ut suo loco dicemus: At relate ad absolutionem ab excommunicatione, communior sententia affirmat, cum Suar. disp. 7. sect. 3. D. Th., Pal., & aliis, ex Cap. *Nuper, de Sententia excommunicationis*, ubi dicitur: *Quando conditor Canonis specialiter absolutionem sibi non reservavit, eo ipso aliis videtur facultatem concessisse relaxandi*. Præterea Benedictus XI. in *Extravag., de Privileg. 5. Observent*, ait: *Inconveniens existimamus, ut a peccato absolvat, qui excommunicationem, quæ infligitur, maxime a jure, removere non potest*; ergo quilibet Confessarius potest absolvere ab excommunicatione juris non reservata. Immo Bonac. quæst. 3. punct. 2. docet, idem etiam dicendum de absolutione a suspensione, & interdicto. Nam ex Suar. disp. 38. sect. 2., qui habet facultatem absolvendi a mortalibus, potest etiam absolvere ab interdicto personali speciali non reservato, quamvis non possit a locali, aut generali personali, cum ad hoc requiratur jurisdictio in foro externo. Adde, eam esse praxim Ecclesiæ, ut absolventes a mortalibus absolvant prius non solum ab omni vinculo excommunicationis, sed etiam suspensionis, & interdicti.

Ad rationem tamen in contrarium respondetur, quod quamvis Parochus, & alii Sacerdotes, qui possunt a mortalibus absolvere, non habeant vi sui muneris jurisdictionem in foro externo, atque adeo nec potestatem ad absolvendum a censura, habent tamen hanc potestatem ex delegatione juris.

IV. Neque dicas: Si verum esset, quod qui potest a mortalibus, posset consequenter a censuris juris non reservatis absolvere, sequeretur primo, quod qui habet facultatem absolvendi a mortalibus reservatis, haberet pariter facultatem absolvendi a censuris reservatis.

Secundo, quod simplex Sacerdos, qui potest a venialibus, possit etiam absolvere ab excommunicatione minore, quæ propter veniale incurritur.

Nam respondeo cum Suar. loc. cit. concedendo primam sequelam quoad casus Pontificios; quia Pontifex non solet reservare casus, nisi ratione censuræ; atque adeo non aliter dat facultatem absolvendi a peccatis sibi reservatis, quam dando facultatem absolvendi a censuris sibi reservatis. Negatur tamen prima sequela quoad casus Episcopales; quia solent Episcopi reservare sibi aliquos casus sine censura; unde qui habet solum facultatem absolvendi a peccatis Episcopo reservatis sine censura, non proinde habet facultatem absolvendi ab aliis censuris, & peccatis reservatis.

V. Ad secundam sequelam respondeo a multis negari, præsertim a Cajet., Ugolin., & aliis apud Suar. loc. cit., & Pal. disp. 2. punct. 21. cum Avila,

Vasq.

Vasq. & aliis. Et ratio est, quia quamvis non possit quis absolvi Sacramentaliter a venialibus licite, non præmissa absolutione ab excommunicatione minori; at possunt venialia aliter, quam per Sacramentum pœnitentiæ tolli; unde non fuit opus, ut cui concederetur facultas absolvendi Sacramentaliter a venialibus, concederetur pariter facultas absolvendi ab excommunicatione minore: Quod tamen dici non potest de mortalibus, quæ unice tolli possunt per Sacramentum sive in re, sive in voto susceptum; atque adeo qui potest a mortalibus absolvere, debet posse pariter absolvere a censuris juris non reservatis; cum talis absolutio per se prærequiratur ad mortalium absolutionem.

Verum quamvis hæc sententia negativa sit probabilior, adhuc tamen est probabilis sententia affirmativa docens, a simplici Sacerdote posse conferri absolutionem ab excommunicatione minore, etiam extra confessionem; & etiam illi, qui habet mortalia; immo qui cum mortali excommunicationem minorem incurrerit; Ita Navar., Tolet., & Tabien., & alii cum Hurt. disp. 26. de Excommun. diff. 2., ut dicemus quæst. 3. art. 3. Et ratio est, quia cum excommunicatio minor non exigat peccatum mortale, ut incurratur, consequenter neque exigit, ut habeat facultatem absolvendi a mortalibus, qui potest ab ea absolvere.

VI. Quæritur secundo; Quisnam possit absolvere a censuris juris reservatis?

Respondeo, quod ab iis non possit absolvere, nisi qui illas sibi reservavit, aut ejus successor, aut Superior, aut Delegatus. Ita communiter, ex *Cap. Nuper, de Sententia excommunicat.* Sunt autem multi casus, in quibus conditor Canonis facultatem hanc absolvendi aliis concedit.

Primo in *cap. Mulieres, de sententia excommunicat. in 6.* committitur Episcopis, ut possint absolvere tam mulieres, quam impuberes ab excommunicatione lata per Canonem, *Si quis suadente*: & in cap. *Monachi ibidem*, etiam conceditur, ut Abbates, & alii Prælati regulares possint absolvere religiosos subditos, qui se mutuo percusserint; sicut etiam Clerici ejusdem Cleri, qui se mutuo percutiunt, possunt a suo Episcopo absolvi.

Secundo in Trident. sess. 24. cap. 6. conceditur Episcopis facultas absolvendi subditos in sua Diœcesi ab omnibus occultis Sedi Apostolicæ reservatis in foro conscientiæ tantum.

Tertio per Bullam Cruciatæ quilibet Sacerdos ab Ordinario approbatus potest absolvere a reservatis, etiam in Bulla Cœnæ semel in vita, & semel in morte, absque onere comparendi apud Superiorem, si convalescat, ut notat Pal. disp. 1. punct. 2.

Quarto ex cap. *Quamvis, de sententia excommunicat.* potest Episcopus absolvere quoslibet legitime impeditos adire Pontificem cum onere comparendi saltem per procuratorem cessante impedimento sub pœna reincidentiæ; Sicut etiam quilibet Sacerdos potest in articulo mortis absolvere a quibusvis peccatis, & censuris reservatis cum eodem onere; si tamen censuratus sit publice denunciatus.

Demum Mendicantibus, & aliis, qui cum iis communicant in privilegiis conceditur, ut possint absolvere ab omnibus casibus Sedi Apostolicæ reservatis, ut docent communius contra nonnullos apud Pellizzat. tract. 8. cap. 3. num. 80., & apud Dian. part. 3. tract. 2. resol. 13., exceptis casibus Bullæ Cœnæ, & sex Clem. VIII. in Italia extra Urbem, qui sunt Violatio Clausuræ Monialium ad ma-

lum finem, Percussio Clerici, Simonia realis, Confidentia beneficialis, Provocatio, & pugna duellistica, & Violatio immunitatis Ecclesiasticæ.

Advertendum tamen ex Suar. disp. 7. sect. 5. circa delegationem hujusmodi facultatis primo, quod cui conceditur indulgentia plenaria, etiam per modum jubilæi, non proinde censetur concessa facultas absolvendi a reservatis; (quicquid contradicant Grassis, Peyrin., Escob., Rodriq., Vega, Filliuc., Boss., & alii apud Dian. part. 10. tract. 16. resol. 1.) quia ista duo privilegia sunt inter se longe diversa, & unum non trahit aliud, ut ostendimus in Opusculo de Jubilæo quæst. 1.

Secundo, Is, cui conceditur facultas absolvendi a casibus Papæ reservatis, potest etiam absolvere a censuris eidem reservatis; quia, ut modo diximus, peccata solum ratione censuræ reservantur Papæ: Contra vero, quia multi casus reservantur Episcopis sine censura, cui conceditur facultas absolvendi a casibus Episcopo reservatis, non proinde conceditur facultas absolvendi a censuris reservatis; ut docet Bonac. cum Navar., Suar., Sanch.

Tertio per concessionem facultatis absolvendi a censuris Papæ reservatis intelliguntur etiam censuræ reservatæ Episcopis; quamvis id negent Navar. in Summ. cap. 22. n. 261., Bonac., & alii. Ratio, quam adducit Suarez num. 14., est; tum quia hoc fert consuetudo, quæ est optima legum interpres; tum etiam quia Pontifex per dictam concessionem dat facultatem absolvendi ab omnibus censuris, a quibus ipse potest absolvere; sed ipse potest absolvere etiam ab Episcopalibus; ergo concedendo facultatem absolvendi a censuris Papalibus, concedit etiam ab Episcopalibus.

VII. Verum tamen est, quod Mendicantes ex speciali Bulla non possunt absolvere a casibus Episcopo reservatis, quamvis possint absolvere ab omnibus Papalibus: & ideo damnata est ab Alex. VII. prop. 12. dicens: *Mendicantes possunt absolvere a casibus Episcopo reservatis, non obtenta ad id Episcoporum facultate.* Quia tamen datur triplex genus casuum Episcopo reservatorum, primum eorum, qui ex consuetudine, vel jure Episcopo reservantur, ut Percussio levis Clerici, &c., & hi possunt a Mendicantibus absolvi; ut ostendimus in Trutina, exponendo Thesim duodecimam ab Alex. VII. confixam; Siquidem solum prohibetur regularibus, ne absolvant a casibus, quos ipsi sibi reservant, non vero a casibus a jure communi, vel consuetudine Episcopis reservatis. Ita Averf., Lezan., & alii plurimi apud Dian. part. 8. tract. 7. resol. 71., & apud Thomam Hurt. tom. 1. tract. 5. res. 17. Notatque Suar. de pœnit. disp. 29. sect. 3., quod casus hujusmodi non dicuntur Episcopo reservati, sed delegati. Secundum genus est eorum casuum, qui in Synodo reservantur; & de his docent communius contra nonnullos, quos in loc. laud. Trutinæ retulimus, cessare reservationem per hoc, quod ab Episcopo non exponantur in tabella; quia *Non expressum habetur pro omisso*, ex pluribus legibus Civilibus, & Canonicis. Tertium genus est eorum, qui exponuntur in tabella, & de his loquitur propositio damnata ab Alex. VII., ut constat ex dictis.

Quarto per concessionem absolvendi ab omnibus censuris non solum intelligitur concessa facultas absolvendi ab omni specie censurarum, videlicet ab excommunicatione, suspensione, interdicto, sed etiam a censuris reservatis. Ita Bonac., Azor., & Sà contra Suar. disp. 7. sect. 5. Ratio est, quia quilibet Sacerdos potest absol-

ve-

vere a censuris non reservatis; ergo in casu nostro, ne privilegium sit inutile, debet posse absolvere etiam a censuris reservatis.

Quinto per concessionem absolvendi ab omnibus reservatis Sedi Apostolicæ non intelliguntur comprehensi casus Bullæ Cœnæ; sicut nec per concessionem absolvendi a reservatis in Bulla Cœnæ intelligitur data facultas absolvendi ab hæresi; quamvis probabile sit oppositum, quod docet Jacobus de Gratiis de hæretico occulto. Ratio horum omnium est, quia ex reg. 81. juris in 6. habetur, quod *In Generali concessione non veniunt, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus.*

VIII. Sexto demum, quando facultas absolvendi a censuris datur sub ea limitatione, videlicet satisfacta parte, sensus est, si sit opus satisfactione partis; quod si non sit opus, potest procul dubio conferri absolutio absque ulla satisfactione. Nomine autem partis, cui satisfaciendum est, non venit Prælatus præcipiens, vel excommunicans, sed tertia persona, quæ sit offensa aut in honore, aut in fama, aut in aliis bonis. Ratio est, quia offensio Judicis est generalis, & habetur, quotiescumque contrahitur quælibet censura: Sicut etiam in omni censura requiritur obedientia, vel cautio parendi Ecclesiæ; ergo quod specialiter requiritur in delictis exigentibus satisfactionem partis est restitutio honoris, vel famæ, vel rei familiaris tertiæ personæ offensæ.

Notandum tamen ex Avila 2. part. cap. 7. disp. 3. dub. 12., & aliis, quod quando vi Jubilæi excommunicatus denunciatus absolvi potest satisfacta parte, tunc non satis est, quod satisfiat personæ læsæ, sed debet etiam satisfieri Ecclesiæ læsæ, per hoc quod excommunicatus præsentet se, ac se humiliet Judici, qui Cedulones affixit, ut illi rationabiliter post absolutionem tollantur: Aliter enim absolutio cederet in contemptum Judicis, & Jurisdictionis exterioris.

Dubitatur; Sitne valida absolutio, quæ datur parte nondum satisfacta?

Respondeo cum Hurt. disp. 14. de excommunicat. diff. 5., & aliis communiter, quod si præmitti non possit absque gravi incommodo satisfactio partis, & absolutio per longum tempus differenda esset, possit absolutio non solum valide, sed etiam licite conferri parte nondum satisfacta; præstando tamen cautionem pignoratitiam, aut saltem fidejussoriam, aut ad minimum juratoriam de satisfaciendo, cum primum poterit.

Ratio est, quia non est credibile, Pontificem velle conditionem moraliter impossibilem; sicut nec est credibile, ut notat ex Navar. Suar. num. 45., velle Pontificem obligare ad satisfactionem exhibendam, quando debitum satisfactionis est dubium; sed ad summum tunc pro qualitate dubii deberet ad arbitrium prudentis viri satisfactio præstari.

Quod si satisfactio præmitti possit absque gravi damno, immo etiamsi absque levi, & de facto ea non præmitteretur, certe absolutio collata esset injusta, non tamen esset invalida, non solum si conferatur ab Ordinario, vel a generaliter delegato, sed etiam si conferatur ex privilegio, seu ex commissione particulari; dummodo in dicta commissione absolvendi satisfacta parte, aut in privilegio non addatur formula expresse irritans absolutionem concessam parte nondum satisfacta. Ita Avil., Sanch., & alii apud Hurt. loc. cit. contra Suar., & Vasq. Ratio est, quia illa verba, satisfacta parte, tantum monent delegatum de obligatione juris communis; unde si delegatus non præstet hoc, ad quod obligatur, videlicet si-

satisfactionem parti non curet præmitti, illicite absolvet, sed non invalide; non secus ac ipse Ordinarius; Quod communiter docent.

IX. Quæritur tertio; Quinam possit absolvere a censuris latis ab homine per sententiam generalem pro peccatis futuris, quando, verbi gratia, excommunicantur omnes, qui furabuntur in templo?

Respondeo, probabile esse, quod possint etiam ab iis absolvere omnes illi, qui possunt absolvere a censuris juris non reservatis, seu omnes ii, qui possunt a mortalibus absolvere. Ita Bonac. quæst. 3. punct. 1., Suar. num. 23., Filliuc. hic cap. 9., Pal., Con. dub. 16.; quamvis multi alii Doctores probabilius censeant, illos dumtaxat absolvere posse, qui possunt absolvere a censuris latis ab homine per sententiam specialem; videlicet qui illas tulit, aut ejus successor, aut superior, aut delegatus, aut Judex appellationis, ut infra dicemus. Ratio conclusionis est, quia talis censura æquiparatur censuræ latæ a jure; cum proprie non sit sententia, sed præceptum; ergo non debet sequi leges censuræ latæ a Judice, sed censuræ latæ a jure. Quare quando in cap. *Nuper*, *de sententia excommunicationis* dicitur absolutio a censura lata a jure pertinere ad Episcopum, vel Parochum, a censura vero lata a Judice pertinere ad eum, qui eam tulit, probabiliter sermo est de absolutione a censura lata a Judice per sententiam specialem pro peccatis præteritis, non vero de absolutione lata a Judice per sententiam generalem pro peccatis futuris, quæ potius habet vim præcepti, quam sententiæ. Quare si talis censura non sit reservata, absolvi poterit a quolibet Confessario; si vero sit reservata, absolvi poterit ab eo, qui eam reservavit, aut ab ejus successore, aut superiore, aut delegato; non secus ac diximus de censuris latis jure.

X. Quæritur quarto; Quinam possit absolvere a censuris latis ab homine per sententiam sive specialem, sive generalem pro delicto præterito? Verbi gratia, si excommunicentur omnes, qui tale furtum commiserunt in tali Ecclesia; quæ censura dicitur lata per sententiam particularem, etiamsi neminem nominet, quia respicit factum illud particulare, & determinatum.

Respondeo, quod extra mortis articulum possit ab iis absolvere, qui eas tulit, (nisi sit illi specialiter interdictum) vel ejus superior, vel successor in officio, vel delegatus, vel judex appellationis. Ita communiter apud Pal.

Probatur per partes; Primo potest absolvere, qui eas tulit, ex cap. *Pastoralis*, *de Officio Ordinarii*; Et ratio est, quia cum potestas ferendi censuras concessa sit in salutem animarum, potius concessa est ad absolvendum, quam ad ligandum; ergo qui potest ligare, a fortiori potest absolvere. Dixi tamen, Nisi sit ei specialiter interdictum, quia in multis casibus qui censuram tulit, non potest deinde illam tollere. Primus casus est in cap. *Tua nos*, *de Sententia excommunicat.*, ubi dicitur, quod incendiarius ab Ordinario nominatim excommunicatus, & denunciatus ad Sedem Apostolicam remittendus sit. Secundus, quando qui sententiam tulit, amittit deinde jurisdictionem per excommunicationem, aut ex alio capite, ut patet. Tertius, quando alicui committitur actus ferendi aliquam censuram absque ulla cognitione causæ; in tali enim casu cum sit merus executor, qui fert censuram, nequit censuratum absolvere; secus vero si ei etiam cognitio causæ esset commissa, ut advertit Con. dub. 16. Quartus ex

Cap.

Cap. *Quærenti de Officio delegati* ubi dicitur, quod delegatus Sedis Apostolicæ excommunicatum a se, eo quod suæ definitivæ sententiæ parere noluerit, ab incursa excommunicatione nequeat absolvere post annum elapsum; solumque intra spatium integri anni ab ea potest absolvere.

Secundo potest absolvere superior ejus, qui censuram tulit; dummodo non sit Superior dumtaxat dignitate, sed etiam jurisdictione, ut Papa relate ad omnes inferiores, Generalis relate ad Provincialem; non vero Archiepiscopus relate ad Episcopos, nisi dum actu visitat, vel in casu appellationis; tunc enim est superior jurisdictione, ex Cap. *Venerabilibus*, *de sententia excommunicationis in* 6. Nec legatus a latere relate ad judices inferiores, nisi in casu appellationis, ut docet Laym. tract. 5. part. 1. cap. 7. Neque Episcopus relate ad Prælatos regulares: Quare Regularis excommunicatus a Prælato suo ex causa pertinente ad regularem disciplinam non potest ab Episcopo absolvi; (nisi forte non sit exemptus, & ad Episcopum ab injusta sententia proprii Prælati appellet, ut notat idem Laym.) poterit tamen a suo Provinciali, aut Generali absolvi; quia isti absolvendo nullam injuriam faciunt Prælato inferiori, cum utantur jure suo.

Adverte tamen, quod quamvis superior possit valide, non potest tamen licite absolvere censuratos ab Inferiori, nisi prius plenam satisfactionem exigat, & inferiorem Prælatum admoneat; ne scilicet hujus auctoritas exponatur contemptui, ut ex multis juribus docent apud eundem Laym.

Tertio potest absolvere successor ejus, qui censuram tulit, ut habetur in cap. *Si Episcopus* 2. *quæst.* 3.; quia qui succedit in eodem munere, seu dignitate, censetur eadem persona cum prædecessore. Valet autem hoc tam pro successore Judicis delegati, quam pro successore ad tempus; unde Capitulum, Sede vacante, quia ad tempus succedit Episcopo, potest per Vicarium capitularem absolvere excommunicatos ab Episcopo, ut habetur in Trident. sess. 24. cap. 16.

Quarto potest absolvere delegatus ab habente jurisdictionem ordinariam, ut habetur in Cap. *Pastoralis*, *de Officio Ordinarii*; dummodo delegans non sit jurisdictione privatus, quando debet delegatus absolvere, ut docent communiter Doctores; siquidem jurisdictio delegati non est alia, quam delegantis; Quare in articulo mortis ex delegatione juris potest quilibet Sacerdos a censuris absolvere; Et extra mortis articulum Superiores nostræ Societatis, & ex eorum speciali delegatione etiam alii absolvere possunt etiam externos excommunicatos ab homine generaliter in foro conscientiæ, non tamen nominatim excommunicatos, ut habetur in compendio privilegiorum V. *Absolutio*.

Quinto demum potest absolvere Judex appellationis; qui tamen, ut ea potestate legitime utatur, servare debet modum in jure præscriptum, videlicet ut non absolvat, nisi prius constiterit censuram fuisse inique latam; alioquin relinquere debet, quod absolutio conferatur a judice, qui illam tulit, nisi vel sit periculum in mora, vel ille impendere eam nolit, ut Canonistæ docent.

Ubi etiam notandum, in casu appellationis posse absolutionem conferri etiam a judice, a quo appellatum est, sive talis judex sit ordinarius, (de quo est communis opinio) sive sit delegatus, ut putat Suar. disp. 7. sect. 2. cum aliis contra nonnullos, qui cum Sayr. docent, jurisdictionem delegati per appellationem cessare. Ratio est, quia judex sive ordinarius, sive delegatus per appellationem factam

ctam Superiori non amittit suam jurisdictionem quoad ea, quæ appellationi non obstant; atqui non obstat absolutio appellationi; cum propter absolutionem interponatur appellatio; ergo potest judex, a quo appellatum est, etiam post appellationem absolvere.

XI. Infertur ex dictis primo, excommunicatum a proprio Episcopo, etiamsi domicilium mutet, non posse absolvi ab Episcopo, in cujus Diœcesim domicilium transtulit, sed debere a priore Episcopo, vel ejus superiore, aut successore, aut delegato absolvi, si excommunicatio fuit specialis. Ita Doctores communiter, ex cap. *Proposuisti*, *de foro competenti* apud Con. dub. 16., & Suar. disp. 7. sect. 2. Ratio est, ne Judicum jurisdictio perturbetur, eorumve auctoritas contemnatur. Quod si excommunicatio lata fuerit per sententiam generalem, potest probabiliter absolvi ab alio Episcopo, in cujus Diœcesim domicilium transtulit; immo etiam a Parocho, atque adeo etiam a quolibet Confessario, qui possit absolvere a mortalibus, si censura non sit reservata, ut docet Laym. part. 1. cap. 7. ex citat. cap. *Nuper*.

Infertur secundo, quod si excommunicatus ab homine per sententiam generalem, vel per statutum Religionem ingrediatur, possit a Prælato Religionis absolvi: Contra vero si sit excommunicatus per sententiam specialem, secluso privilegio; nam ratione causæ inchoatæ in tali casu jurisdictio maneret penes priorem Judicem, a quo fuit excommunicatus: Habetur enim regula generalis in cap. *Proposuisti*, *de foro competenti*, quod *Præventus a Judice forum ipsius in ea causa declinare non potest*.

Infertur tertio, quod si Advena Nolanus, exempli gratia, incurrat Neapoli excommunicationem latam per sententiam specialem ratione delicti Neapoli commissi, non possit ab Episcopo Nolano, sed solum a Neapolitano absolvi; secus vero si excommunicationem latam per statutum incurreret.

Advertit hic Con. num. 259., quod si tam Episcopus, quam subditus excommunicatus existant extra propriam Diœcesim, possit Episcopus suum subditum absolvere; quia potest extra territorium exercere jurisdictionem voluntariam, seu gratiosam, quæ fit sine strepitu judiciali, ut docent communiter cum Covarr.

Rogabis: Si excommunicatus per sententiam specialem non possit ex legitimo impedimento adire latorem censuræ, & paratus sit debitam satisfactionem præstare, poteritne ab alio æquali, vel ab inferiore Judice absolvi?

Respondeo, ex cap. *Quamvis*, *de Sententia excommunicationis* affirmative; dummodo det prius juramentum, quod, quamprimum poterit, ei se præsentabit, cui de jure absolutio competebat.

ARTICULUS III.

Quot modis absolutio a Censura conferri possit?

I. Absolutio a censuris dari potest vel conditionate, vel ad cautelam, vel ad reincidentiam.

II. Cur censura ferri possit sub conditione de futuro, non tamen absolutio a censura regulariter?

III. Num sine nova culpa possit aliquis in priorem excommunicationem reincidere?

IV. Qui tenetur adire Pontificem pro absolutione, si impedimento laboret, poterit adire per Procuratorem, vel per Epistolam, sed ad id non obligatur.

V. Ab-

V. Absolutus ad reincidentiam ab Inferiore, nisi intra mensem, verbi gratia, satisfaciat, num teneatur Papam adire pro absolutione, si satisfecerit intra illum mensem?

I. QUæritur primo; Quotupliciter dari possit absolutio a censura?

Respondeo quadrupliciter, videlicet vel absolute, vel conditionate, vel ad cautelam, vel ad reincidentiam. Primo datur aliquando absolutio *Absolute*, & simpliciter, quando scilicet reus emendatus absolute liberatur.

Secundo datur *Conditionate*, ita ut purificata conditione reus sit omnino liber a censura: Verbi gratia, si absolvatur Titius statim ac parti læsæ satisfecerit, parte satisfacta remanet absolutus. Nonnulli cum Antonin., Sylvest., & aliis apud Dian. part. 5. tract. 9. resol. 14. dixerunt, absolutionem sic collatam sub conditione de futuro esse invalidam, non secus ac absolutio a peccatis data sub conditione de futuro. Sed Covarr., Nav., Con. num. 218., & alii communiter id negant, si detur sub conditione de futuro pertinente ad causam; quia absolutio sic data nullo jure irritatur, nec prohibetur; ergo non solum est valida, sed etiam ex rationabili causa est licita; ut fuse diximus quæst. 1. art. 5. loquentes de censura lata sub conditione. Verum tamen est, quod si absolutio daretur sub conditione sine rationabili causa, esset illicita; tum quia contra usum Ecclesiæ daretur; tum etiam quia relinqueretur judicio censurati decernendum, an purificata esset conditio, & consequenter an dici deberet absolutus, ut notat Villalob. apud Dian. loc. laud.: Contra tamen absolutio a peccatis non solum est illicita, sed etiam invalida, si conferatur sub conditione de futuro; quia positis omnibus constitutivis Sacramenti, non potest effectus sacramenti suspendi, ut diximus in de Sacramento matrimonii; Ubi notavimus ex Perez, posse Sacramentum matrimonii confici sub conditione de futuro, non solum quia hoc fert natura contractus elevati a Christo Domino ad rationem Sacramenti, sed etiam quia contractus sub conditione celebratus tunc habet rationem contractus absoluti constituentis Sacramentum, quando purificatur conditio; & consequenter neque in tali casu suspenditur effectus Sacramenti matrimonii positis omnibus suis constitutivis.

II. Inquirit hic Suar. num. 11. quare possit licite ferri censura sub conditione de futuro pertinente ad causam; absolutio vero a censura non licite conferatur sub eadem conditione, nisi ex rationabili motivo; (quod tamen raro accidit) Etenim vel quando datur absolutio a censuris, reus est dispositus, vel non; Si primum, non debet absolutio differri, quousque purificetur conditio; Si secundum, absolutio simpliciter non est danda, ne sub conditione quidem.

Respondet idem Suar., disparitatem esse; quia cum peccata occulte fiant, & a peccatoribus plerumque abscondantur, expedit aliquando ea puniri ipso facto, & sic minari censuram ipso facto incurrendam sub ea conditione, quod tale peccatum committatur, ut sic facilitas peccandi coerceatur: Contra vero, cum satisfactio, seu resipiscentia per se loquendo non abscondatur, non est opus dare absolutionem sub conditione resipiscentiæ, vel sub alia conditione de futuro, sed statim post resipiscentiam dari debet absolutio absoluta. Dixi per se loquendo, cum possit accidere casus, in quo licite detur sub conditione de futuro, si scilicet excommunicatus debeat abire

ire in regionem longinquam, & non possit, nisi post mensem, verbi gratia, satisfacere, ne se infamet; tunc certe dari potest absolutio sub conditione, quod intra mensem satisfaciat.

Neque dicas, in Regula 50. juris in 6. habetur, *Quod actus legitimi conditionem non recipiunt*; ergo absolutio nunquam dari potest sub conditione. Nam contra est, quia ibi non est sermo de omnibus, sed de quibusdam actibus legitimis, qui enumerantur in leg. *Actus legitimi*.

Dubitatur; Num absolutio sub conditione de futuro ad causam impertinente sit valida? Verbi gratia, Absolvo te, si cras pluet.

Suar. disp. 3. sect. 3. cum Filliuc., Ugolin. aliisque communiter putat esse invalidam, ut diximus quæst. 1. art. 5. de censura lata sub ea conditione; quia scilicet talis absolutio contineret intolerabilem errorem, & abusum potestatis Ecclesiasticæ, dum vellet absolvens ejus effectum pendere a futuro contingenti nullatenus ad rem pertinente. Ex cap. autem *Per tuas, de sententia excommunicationis* habetur, quod invalida sit censura lata, necnon absolutio continens errorem intolerabilem.

Sed Bonac. punct. 7. ex Con. putat esse validam, nec continere intolerabilem errorem; nam sicut non est invalida, nec continet talem errorem absolutio data sub conditione impertinente de præterito, vel de præsenti, (quod adversarii concedunt) verbi gratia, Absolvo te, si heri, vel nunc pluit in Indiis; ita nec absolutio data sub conditione impertinente de futuro: Quamvis enim utraque contineat aliquem abusum Ecclesiasticæ potestatis, non tamen errorem intolerabilem; qui certe continetur in inflictione censuræ sub tali conditione: Plura enim requiruntur ad ligandum, quam ad solvendum; ergo, &c. Equidem sententiam Suar. existimo probabiliorem.

Tertio, datur aliquando absolutio *Ad Cautelam*; quando enim ignoratur, an quis censuram incurrerit, & absolvens vult cavere damno, quod ex censura ignota provenire posset, tunc datur illi absolutio ad cautelam. Hinc ante absolutionem sacramentalem præmitti ad cautelam solet absolutio a censuris, etiamsi nulla suspicio sit, quod pœnitens censuram incurrerit; idque in reverentiam Sacramenti, ne impediatur ejus susceptio a censura aliqua forte ignorata. Præmitti etiam solet ante susceptionem Ordinum, ante beneficiorum, aliorumque privilegiorum collationem, ne hæc invalida postmodum inveniantur. Notant vero Doctores, quod præsupponi debeat ignorantia censuræ in petente, ut possit conferri sic absolutio, ex cap. *Solet, de sententia excommunicationis in 6.* Quia tamen absolutio ad cautelam peti potest vel in foro conscientiæ, vel in foro externo, sciendum, quod si petatur in foro conscientiæ, standum est dicto petentis, qui promittit se satisfacturum, si forte constiterit esse censura innodatum; ut docet Sayr. lib. 2. cap. 16.: Si vero petatur in foro externo, distinguendum est; nam vel petitur generatim absolutio a censuris, quando nullius in particulari suspicio habetur, & procul dubio concedenda est; vel petitur absolutio ab aliqua speciali censura ad cautelam, & tunc præmittenda est aliqua cognitio causæ. Et absolvendus debet saltem semiplene putare, se non esse illa censura innodatum; vel quia, verbi gratia, sententia continet errorem, vel quia lata fuit post legitimam appellationem interpositam, vel ob aliam causam; ut docet ex multis juribus, & Doctoribus Pal. disp. 1. punct. 11.

Ro-

Rogabis: An possit absolutionem concedere ad cautelam, non solum Ordinarius, de quo nemo dubitat, sed etiam delegatus?

Respondeo cum Laym. num. 9. ex Suar. sect. 8., & Ugolin., delegatum tunc solum posse ad cautelam absolvere a censuris, quando necesse est, ut testimonium alicujus recipiatur ad præsentem causam decidendam; (quia scilicet aliorum testimonia haberi nequeunt) non tamen posse ad alios fines absolvere ad cautelam, puta ad collationem beneficii, &c.

Quarto demum concedi solet absolutio *ad Reincidentiam*, ita scilicet, ut nisi absolutus rem injunctam intra præfixum terminum exequatur, in eandem censuram incurrat. Ita in Cap. *Eos qui*, *de sententia excommunicationis in 6.*; ubi dicitur, quod absolutus ab eo, qui de jure non poterat ob legitimum impedimentum, si postea, cum commode possit, coram suo judice non compareat, paratus exequi ejus mandata, in eam reincidit excommunicationem: Ubi advertit Laym. cap. 7. ex Sanch. lib. 2. Moralium cap. 17., non posse excommunicatum reincidere in eandem numero, sed solum in similem excommunicationem, atque adeo in eandem moraliter.

III. Quæritur secundo; An possit quis in priorem censuram reincidere absque nova culpa?

Respondeo, ab omnibus admitti, quod id fieri possit a Pontifice, si expresse velit, quod Titius, verbi gratia, excommunicatus tantum per mensem liber sit ab excommunicatione: Verum quando nihil Pontifex exprimit, & quando censuræ feruntur ab aliis Pontifice inferioribus, putant Suar. disp. 7. sect. 8., Hurt. disp. 14. de excommunicat. diff. 3., quod possit quis mere ob culpam præteritam in eandem excommunicationem reincidere; Si enim pœna temporalis, puta exilii, potest pro aliquo tempore suspendi, quidni etiam pœna spiritualis? Sed communius cum Pal. disp. 1. punct. 11., Navar., Henr., Leand., Dian. part. 5. tract. 9. resol. 15. negant; quia censura ex sui institutione est pœna medicinalis; atque adeo semel sublata nequit absque nova causa, seu absque actuali inobedientia, & contumacia iterum infligi: Ad quid enim infligeretur? Non est idem de pœna temporali, quæ in puram punitionem, non in medicinam infligitur.

Advertendum tamen, absolutionem ad reincidentiam aliquando dari in ordine ad aliquem tantum effectum, puta, ut censuratus sit capax alicujus beneficii, vel ut impleat præceptum confessionis, & communionis annuæ, ut lucretur jubilæum, &c., ita ut transacto tali actu statim redeat in eandem censuram. Hæc tamen absolutio non est proprie a censura, sed ab aliquo effectu censuræ; unde non est mirum, quod sine nova culpa iterum incurratur præcedens obligatio. Cæterum solus Pontifex potest hoc modo absolvere ad reincidentiam, uno casu excepto, quando scilicet necesse est, ut aliquis censuratus testimonium dicat, eo quod non possit alia via veritas comprobari; in hoc enim casu quilibet Judex, etiam delegatus, potest absolvere reum ad hunc dumtaxat effectum, ut docent communiter Doctores cum Laym. cap. 7. ex Cap. *Veniens*, *de testibus*.

IV. Quæritur tertio; An obligationi comparendi cessante impedimento coram Pontifice, vel legitimo judice, satisfaciat quis, si compareat per Procuratorem, aut per Epistolam?

Respondeo, Pal. disp. 1. punct. 11. cum Ugolin., & aliis negare; quia scilicet, si posset per procuratorem, aut per epistolam comparere, non esset expectandum, quod cesset impe-

tur pro foro interiori, tunc, ut notat Suar. num. 30. primo potest Ecclesiasticus Judex causam cognoscere, & imponere satisfactionem publico, & contentioso foro accommodatam, non obstante absolutione, & pœnitentia imposita in foro pœnitentiæ; Etenim diversus est finis utriusque fori; forum internum ordinatur ad bonum privatum Rei; at externum ordinatur ad bonum commune, atque ad exemplum, & emendationem aliorum; unde non potest impediri pœna publica ab emendatione, & punitione privata delinquentis; nam hoc vergere posset in grave nocumentum Ecclesiæ. Secundo, post absolutionem datam pro foro interiori, debet etiam aut dari alia absolutio pro foro externo, aut eadem data pro foro interno debet declarari, & comprobari pro foro externo per attestationem confessarii, sive coram judice, sive scripto; ad petitionem tamen pœnitentis, si intra Sacramentum absolutus fuerit.

Ex dictis sequitur, quod quando excommunicatio, verbi gratia, est occulta, & absolutio fuit data pro foro conscientiæ, excommunicatus est omnino liber a censura, & potest post absolutionem se gerere ut non excommunicatum; si vero excommunicatio fuit publica, vel fit publica post absolutionem datam in foro conscientiæ, eo quod ad forum judiciale deducatur, ita ut constet de ea incursa; tunc etiam post absolutionem habitam in foro conscientiæ debet ille se gerere in actionibus externis ut excommunicatum, ad scandalum vitandum, & ne aliis pœnis subjaceat, quæ illi imponi possent ob actus exercitos cum censura præsumpta; Idque quousque publice constet de absolutione habita vel tempore Jubilæi, vel ab habente potestatem absolvendi ex aliquo privilegio; dummodo publice etiam exhibita sit satisfactio, quæ parti danda est. Quod si censura non solum sit publica, sed etiam per Cedulones sit juridice nominatim denunciata, tunc debebit pariter coram judice probari absolutio habita in foro conscientiæ, ut ille declaretur absolutus; Quamvis, ut notat Suar. tom. 4. de Religion. lib. 9. cap. 2. Judex non teneatur admittere absolutionem datam in foro conscientiæ, nisi ex quadam æquitate; cum usus, & consuetudo ferat, quod judex Ecclesiasticus non teneatur servare privilegium ullum in foro exteriori, nisi per ipsum privilegium ad id expresse compellatur.

II. Quæritur secundo; An quando datur facultas absolvendi aliquem a censuris, Auditis confessionibus, seu in foro conscientiæ, aut pœnitentiæ, ut concedi solet in Brevibus Apostolicis, & in Bulla Cruciatæ, tunc valida sit absolutio, si extra Sacramentum, non audita confessione, conferatur?

Respondeo affirmative cum Coninck Trullench, Bardi, Sanch. lib. 8. de Matrim. disp. 34., Dian. part. 3. tract. 2. resol. 20.; qui idem docet de dispensationibus super irregularitate, voto, juramento, &c. Ratio est, quia quando dicitur posse dari absolutio a censuris, audita confessione, non est sermo de confessione Sacramentali, seu in ordine ad absolutionem a peccatis, sed de confessione facta in ordine ad absolutionem a censura: Etenim confessio tam prærequiritur absolutioni Sacramentali, quam cuilibet absolutioni, aut sententiæ dandæ cum impositione pœnitentiæ proportionatæ tali absolutioni; prærequiritur tamen tali absolutioni confessio, sed non Sacramentalis; atque adeo extra Sacramentum dari potest absolutio a censuris, etiam in casu adducto. Et ratio a priori est; quia absolutio a censura non exigit ex natura sua confessio-

fessionem Sacramentalem, nec ullam cum ea connexionem habet. Quod si delegari solet talis facultas Confessario, id ex eo est, quia confessarius inquantum talis videtur idoneus ad impertiendam talem absolutionem, non quia debeat in foro Sacramentali illam conferre; esto soleat in foro Sacramentali conferri. Idem dicas de aliis formulis; Nam dum conceditur facultas absolvendi aliquem a censuris pro foro conscientiæ, sensus est, quod absolvi possit pro foro interno secreto, & privato, quod opponitur foro contentioso, & publico; non vero fit sensus, quod absolvi possit solum in foro Sacramentali; siquidem, ut diximus, absolutio a censuris nullam habet connexionem cum Sacramento.

III. Demum dum dicitur, posse quis absolvi pro foro pœnitentiæ, non est sensus, ut notat Lezana, quod absolvi tantum possit pro foro Sacramentalis pœnitentiæ, sed pro foro conscientiæ, seu secreto, injungendo in conscientia pœnitentiam, ut advertit Suar. num. 33.; Cum enim duplex detur pœnitentia, una Sacramentalis, altera non Sacramentalis, non est cur forum pœnitentiæ arctari debeat ad pœnitentiam Sacramentalem. Nihilominus Suarez disp. 7. de Censur. n. 36. Vasq. Nav. & alii censent, quod si facultas ad absolvendum a censuris auditis Confessionibus, seu pro foro pœnitentiali detur, ut per talem absolutionem disponatur reus ad absolutionem Sacramentalem, ut accidit in Jubilæis, non debeat absolutio a censuris extra Sacramentum conferri; quod ipsa praxis confirmat.

IV. Advertit hic Laym. cap. 7. num. 7. Religiosos privilegiatos cavere debere, ne absolvant a reservatis casibus, & censuris notoriis, si ad forum judiciale deductæ sunt, aut probabiliter deducendæ putantur; ut indicatur in compendio privilegiorum Societatis V. *Absolutio*, ubi dicitur; Caveant Superiores, ne in usu hujus facultatis Ordinarios offendant; & admoneant pœnitentes, absolutionem a censuris, si quam impendent, nihil prodesse in foro exteriori.

ARTICULUS V.

De Requisitis ad absolutionem a Censuris.

I. In absolvente a censuris requiritur Clericatus.

II. Num possit Laicus moribundum a censuris absolvere, deficiente Clerico?

III. Num quilibet Clericus, aut saltem Diaconus, id possit in absentia Sacerdotis?

IV. Censura per metum gravem extorta est valida; non tamen absolutio a censura.

V. Si absolutio extorqueatur per dolum, & errorem circa causam finalem, est invalida; Secus vero si per errorem circa causam impulsivam.

VI. In absolvendo nonnulla requiruntur, ut valida, nonnulla, ut licita sit absolutio.

VII. Cur possit Superior secummet dispensare in votis, aut juramentis; sicut potest cum aliis; non possit tamen semetipsum a censuris absolvere eo pacto, quo potest alios?

VIII. Absolutio regulariter requirit præsentiam absolvendi.

I. Quæritur primo; Quænam requirantur ex parte absolventis, ut licite absolutio conferatur?

Respondeo, primo requiri (præter jurisdictionem, circa quam nihil hic addendum) statum clericalem; nam Sacerdotium tunc solum requiritur, quando vel intra Sacramentum conce-

ceditur absolutio, vel vi Bullæ, aut Privilegii concedentis talem facultatem Sacerdotibus. Et sane si Clericatus jure ordinario requiritur, & sufficit ad ferendam censuram, pariter requiritur, & sufficit ad illam tollendam.

II. Putavit Glossa apud Suar. sect. 6. cum Sylvest., Angel., & aliis, & apud Dian. part. 5. tract. 9. resol. 7., posse laicum in articulo mortis absolvere moribundum a censuris in absentia Clerici; Nam sicuti quia quilibet Sacerdos capax est absolvendi a peccatis, ideo ex concessione Ecclesiæ quilibet Sacerdos absolvere potest moribundum ab omnibus peccatis, ut consulatur animæ illius; ita quia laicus capax est absolvendi a censuris, ideo potest pariter ex concessione Ecclesiæ absolvere ab illis moribundum, ut sic magis animæ illius consulatur; Etenim absolutio illius a censuris non solum fert, ut possit corpus Ecclesiastica sepultura donari, sed etiam ut anima particeps esse possit suffragiorum.

Verum Suar. num. 8., & alii communiter negant, hanc facultatem laicum habere, etiamsi multum conferat moribundo absolutio a censuris. Ratio est, quia neque ex jure aliquo, neque ex usu habemus, quod Ecclesia potestatem hanc laico concesserit; immo ex cap. *Decernimus, de judiciis*, alienum a jure est, quod spiritualia per laicos ministrentur.

Nec quicquam probat ratio adducta; etenim quia pertinet ad salutem æternam animæ absolutio a peccatis, ideo ne moribundus pereat, Ecclesia dat facultatem absolvendi a peccatis unicuique talis facultatis capaci; atque adeo cuilibet Sacerdoti. At absolutio a censuris non pertinet ad æternam salutem moribundi, nec trahitur ejus damnatio, si non absolvatur; & præterea potest ea conferri post mortem; ergo non fuit opus, illam facultatem concedi cuilibet, qui esset capax.

III. Immo nec Clericus, nec Diaconus ipse potest in mortis articulo a censuris absolvere, juxta communem opinionem, nisi habeat specialem facultatem: Et quamvis Ugolin., & Paludan. apud Suar. loc. cit. probabiliter putent, Clericum, si sit judex Ecclesiasticus, (verbi gratia, Vicarius Generalis, vel Parochus nondum initiatus ordine Sacerdotali) posse in articulo mortis absolvere a censuris etiam non subditum; (nam de subdito nullum dubium est, quod possit) tamen probabilior, & communior sententia negat; Unde fit, solum Sacerdotem, præter Judicem Ecclesiasticum, posse in tali articulo absolvere a censuris; tum quia jura, quæ de hac concessione pro eo articulo loquuntur, semper nominant Sacerdotem, ut Trident. sess. 14. cap. 7.; tum etiam, quia consuetudo videtur esse, quod soli Sacerdotes moribundum absolvant a peccatis simul, & a censuris, si dat signum contritionis. Quod si ita sensibus sit destitutus, ut signum contritionis nullum det, absolvat illum dumtaxat a censuris absolute, & conditionate illum absolvat a peccatis, juxta dicta in tractatu de Sacramento Pœnitentiæ.

IV. Secundo requiritur, ut absolutio non extorqueatur per vim, aut metum. Quare absolvens debet esse liber a coactione: Quamvis enim jure naturali absolutio per vim, aut metum extorta non sit invalida; quia quæ fiunt coacte, adhuc libere, & voluntarie fiunt; unde valida est censura per metum lata, ut supra diximus quæst. 1. art. 2., tamen jure positivo talis absolutio irritatur, ex cap. *unico, de iis, quæ vi, metusve causa fiunt in 6.* Immo sic extorquentes absolutionem nova excommunicatione ligan-

ligantur, ut in eodem *Cap. habetur*. Et idem dicas, si solum sub conditione Judex censuram tulerit, & ante conditionem impletam per vim, aut metum cogeretur revocare Sententiam, ut notat Suar. disp. 7. sect. 6.

Notandum tamen ex eodem Suar., quod vis, vel metus debet esse gravis cadens in constantem virum: & præterea requiritur, quod per injuriam inferatur, etiamsi ab Ethnico inferretur. Quare si Judex absolutionem impendat, metuens ne a Deo puniatur, si non absolvat, aut metuens, ne pœnitens sibi in posterum non conferat beneficia; cum hujusmodi metus non sint injuriosi, seu injusti, absolutionem non irritant. Ratio autem, quare censura per metum gravem lata sit valida, non vero absolutio sic extorta, in eodem art. 2. a nobis est adducta.

Ultimo absolutio extorqueri non debet per dolum, aut errorem; quia injuria irrogaretur Superiori, a quo sic extorqueretur.

V. Difficultas tamen est; Sitne invalida, an solum illicita absolutio per dolum extorta?

Distinguit Bonac. quæst. 3. punct. 8. ex Sanch., Suar., Filliuc. Si enim dolus, seu fraus versetur circa causam finalem, seu principalem, absolutio est invalida, utpote per surreptionem obtenta, ut habetur in cap. *Officii*, *de Sententia excommunicationis*; secus vero si versetur circa causam impulsivam. Quare qui, verbi gratia, mentiendo dicit Judici se satisfecisse parti læsæ, aut dicit Confessario, se esse impotentem ad satisfaciendum, & habere propositum obediendi Ecclesiæ, invalide a censuris absolvitur; quia absolvens non intendit absolvere, nisi subsistente causa finali expressa; ut patet ex laud. cap. *Officii*: Et idem dicas de hæretico, qui se fingens conversum petit absolutionem: Secus vero si dolus sit circa causam impulsivam; Verbi gratia, si mentiendo dicat se plures eleemosynas erogasse ad absolutionem obtinendam; in tali enim casu absolutio est valida, quia adhuc cum tali mendacio vere subsistit causa principalis Judici proposita.

VI. Quæritur secundo; Quænam requirantur ex parte absolvendi, ut possit licite absolutio conferri?

Respondeo. primo requiri, ut sit subditus absolventis; aliter hic careret jurisdictione requisita. Ex quo fit, quod possit aliquis absolvi a delegato; quia eo ipso, quod est delegatus, habetur, ut possit illi sponte sua censuratus subdi in ordine ad effectum absolutionis; Fit etiam, quod nemo possit seipsum absolvere; quia nemo est sibi subditus, aut superior.

VII. Et sane potest Superior dispensare erga se, sicut potest erga alios, sed non potest erga se ferre censuram, aut absolutionem, sicut potest erga alios sibi subditos. Ratio est, quia absolutio est actus judicialis, qui debet esse formaliter a Superiore: Contra vero dispensatio aut in votis, aut in aliis obligationibus legitime habetur per interpretationem voluntatis divinæ, aut alterius legislatoris creati, quæ in tali, vel tali casu non creditur velle obligare; unde sicut dispensat Superior in votis aliorum, ita in propriis: At si censuram incurrat, debet alteri, si potest, potestatem dare, ut absolvatur; sicut Pontifex ipse, ut absolvatur, debet alteri jurisdictionem conferre.

Secundo requiritur, ut absolvendus absolutionem petat, & ostendat se esse correctum; aliter illicite, quamvis valide, absolveretur; Etenim potest etiam invitus absolvi a censura, sicut & ab alia pœna liberari, sed non expedit, nisi in aliquo casu hoc videatur ad bonum publicum pertinere, ut

ut explicat Suar. disp. 7. sect. 7.: Ubi adverte, quod solum habens potestatem ordinariam possit valide absolvere invitum, non vero habens potestatem delegatam, in foro conscientiæ; nam respectu hujus requiritur consensus personæ absolvendæ, quæ voluntarie se subjiciat in tali foro; aliter non est subditus, ut requiritur ad validitatem absolutionis.

Demum requiritur præsentia personæ absolvendæ, si fieri potest sine gravi incommodo, ut convenienter detur absolutio; aliter mittenda facultas alicui, ut illum præsentem absolvat, vel si ibi nemo adsit idoneus, absolvendus mittendus est ad aliquem loci vicinioris, a quo absolvatur: Quod si neque hoc fieri possit, poterit tunc absolvi absens; nam sicut absens censurari potest, ita & absolvi: Tunc autem intelligeretur regulariter absolutus, quando reciperet literas continentes absolutionem, nisi aliter constaret de mente absolventis. Ubi advertit Bonac. punct. 4., quod Confessarius, qui aliquem absolvit ab excommunicatione reservata, a qua non poterat absolvere, possit deinde, obtenta facultate, absolvere ab illa absentem; non enim est necesse, ut absolutionem acceptet, cum hæc pendeat tantum ex intentione absolventis, statimque effectum suum pariat juxta mentem illius.

ARTICULUS VI.

De forma, ritu, ac solemnitate absolutionis.

I. Ad ferendam absolutionem a censura non requiruntur verba determinata; conferri tamen ea debet vel verbis, vel scriptura, non tamen nutibus.

II. Num possit his verbis, Absolvo te, conferri absolutio a censuris simul, & a peccatis?

III. Aliquando exprimenda est causa censuræ ab Absolvente.

IV. Plura spectans ad ritum accidentalem in judiciali absolutione a censuris.

V. Quid servandum in foro Sacramentali?

I. Quæritur primo; Utrum ad formam substantialem absolutionis requirantur verba determinata?

Respondeo, ad absolutionem conferendam non requiri certam formam verborum, sed sufficere quæcumque verba seu ore prolata, seu scripta, quæ significent absolutionem. Ita Suar., & communiter omnes Doctores. Ratio est, quia nullo jure probatur, quod requiratur certa forma; Ex altera parte cum absolutio detur inter homines, debet dari humano, & sensibili modo, atque adeo per verba, vel scripturam, non tamen per nutus, aut per alia hujusmodi signa; quia hoc esset contra formam juris communis, ex *Clement. ultim., de Sententia excommunicationis*. Et ratio est, quia hujusmodi signa sunt valde incerta. Solus Pontifex posset per nutus, aut alia signa absolvere; quia supremam habet potestatem, & facultatem absolvendi, non servata forma juris communis. Ita Bonac. punct. 5., Sanch., Suar., aliique contra Salas; qui probabiliter putat, validam esse, licet illicitam, absolutionem a censura datam per nutus, etiamsi a Prælato inferiori Pontifice conferatur.

II. Hinc sequitur, ad formam substantialem absolutionis a censura pertinere verba, vel scripturam, quæ absolutionem significent: Hæc autem verba possunt satis esse, Absolvo te, vel Reconcilio te Ecclesiæ, vel Restituo te Sacramentis, aut quid simile. Adde, illa verba, Absolvo te, satis etiam esse ad absolutionem a censuris, & peccatis simul, si proferantur ea in-

intentione, ut utraque simul absolutio conferatur. In quo casu utraque absolutio esset in eodem instanti, sed absolutio a censuris esset prior natura absolutione a peccatis. Consultius tamen est, ut Confessarius expresse unam absolutionem alteri præmittat, dicendo saltem, Ego te absolvo ab omnibus censuris, & peccatis tuis.

III. Dubitatur; An in forma absolutionis exprimi debeat causa censuræ, dicendo, verbi gratia, Absolvo te ab hac censura, quam contraxisti ob tale delictum? Communiter cum Suar. sect. 9. negant id requiri, per se loquendo; cum nullo jure præscribatur: Aliquando tamen id expedit: Si enim reus sit irretitus pluribus censuris, & superior velit illum ab una tantum absolvere, debet exprimere causam illius, ut constet a quanam absolvatur.

IV. Quæritur secundo; Quænam pertineant ad accidentalem solennitatem, seu formam absolutionis?

Respondeo, ad ritum accidentalem in judiciali absolutione pertinere aliqua, quæ præcedant, alia, quæ comitentur, alia demum, quæ subsequantur.

Præcedere judicialem absolutionem debet primo petitio absolventis, ex cap. *Per tuas, de Sententia excommunicationis*; ubi dicitur: Nisi gratiam absolutionis imploret, non debet audiri, ne sententiam Ecclesiasticam contemnere videatur.

Secundo, satisfactio partis læsæ; si tamen non possit ea poni, præcedere saltem debet cautio pignoratitia, vel fidejussoria, vel juratoria, ut supra diximus.

Tertio, in excommunicatione contracta ob enorme delictum præcedere debet absolutionem juramentum de stando mandatis Ecclesiæ, & quod simile delictum non amplius committetur. Quare hoc juramentum exigi tantum solet a percussore Clericorum, ab incendiario, &c. non vero in aliis levioribus delictis; neque ab impuberibus, etiamsi graviter Clericum percusserint, ut docent Pal., Henr., lib. 13. cap. 29., & alii.

Comitantur absolutionem judicialem, quæ in jure statuta sunt pro singulis censuris; præsertim quæ præscribit Innoc. III. in cap. *A nobis* 2., *de sententia excommunicat.*, & habentur in Pontificali Romano; videlicet, quod qui ab excommunicatione absolvitur, super nudatos humeros (modo non sit fœmina) leviter cædatur virga, flagello, aut fune, dum recitatur Psalmus Miserere: Quod si mortuus excommunicatus sepultus sit in loco sacro, satis est flagellare sepulchrum, quin exhumetur cadaver. Ortum habuit hæc cæremonia, quia servi dum manumittebantur olim, flagellabantur virgis a Prætoribus; sic nunc servi Satanæ, dum a servitute liberantur per absolutionem, flagellantur ab absolvente; Omissio tamen talis ritus nec reddit invalidam absolutionem, nec graviter illicitam, ex Navar., Hurt., Pal.; nisi in aliquo casu ad specialem Ecclesiæ satisfactionem ea requirantur.

Subsequitur demum a publica, & denunciata censura absolutionem ejus publicatio, ut respectu aliorum finis absolutionis obtineatur; sicut enim nisi censura publicetur, alii non obligantur ad non communicandum cum excommunicato; ita nisi publicetur absolutio, alii non eximuntur ab ea obligatione.

V. In foro autem sacramentali, quando quis a censuris absolvitur, non est opus servare hæc cæremonialia. Advertit tamen Avil. 2. part. cap. 7. dub. 3., quod si confessio fieret in loco secreto, & posset talis forma adhiberi, expediret ita fieri, ut excommunicatus concipiat timorem, & reverentiam erga censuras; Aliter satis est dicere,

cere, In primis absolvo te a vinculo excommunicationis, quam incurristi ob furtum, verbi gratia, mihi dictum, & deinde prosequatur, & ab omni alio vinculo excommunicationis, suspensionis, & interdicti.

ARTICULUS VII.

Expediuntur reliqua, quæ ad Absolutionem a Censuris spectant.

I. Num remaneat a Censuris absolutus, qui reticet in Confessione Sacramentali peccatum, cui censura est annexa?

II. Si præmittenda erat satisfactio partis, ea non præmissa, non est absolutus a censuris, quamvis ex oblivione peccatum illud omiserit.

III. Potest Episcopus pro foro conscientia absolvere a casibus Papalibus occultis. Num etiam ab occultis reservatis in Bulla Cœnæ? Num Episcopus, & Mendicantes Privilegiati absolvere possint a sex illis casibus Clem. VIII., si sint occulti?

IV. Quodnam delictum dicitur occultum; quodnam vero publicum? Quid si delictum in uno loco sit occultum, & in altero publicum?

V. Impeditus adire Pontificem pro absolutione a casu Papali absolvi potest ab Episcopo. An possit etiam a confessario absolvi, si sit impeditus etiam adire pro absolutione Episcopum? Certe non potest a simplici Sacerdote absolvi directe; si neque Papam, neque Episcopum, neque Confessarium adire potest.

VI. Solum de licentia sui Superioris potest ab Episcopo absolvi Religiosus impeditus adire Pontificem.

VII. Prælati regulares possunt suos subditos absolvere ab occultis Papalibus, prout possunt Episcopi. Et ab excommunicatione contracta ob percussionem Clerici etiam enormem. Pars VIII.

VIII. Qui impedimento temporali laborant, ne possint Pontificem adire, ab Episcopo absolvi possunt, sed cum onere adeundi Papam cessante impedimento.

IX. Quinam dicantur habere perpetuum impedimentum adeundi Pontificem; quinam vero temporale? Quinam possit absolvi cum onere per hoc præcise, quod aliter carere diu deberet gratia sacramentali?

I. QUæritur primo; Utrum pœnitens remaneat absolutus a censuris, a quibus confessarius potest absolvere, quando voluntarie reticet in confessione peccatum, cui scit annexam esse censuram, & petit a confessario absolutionem ab omnibus censuris, si forte indigeat, & quam confessarius concedit?

Respondeo cum Suar. sect. 1., Filliuc. num. 291., Bonac. punct. 6. quod vel confessarius habet facultatem absolvendi ab illa censura tantum in ordine ad confessionem, ut accidit in jubilæis, vel extra Sacramentum; Si primum, invalida esset absolutio; quia in Sacramento Pœnitentiæ, per se loquendo, requiritur cognitio peccati, cui est annexa censura; ergo si voluntarie tale peccatum reticetur, absolutio tam a peccatis, quam a censura est nulla; Si secundum, valida esset absolutio, si Confessarius haberet intentionem absolvendi illum ab omnibus censuris, a quibus potest. Verum quia confessarius non præsumitur habere intentionem absolvendi illum ab omnibus censuris, a quibus potest, quando illas pœnitens sine justa causa reticet; quia præsumitur habere intentionem absolvendi, quantum licite potest, nec potest licite a tali censura non manifestata absolvere; ideo in tali casu pœnitens non remaneret absolutus ab illa censura; Sicut remaneret absolutus, si tantum ex oblivi-

one, aut ex alia justa causa illam reticeret.

II. Hinc sequitur primo ex Bonac. loc. cit., Con., Avil., & aliis contra nonnullos, quod qui ex oblivione omisit aliquod peccatum, cui est annexa censura, a qua poterat quidem valide Confessarius absolvere, non tamen licite, nisi præmissa satisfactione partis; etiamsi Confessarius dixerit, illum absolvere ob omnibus censuris, quantum potest, non proinde remaneat ab illa censura absolutus; quia non præsumitur, confessarium velle absolvere ab ea censura, a qua licite absolvere non poterat, satisfactione non præmissa.

Infertur secundo, quod pœnitens generaliter absolutus ab omnibus censuris, & peccatis oblitis ab habente potestatem in reservata, si deinde recordetur aliquod reservatum, cui sit annexa censura, teneatur quidem illud subjicere clavibus, cum etiam jure divino requiratur integritas materialis confessionis; at poterit a quolibet Confessario absolvi, quia per priorem absolutionem sublata fuit censura, & reservatio. Ita Suar. disp. 7. quæst. 1., Leand. disp. 12. de Pœnit. quæst. 16., Lugo, Mendo.

III. Quæritur secundo; Quænam sint censuræ, a quibus Episcopi possunt absolvere?

Respondeo, Episcopos posse absolvere non solum a censuris a se latis, vel a Prædecessoribus; sed etiam ab omnibus censuris, & casibus papalibus, dummodo casus papales sint occulti, vel pœnitens sit legitime impeditus adire Pontificem, ut explicavimus in de Pœnitentia, cum de casibus reservatis; annotando, quod ex propositione 3. damnata ab Alex. VII. videatur inferri, non posse amplius ab Episcopis absolvi casus occultos in Bulla Cœnæ, ut fuse diximus in Trutina eam thesim exponendo. At probabiliter possunt Episcopi absolvere a casibus papalibus occultis reservatis post Trident., ut est duellum, &c., ut docet Suar. tom. 1. tract. 3. lib. 4. cap. 61., & alii apud Bonac. quæst. 3.; quia scilicet Trident. dat Episcopis indefinitam facultatem absolvendi a censuris papalibus occultis, nec limitat hanc facultatem solum ad censuras præteritas ante ipsum Trident. reservatas: Et consequenter doceat, etiam Mendicantes posse a talibus censuris occultis absolvere, cum possint absolvere a casibus Episcopo a jure reservatis; Pariterque possunt, sicut Episcopi, ita etiam Mendicantes absolvere ab omnibus illis sex casibus Clem. VIII., si sint occulti, ut diximus pariter in Trutina loc. laud. Sunt autem sex isti casus Clementini, Violatio immunitatis Ecclesiasticæ, Violatio Clausuræ Monialium, Duellum, Percussio Clerici, Simonia realis, & Confidentia beneficialis; Ab his enim anno 1602. Clem. VIII. vetuit, ne Regulares intra Italiam extra Urbem degentes absolverent.

Advertendum tamen primo, quod Episcopus solum pro foro conscientiæ possit a casibus papalibus occultis absolvere, & in sua Diœcesi, aut ad summum proprium subditum extra Diœcesim existentem; ut ex Trident. docet Bonac. loc. cit., Sanch., Con.

IV. Adverte secundo ex Suar. disp. 30. de Pœnit. sect. 3. delictum dici occultum, quod non est publice diffamatum, seu quod non est notum majori parti viciniæ, vel communitatis: Quare Fagund. de Præceptis Ecclesiæ docet, delictum dici in jure occultum, etiamsi a quinque sciatur, vel si ita est deductum ad forum contentiosum, ut Reus ab eo sit absolutus ob defectum probationis: Dici vero publicum, si a sex, & in magna multitudine Civitatis, si a pluribus, quam sex sciatur, vel si est deductum ad forum contentio-

tio-

tiosum, & saltem uno teste probatum, nec reus sit adhuc absolutus, aut totaliter punitus. Utrum autem delictum in uno loco occultum, in altero publicum, absolvi possit in eo loco, ubi est occultum? Affirmant Sanch., & Dian. contra Suar., saltem quando non est spes, quod delictum deferatur ad locum, ubi absolvitur.

Adverte tertio, quod eo modo; quo possunt ab his casibus Episcopi absolvere, potest pariter Vicarius Generalis, quia cum Episcopo unum Tribunal constat; Et universim quando Pontifex concedit aliquam facultatem Episcopo, & non vult illam Vicario communicare, id exprimitur, ut in Trident. sess. 24. cap. 6. Et quia possunt in dictis casibus Episcopi absolvere, ideo, ut diximus, possunt pariter Religiosi privilegiati habentes casus, quos jus reservat Episcopis, non vero quos Episcopi sibi reservant.

V. Quæritur tertio; Utrum ligatus censura reservata Papæ, si non possit adire nec Pontificem, nec Episcopum, possit a Confessario absolvi cum eodem onere comparendi apud Pontificem cessante impedimento?

Respondeo, probabiliter posse. Ita Hurt., Granad., Cœlestin., & alii apud Dian. part. 5. tract. 14. resol. 58., & part. 9. tract. 7. resol. 10. Ratio est, quia ideo in jure datur Episcopis facultas absolvendi cum onere impeditos adire Pontificem, ne isti careant remedio absolutionis; atqui si impediti adire Episcopum non possent pariter cum eodem onere a Confessario absolvi, etiam carerent remedio absolutionis; ergo probabiliter possunt in tali casu a Confessario absolvi.

Nec obstat, quod textus loquatur solum de impeditis adire Papam, non vero de impeditis adire Episcopum. Nam textus loquitur de casibus, qui sæpe accidunt; raro autem accidit impedimentum adeundi Episcopum: Quia tamen in utroque casu militat eadem ratio, quod scilicet carerent remedio absolutionis, si non possent ab alio absolvi; ideo dicendum, quod sicut possunt ab Episcopo cum onere absolvi impediti adire Papam, ex facultate explicite concessa in jure Episcopis; ita pariter possint absolvi a Confessario impediti adire Episcopum, ex facultate Confessariis implicite a jure concessa. Neque hinc sequitur, quod si quis sit impeditus adire tum Papam, tum Episcopum, tum etiam Confessarium, possit a simplici Sacerdote absolvi. Nam simplex Sacerdos caret simpliciter jurisdictione; Confessarius vero habet illam, licet restrictam propter reservationem; hæc autem restrictio in casu impedimenti censetur implicite sublata propter rationem adductam; ex qua non deducitur, quod etiam conferatur simplici Sacerdoti jurisdictio requisita: Sicut enim lex non obligat pro eo casu, pro quo Legislator non censetur velle obligare; ita lex restringens Confessario jurisdictionem reservando peccata, & censuras, non censetur obligare in casu adducto impedimenti. At non per hoc simplici Sacerdoti confertur jurisdictio.

VI. Notandum hic primo ex Sanch. lib. 4. Sum. cap. 39., quod Religiosus exemptus possit tantum de licentia sui Superioris absolvi ab Episcopo a censuris Papæ reservatis in casu impedimenti; sicut etiam dispensari in votis. Ratio est, quia licentia sui Superioris non obtenta, non est subditus Episcopo, cum sit exemptus, & sic nulla est absolutio, & dispensatio; Sponte autem fieri subditum in his casibus de licentia Superioris non repugnat.

VII. Notandum secundo ex Leand. de excommunicat. disp. 17. quæst. 72., Prælatos regulares posse absolvere subditos ab occultis papalibus, non solum

 lum

lum ratione suorum Privilegiorum, sed etiam vigore Trident., quia nomine Episcoporum in eo decreto veniunt etiam Prælati regulares, qui quasi Episcopalem jurisdictionem habent, & solum differunt ab Episcopis in consecratione, cum habeant suam quasi Diœcesim, domos, & provincias, & possint approbare ad confessiones suorum subditorum audiendas, quod est proprium Episcoporum, juxta Trident. sess. 24. cap. 15. Posse etiam Prælatos regulares absolvere suos subditos ab excommunicatione contracta ob percussionem Clerici, etiam enormem, virtute Privilegiorum, notavit Molin. disp. 60., Pal., Sanch. apud Pelliz. tract. 8. cap. 6. num. 191.

Notandum tertio, quod juxta Navar., & Con. disp. 14. dub. 19. impeditus adire Papam non possit ab Episcopo absolvi, si possit adire Legatum, aut alium habentem privilegium absolvendi; quia in tali casu cessat finis concessionis factæ, ut possit ab Episcopo absolvi. Sed verius cum Bonac. punct. 2., Henr., & Avil. dicendum, quod posset etiam ab Episcopo absolvi; tum quia privilegia, & gratiæ sunt late interpretanda; tum etiam quia nemo tenetur uti privilegiis. Et hinc est, quod quamvis irretitus censura posset per Procuratorem, aut Epistolam adire Pontificem pro absolutione obtinenda, non teneatur; ut diximus art. 3. cum eodem Henr. lib. 12. cap. 3.

VIII. Notandum ultimo, quod habentes impedimentum temporale adeundi Pontificem absolvi debeant a censuris Papæ reservatis cum onere comparendi apud illum, cessante impedimento, sub pœna reincidentiæ in eandem censuram, ex Cap. *Mulieres*, & ex Cap. *Eos qui, de sententia excommunicationis in 6.*; Ubi quamvis tantum sermo sit de absolutione ab excommunicatione ob percussionem Clerici, tamen, ut notat Suar. disp. 30. de Pœnit. sect. 3., paritate rationis, idem communiter docent Doctores, quando aliquis absolvitur ratione impedimenti temporalis ab aliis censuris reservatis etiam in Bulla Cœnæ: Contra tamen, quando quis absolvitur a censuris reservatis ratione impedimenti perpetui, absolvitur sine tali onere, quia frustra illud apponeretur; cum impedimentum perpetuum cessare non possit. Demum qui in articulo mortis absolvitur a Confessario inferiore, tunc solum absolvitur a reservatis cum onere, quando est publice denunciatus, aut est publicus Clerici percussor; quia debet publice satisfacere mandatis Ecclesiæ, ut possint tolli Cedulones, possitque licite cum aliis communicare. Quod si non sit publice denunciatus, nec publicus Clerici percussor, potest sine onere absolvi, ut multi Doctores docent cum Dian. part. 10. tract. 14. resol. 63. Et ratio est, quia Trident. dixit, nullam esse in articulo mortis reservationem; unde quoad hoc correxit jus antiquum, dum non meminit talis oneris.

IX. Petes hic; Quinam dicantur habere impedimentum perpetuum adeundi Papam, & quinam temporale?

Respondeo, habere perpetuum impedimentum perpetuo debiles, fœminas, impuberes, regulares, filiosfamilias, senes sexagenarios, mancipia, pauperes, in carceribus, vel triremibus detinendos per decennium, aut quinquennium, ex Tambur. in Decalog., quia tempus adeo diuturnum censetur perpetuum. Et idem dicas de iis, qui sine gravi damno spirituali, aut temporali proprio, aut alieno adire Romam aut nunquam poterunt, aut per decennium, &c. Habent vero impedimentum temporale, qui infra tale tempus

his

his impedimentis laborant: In quo casu ex *Leg. Quamvis de Sententia excommunicationis* possunt directe absolvi, cum onere tamen adeundi Pontificem cessante impedimento, non quidem ut iterum a reservatis Sacramentaliter absolvantur, sed ut stent ejus mandatis: Absolvi vero possunt indirecte a reservatis tam ii qui urgentur necessitate communionis, quam ii, qui nisi hic, & nunc absolvantur, per accidens carere diu deberent gratia sacramentali: Censetur enim hoc esse grave incommodum, ut docent Suar., Granad., Dian. in Sum. V. *Celebrare Missam*, num. 40. Dilationem autem unius noctis dumtaxat non esse sufficientem, ut possit quis cum onere ob impedimentum temporale absolvi, docent communiter contra Mendoz. apud Tambur. in Methodo confess. cap. 1. §. 6., quamvis fieri possit, ut ea nocte censuratus moriatur; Quare arbitrio prudentis viri decernendum, quinam dicatur diu carere debere gratia Sacramentali, nisi hic, & nunc absolvatur cum onere, attentis circumstantiis, & periculo censurati, juxta fusius explicata in de Sacramento Pœnitentiæ qu. 9. art. 2.

QUÆSTIO III.

De Excommunicatione.

ORdinata methodo ab universalioribus ad minus universalia descendimus. Quare explicatis censuris in genere, ad singulas in particulari discutiendas progredimur; Et primo agimus de Excommunicatione, quæ inter censuras principem obtinet locum: Est enim omnium Ecclesiasticarum pœnarum gravissima, quæ merito nuncupari solet Mucro Episcopi, Virga ferrea, Nervus Ecclesiasticæ disciplinæ, Anathema, &c., quibus nominibus quanti ab Ecclesia fiat, & quantum timenda sit, plane innotescit; Proinde Cœlest. III. in cap. *Cum non absolutionem, de judiciis* dicit, Ecclesiam post anathema latum non habere ultra quod faciat: Et ex cap. *Nemo Episcoporum* 11. quæst. 3. habetur, quod non debeat quispiam excommunicari, nisi quia aliter corrigi non potuit. Nos primo loco examinabimus, Quid, & Quotuplex sit excommunicatio? Secundo, Quinam excommunicati sint vitandi? Tertio, sub qua culpa, & pœna? Quarto agemus de Excommunicatione minori, ejusque causa, & effectibus. Quinto, de causa præsertim temporali, ob quam ferri potest excommunicatio major. In sequenti autem quæstione fuse agemus de effectibus excommunicationis majoris. Ac deinde de nonnullis excommunicationibus magis obviis in particulari.

ARTICULUS I.

Quid, & Quotuplex sit Excommunicatio?

I. Excommunicatio quid sonet; & quomodo definiatur?

II. Ecclesia per excommunicationem non privat hominem communione fidelium mere interna, qua fideles per fidem, & charitatem inter se copulantur, sed externa, seu politica, ac mixta, puta usu activo, & passivo Sacramentorum, orationibus publicis, & similibus.

III. Dividitur excommunicatio in ma- jo-

jorem, & minorem. Antonomastice denotatur major, quæ vocari solet Anathema, licet ab hoc differat penes accidentales solemnitates.

IV. *Pariter dividitur in Lata, & Ferendæ sententiæ; In latam ab homine, & a jure, & in alia membra; non secus ac censura in communi.*

I. EXcommunicatio idem sonat, ac extra communionem. Nomine autem communionis per antonomasiam venit Eucharistia: fideles enim ob graviora crimina a perceptione Eucharistiæ arcebantur. Verum cum hæc pœna progressu temporis non sufficeret, voluit Ecclesia, ut excommunicati non solum perceptione Eucharistiæ, sed aliorum etiam Sacramentorum tam perceptione, quam administratione, necnon aliis communibus bonis tum spiritualibus, tum temporalibus privarentur.

Quæres nunc primo; Quomodo excommunicatio definiatur?

Respondeo communiter cum Suar. disp. 8. sect. 1., Con., & aliis definiri, quod sit *Censura Ecclesiastica separans hominem a communione fidelium*: Alii apertius illam describunt cum Bonac. dicendo, quod sit *Censura, qua homo baptizatus privatur aliquibus bonis communibus, videlicet consortio fidelium, participatione Sacramentorum, & communibus Ecclesiæ suffragiis*. In hoc, quod sit censura, convenit excommunicatio cum suspensione, & interdicto; Discrepat vero ab istis in hoc, quod segreget hominem a communione fidelium; nam Suspensio solum privat Ecclesiastico ministerio, seu usu beneficii, & exercitio officii, & potestatis clericalis; Interdictum vero privat solum participatione divinorum officiorum, qua talia sunt, non autem quatenus rationem habent communicationis cum fidelibus, quo pacto privat iisdem excommunicatio; ut notat hic Con. Porro definitio allata convenit tam excommunicationi majori, quam minori; Quamvis minor separet tantum a perceptione Sacramentorum; Major vero, quæ appellari solet absolute Excommunicatio, separat simpliciter ab omni communione fidelium, juxta illud Christi Domini Matth. 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tamquam Ethnicus, &c.* idest simpliciter ab Ecclesia segregatus; unde Apost. 1. ad Corinth. 5., & 1. ad Timoth. 1. dicit, Satanæ tradidisse quos excommunicavit; quia, ut explicat Gratian. caus. 11. quæst. 3., extra Ecclesiam diabolus est, sicut in Ecclesia est Christus.

Ad pleniorem intelligentiam advertendum cum Layn. hic cap. 1., triplicem esse communicationem fidelium, Internam, Externam, & Mixtam. Primo interna fidelium communicatio consistit in fide, & charitate, per quam fideles inter se, & cum Christo copulantur, ut docet Apost. ad Rom. 2., & ad Ephes. 4.; Et ratione hujus unionis potest unus fidelis impetrare a Deo de congruo alteri specialia beneficia, & proprias satisfactiones illi applicare; Unde dixit David psalm. 48. *Particeps ego sum omnium timentium te*. Et Dominus dixit Abrahæ Genes. 18., se non deleturum Sodomitas propter communicationem justorum, si inventi essent in civitate. Secundo, Externa communicatio politica fidelium consistit in eorum convictu, colloquio, commerciis, &c. Tertio, Mixta consistit in exterioribus actionibus, seu cæremoniis, quæ ex propria institutione interiorem, ac spiritualem fructum continent; ut sunt usus activus, & passivus Sacramentorum, orationes publicæ, sacrificia, satisfactiones Christi, & Sanctorum, quæ ex communi Ecclesiæ thesauro per indulgentias fidelibus applicantur.

II.

II. His explicatis, dico, Ecclesiam per excommunicationem non privare Reum prima communicatione interna, sed secunda externa, & tertia mixta. Non privat excommunicatos communicatione bonorum mere interna, quæ est per fidem, & charitatem; quia his nemo invitus spoliatur; nec si talibus bonis careat, impediri potest ab Ecclesia, ne ea per contritionem recuperet. Quare Ecclesia privat excommunicatos communicatione fidelium Externa, tum ut pudefacti facilius resipiscant; tum ne alios morbi contagione inficiant; ut notat Aug. lib. de correpť., & grat. cap. 15.: Privat etiam communicatione fidelium Mixta; videlicet communibus suffragiis, & satisfactionibus, usu activo, & passivo Sacramentorum, & sacrificiis, quatenus ea ministeria publica sunt, & Ecclesiæ dispensationi a Christo demandantur; non vero quoad eorum vim, & valorem pendentem a Christi institutione; Nec privat Ecclesia excommunicatos fructu orationum, & satisfactionum, quas alii fideles proprio nomine, & privata intentione iis applicant; Etenim cum hujusmodi actiones, seu pia opera sint propria cujusque operantis, non spectant ad Ecclesiæ dispensationem; Unde nemo prohibetur pro excommunicatis privatim Deum orare: Et quamvis Sacerdoti non liceat pro excommunicatis non toleratis offerre sacrificium, aut orationes publicas, inquantum publicæ sunt, & nomine Ecclesiæ factæ; potest tamen pro iisdem privata intentione offerre actionem ipsam sacrificandi, seu recitandi horas canonicas, &c., quatenus est opus proprium operantis, & hac ratione satisfactorium, vel etiam de congruo impetratorium; ut notant Navar., Sylvest., Avil. apud Laym. loc. citat.

III. Quæres secundo; Quotuplex sit excommunicatio?

Respondeo communiter dividi in majorem, & minorem. Illa incurritur solum ob mortale, & privat omni fidelium communicatione, prout explicavimus; hæc vero sæpe ob veniale incurritur, & privat dumtaxat perceptione Sacramentorum, necnon electione, præsentatione, & collatione beneficii Ecclesiastici. Excommunicatio autem absolute dicta antonomastice denotat majorem, ut declaravit Gregor. IX. cap. penult., nisi aliud ex contextu colligatur. Hæc major excommunicatio vocari solet aliquando Anathema, quod apud Hebræos detestationem, execrationem, & maledictionem significat; quia excommunicati ab Ecclesia maledicti, & execrati sunt: Quamvis differat excommunicatio ab anathemate penes accidentales solemnitates; quia dum anathema fertur, circumstant Episcopum duodecim Presbyteri lucernas ardentes in manibus tenentes, easque in detestationem excommunicati in terram projiciunt, ac pedibus conculcant, ex cap. *Debent* 11. *quæst.* 3. Quare ad exaggerandam sententiæ severitatem in hæreticis excommunicandis, dicuntur isti in Sacris Canonibus Anathematizari.

IV. Præterea sicut censura in communi, ut diximus quæst. 1., ita pariter excommunicatio dividitur in Latæ, & Ferendæ sententiæ; In latam a jure, & ab homine; In latam per statutum, per sententiam generalem, & specialem; in reservatam, & non reservatam; justam, & injustam; validam, & invalidam.

ARTICULUS II.

Quinam excommunicati ſint vitandi? Et in quibuſnam teneamur eos vitare?

I. Excommunicati a proprio Prælato ubique Gentium privantur communicatione fidelium; & ab omnibus vitandi, ſi non ſint tolerati.

II. Non toleratus, ſeu vitandus dicitur, qui nominatim eſt denunciatus, excommunicatus, & publicus Clerici percuſſor.

III. Tolerati eodem modo privantur ex parte ſua communicatione fidelium, ac ſi eſſent vitandi.

IV. Fideles etiam in divinis communicare poſſunt cum excommunicato tolerato, poteſtque hic Sacramenta adminiſtrare ſolum, ſi petantur. At num licite peti ab eo poſſunt?

V. Quid requiratur, ut publicus Clerici percuſſor ſit vitandus? Certe raro vitandus eſt.

VI. Si in uno loco excommunicatus ſit nominatim denunciatus, aut publicus Clerici percuſſor, eſtne vitandus, ubi denunciatio non eſt publica, nec percuſſio Clerici innoteſcit publice?

VII. Num tenear vitare Petrum per hoc præciſe, quod aliquis fide dignus dicat, illum eſſe excommunicatum vitandum?

VIII. Vitari debent excommunicati non tolerati in iis omnibus, quæ denotantur eo verſiculo, Os, orate, vale, communio, menſa negatur.

IX. Num liceat illos reſalutare, aut iis reſcribere? Num liceat iiſdem caput aperire, & alia ſigna urbanitatis præſtare citra ſalutationem verbalem?

I. Certum eſt, excommunicatos ubique terrarum pati effectus excommunicationis, ut ſupra diximus quæſt. 2. art. 7.: Quamvis enim quis a proprio Prælato excommunicetur, debet tamen in conſcientia non ſolum in Diœceſi ſui Prælati, ſed ubique abſtinere ab omni fidelium communicatione, & a Sacramentorum, aliorumque divinorum participatione; ſecum enim excommunicationem defert, illumque ſequitur, ut lepra leproſum, ut loquuntur Juriſtæ. Et eodem modo omnes fideles, quamvis non ſint ſubditi illius Epiſcopi, a quo lata eſt excommunicatio, tenentur excommunicatum non toleratum vitare, obligatione inducta a jure communi.

II. Quæritur nunc primo; Quinam ſint excommunicati vitandi, ſeu non tolerati; Quinam vero tolerati, & non vitandi?

Reſpondeo, jure antiquo omnes excommunicatos fuiſſe vitandos, ita ut qui publice cognoſcerentur eſſe excommunicati, publice vitarentur; privatim vero qui privatim noſcebantur excommunicati, ex cap. *Cum ab homine, de ſententia excommunicationis:* Jure autem novo ad vitanda ſcandala excommunicatus vitandus eſt ſolum, qui nominatim eſt denunciatus excommunicatus, & publicus, ſeu notorius Clerici percuſſor, ita ut factum nulla poſſit tergiverſatione celare, aut expulſare. Ita Concilium Conſtantienſe anno 1444. & deinde Martinus Pontifex V. in *Extravag. Ad vitanda ſcandala*. Et quamvis Concilium Baſileenſe ſub Eugen. IV., & Lateranenſe ſub Leon. X. voluerint, vitandos eſſe omnes publice excommunicatos, etiamſi non ſint nominatim denunciati; atque adeo hæreticos omnes notorios; Hoc tamen ab univerſali Eccleſiæ conſuetudine abrogatum eſt, & ſo-

solum in praxi habetur, quod a Concilio Constantiensi fuit definitum; siquidem sine ullo scrupulo, & sine Prælatorum reprehensione in Gallia, Germania, Belgio catholici conversantur cum notoriis hæreticis. Ita Con. dub. 2., Lug. in Respons. moralib. lib. 5. Suar., Avil., & alii communiter contra Fagnanum: Et quod dicitur de excommunicatis, dicitur etiam de suspensis, & interdictis, ut constat ex dicta Extravag. dicti Pontificis Martin. V.

III. Notandum tamen hic primo, excommunicatos toleratos ex parte sua eodem modo teneri a divinis rebus abstinere, & alios evitare, ac si non essent tolerati. Ratio est, quia decretum Concilii Constantiensis solum fuit factum in favorem aliorum, qui quamvis sciant Titium, verbi gratia, esse excommunicatum, possunt tamen cum eo conversari, perinde ac si non esset excommunicatus, si non sit denunciatus nominatim, aut non sit notorius Clerici percussor: Etenim in laud. Extravag. hæc habentur: *Per hoc tamen hujusmodi excommunicatos, suspensos, & interdictos non intendimus in aliquo relevare, nec quomodolibet suffragari*. Unde illud commodi dumtaxat habet excommunicatus toleratus, quod alii possint sine scrupulo secum conversari.

IV. Dubium tamen est; An possint alii cum excommunicato tolerato communicare etiam in divinis, inducendo illum, verbi gratia, ad administrandum aliquod Sacramentum, perinde ac si non esset excommunicatus?

Negant Avil., Sylvest. & alii; quia putant sic illum induci ad peccatum; quamvis si quis id faceret, ita peccaret peccato scandali, ut non incurreret excommunicationem minorem; eo quod non sit prohibitum jure Ecclesiastico cum excommunicato tolerato in divinis communicare.

Verum probabilius Pal., Henr., Sanch., Filliuc. apud Hurt. difficult. 4., & Dian. part. 5. tract. 9. resol. 117. docent, posse alios communicare etiam in divinis cum excommunicato tolerato; tum quia Concilium Constant. sine ulla limitatione concessit, quod possimus cum eo communicare; tum quia finis talis concessionis est ad vitandos scrupulos, & scandala amovenda; non vitarentur autem hæc, si non esset simpliciter permissum cum iis communicare.

Ad id, quod objicitur de scandalo, respondetur, excommunicatos toleratos eo ipso, quod ab iis petatur, verbi gratia, administratio alicujus Sacramenti, posse illud licite administrare, dummodo cum debita dispositione illud administrent; nam propter excommunicationem solum non possunt se ingerere ad illa administranda; sed non prohibentur ea administrare, si petantur; quia cum hoc privilegium concedatur aliis, ut possint communicare cum excommunicatis toleratis, & petere ab iis Sacramenta, conceditur consequenter talibus excommunicatis, quod ea administrent, dum petuntur. Quare non inducuntur ad culpam ullam, dum inducuntur ad administranda Sacramenta: Secus vero si sine ulla necessitate induceretur excommunicatus toleratus ad celebrandum Sacrum, verbi gratia, quod sine peccato facere non potest, antequam absolvatur; debet enim a peccatore ante susceptionem Eucharistiæ præmitti Confessio; quin sufficiat secundum se sola contritio; & quia sacramentaliter absolvi non potest, non præmissa absolutione ab excommunicatione, ideo sine culpa gravi ante Absolutionem celebrare non potest.

Notandum secundo, quod quamvis non teneamur vitare excommunicatos toleratos, possumus tamen eos vitare,

& quidem publice, si sint publice excommunicati, ut hæretici, & privatim, si sint excommunicati privatim. Ratio est, quia ex Concil. Constant. nullum isti acquisierunt jus, ut diximus, ideo iis nulla irrogatur injuria, si vitentur; dummodo certo constet de contracta ab illis excommunicatione; nam si sit dubium, non possumus sine injuria illos vitare; in dubio enim melior est conditio possidentis.

Notandum tertio, ad hoc ut aliquis dicatur excommunicatus non toleratus, non satis esse, quod sit nominatim excommunicatus, sed præterea debet esse denunciatus, seu declaratus incurrisse excommunicationem, non solum in concistorio judicis coram litigantibus, sed etiam in loco publico, puta in templo tempore concionis, aut missæ solemnis, vel in platea, sive per schedulas publicis in locis affixas, quædicuntur Cedulones. Ita communiter cum Avil.

V. Notandum quarto, percussorem Clerici, ut sit vitandus, debere esse publicum, & notorium, atque adeo non satis esse, quod a tribus, vel a quatuor id sciatur; Immo ex Leand. nec satis est, quod sciatur a decem in magna civitate, sed arbitrio prudentis viri judicandum, quando percussio dicatur notoria: Si enim fiat coram gravibus personis in foro, & interdiu, pauciores requiruntur testes ad notorietatem, quam si fiat domi, vel noctu: Præterea requiritur, ut percussio non solum sit nota notorietate, & evidentia facti, sed etiam quod nullatenus possit probabiliter excusari a culpa gravi; Cum autem raro id accidat, ideo raro tenemur vitare percussores Clericorum, antequam nominatim denuncientur: Quis enim non possit in excusationem adducere, vel quod primo impetu sine plena deliberatione Clericum percusserit, vel per jocum, vel quod ad defensionem, vel quod Clericatum non cognoverit, aut ad illum non adverterit? Ita Celest., Fagund., & alii apud Dian. part. 5. tract. 9. resol. 61.

Hinc sequitur, quod si quis coram me percutiat Clericum, ita ut sciam, & ille etiam fateatur incurrisse in excommunicationem, non per hoc teneor illum privatim vitare, ut tenent Suar., Filliuc., & alii; quia non est notorius percussor, dum coram uno Clericum percutit: Immo nec est notorius percussor, si laborat publica infamia, quod Clericum percusserit, si vere Clericum non percussit publice, seu coram multis testibus; quod requiritur ad notorietatem facti; secus vero si fama publica sit, quod publice Clericum percusserit.

VI. Quæritur secundo; si excommunicatus sit nominatim denunciatus, vel publicus Clerici percussor solum V. G. Neapoli, & non sit publica talis denunciatio, vel Clerici percussio Romæ, num etiam Romæ debeat vitari?

Respondeo, Avil., Pal., Sanch. & alios cum Dian. part. 5. tract. 9. resol. 134. negare; quia excommunicatus publicus in uno loco, si non sit publicus in alio, non est tractandus in illo alio loco tanquam publicus excommunicatus, atque adeo non est ibi vitandus: Etenim quamvis denunciatio excommunicationis afficiat personam, id tamen intelligendum respective ad illos, quibus denunciatur, seu ad quorum notitiam devenire potest denunciatio; Unde fit, quod si Romæ scias, Titium esse excommunicatum nominatim denunciatum Neapoli, quamvis possis, non tenearis illum Romæ vitare, quia ibi denunciatio non est publica, seu notoria.

Verum probabilius oppositum docent Vasq., Suar., Bonac., Henr., & alii apud Hurt. disp. 9. difficult. 4.; quia jus novum in hoc tantum immuta-

mutavit jus antiquum, quod non teneamur excommunicatum vitare, nisi sit nominatim denunciatus, aut publicus Clerici percussor; ergo sicut jure antiquo excommunicatus publicus erat vitandus publice, privatus privatim, ita nunc jure novo excommunicatus denunciatus publicus debet vitari publice, & privatus privatim; ergo si Romæ habeam privatam notitiam, quod Titius sit Neapoli nominatim denunciatus excommunicatus, Romæ teneor illum privatim vitare; & si publice sciatur, debeo illum vitare publice.

VII. Dubitatur hic; An si quis fide dignus, puta Parochus, dicat mihi, Titium esse excommunicatum vitandum, tenear illum vitare?

Respondeo, Palud. asserere; Sed negat probabilius Navar., Bonac., & alii apud Leand. disp. 15. quæst. 58.; quia quamvis possit, nemo tamen tenetur credere uni testi, etiam fide digno, præsertim in damnum tertii: Quis enim credere teneatur, quod subsit, verbi gratia, impedimentum dirimens suo matrimonio solum ob dictum unius, licet fide digni? potest quippe etiam fide dignus facile decipi. Secus tamen dicendum, si Parochus ostenderet literas denunciatorias, quibus procul dubio credendum esset.

Utrum autem non solum publicus Clerici percussor vitandus sit, quamvis non sit nominatim denunciatus per Cedulones, sed etiam quilibet alius, de quo publice constat, quod in excommunicationem inciderit, quin possit ulla tergiversatione celari, aut ullatenus excusari? Affirmat Fagnan. in Cap. *Quod a Prædecessoribus*, *de Schismaticis num.* 53. Sed communius negant cum Suar. disp. 9. sect. 2., Lug. in Respons. moral. lib. 2. dub. 3.

VIII. Quæritur tertio; In quibusnam teneamur vitare excommunicatos non toleratos?

Respondeo cum communi Doctorum, prohiberi omnibus communicare cum excommunicatis in iis, quæ continentur in versiculis illis Gloss. cap. *Statuimus*, *de sententia excommunicationis in 6.*

Si pro delictis Anathema quis efficiatur,
Os, orare, vale, communio, mensa negatur.

IX. Primo prohibetur *Os*, hoc est osculari, aut amplexari, & colloqui cum excommunicato etiam per signa, & nutus, etiam per literas, aut internuntium, etiam audiendo illos tibi loquentes. Et quamvis Pal., Henr., Sà, & alii apud Leand. disp. 13. quæst. 10. putent non esse prohibitum rescribere, nec resalutare excommunicatum; quia hæc est solutio quædam debiti, quæ etiam respectu inimici obligat: negant tamen probabilius Suar., Bonac., Filliuc., Avil.; quia sicut nullo pacto est licitum respondere excommunicato interroganti, ita nec rescribere, neque resalutare; cum hæc quædam communicatio sit, & omnis communicatio cum excommunicato est prohibita in pœnam sui delicti, & ut sic facilius resipiscat. Nec licitum est ei munera mittere, aut ab eo recipere; Si tamen reciperentur, non daretur obligatio ex justitia ea restituendi, aut dandi pauperibus.

Secundo prohibetur *Orare* hoc est participare cum excommunicato in Sacramentis, in Sacrificio Missæ, in Officiis divinis, & aliis precibus, & orationibus: Unde in officio divino, a quo excommunicati non deobligantur, non possunt dicere, *Dominus vobiscum*, quod ex usu Ecclesiæ a Sacerdotibus, & Diaconis tanquam Ecclesiæ publicis ministris dicitur, sed dicere debent, *Domine exaudi orationem meam*. Nec possunt cum a-

liis in processionibus, & litaniis publicis ire, nec comitari Sacram Eucharistiam, quando cum pompa, & recitatione Psalmorum defertur ad infirmos: Et quamvis possint concionem sacram audire, non possunt tamen concionari, aut discipulos docere, aut cum aliis discipulis lectioni interesse; ut communiter docent contra Henr. Nec possunt aqua benedicta uti, cum sit quoddam Sacramentale, valorem habens ex meritis Ecclesiæ, ut docent Bonac., Ugolin., & alii contra Machado. Quod si excommunicatus non toleratus missæ assistat, nec possit ab Ecclesia expelli, relinquenda est missa incepta, dummodo non sit inceptus Canon, idest, *Te igitur*; ut docent Bonac., Henr., Reginald.; Suar.: Alii vero cum Sayr., Sor. Vasqu., Leand. disp. 7. quæst. 38. probabilius docent, etiam incepto Canone, relinquendam esse, dummodo non sint dicta illa verba, *Qui pridie &c.*, quibus censetur incipere consecratio; tunc enim missa usque ad sumptionem perficienda est.

Tertio prohibetur, *Vale*, hoc est salutare excommunicatum verbis honorificis, aut aperiendo caput, illi assurgendo, dando locum, &c.; hæc enim sunt signa salutationis, & quædam communicatio. Potest tamen salutari verbis deprecativis dicendo, verbi gratia, Deus te convertat. illuminet, &c. Magnatibus, & Judicibus excommunicatis ex vi juris non licet caput aperire, sed ex consuetudine in utilitatem fidelium introducta, ad vitandas rixas, inimicitias, aut damnum aliquod, licitum est. Ita Henr., Filliuc., Bonac. apud Leand. disp. 13. quæst. 20. Immo universim prohiberi solam verbalem salutationem, non vero alia signa urbanitatis, docet Turrian., Sayr., Dian. part 5. tract. 9. resol. 116. Quamvis autem opposita sententia sit probabilior, expedit tamen sæpe juxta illam opinionem operari potius, quam exponere se periculo peccandi venialiter aperiendo caput, vel alia hujusmodi urbanitatis signa exhibendo erga excommunicatum vitandum; Præsertim quia Apost. dicendo, *Nec Ave ei dixeritis*, videtur solum verbalem salutationem erga excommunicatos inhibuisse.

Quarto prohibetur *Communio*, videlicet communicatio externa in habitatione, societate, contractu, &c., unde non possumus cum excommunicato vitando in eadem domo, ut socii, habitare; possumus tamen in eadem domo esse, si materialiter tantum cum illo cohabitemus, videlicet ita ut simus in diverso cubiculo, lecto, & mensa, & pro diversis negotiis, &c.

Demum prohibetur *Mensa*, hoc est, quod in eadem mensa, seu triclinio cum excommunicato comedamus.

ARTICULUS III.

Sub qua culpa, & pœna excommunicati vitandi sint?

I. Communicatio in rebus civilibus fert de se veniale; in divinis vero mortale.

II. Mortaliter peccat, qui communicat cum excommunicato in rebus civilibus ex contemptu. At non dicitur operari ex contemptu, qui frequenter delinquit, sed qui ex motivo contemptus legis, aut legislatoris delinquit.

III. Sicut etiam qui cum excommunicato vitando communicat in crimine criminoso; aut si excommunicentur communicantes cum excommunicato.

IV. Communicatio in divinis cum excommunicato admittit materia parvita-

vitatem, qua a mortali excuset. Num sit veniale cum illo privatim Horas recitare?

V. Sitne mortale frequenter in actionibus civilibus cum eo communicare?

VI. Excusant a culpa communicantem cum excommunicato Utile, Lex, Humile, Res ignorata, Necesse.

VII. In quibus casibus conjuges excommunicati nequeunt invicem communicare? Et quid de famulis? Quid de Sponsis? Quid de filiis erga Parentes excommunicatos?

VIII. Quanam ignorantia; & quanam necessitas excusat?

I. Quæritur primo; Quam culpam, & pœnam incurrat, qui communicat cum excommunicato vitando?

Respondeo, quod qui communicat cum eo in rebus civilibus, & actionibus humanis, regulariter peccet tantum venialiter, & excommunicationem minorem incurrat; etenim in his communicare reputatur materia levis. Qui vero communicat in divinis, verbi gratia, audiendo cum eo Sacrum, peccat mortaliter; cum hæc non sit materia levis; quamvis etiam excommunicationem minorem incurrat. Et eodem modo ipse excommunicatus, si cum aliis communicet in humanis, peccat venialiter; si vero in divinis, peccat mortaliter, sed excommunicationem minorem non incurrit; quia hæc a jure solum fertur in eos, qui cum excommunicato communicant. Ita communiter Doctores contra Fabrum, & alios apud Leand. disp. 14. quæst. 1., & Dian. part. 5. tract. 9. resol. 2., qui putant etiam per communicationem in humanis cum excommunicato peccari mortaliter, eo quod incurratur pœna excommunicationis minoris, quæ magna est, cum privet perceptione Sacramentorum. Sed ut alias diximus, hæc non reputatur pœna gravis, cum possit facile tolli.

II. Notandum tamen primo, quod si quis communicet etiam in humanis cum excommunicato, sed ob contemptum Superioris, vel clavium, peccat etiam mortaliter, & minorem solam excommunicationem incurrit: Ut autem quis dicatur id facere ex contemptu, non satis est, quod frequenter communicet cum excommunicato, ut docent D. Th. Avil., & alii apud Leand. quæst. 2. contra Suar., Con., Filliuc. apud Bonac. disp. 2. punct. 2.; quia potest quis absque contemptu præcepti ex sua passione committere frequenter leves transgressiones illius præcepti; Quare operari in contemptum legis, aut legislatoris est, contemptum esse causam transgressionis; quod certe semper est peccatum grave, quamvis transgressio sit in materia levi; juxta illud Proverb. 18. *Impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit*. Etenim objectum actus contemnentis legem, aut legislatorem non est quid leve: Quare quando quis contemnit præceptum Superioris, quia præceptum Superioris est, semper graviter peccat: Si vero illud contemnat, quia est in materia levi, venialiter tantum peccat.

III. Notandum secundo, peccare etiam mortaliter, sed majorem excommunicationem incurrere eum, qui scienter, hoc est sine ignorantia etiam crassa communicat cum excommunicato vitando in crimine criminoso, seu in illo, propter quod excommunicationem contraxit præbendo illi auxilium, consilium, vel favorem, &c. relate ad tale delictum; dummodo ista participatio in crimine criminoso sit post contractam censuram ab excommunicato, & non sit in materia levi; ac demum sit cum

cum excommunicato nominatim denunciato, non vero cum publico Clerici percussore. Ita habetur in cap. *Nuper, de sententia excommunicat.* Quare si Episcopus Clericum excommunicet ob ludum alearum; & deinde cum eo ipse Episcopus luderet, hic peccaret mortaliter, & majorem excommunicationem incurreret latam a jure ob communicationem in crimine criminoso. Solus Papa excommunicationem hanc non incurreret, quia, ut supra diximus, cum sit conditor juris, non est capax censuræ; nisi quando in hæresim incideret, ex cap. *Si Papa, disp.* 40. Porro ab excommunicatione contracta ob communicationem in crimine criminoso ille solum absolvere potest, qui potest absolvere ab excommunicatione principali.

Notandum tertio, peccare pariter mortaliter, & majorem excommunicationem incurrere eos, qui cum excommunicatis communicant, quando excommunicantur etiam ii, qui cum excommunicatis participant; ut habetur in cap. *Quod in dubiis, de sententia excommunicat.* Verum tamen est, quod Judex inferior Papa, ut valide excommunicet participantes in locutione, & convictu humano cum excommunicato ab eodem Judice, debeat prius nominatim illos monere, ne communicent cum tali excommunicato, & quidem triplici monitione canonica, vel una pro tribus: Ad excommunicandum vero participantes cum excommunicato ab alio Judice, seu a jure communi, vel statuto particulari non prærequiritur ista monitio specialis, sed sufficit illa generalis, videlicet, Excommunico omnes communicantes cum tali excommunicato. Ita Avil. 2. part. cap. 5. disp. 10. dub. 5. cum communi Doctorum ex Gloss. in Cap. *Statuimus*. Et ratio diversitatis est, quia Judices severius curant observari excommunicationes latas a se, quam latas ab aliis.

IV. Notadnum quarto, peccare mortaliter, & majorem excommunicationem incurrere Clericum, qui scienter, & sponte (hoc est non ductus metu aliquo, aut vi, etiam levi) admittit ad officia divina excommunicatum nominatim a Papa, & denunciatum; ut habetur in cap. *Significavit, de sententia excommunicationis*; Ubi talis excommunicatio ipsi Papæ reservatur. Et in *Clement.* 1. *de sepulturis* excommunicatur etiam, qui scienter, & propriæ temeritatis audacia præsumit sepelire in loco sacro excommunicatum vitandum.

Notandum ultimo, dari aliquaudo parvitatem materiæ in communicatione in divinis; ut si quis principium missæ usque ad epistolam audiret cum excommunicato vitando; in quo casu tantum venialiter peccaret: Et ex Vasq., Sayr., Covarr., Hurt. disp. 9. diffic. 2. probabile est etiam venialiter peccare, qui recitat privatim officium cum excommunicato; quia nomine divinorum solum veniunt sacramenta, Ecclesiastica sepultura, & Officia Ecclesiæ solemnia; Officium autem privatum non est primario, & per se vi excommunicationis prohibitum; unde censetur in suo genere materia levis. Et idem dicendum ex Henr., Cajet., & aliis apud Hurt. loc. cit. de communicatione in rebus Ecclesiasticis, quæ sint humanæ; Verbi gratia, in collatione beneficii, ejusque receptione, in exercitio jurisdictionis Ecclesiasticæ, &c., Censetur enim esse venialis culpa talis participatio in ratione communicationis cum excommunicato; quamvis mortale sit, ex cap. *Nullitatis*, quæ inducitur ratione excommunicationis.

V. Quæritur secundo; An qui frequenter communicat in actionibus civili-

vilibus cum excommunicato vitando, peccet mortaliter, etiamsi id non faciat ex contemptu?

Respondent Avil., & Sayr. negative; quia quod est de se veniale, per multiplicationem actuum non evadit mortale. Sed Bonac. quæst. 2. punct. 6. cum Suar., Filliuc., Con. dub. 14. affirmat, quia præceptum hoc non communicandi cum excommunicato obligat sub gravi, nisi materiæ parvitas, aut indeliberatio excusent, ut constat ex reliquis præceptis, & ex cap. *Si vere*, *de sententia excommunicationis*; atqui quando quis frequenter communicat cum excommunicato, quamvis singuli actus sint materia levis; at multitudo actuum, si sumatur per modum unius, constituit materiam gravem; non secus ac multa parva furta, & multæ parvæ negligentiæ, aut omissiones in recitatione officii, & observatione rubricarum in missa: ergo frequens hujusmodi communicatio probabilius est peccatum mortale.

VI. Quæritur tertio; In quibus casibus liceat cum excommunicato vitando communicare?

Respondeo, licere in quinque casibus comprehensis in eo versiculo a Gloss. relato in cap. *Cum desideres*, *de sententia excommunicationis*, ubi dicitur:

Hæc anathema quidem solvunt, nec possunt obesse,
Utile, Lex, Humile, Res ignorata, Necesse.

Primo itaque per verbum illud, *Utile*, denotatur, quod citra culpam, etiam venialem, & absque incursu in excommunicationem minorem possimus communicare cum excommunicatis vitandis, quando intervenit aliqua utilitas sive spiritualis, sive temporalis, sive propria, sive aliena; dummodo aliter ea haberi non possit; Quare possumus ab excommunicato petere consilium, eleemosynam, favorem, corporis curationem, ejus concionem audire, debitum exigere, necessaria emere, &c.

Præterea possumus illum ad concionem admittere, monere, ut resipiscat, quando speratur fructus, & eatenus solitam honorificam salutationem præmittere, legere coram illo librum pium, recitare cum eo privatam orationem, qua petatur a Deo ejus conversio: Possumus opem, consilium, & favorem illi præstare, ne grave aliquod damnum subeat; quia Ecclesia, ut notat August. in psalm. 114., injungendo separationem ab excommunicato, non præcidit dilectionem. Demum potest ipse excommunicatus licite non solum eleemosynam, vel consilium, &c. ab alio petere, sed etiam debitum exigere. Quamvis enim Medin., & Sayr. velint, quod possit debitor solutionem differre usque ad absolutionem excommunicati; hoc tamen communiter rejicitur, quia solutio debiti est juris naturalis, atque adeo differri non potest per jus positivum, quod est minus jure naturali.

Secundo per verbum illud *Lex* intelligitur, licitum esse uxori, quæ est sub lege viri, communicare cum suo conjuge excommunicato: Et eadem est ratio de marito relate ad uxorem excommunicatam; ut docent D. Th., Henr., Hurt. disp. 9. diff. 4. & alii communiter: Et sicut potest exigi debitum pecuniarium ab excommunicato, atque illi reddi, ita pariter debitum conjugale. Ratio est, quia difficilis est conjugum separatio. Quod tamen non militat de sponso de futuro relate ad sponsam; Unde si isti sint excommunicati, non possunt licite matrimonium contrahere; quamvis si contrahant, possunt licite communicare in iis, quæ ad domus gubernationem spectant, ut docet Bonac-

nac. quæst. 2. punct. 4. ex Ugolin. contra Suar., & Filliuc.

VII. Non possunt tamen conjuges excommunicati communicare in aliquibus casibus; Primo in crimine criminoso; unde si excommunicatio lata sit in causa matrimonii, eo quod dubitetur, an sit legitime contractum, non potest conjux petere, aut reddere debitum. Secundo non possunt communicare in divinis, ut docet probabilior Doctorum sententia; quia in iis uxor non est subjecta marito: Quamvis alii Doctores hanc etiam communicationem permittant, ut dicemus de famulis; quia privilegium communicandi cum conjuge excommunicato late est interpretandum. Demum nec possunt communicare, quoties alter petit divortium ab altero; cum cesset pariter subjectio. Ita Bonac. loc. cit.

Tertio per verbum *Humile* significatur licitum esse communicare cum excommunicatis causa subjectionis: Possunt itaque subditi cum suo Superiore, servi cum dominis, filii cum parentibus, milites cum suo Duce, Gener, Nurus, Privignus communicare communicatione usuali, & ordinaria; non tamen in crimine criminoso, ex cap. *Quoniam multos*, *quæst*. 3. Ratio est, quia per excommunicationem non eximitur subditus a subjectione sui Superioris: ergo debet illi quantumvis excommunicato præstare obsequia debita, ut prius.

Hinc infertur primo, non solum famulos, qui pretio inserviunt, sed etiam qui serviunt gratis, & famulos rusticanos, seu agricolas posse cum suis dominis excommunicatis communicare; quia in Cap. adducto *Quoniam multos* generaliter conceditur famulis communicatio in humanis: Imo probabile est juxta Bonac., & Con. contra Suar., & Filliuc., quod etiam famulus, qui necessitate non cogente cœpit inservire domino excommunicato, possit cum illo communicare; quamvis peccarit obligando se ad illi inserviendum; Non secus ac Sponsa contrahens matrimonium cum excommunicato peccat contrahendo, sed tenetur deinde cum illo in humanis communicare.

Infertur secundo, quod servus cum conservo, & frater cum fratre excommunicato (cum neuter sit alteri subjectus) non possint invicem communicare per se, & directe; possunt tamen per accidens, quatenus eidem domino debent inservire, vel cohabitare, & communicare cum eodem Patre.

Infertur tertio, Clericum posse suo Episcopo excommunicato inservire solum, dum est in ejus famulatu, non vero quando extra ejus familiam commoratur, ex cap. final. *de Exceptione Prælatorum*.

Infertur quarto, Vassallos posse quidem tributum solvere suis dominis temporalibus, quia per excommunicationem illorum a tali debito non eximuntur; non possunt tamen cum illis communicare, nec tenentur illis obedire; ut docent Henr., Filliuc. apud Bonac. num. 40. ex *cap. Nos Sanctorum* 15. *quæst*. 6. contra Pal., & alios. Ratio est, quia jus eximit tales subditos a subjectionis jurisdictione in *cap. ultim. de Pœnis*.

Dubium est; Utrum famuli, & aliæ hujusmodi personæ subjectæ communicare possint cum suis Superioribus in divinis? Communiter Doctores cum Suar., Avil., Con., Bonac. num. 38. docent, posse in iis tantum, quæ concernunt subjectionem, & famulatum; Unde famulus recitare potest officium cum domino excommunicato, & cum eo missam audire, si ad hoc vocetur; quia hæc spectant ad subjectionem famulatus; Et eadem est ratio de filiis relate ad parentes; & ut supra innuimus, de uxore relate ad

ad maritum, cui pariter est subjecta: Contra vero filius non potest Patri excommunicato ministrare Sacramenta; nec coram eo Sacrum facere; quia talis communicatio non spectat ad rationem subjectionis, quam habet erga Patrem.

VIII. Quarto per verbum *Res ignorata* significatur, excusare ab incurrenda censura per communicationem cum excommunicato ignorantiam sive juris, sive facti: Et quidem etiam ignorantia vincibilis excusat, (modo non sit affectata, quæ comparatur scientiæ) ut docent Suar., Hurt., Con. contra Bonac., & alios; qui putant, solam ignorantiam invincibilem, quæ excusat a culpa, excusare a censura. Ad ignorantiam revocatur dubium; unde qui dubitat, an aliquis sit excommunicatus, non tenetur illum vitare.

Quinto demum per particulam, *Necesse*, significatur excusare necessitatem sive spiritualem, sive temporalem, non solum extremam, & gravem, sed etiam communem; ut constat ex dicto *Cap. Quoniam multos*, & ex citatis Doctoribus; Unde licite possum excommunicato vitando dare eleemosynam, tradere illi equum ad iter agendum, si alioquin non soleat pedester iter agere; Et eodem modo possum ab illo petere eleemosynam, & equum ad iter agendum, consilium, auxilium, &c., Nec teneor contractum societatis cum eo initum dissolvere. Excusatur etiam, qui per vim cogitur interesse sacro cum excommunicato; quia hoc non est de se intrinsece malum; non potest tamen per metum ullum simulare administrationem Sacramenti; quia hoc est contra reverentiam Sacramentis debitam, ut constat ex propos. 29. damnata ab Innoc. XI.

ARTICULUS IV.

De Excommunicatione minore, ejusque causa, & effectibus.

I. Quid sit minor Excommunicatio? Et quam ob causam incurratur?
II. Ea non incurritur ob culpam ex imperfecta deliberatione venialem.
III. Per illam fidelis directe privatur passiva Sacramentorum participatione, & indirecte Beneficiorum collatione, necnon electione, ac præsentatione ad illa.
IV. Eam violans celebrando missam, irregularitatem non incurrit.
V. Num ea innodatus valide Sacramentum Pœnitentiæ recipiat?
VI. Si hic ad Beneficium eligatur scienter, electio videtur non esse irrita, sed irritanda.
VII. Conferendo Sacramenta, nisi simul recipiat, probabilius non peccat.
VIII. Communius negant, posse simplicem Sacerdotem ab ea absolvere.

I. Excommunicatio minor est *Censura Ecclesiastica separans fidelem a passiva Sacramentorum receptione*. Ita communiter definitur: Ea dicitur Minor relate ad Majorem, & ad effectus illius. Nunquam autem ab homine, sed dumtaxat a jure ferri solet usu in Ecclesia recepto isthæc excommunicatio.

Quæritur nunc primo; Quam ob causam incurratur?

Respondeo ex dictis, incurri propter participationem in rebus prohibitis cum excommunicato excommunicatione majore non tolerato; Unde fit, non incurri per participationem cum excommunicato tolerato, aut cum excommunicato excommunicatione minore: Incurritur tamen non solum per participationem in divinis, atque adeo quando participatio est peccatum

mortale, ſed etiam per participationem in humanis, atque adeo quando participatio eſt peccatum veniale: Quod ſi quandoque participatio excuſet etiam a veniali culpa, excuſat etiam ab incurrenda excommunicatione minore.

II. Advertit tamen Suar. cum aliis, participationem cum excommunicato vitando dupliciter poſſe eſſe peccatum veniale. Primo ex levitate materiæ, ut ſi quis ſalutet excommunicatum. Secundo ex imperfecta deliberatione, ut ſi quis audiat Sacrum cum excommunicato ſine plena advertentia, & deliberatione. In primo caſu non excuſatur ab incurrenda excommunicatione minore, ex Cap. *Nuper, de Sententia excommunicat.* In ſecundo vero caſu probabilius excuſatur; quia cum talis actus non ſit perfecte humanus, non habetur conſequenter per illum inobedientia, & contumacia proprie dicta, ſine qua cenſura non incurritur.

III. Quæritur ſecundo; Quotuplex ſit effectus excommunicationis minoris?

Reſpondeo, eſſe duplicem: Primum, qui directus eſt, & primarius, privare fidelem paſſiva Sacramentorum participatione, ita ut mortaliter peccet, qui hac excommunicatione innodatus Sacramentum aliquod recipit; Secundum, qui dicitur indirectus, privare fidelem electione, præſentatione, & collatione Beneficii Eccleſiaſtici cujuſcumque, etiam ſimplicis, ita ut mortaliter peccet, qui cum ea ad Beneficium aliquod eligeretur. Ita communiter Doctores ex *Cap. Si celebrat, de Clerico excommunicato miniſtrante*. Dicitur hic ſecundus effectus indirectus, quia cum excommunicatus minore excommunicatione privetur receptione Sacramentorum, privatur conſequenter Beneficiorum ſuſceptione, quæ ex intentione Eccleſiæ conferuntur, ut Ordines Sacros quis ſuſcipiat, & miſſam celebret. Quamvis autem in dicto Cap. ſolum fiat mentio de electione ad Beneficia, extendunt tamen communiter Doctores deciſionem ad præſentationem, & collationem; quia eadem eſt ratio in his omnibus.

IV. Ex dictis ſequitur primo, excommunicatum excommunicatione minore ſacrilegium committere, ſi Sacramentum ullum ſuſcipiat; quia tranſgreditur legem in materia gravi; Si tamen cum tali excommunicatione celebret, non incurrit irregularitatem, aut aliam pœnam; cum id in jure non ſit expreſſum; ſed arbitrio Superioris puniendus eſt, ut notavit Gloſſa. Quare immerito Sylveſt. V. *Excommunicatio* num. 4. docuit, quod ſi excommunicatus minore recipiat Ordines, privetur eorum uſu; Nam, ut bene Suar., talis privatio non habetur, niſi per ſuſpenſionem, quæ in caſu noſtro non contrahitur.

Sequitur ſecundo, peccare etiam mortaliter, qui miniſtraret Sacramentum excommunicato minore; quandoquidem cooperaretur peccato gravi talis excommunicati indigne ſuſcipientis Sacramenta.

Sequitur tertio, peccare etiam graviter, qui ſcienter eligeret ad Beneficia hujuſmodi excommunicatum; violaretur enim lex Eccleſiaſtica in re gravi. Ita Suar., Filliuc., & alii apud Bonac. num. 7.

V. Quæritur tertio; Utrum excommunicatus minore Sacramentum Pœnitentiæ valide recipiat?

Reſpondeo, convenire Doctores omnes in hoc, quod valide reciperet reliqua omnia Sacramenta; Negant id duntaxat de Sacramento Pœnitentiæ Sylveſt., Hurt., Vaſq. Equidem cum Bonac., & aliis cenſeo, quod ſi iſte intendat abſolutionem peccatorum obtinere, non præmiſſa abſolutione ab excommunicatione minore, cer-

certe invalidum esset Sacramentum Pœnitentiæ; quia committendo hoc grave peccatum careret dolore debito peccatorum; unde non darentur constitutiva Sacramenti; si tamen sine sua culpa absolveretur tantum a peccatis, non ab excommunicatione; quia, verbi gratia, Sacerdos ex sua malitia vult ab illis, non ab ista absolvere, non est ratio, cur Sacramentum deberet dici invalidum; siquidem per excommunicationem minorem pœnitentis non privatur Sacerdos jurisdictione sua, nec ille est incapax Sacramenti.

VI. Quæritur quarto; An valida sit Electio ad Beneficium facta hujusmodi excommunicato?

Respondeo, Navar., Ugolin., & alios censere, esse irritam; Sed verius Vasq., Laym., Valent., Reginald. putant non esse irritam, sed irritandam, si facta fuerit cum scientia excommunicationis; secus vero neque esse irritandam: Quod colligitur ex dicto *cap. Si celebret*; ubi dicitur: Si tamen sciente talis electus fuerit, ejus electio est irritanda.

VII. Quæritur quinto; An excommunicatus minore peccet administrando Sacramenta, sicut peccat ea suscipiendo?

Respondeo, Sylvest., Armil., & alios putare, quod mortaliter peccet; quia in eodem cap. dicitur, *Peccat conferendo Sacramenta*; Certum autem est, quod si celebret, peccet mortaliter, cum recipiat Sacramentum celebrando: Si autem pure administret Sacramentum, Avil. cap. 2. disp. 12., Con. dub. 17., Reginald., Sot. putant peccare tantum venialiter ob indecentiam quandam, quæ habetur in hoc, quod Sacramenta administret, qui sua culpa non potest ea recipere: Sed probabilius cum Suar., Henr. Filliuc., Hurt. apud Bonac. quæst. 3. censeo, ne venialiter quidem peccare; quia excommunicatio minor passiva tantum, non activa participatione Sacramentorum privat, cum expresse in dicto Capite dicatur, sic excommunicatum non esse remotum a collatione Sacramentorum. Ubi autem dicitur, quod peccet conferendo Sacramenta, sensus est, quod peccet, quatenus ea recipit, non quatenus ea confert, ut dicti auctores interpretantur; quia textus loquitur de Episcopo conferente Sacramentum Ordinis, atque adeo celebrante, & simul suscipiente Sacramentum. Quod si Episcopus excommunicatus minore conferret Sacramentum Confirmationis, cum nullum tunc Sacramentum susciperet, non peccaret.

VIII. Quæritur ultimo; An possit simplex Sacerdos ab hac excommunicatione absolvere?

Respondeo, Navar., Tolet., Hurt. disp. 16. diff. 2., & alios cum Dian. part. 5. tract. 9. resol. 3. probabiliter affirmare, ut abunde diximus cum de censuris in genere art. 2. quæst. 2.; quia scilicet qui potest a venialibus sacramentaliter absolvere, potest pariter absolvere a censura, quæ de se non exigit mortale, ut incurratur: Sicuti qui potest a mortalibus sacramentaliter absolvere, potest pariter a censuris non reservatis, quæ propter mortale incurruntur.

Communior tamen, & probabilior sententia id negat cum Suar., Filliuc., Bonac. quæst. 3. Et ratio est, quia in cap. *Nuper, de sententia excommunicationis* habetur, quod possit ab excommunicatione minore absolvere proprius Sacerdos; nomine autem proprii Sacerdotis venit non solum qui ordinariam habet jurisdictionem, ut Papa, Episcopus, Parochus, sed etiam qui habet jurisdictionem delegatam, ut est quilibet Sacerdos approbatus ad audiendas confessiones; ut docent Suar., Con. Filliuc. apud eun-

dem Bonac.: Qui etiam notat, quod Parochus, & Episcopus, etiamsi Sacerdotes non sint, possint ab excommunicatione minore absolvere; quia ad absolutionem a censura non requiritur ordo Sacerdotalis: In jure autem nomine proprii Sacerdotis venit Parochus, aut Episcopus, quia isti fere semper solent esse Sacerdotes. Quare quamvis posset simplex Sacerdos a venialibus absolvere, non per hoc debet posse absolvere ab excommunicatione minore; cum possint aliter, quam per Sacramentum Pœnitentiæ tolli venialia, ut notavimus loc. cit. Notat etiam Cornejus apud Dian. loc. cit., quod ab hac excommunicatione possit etiam Diaconus, ac etiam clericus ex delegatione absolvere. Ut licite autem absolutio conferatur, requiritur in persona absolvenda propositum non relabendi.

ARTICULUS V.

Quam ob causam, præsertim temporalem, ferri potest excommunicatio major?

I. Nonnisi ob gravem culpam externam, & propriam, ea ferri potest; Et quando res, quæ sub pœna excommunicationis prohibetur, est levis de se, aut indifferens, debet esse gravis propter finem gravem, ut possit sic sub gravi prohiberi, etiamsi imponatur excommunicatio sententiæ ferendæ.

II. Ex Trident., ut possit ferri excommunicatio ob causam temporalem, requiritur causa gravis, & titulus, seu finis spiritualis.

III. Quando excommunicatio fertur contra non revelantes, quinam excusentur?

IV. In casibus Inquisitionis facienda est revelatio, etiamsi delictum probari non possit, etiamsi sub sigillo naturali, & sub juramento non revelandi sit cognitum, etiam non præmissa correctione fraterna, utpote inutili.

V. Num denunciandus sit reus, si sit emendatus, delictum tamen sit publicum, aut habeat effectum pendentem?

VI. Quandonam subditi teneantur denunciare delicta vi Edicti, etiamsi ad id non teneantur lege naturali?

VII. Quando ad denunciationem præcedere debet infamia, aut correctio fraterna?

VIII. Non denuncians furem, ad quod sub pœna excommunicationis obligatur, probabilius ad restitutionem tenetur.

IX. Quamdiu durat obligatio denunciandi post Edictum Prælatorum?

I. UNice propter mortalem culpam propriam, & externam posse ferri excommunicationem majorem tam latæ, quam ferendæ sententiæ docuimus quæst. 1. art. 4. Unde deduximus, quodcumque sub pœna excommunicationis prohibetur, si lex sit justa, & valida, sub mortali prohiberi, etiamsi res secundum se videatur levis, vel indifferens: Potest enim res levis, aut indifferens sub mortali prohiberi propter finem gravem; Verbi gratia, propter periculum proximum gravis culpæ, vel propter scandalum, vel propter grave damnum, quod alteri provenit. Quare quando multi, verbi gratia, grave damnum intulerunt Titio, singulis parum aliquid surripientibus, & sub excommunicationis pœna præcipitur restitutio, & damni reparatio, si singuli non restituant materiam illam parvam surreptam, peccabunt mortaliter, & excommunicationem incurrent, ut docent communiter cum Suar. hic sect. 2., Pal. disp. 2. de Censuris punct. 2. contra Covarr., & Navar. cap. 17. num.

num. 130. Quod tamen excusat a culpa gravi, excusat pariter ab excommunicatione; quia pœna debet esse proportionata culpæ. Pœna autem excommunicationis assimilatur pœnæ mortis, unde vocatur Gladius Ecclesiasticus; proinde requirit gravem culpam, ut incurratur. Docuerunt nonnulli cum Valent., & Salon. apud Dian. part. 1. tract. 10. resol. 21. non prohiberi sub gravi, quod prohibetur sub pœna excommunicationis ferendæ sententiæ, eo quod talis excommunicatio sit comminatoria. Sed communis sententia docet, sub gravi prohiberi tam quod prohibetur sub pœna latæ, quam ferendæ sententiæ, cum in utroque casu pœna sit gravis, & indigeat prohibitionem fieri sub gravi.

II. Quæritur nunc primo; An possit excommunicatio ferri ob causam temporalem?

Respondeo cum communi apud Suar. disp. 10. sect. 1., posse; ut constat ex usu Ecclesiæ, dummodo adsit titulus spiritualis, & simul adsint moderationes requisitæ a Trident. sess. 24. cap. 3.; Ubi habet, *Excommunicationis gladium sobrie exercendum*; *cum experientia doceat, quod si ex levibus causis incutiatur, magis contemnatur, quam formidetur*; *& perniciem potius pariat, quam salutem*: Proinde Trident. requirit primo, ut excommunicationes, quæ ad finem revelationis aut pro deperditis, aut pro subtractis rebus ferri solent, solum ab Episcopo decernantur; Ubi nomine Episcopi venit etiam Vicarius generalis, & quilibet habens Episcopalem potestatem. Secundo, ut ex re non vulgari, & causa diligenter, & magna maturitate examinata tales censuræ ferantur. Tertio, ut quando fieri potest executio realis, aut personalis, ab his censuris abstineatur. Præterea requiritur, ut diximus, titulus spiritualis; quia cum Ecclesia non habeat directam potestatem in temporalia, sed solum indirectam, videlicet quatenus ad spiritualia sunt necessaria, vel utilia, idcirco, ut possit Ecclesia uti censuris in causa temporali, opus est sine, seu titulo spirituali: Verbi gratia, ut malum aliquod commissum corrigatur, vel ut præcaveatur malum, quod timetur, vel ut pauperibus, aut decenti cultui Ecclesiæ subveniatur, præcipiendo sub excommunicatione aliquam contributionem; vel ut bono communi consulatur ad vitanda damna spiritualia, &c.

III. Quæritur secundo; Quando fertur excommunicatio contra non manifestantes aliquas scripturas, omnesne comprehenduntur, an aliqui excusantur? Et idem quæritur, quando censura fertur ad revelanda delicta, vel ad finem restituendi ablatum.

Respondeo cum Suar. sect. 2., & aliis communiter, comprehendi omnes subditos, nisi excusentur vel ex ignorantia invincibili talis præcepti, vel ex impotentia sive physica, sive morali, videlicet quia sine gravi damno aut in fama, aut in aliis bonis juste possessis id exequi non possunt, vel ex alia justa causa.

Unde infertur primo, excusari tam eos, qui erant extra Diœcesim, seu territorium Episcopi tempore Edicti, quam eos, qui fiunt subditi talis Episcopi post latam sententiam excommunicationis contra non manifestantes. Et ratio est, quia præceptum non obligat eos, qui non sunt subditi præcipientis, quando illud fertur.

Infertur secundo, quod nemo teneatur denunciare cum sua infamia seipsum, vel complices, seu socios delicti a se commissi, neque teneatur ferre testimonium contra personas sibi valde conjunctas, videlicet contra patrem, fratrem, & alios consanguineos, aut affines usque ad quartum gra-

gradum, ex Navar., & Avil. part. 2. cap. 5. disp. 4. dub. 2., nisi in causa fidei, aut læsæ Majestatis, aut simili pertinente ad bonum commune, ut notat Navar. cap. 14. Ratio doctrinæ est, quia hoc præceptum humanum non obligat cum tanto incommodo, ut docent communiter Doctores; malum autem consanguineorum, & affinium censetur malum proprium.

Infertur tertio, excusari eos, quos edictum non intendit comprehendere, quamvis illos comprehendere videatur; Verbi gratia, si præcipiatur revelari eos, qui acceperunt talem rem, & ego certo sciam, (non tamen ex solo raptoris dicto, nisi sit tantæ auctoritatis, ut merito possim omne dubium deponere, ut docet Avil. 3. part. cap. 5. disp. 5. ex Navar., & Guttier.) quod illam raptor acceperit ad compensandum aliquod debitum, vel alio justo titulo; vel quamvis injuste rapuerit, excusari nunc a restituendo, vel ob impotentiam, vel ob usucapionem, &c., non teneor illum revelare, cum cesset finis præcepti. Pariter nec debeo regulariter revelare uxorem, filios, &c., quando maritus petiit excommunicationem contra eos, qui clam aliquid sibi rapuerunt, ut docent Sot., & Avil. loc. cit., nisi aliquando prudenter præsumatur velle maritum includere etiam uxorem, & filios, quia videlicet quantitas furti est magna.

Infertur quarto, excusari eos, qui non possunt id revelare; ut qui illud accepit ex confessione, aut per consultationem secretam sub sigillo naturali: Excusatur etiam Advocatus, & Procurator, qui ratione officii tenentur partes Rei agere; nisi tamen id vergeret in grave damnum Reipublicæ, aut proximi: Et ratio est, quia expedit ad bonum Reipublicæ, quod homines secure petant consilium sine timore revelationis.

Infertur demum, excusari illum, qui inutiliter denunciaret, Verbi gratia, qui cogeretur denunciare eum, contra quem nullum testem afferre posset; quia sic solum infamaret illum sine ulla alterius utilitate: Cum autem Judex non intendat primario punitionem, & infamiam, sed emendationem delinquentis, ideo in tali casu non adest obligatio denunciandi; Sicut nec adest obligatio revelandi delictum, etiamsi possit illud probare per alium integrum testem, quando, si præcedat correctio fraterna, spes est, quod reus corrigatur, ut docet Avil. ex Navar.

IV. Excipiuntur semper casus Inquisitionis, ad cujus Tribunal spectat posse inquirere etiam ex simplici denunciatione, ad quam tenetur etiam qui delictum novit non quidem ex petito consilio, aut sub sigillo Sacramentali!, sed solum sub sigillo naturali, & sub juramento non revelandi, etiam non præmissa correctione fraterna, utpote inutili, cum agatur de bono publico fidei, ut mox dicemus; & fuse etiam diximus in Trutina exponendo 5. thesim ab Alex. VII. proscriptam.

Notandum tamen cum Avil. loc. cit., quod qui possidet scripturam alterius, & potest illam sine sua infamia, aut gravi detrimento revelare, teneatur ad revelandum sub pœna excommunicationis. Quod si non possit sine gravi detrimento revelare, ex occultatione tamen talis scripturæ dominus ejus passurus sit æquale, aut majus detrimentum, pariter tenetur ad revelandum: Sicut debitor tenetur cum gravi detrimento restituere, quando, nisi restituat, æquale damnum patitur creditor. Notandum etiam, quod si scriptura sit propria possidentis, contineat tamen jus adversarii, accedente præcepto Prælati, tenetur possidens eam revelare; nisi timeat sibi gra-

grave damnum in bonis aliis, quæ juste possidet. Ita Sot., Cordub., & alii apud eundem Avil. Et ratio est, quia adversarius juste prosequitur jus suum, & Prælatus juste præcipit; ergo tenetur possidens scripturam ex justitia illam revelare.

V. Quæritur tertio; An posito præcepto denunciandi sub pœna excommunicationis, teneantur subditi denunciare delictum, etiam quando reus est jam emendatus?

Respondeo cum Avil. distinguendo; nam vel delictum non habet effectum pendentem in futurum, ut esset, verbi gratia, ludus illicitus; Vel habet, ut esset, verbi gratia, fornicatio, quæ quamvis emendata, impedit matrimonium cum aliquibus ratione affinitatis; Sicut etiam baptismus invalide susceptus, per quem manet impedimentum ad reliqua Sacramenta; Necnon Simonia, quæ annullat titulum Beneficii, & impedit rectam executionem legitimorum actuum. Rursus hujusmodi delicta possunt esse vel publica, vel secreta.

Nunc sic, si delictum non habens effectum pendentem in futurum sit secretum, & reus sit jam emendatus, delictum non est denunciandum; quia inquantum posset denunciari, inquantum intenditur emendatio delinquentis, vel satisfactio publica: uterque autem finis cessat in casu nostro; ergo tale delictum non potest denunciari. Si vero delictum non habens effectum pendentem in futurum sit publicum, & Reus solum sit emendatus coram Deo, quatenus pœnituit illum delicti, sed non sit emendatus publice, tunc delictum denunciandum est; quia Prælatus tenetur prospicere bono Reipublicæ, & exigere publicam punitionem delicti publici, ut satisfiat Reipublicæ læsæ. Quod si emendatio fuerit publica, delictum non est denunciandum; quia delinquentes per publicam emendationem satisfecerunt Reipublicæ per scandalum læsæ. Si tamen delictum habeat effectum pendentem in futurum, sive publicum sit, sive secretum, etiam post emendationem denunciandum est ad impediendum malum futurum; (qua de causa Hæreticus dogmatizans, quamvis emendatus, denunciandus est) Nisi tamen impediri possit per correctionem fraternam, aut nisi invincibiliter ignoretur a denunciando damnum imminens, & ex revelatione scandalum potius, quam remedium oriretur; ut communiter docent de Confessario, qui non debet monere fœminam, verbi gratia, quæ ignorat, suum matrimonium esse nullum, quando ex monitione scandalum potius nascitur, quam remedium.

VI. Ex dictis sequitur ex Avil., Navar. contra Sot., quod in aliquibus casibus subditi tenentur denunciare delicta, quæ cæteroqui non tenerentur denunciare ex lege naturali: Etenim quando delicta publica occulte sunt emendata, non tenentur subditi illa denunciare ante præceptum Prælati, sed post illud tenentur: Sic etiam quando ex punitione delicti non emendati publice sequitur bonum publicum, & ex non punitione non sequitur ullum damnum grave, non tenentur subditi illud denunciare ante mandatum Prælati, bene tamen post illud.

Notandum tamen, quod qui indiget consilio, ut sciat, an possit, aut teneatur denunciare, & non potest intra terminum præfixum capere consilium, potest prorogare tempus ad denunciandum, absque eo quod in excommunicationem incurrat; quia censetur tunc impeditus, & impedito non currit præscriptio, juxta Regulam Juristarum.

VII. Quæritur quarto; An, ut possit denunciare delictum, præcedere de-

debeat infamia, & correctio fraterna?

Respondeo cum Avil. loc. cit. dub. 2., distinguendum esse: Aliqua enim delicta vergunt in damnum tertii, ut furtum, hæresis; Aliqua non, ut ludus illicitus. Quando feruntur excommunicationes ad revelanda delicta, quæ non vergunt in damnum tertii, denunciandus est delinquens Judici, si præcessit infamia delinquentis, quæ optime definitur in *cap. Inquisitionis, de Accusationibus*, quod sit *Rumor ortus de aliquo crimine a probis, & honestis sparsus per majorem partem viciniæ*. Nec est necesse, ut præcedat correctio fraterna; hæc enim requiritur ad consulendum famæ proximi; unde si præcessit ejus infamia, & supponitur diffamatus, cessat finis correctionis fraternæ: Si vero non præcessit talis infamia, ex Sylvest., Navar., Cordub., & aliis non est denunciandus; quia intantum posset Judex licite inquirere de hoc particulari, inquantum præcessit infamia; ergo si infamia non præcessit, sicut Judex non potest inquirere, ita nec tenetur subditus revelare, ne post correctionem quidem fraternam; quia esset diffamare proximum. Si tamen denunciatio fieret Judici tanquam Patri, non esset necesse, quod præcedat infamia, sed præcedere deberet correctio fraterna, juxta præceptum Christi Domini, *Si te non audierit, dic Ecclesiæ*.

Quod si excommunicatio feratur ad revelandum crimen, quod sit in damnum tertii: Vel hoc est contra bonum commune, ut hæresis, &c. proditio Patriæ, &c.; Vel est contra bonum particulare, ut homicidium, furtum, &c.; Si sit contra bonum commune, denunciari debet, etiamsi non præcessit infamia, nec correctio fraterna, & etiamsi non poterit delictum per alium testem integrum probari: Non debet enim præcedere infamia, quia magis consulendum est bono communi, quam famæ alterius particularis: Nec debet præcedere correctio fraterna; quia ex D. Th. 2 2. quæst. 32. art. 7., & aliis Theologis non speratur, quod per correctionem meam sit corrigendus, qui ausus est se opponere Ecclesiæ, aut Reipublicæ universali; Nec est opus, ut possit delictum per alium testem probari; nam damnata est ab Alex. VII. propos. 5. dicens: *Quamvis evidenter tibi constet, Petrum esse hæreticum, non teneris denunciare, si probare non possis*: Si vero delictum sit contra bonum particulare, vel tale delictum est jam finitum, ut ludus illicitus; Vel est in fieri, ut furtum, quod exigit restitutionem; si primum, non potest denunciari, quando delictum est occultum, & non præcessit infamia, ut communiter Doctores docent ex ratione supra adducta, quia hoc esset proximum infamare; Si secundum, denunciatio facienda est, si potest crimen per alium testem integrum probari, etiamsi non præcessit infamia, quia finis excommunicationis est, ut delinquens exeat a delicto, & ut resarciatur damnum proximi; ergo quamvis infamia non præcessit, debet denunciari crimen, quod probari potest, saltem post correctionem fraternam, si fructus per illam speretur. Quod si crimen probari non potest, neque potest delinquens denunciari, quia denuncians præsumeretur esse calumniator; si tamen Judex post semiplenam probationem præcipit sub excommunicatione, ut qui scit delictum, illud manifestet, illud scientes tenentur manifestare, etiamsi nec correctio præcedat, nec probare possint, ex Navar., quia per novam manifestationem conficitur plena probatio.

VIII. Notandum tamen primo cum Na-

Navar., Sot., & aliis communius contra Molin., & alios apud Dian. part. 5. tract. 13. resol. 68. quod qui tenentur denunciare furem, & non denunciant, non solum excommunicationem incurrant, sed etiam teneantur ad restitutionem.

Notandum secundo, quod quando in Edictis præcipitur sub excommunicatione, ut qui audivit delictum, denunciet, non tenetur denunciare is, qui delictum audivit a personis levibus non fide dignis, aut per vicos, & plateas a personis incognitis; quia exponeret reum periculo manifesto injustæ infamiæ. Ita Navar., Cordub. apud Avil. loc. cit. Nec tenetur denunciare, quando id audivit a personis fide dignis, si ad denunciandum tale delictum prærequiratur infamia, & hanc dari non audivit. Etenim sicuti non tenetur denunciare hujusmodi delictum, quod vidit, quando non præcedit infamia; ita nec si delictum audierit a personis fide dignis. Nec etiam tenetur denunciare, quando audivit illud a persona fide digna, si hæc jam prius denunciaverit; quia suum testimonium nihil adderet, unde inutiliter denunciaret. Nec demum tenetur denunciare ex Avil., Sylvest., Henr., quando scit, & est moraliter certus, quod Prælatus post denunciationem nullum remedium adhibebit, nec faciet justitiam. Ratio est, tum quia cessat finis, tum etiam quia nemo tenetur ad opus inutile.

IX. Quæritur ultimo; Quamdiu durent hujusmodi Edicta Prælatorum?

Respondeo cum Avil. disp. 5. dub. 5., Henr. & aliis, Edicta, quæ fiunt a Prælatis regularibus tempore visitationis, quod scilicet durante visitatione denuncientur talia delicta, durant, quousque durat visitatio; ut constat tum ex intentione præcipientis, tum ex usu; Unde post visitationem nemo tenetur judicialiter denunciare. Edicta vero, quæ publicantur singulis annis ab Inquisitoribus, quod scilicet denuncientur hæretici, &c., durant, & obligant per totum annum; cum hæc sit intentio Inquisitorum, & sic practicetur a fidelibus. At Edicta, quæ publicantur ab Ordinariis tempore Quadragesimæ, quod scilicet denuncientur Concubinarii, &c., durant tantum per duos, vel tres menses; Unde qui post tale tempus novit concubinarium, non tenetur denunciare. Et eadem est ratio de similibus Edictis: Etenim cum hæc crimina non sint in perniciem publicam, Edicta non sunt tam stricte interpretanda, sicut Edicta Inquisitorum; Et ideo a fidelibus non accipiuntur cum eodem rigore. Qui tamen impeditus est intra terminum præfixum in Edicto denunciare, tenetur ex Suar., & aliis denunciare statim post cessationem impedimenti; Qui vero ignoravit Edictum, tenetur denunciare post notitiam Edicti; sed infra terminum æqualem illi, qui ab Edicto conceditur; quia non debet esse pejoris conditionis, quam reliqui.

QUÆSTIO IV.

De Effectibus Excommunicationis Majoris.

UNicus est effectus majoris excommunicationis, videlicet totalis privatio Ecclesiasticæ communicationis, juxta explicationem art. I. traditam. Verum quia pluribus diversis bonis tam Spiritualibus, quam temporalibus privatur fidelis per excommunicationem, ideo per respectum ad illa plures effectus distingui solent majoris excommunicationis tam immediati, & proximi, quam mediati, seu remoti; qui omnes varie a Variis enumerantur. Examinabimus primo, Quinam dicantur effectus Excommunicationis proximi, quinam remoti? Deinde de singulis effectibus immediatis seorsim agemus.

ARTICULUS I.

De Effectibus immediatis, ac remotis Excommunicationis.

I. Effectus Excommunicationis immediati, & proximi undecim solent enumerari.

II. Quatuor ex his ad communicationem spiritualem spectant primario; tres autem secundario, utpote spectantes ad Beneficia, & rescripta Apostolica.

III. Reliqui quatuor spectant ad politicam, & temporalem participationem.

IV. Effectus vero remoti, & mediati sunt sex alii, qui recensentur.

I. QUæritur primo; Quinam sint effectus excommunicationis immediati, & proximi?

Respondeo, posse ad hos undecim reduci. Primus est privare excommunicatum communibus Ecclesiæ suffragiis. Secundus privare participatione Sacramentorum tam activa, quam passiva. Tertius privare divinis officiis, Ecclesiastica sepultura, & aliis rebus sacris. Quartus, quod Ecclesiasticas personas suspendat tam ab officio, quam a beneficio, ita ut impediat juxta aliquos Doctores non solum acquisitionem dominii proventuum Ecclesiasticorum, sed etiam eorum administrationem. Quintus, quod reddat personam non solum incapacem, & ineligibilem ad Beneficia Ecclesiastica, sed etiam inhabilem ad alios eligendos ad hujusmodi beneficia. Sextus, quod privet excommunicatum quolibet usu jurisdictionis tam in foro Sacramentali, quam in foro externo non solum Ecclesiastico, sed etiam (ut probabilius Doctores docent) sæculari; unde si Princeps excommunicetur, absoluti maneant subditi a fidelitate illi præstanda, etiamsi juramento firmata sit. Septimus, quod excludatur excommunicatus ab omnibus actibus forensibus, excepta solum sui defensione, ita ut in judicio non possit esse Actor, neque Testis, neque Advocatus, neque Procurator, neque Tabellio, &c. Octavus, quod etiam prohibeatur, ne ad dignitates temporales, aut ad officia, & ministeria publica assumatur, videlicet Judicis, Prætoris, Tutoris, Procuratoris, Curatoris, &c., quamvis non sit irrita talis

ele-

electio, seu assumptio, si jurisdictionem non includat. Nonus, quod illi pariter prohibeatur omnis humanus, & civilis contractus, necnon usus cujuslibet officii, seu ministerii publici, quod humanam communicationem requirat; quamvis nec sint invalida, quæ ab eo in hoc genere aguntur, nisi etiam jurisdictionem requirant. Decimus, quod privetur omni communicatione politica, & humana cum aliis fidelibus, ita ut non possit ab iis salutari, cum iis colloqui, &c. Ultimus, quod literæ Apostolicæ, seu Papæ rescripta in sui favorem impetrata ab excommunicato (etiam tolerato juxta communem contra Navar.) sint irrita, præterquam super excommunicationis, aut appellationis articulo.

II. Ex his aliqui effectus primario spectant ad spiritualem communicationem; aliqui secundario; & alii spectant ad communicationem temporalem, & politicam. Spectant primario ad spiritualem communicationem: Primo, privatio communium Ecclesiæ suffragiorum. Secundo, privatio participationis activæ, & passivæ Sacramentorum. Tertio, prohibitio, ne Ecclesiam ingrediatur excommunicatus, quando divina officia celebrantur, & ne donetur Ecclesiastica sepultura. Quarto, prohibitio, ne cum fidelibus in divinis communicet.

Spectant vero secundario ad communicationem spiritualem: Primo, suspensio ab officio, & beneficio. Secundo, quod excommunicatus sit incapax, & ineligibilis ad beneficia Ecclesiastica, nec possit alios ad ea eligere. Tertio, quod sit incapax ad obtinenda rescripta a Sede Apostolica. Huc etiam spectant duo illi effectus excommunicationis remoti, videlicet, & quod Clericus excommunicatus, si exerceat officium alicujus Ordinis Sacri, fiat irregularis; & quod excommunicatus quicumque, si per annum in excommunicatione persistat, sit suspectus de hæresi, & aliis pœnis puniri debeat.

III. Demum ad temporalem, & politicam participationem spectant: Primo, quod excommunicatus privetur usu cujuscumque jurisdictionis. Secundo, quod excludatur ab omnibus actibus forensibus, præterquam ob propriam defensionem. Tertio, quod repellatur ab omnibus dignitatibus, & officiis temporalibus. Quarto, quod privetur omni humana, & politica communicatione cum fidelibus.

IV. Quæritur secundo; Quinam sint præcipui effectus mediati excommunicationis?

Respondeo; Primus est, quod excommunicationem minorem incurrat illicite communicans cum excommunicato, & in aliquibus casibus incurrat excommunicationem majorem, ut diximus art. 3. Secundus, quod pœnam irregularitatis incurrat Clericus excommunicatus, qui solemniter, & ut minister Ecclesiæ exercet officium ordinis Sacri, quem habet, ex cap. *Is qui, de sententia excommunicationis in 6.* Tertius, quod pœnam suspensionis incurrat, qui excommunicatus ob percussionem Clerici Ordines suscipit, ex cap. *Cum illorum, de sententia excommunicationis*. Quartus, quod incurrat privationem beneficii, quod forte habet, qui excommunicatus in contumacia perseverat per triennium. Quintus, quod qui in excommunicatione obdurato animo per annum perseverat, sit suspectus de hæresi, & ut talis possit puniri, ex Trident. sess. 24. cap. 3.; Videtur enim contemnere Ecclesiæ claves, suffragia, & Sacramenta; unde fit de hæresi suspectus, suspicione tamen levi; ut proinde purgare se teneatur, & nisi id faciat, habeatur pro convicto: Si tamen perseveret per annum, non obdurato

animo, sed ex impotentia, aut ignorantia, non est suspectus de hæresi. Si demum per aliquod tempus infra annum obdurato animo perseverer, puniendus est aliqua temporali pœna, ut docet Covarr. cum aliis. Ultimus effectus remotus est infamia, ex cap. *Infamis, quæst.* 1.; ubi Stephanus Papa inter personas, quæ secundum Canones habentur infames, enumerat excommunicatos. Sed de effectibus immediatis sigillatim agendum.

ARTICULUS II.

De Primo Excommunicationis effectu, qui est privare hominem suffragiis communibus.

I. Non privatur excommunicatus suffragiis, seu subsidiis spiritualibus, quæ habentur a Christo Domino per missæ Sacrificium, aut quæ ab aliquo fideli habentur, inquantum est persona particularis, sed solum iis, quæ habentur ab Ecclesia, dum publice orat, Sacrificium offert, & Indulgentias elargitur.

II. Minister Ecclesiæ, inquantum est persona publica, illicite simul, & invalide offert pro excommunicato Sacrificium, ac orationes, aut Indulgentias dispensat; valide tamen, & licite inquantum est persona privata pro eodem orat, ac offert actionem ipsam sacrificandi, prout pendet a merito privato operantis.

III. Fructus Sacrificii ex opere operato valide, sed illicite pro eo offertur a Sacerdote in quantum Christi ministro. Tres quippe veluti personas Sacerdos repræsentat.

IV. Cur Ecclesia die Parasceves pro hæreticis, & pro non baptizatis oret?

V. Probabilius etiam in divinis licitum est cum excommunicato tolerato communicare.

VI. At probabilius nullatenus licitum est publicas preces pro excommunicatis contritis offerre.

I. Quæritur primo; Quid sit, excommunicatum privari communibus Ecclesiæ suffragiis?

Respondeo, suffragia nihil aliud esse, quam spiritualia quædam subsidia, quibus fideles tam vivi, quam defuncti juvantur, sive quoad satisfactionem pro pœna temporali, sive quoad meritum de congruo, seu impetrationem aliquorum bonorum vel spiritualium, vel quæ ad spiritualia conferunt. Triplex autem in Ecclesia datur suffragium, seu spirituale subsidium. Primum est a Christo Domino pro nobis offerente Sacrificium missæ ministerio Sacerdotis. Secundum est ab Ecclesia, quæ per suos ministros publice orat, Sacrificium offert, & de thesauro Ecclesiæ satisfactiones dispensat, ut diximus cum de Indulgentiis. Tertium est a quolibet fideli, inquantum persona particularis est; sæpe enim unus pro altero orat, suasque satisfactiones pro illo offert.

Certum est nunc, subsidio spiritualis primi, & tertii generis non privari excommunicatum, cum ea non sint Ecclesiæ suffragia; Etenim independenter a qualibet dispositione Ecclesiæ & Christus Dominus offert pro nobis suum Sacrificium ministerio Sacerdotis, & quilibet offerre potest pro altero suas orationes, & satisfactiones Deo; Unde subsidium primi generis, licet sit suffragium commune, non est tamen commune suffragium Ecclesiæ; subsidium vero tertii generis est suffragium privatum; Quare solum subsidium secundi generis dicitur suffragium Ecclesiæ commune, & hoc tantum privatur excommunicatus;

tus; Unde non potest Ecclesia per suos ministros publice pro excommunicatis orare, nec pro iis Sacrificium offerre, aut indulgentias dispensare; ut communiter docent, ex cap. *A nobis, de sententia excommunicationis.*

II. Notandum hic primo, quod si minister Ecclesiæ inquantum talis velit pro excommunicato publicas orationes, aut indulgentias applicare, illicite simul, & invalide operabitur; sicut si servus divitias domini dispensaret in personas a domino exclusas, nullum jus transferret in illas, & invalida esset dispensatio. Si tamen minister Ecclesiæ non inquantum minister, sed ut persona privata pro excommunicato oret, aut recitet pro illo divinum officium, & licite, & valide operabitur, ita ut illi prodesse possint orationes privatæ.

III. Notandum secundo circa sacrificium ex Con., Bonac., Escobar, quod si Sacerdos offerat pro excommunicato actionem ipsam sacrificandi, prout pendet a merito privato operantis, licite, & valide operabitur, & poterit excommunicato prodesse; non secus ac si aliæ personæ privatæ, quæ eidem Sacrificio circumstant, privatim pro eo orent. Si vero offerat Sacrificium pro excommunicato, inquantum est minister Ecclesiæ, illicite, & invalide, ut diximus, operabitur; hoc est nihil proderit Sacrificium excommunicato quoad impetrationem, cum Ecclesia non intendat pro illo orare. Si demum velit applicare excommunicato fructum Sacrificii, qui habetur ex opere operato, illicite, sed valide operatur. Illicite quidem, quia id ageret ut Christi minister dispensando fructum Sacrificii; atque adeo ageret tanquam persona publica, non privata; Ageret tamen valide, quia non applicat Sacrificium ut minister Ecclesiæ, sed ut minister Christi, ex cujus, & non Ecclesiæ institutione confertur fructus ex opere operato. Itaque in Sacerdote tres veluti personæ considerari possunt. Prima Christi Domini, quam repræsentat, & cujus est minister. Secunda Ecclesiæ, cujus est etiam minister. Tertia privata: Neque in persona Christi, neque in persona Ecclesiæ potest Sacerdos pro excommunicatis orare; licet enim Christus Dominus possit ad libitum offerre Patri pro quolibet suum Sacrificium, non potest tamen ejus minister, inquantum minister est, sed solum inquantum persona privata; sicut quilibet ex astantibus, de quibus in Canone dicitur: *Qui tibi offerunt hoc Sacrificium laudis.* Unde habes, in hoc differre Sacrificium a publico ministro oblatum nomine Christi, aut Ecclesiæ, ab eodem oblato nomine privato ipsius Sacerdotis; quod offerens nomine Christi, aut Ecclesiæ sustinet personam publicam, & offert illud secundum valorem operis operati: Contra vero, si offerat nomine proprio, sustinet personam privatam, & offert illud secundum valorem operis operantis. Ubi demum adverte cum Bonac., quod orationes privatæ, & quodcumque offertur secundum valorem operis operantis perdunt valorem ab indignitate, seu a peccato mortali offerentis: Secus vero orationes publicæ, & quodcumque offertur secundum valorem operis operati; quia universim non solum habent valorem ab ipso orante, & offerente, sed etiam ab Ecclesia, vel Christo Domino, cujus nomine offeruntur.

IV. Oppones: Ecclesia in die Parasceves orat publice pro hæreticis, & Schismaticis, qui absque dubio sunt excommunicati, quamvis tolerati: ergo falsum est, quod non possimus pro excommunicatis publice orare.

Re-

Respondent aliqui cum Sylvest., Covarr., & aliis, licitum esse orationes publicas, & sacrificium offerre pro excommunicatis in genere, quia non applicantur illis in tali casu bona opera Ecclesiæ, ut prosint illis etiam perseverantibus in excommunicatione, sed ut ab excommunicatione liberentur, & ad Ecclesiam, a qua fuerunt præcisi, confugiant. Alii respondent, licitum esse publicas preces, & sacrificium offerre pro excommunicatis toleratis, quod infra examinabimus. Communior tamen, & verior sententia docet cum Pal., & Avil., velle Ecclesiam die solum Parasceves publicam illam orationem fieri pro hæreticis, necnon aliam pro non baptizatis, ut ostendat passionem Christi Domini, quæ eo die repræsentatur, quantum est ex se, esse pro omnibus; & ut ipsa Christum imitetur, qui tempore suæ passionis oravit pro inimicis; Unde alio die pro iis publice orare non licet neque in particulari, neque in generali, nec ut ab excommunicatione liberentur; hoc enim esset directe pro illis orare, quod est illicitum. Licitum tamen est indirecte pro illis publice orare, & sacrificium offerre, petendo scilicet a Deo extirpationem hæresum, exaltationem Sanctæ Matris Ecclesiæ, & fidei dilatationem.

V. Quæritur secundo; An saltem pro excommunicato tolerato possint publice preces, & Sacrificium offerri?

Respondent negative Suar., Avil., Bellarm., Vasq., Bonac.; quia Ecclesia excludit omnes excommunicatos ab hujusmodi suffragiis, & quantum est ex parte sua, tradit eos potestati dæmonis, ex 1. ad Timoth. 1. Præterea Concil. Constant. solum ad vitanda scandala concessit communicationem externam cum excommunicatis toleratis, ut in audienda missa, in recitando officio, non vero internam; cum in hujus privatione consistat ratio excommunicationis. Adde, quod Concil. expresse dixit, nihil concedere in favorem excommunicatorum; maximus autem esset favor excommunicatorum toleratorum, si possent pro iis fideles suffragia offerre.

Sed probabilior est sententia affirmativa, quam sequuntur Con., Henr., Hurt., Layin., Pal.; quia Concil. Constant. absolute concessit, ut possint fideles communicare, etiam in divinis, cum excommunicatis toleratis: ergo gratis limitatur ista concessio ad communicationem externam, & non internam per participationem suffragiorum. Præsertim quia hoc est proprie communicare in divinis, & talis communicatio in Ecclesia dicitur *Communio Sanctorum*; unde in Ecclesia idem est posse cum aliquo communicare, ac posse pro eo publicas orationes, & Sacrificium offerre. Ad id, quod objicitur, respondeo, quod sicuti dum permittit Ecclesia communicationem civilem cum excommunicatis toleratis, favet illis tantum indirecte, sed favet fidelibus directe; ita pariter dum permittit communicationem in divinis, non favet excommunicatis directe, siquidem non possunt a nobis petere hujusmodi suffragia; sed favet illis indirecte concedendo fidelibus, ut possint pro illis orare; sic enim magis vitatur omne scandalum, & tollitur omnis scrupulus; quod intendit Concilium.

Dices; in *Clement.* 1., *de Sepulturis* excommunicantur, qui scienter excommunicatum sepeliunt; ergo sicut quilibet excommunicatus, etiam toleratus, carere debet sepultura, ita etiam participatione suffragiorum Ecclesiæ.

Respondeo cum Pal. disp. 2. punct. 6., Henr. lib. 13. cap. 2., & aliis, post Concil. Constant. id intelligendum

dum esse tantum de excommunicatis non toleratis; unde potest excommunicatus toleratus sepeliri in Ecclesia sine ulla culpa.

Hinc sequitur primo, quod si excommunicati tolerati sint dispositi, possit illis prodesse applicatio indulgentiarum, necnon fructus sacrificii, & orationis publicæ quoad valorem pendentem ex intentione Ecclesiæ; quæ tamen excommunicatis non toleratis prodesse non possunt.

Sequitur secundo, posse nos licite pro hæreticorum reductione Sacrificium offerre, non solum indirecte, petendo extirpationem hæresum, & fidei dilatationem, sed etiam directe; cum hæretici sint excommunicati tolerati, ut notant Pal. num. 10., Bellarm. lib. 2. de Missa cap. 2.; Quamvis, ut advertit Laym., cavere debeat Sacerdos, ne contra Ecclesiæ morem hæreticos in missa nominet.

VI. Quæritur tertio; An licitum sit preces publicas, & Sacrificium offerre pro excommunicatis contritis, per quos non stetit, ne ab excommunicatione fuerint absoluti?

Respondeo, Avil., Reginald., & alios affirmare; quamvis enim illicitum sit pro iis nominatim publice orare, non videtur tamen illicitum secreto pro iis Sacrificium offerre, & publice orare pro iis in generali; quia non videtur credibile, quod pia Mater Ecclesia velit suffragiis suis privare eos, qui a contumacia recesserunt, & in Dei amicitiam sunt recepti. Communior tamen sententia negat cum Suar. disp. 9. sect. 3., Vasq., Con., Hurt., Bonac., quia quamvis potuisset Ecclesia eos non excludere, de facto tamen exclusit a participatione communium suffragiorum: Quod ex eo constat, tum quia in cap. *A nobis* non sit exceptio excommunicati contriti; tum etiam quia Innoc. III. in cap. *Sacro*, *de sententia excommunicationis* negat esse publicas preces offerendas pro excommunicato defuncto, qui ante mortem signa contritionis exhibuit, & petiit absolutionem, antequam ab excommunicatione absolvatur. Et ratio a priori est, quia excommunicatio non tollitur contritione, sed absolutione; Quare sicut non potest excommunicatus contritus ante absolutionem occulte celebrare, aut Sacramenta recipere, ita nec potest Ecclesiæ suffragiis frui.

Dices: Finis excommunicationis est emendatio delinquentis; ergo cum reus per contritionem sit emendatus, cessat finis excommunicationis, & consequenter cessat excommunicatio, ejusque effectus.

Respondeo, cessante fine excommunicationis cessare debet excommunicatio eo modo, quo cessare potest, videlicet per absolutionem; unde hac non præmissa non cessat excommunicatio, nec ejus effectus.

Dices secundo, per contritionem excommunicatus evadit membrum vivum Ecclesiæ; ergo debet aliorum membrorum subsidiis vegetari; non enim amplius est recisus ab aliis, nec debet haberi ut canis, cui non sit mittendus panis filiorum, ut notat Sayr., & Covarr.

Respondeo, quod quamvis per contritionem sit membrum vivum, est tamen adhuc recisum a corpore quoad participationem suffragiorum Ecclesiæ, donec absolvatur; Non est utique habendus tanquam canis; illi tamen non debetur panis filiorum, donec per absolutionem corpori Ecclesiæ iterum uniatur.

ARTICULUS III.

De Secundo effectu, qui est privare excommunicatum participatione Sacramentorum.

I. Quandonam possit per accidens Excommunicatus recipere, & administrare Sacramenta?

II. Num Excommunicatus vitandus post collatam moribundo in casu necessitatis absolutionem Sacramentalem possit etiam Eucharistiam, ac Extremam Unctionem ministrare?

III. Valida sunt Sacramenta ab excommunicato collata, excepta Pœnitentia ab excommunicato vitando administrata extra casum necessitatis, nisi adsit error communis.

IV. Excommunicatus ignorans suam excommunicationem, si bona fide accedat ad Sacramentum Pœnitentiæ, valide illud suscipit.

V. Irregularitatem incurrit excommunicatus, si Sacramenta administret, aut Sacrum Ordinem exerceat, etiamsi invalide ex defectu jurisdictionis Sacramentum Pœnitentiæ administret.

VI. Excommunicatus non peccat per hoc, quod die festo Missam non audiat; peccat vero per hoc, quod sacram Synaxim in Paschate non recipiat.

I. Secundus effectus excommunicationis est Privatio tam activæ, quam passivæ participationis Sacramentorum; unde excommunicatus tam vitandus, quam toleratus illa nec administrare potest, nec recipere.

Quæritur nunc primo; An possit excommunicatus aliquando licite recipere, aut administrare Sacramenta?

Respondeo, posse aliquando per accidens pluribus de causis; Verbi gratia, ratione ignorantiæ, aut inadvertentiæ; vel ad vitandum scandalum, aut grave aliud damnum sive proprium, sive alienum, sive spirituale, sive temporale, sive in fama, sive in bonis aliis; dummodo valide possint Sacramenta suscipi, aut conferri; Sicut valide omnia suscipi, & conferri possunt, excepto Sacramento Pœnitentiæ, ut mox explicabimus. Unde fit, excommunicatum etiam vitandum posse licite in articulo mortis administrare moribundo Sacramenta, etiam Pœnitentiæ, si alius minister desit; Necnon Parochum excommunicatum assistere matrimonio, vel alteri Sacerdoti licentiam conferre ad assistendum pro ipso in simili casu necessitatis, ut notat Hurt. disp. 4. diff. 2.

II. Dubium est; An excommunicatus vitandus, postquam dedit moribundo absolutionem Sacramentalem, possit illi ministrare Eucharistiam, & Extremam Unctionem?

Negat Hurt. loc. cit.; quia cessat ratio necessitatis proximi, qui non tenetur obedire præcepto divino de sumenda Eucharistia in articulo mortis, quando adest (ut in casu) legitimum impedimentum. Sed probabilius affirmant Suar. disp. 1. sect. 2., Pal., & alii; quia quamvis non sit in moribundo sacramentaliter absoluto necessitas sumendi Eucharistiam, aut Extremam Unctionem, est tamen major necessitas obediendi præcepto positivo Christi Domini de sumenda Eucharistia in articulo mortis, quam sit necessitas obediendi præcepto Ecclesiastico de non communicando cum excommunicato vitando; ergo potest ab isto suscipi Eucharistia; præsertim quia accidere potest, ut moribundus per absolutionem non sit justificatus, & per Eucharistiam bona fide susceptam justificetur, & sic salvetur. Et ob

ob hanc rationem tempore interdicti non solum permittitur moribundo Sacramentum baptismi, aut pœnitentiæ, sed etiam Eucharistiæ. Quia vero tempore interdicti non permittitur Extrema unctio, hinc Suar. putat loc. cit., quod excommunicatus vitandus non possit Extremam unctionem conferre moribundo, cui ministravit Sacramentum Pœnitentiæ, & Eucharistiæ; possit tamen in defectum istorum Sacramentorum Extremam unctionem ministrare; quia probabile est, quod hoc Sacramentum conferat primam gratiam attrito putanti se non esse in mortali.

III. Quæritur secundo; An Sacramenta ab excommunicato suscepta, aut administrata sint invalida?

Respondeo, certum esse, quod sint valida sex alia Sacramenta præter Pœnitentiam; quia posita eorum materia, & forma independenter a voluntate Ecclesiæ perficiuntur ex institutione Christi Domini. Poterat quidem Ecclesia invalidare Sacramentum matrimonii, invalidando contractum matrimonialem celebratum inter excommunicatos; sicut invalidavit matrimonium clandestinum; sed de facto noluit ipsum invalidare. Porro Sacramentum Pœnitentiæ, si ministretur ab excommunicato tolerato, est validum, quia hic non privatur jurisdictione; secus vero si ministretur a non tolerato, qui caret jurisdictione; Excipitur tamen casus extremæ necessitatis proximi; siquidem in articulo mortis ex Trident. confertur illi ab Ecclesia jurisdictio; sicuti etiam si ignoretur in aliquo loco ejus excommunicatio; tunc enim stante errore communi, ex Leg. *Barbarius*, propter commune bonum confertur pariter ab Ecclesia Sacerdoti excommunicato non tolerato jurisdictio.

IV. Dubium itaque solum est; An Sacramentum Pœnitentiæ valide recipiatur ab excommunicato ignorante suam excommunicationem, & bona fide ad illud accedente cum debita dispositione? Sylvest., Vasq. de Excommunication. dub. 4., Hurt. diff. 3. putant, invalide suscipi etiam ab excommunicato excommunicatione minore; quia in Sacerdote non habetur jurisdictio relate ad pœnitentem non absolutum ab excommunicatione. Sed verius Cajet. Avil., Suar. disp. 10. sect. 3. putant, valide suscipi ab excommunicato non prius absoluto bona fide ab excommunicatione etiam majore; quia in jure non irritantur Sacramenta ab excommunicato suscepta. Præterea excommunicatio pœnitentis non tollit Confessario suam jurisdictionem; cum non sit pœna confessarii, sed pœnitentis; ergo si non caret in tali casu Confessarius jurisdictione, validum erit Sacramentum Pœnitentiæ ab excommunicato susceptum, non præmissa absolutione a censura bona fide.

V. Quæritur tertio; Quam pœnam incurrat excommunicatus illicite Sacramenta administrans?

Respondeo, præter culpam sacrilegii, incurrere pœnam irregularitatis, ex *Cap. ult. de Clerico ministrante*: Sicut etiam irregularitatem incurrit, si Sacrum Ordinem, quem habet, exerceat; puta si Diaconus solemniter cantet Euangelium. Quod si cantet Euangelium, quin sit Diaconus, irregularitatem non incurrit; Nec illam incurrit, si justis de causis excusetur a culpa, aut ex probabili ratione putet, se non esse excommunicatum. In receptione vero Sacramenti excommunicatus nullam pœnam Ecclesiasticam incurrit, nisi sit excommunicatus ob percussionem Clerici; hic enim, si suscipiat Ordines, manet suspensus ab Ordine suscepto, ex cap. *Cum illorum*, *de sententia Excommunicationis*.

Dubitatur; An irregularitatem incurrat excommunicatus vitandus, qui

Sacramentum Pœnitentiæ administrat? Negat Richard., quia cum careat jurisdictione, attentat tantum Sacramentum ministrare, sed re vera illud non administrat. Affirmat tamen Suar. disp. 2. sect. 3., & Pal.; quia irregularitas ista imponitur ob delictum fungentis, quantum est in se, potestate Ordinis; quod præstat, qui etiam invalide Sacramentum Pœnitentiæ administraret: Aliter neque incurreret irregularitatem, quando ex indispositione pœnitentis Sacramentum est nullum; quod nemo dixerit.

VI. Quæritur ultimo; Utrum excommunicatus peccet omittendo auditionem Sacri die festo, & annuam confessionem, & communionem in Paschate?

Respondeo cum Avil. 2. part. cap. 6. disp. 4., Medin. Navar., quod si eo fine negligat absolutionem, ne audiat Missam, aut recipiat Sacramenta præcepta, procul dubio peccet mortaliter; Si vero sit negligens in procuranda absolutione, non tamen eo fine, non peccat non audiendo Missam; peccat vero non suscipiendo in Paschate Sacramenta. Non peccat non audiendo Missam die festo, quia Ecclesia non obligat impeditos; nec videtur homo obligatus se disponere ad audiendam Missam tollendo impedimentum censuræ; quia hæc dispositio censetur valde remota: Et idcirco non peccat contra præceptum audiendi Missam infirmus, qui negligens est in procuranda sanitate; aut qui sua culpa in vinculis detinetur, verbi gratia, non solvendo debita, ut docet Laym. cap. 2. de Excommunicatione: Contra vero peccat non suscipiendo in Paschate Sacramenta; quia præcepta confessionis, & communionis annuæ non sunt pure Ecclesiastica, ut præceptum audiendi Missam, sed sunt partim divina; unde quamvis Ecclesia prohibeat excommunicato accedere ad Sacramenta, non tollit tamen obligationem juris divini de recipiendis Sacramentis: Adde ex Laym., quod præceptum confessionis per se obligat ad mundandam conscientiam, & ad tollenda vincula tum peccatorum, tum excommunicationis; ergo si excommunicatus negligat ea tollere, procul dubio peccat.

ARTICULUS IV.

De Tertio effectu, qui fert privationem Divinorum officiorum, Ecclesiasticæ sepulturæ, & aliarum rerum sacrarum.

I. Quid veniat nomine divinorum officiorum, quorum celebratio excommunicatis inhibetur? In recitatione privata Horarum nonnisi veniale est socium adhibere, & dicere, Dominus vobiscum.

II. Etiam toleratis vetitum est Missam audire, aut ad illam cooperari dando stipendium; sed non toleratus eiiciendus est tempore divinorum officiorum. Quid si nequeat expelli?

III. Num prohibeatur excommunicatis uti rebus sacris?

IV. Celebrans coram excommunicato vitando quam pœnam incurrat?

V. Sepultura Ecclesiastica quibus excommunicatis sit neganda?

VI. Num excommunicatio lata contra sepelientes excommunicatum in loco Sacro incurratur a sepelientibus dumtaxat, an etiam a comitantibus, & a non impedientibus?

I. Juxta tertium effectum excommunicationis prohibetur excommunicatis, etiam toleratis, divina officia celebrare, aut iisdem interesse, ex Cap. *Nihil*, *de Sententia excommunicat.* Nomine autem divinorum officiorum veniunt omnes Sacræ functiones, quæ ab Ecclesia publice, & so-

& solemniter fiunt, ut sunt Missæ Sacrificium, horæ Canonicæ, & omnis publica oratio; Sicut etiam processio, benedictio Chrismatis, consecratio, & similes cæremoniæ, quæ ex Ecclesiæ, vel Christi Domini institutione a ministris ad id ordinatis solemniter fiunt: Et similiter comitari Sacram Eucharistiam, quando cum pompa defertur ad infirmos. Licitum tamen est excommunicatis ingredi Ecclesiam, & privatim orare, immo & concionem audire; non enim excluduntur ab ingressu Ecclesiæ, nisi quando divina celebrantur: Nec solum possunt, sed etiam tenentur satisfacere privatim oneri, quod forte habebant recitandi horas Canonicas, ne commodum ex iniquitate reportent. Et ex Suar. disp. 12. sect. 2. veniale tantum esset adhibere socium in recitatione privata horarum, nisi quis ex aliqua necessitate etiam a veniali excusetur. Veniale etiam esset dicere, Dominus vobiscum, quamvis Avil., & Hurt. disp. 5. diff. 2. putent, ne veniale quidem peccatum esse; quia per hæc verba, Dominus vobiscum, non importatur communicatio cum aliis; Sicut nec per illa alia, Venite exultemus Domino; nam dicere absentibus, Dominus vobiscum, non est cum illis communicare, sed illis bene precari, quod non est illicitum.

II. Ex dictis sequitur, quod nullus excommunicatus, etiamsi toleratus, possit missam aut celebrare, aut audire; Immo si non toleratus interesse præsumat missæ, monendus est, ut discedat ex *Clement. Gravis*, *de Sententia excommun.* Si tamen jussus discedere non pareat, novam excommunicationem incurrit, & sive per Clericos, sive per laicos expelli debet, absque tamen scandalo, & percussione. Quod si expelli nequeat, omnes alii recedere tenentur, ne cum illo communicent; & Sacerdos si Canonem, aut saltem, Qui pridie, inceperit, ut supra diximus, debet Missam cum solo ministro prosequi usque ad sumptionem Calicis, & quæ reliqua sunt Missæ, in Sacristia peragere, si detur locus aptus; aliter omittat: Si vero canonem non inceperit, debet Missam inchoatam relinquere: Hoc autem, ut notavit Suar. disp. 12. sect. 1., & Hurt., intelligendum est de Missa, cui excommunicatus moraliter assistit; nam si sit in templo, non causa audiendi Missam, aut divinum officium, nec ad ea attendens, non est ejiciendus, quamvis physice ea audiat. Immo si assistat Missæ Altaris A, non vero altaris B, qui audiunt Missam altaris B, non tenentur illum ejicere, aut Missam relinquere. Eodem modo dum dicuntur Horæ Canonicæ, aut fit Processio solemnis, &c., si excommunicatus non toleratus non discedat, ejiciendus est, aut divinum officium, vel processio omittenda: Quamvis Leand. putet esse tantum veniale, secluso scandalo, audire Missam, aut in eadem Missa communicare cum excommunicato vitando.

III. Quæritur nunc primo; An etiam vetitum sit excommunicatis uti rebus Sacris, verbi gratia, templo, aqua lustrali, reliquiis, indulgentiis, orationibus ab Ecclesia institutis?

Respondeo cum Suar. disp. 12. sect. 3., distinguendum; Nam vel vult excommunicatus his uti intentione participandi fructus ab Ecclesia intentos, videlicet impetrationis, remissionis culpæ, vel pœnæ, &c., & profecto non licet; nec, si his utatur, proderunt, ut supra diximus: Vel vult iis uti, quatenus deservire poterunt privatæ devotioni, venerationi, ac religioni; & sic licent: Sicuti enim licet excommunicato munire se signo crucis, benedicere mensam, adorare Eucharistiam, imagines, &c., ita licitum

 est

est uti aqua lustrali, ut ad Dei privatum cultum, & ad peccatorum dolorem excitetur: Quare non potest excommunicatus ejici e templo Sacro, nisi quando divina officia celebrantur. Circa indulgentias patet, quod non possit eas lucrari; cum a participatione thesauri Ecclesiæ sit exclusus.

IV. Quæritur secundo; Quam pœnam incurrat Sacerdos celebrans coram excommunicato vitando?

Respondeo, incurrere solum excommunicationem minorem; si tamen Sacerdos sit exemptus a jurisdictione Ordinarii, incurrit etiam Interdictum ab ingressu Ecclesiæ, ut notat Covarr. in Gap. *Alma Mater*, 1. *part.* §. 6.: Irregularitas certe non incurritur, (ut notat Leand., & Pal. disp. 2. punct. 9.) nisi a Sacerdote excommunicato, qui auctoritate sua faceret alium coram se celebrare; quia per fictionem juris celebrare ipse censetur.

V. Circa Ecclesiasticam sepulturam certum est, excommunicatum vitandum sepeliri non posse in templo, nec in cœmeterio; imo neque in loco, ubi consuevit dici Missa, quamvis nulla alia benedictione sacrato, ut notat Suar. sect. 4.; Unde graviter peccaret, qui excommunicatum vitandum in loco sacro sepeliret ante absolutionem, saltem in foro Sacramentali datam, etiamsi dederit ante mortem signa contritionis: Imo excommunicationem majorem incurreret, ex *Clement. I. de sepult.*, & Ecclesia remaneret polluta. Peccaret pariter, si Psalmos concineret, crucem deferret, &c. dum cadaver excommunicati vitandi defertur ad sepulturam; quia hæc quædam communicatio est cum excommunicato, & quidam honor prohibitus illi dari. Communiter tamen Doctores docent contra Avil., hæc dumtaxat in non toleratis locum habere; unde potest excommunicatus toleratus in Templo sepeliri.

VI. Dubium est; Num excommunicationem majorem latam contra sepelientes excommunicatos in loco Sacro incurrant solum hi, qui cadaver propriis manibus in sepulturam intrudunt, & terra obruunt, an etiam qui illud deferunt ad sepulturam, & pompam funebrem comitantur? Navar., Avil., Cajet. putant, solum incurri ab iis, qui propriis manibus sepeliunt, eo quod pœnæ sint stricte interpretandæ: Suar. tamen, & Con. docent comprehendi etiam eos, qui sepulturam procurant; quia isti etiam dicuntur sepelire: Reginald., & Ugolin. volunt comprehendi etiam non impedientes; Sylvest. comprehendi comitantes. Prima sententia videtur probabilior, aliæ etiam probabiles.

ARTICULUS V.

De Quarto, & Quinto effectu, qui ferunt suspensionem ab officio, & Beneficio, & inhabilitatem ad Beneficia Ecclesiastica.

I. Excommunicatus etiam toleratus privatur Beneficio post excommunicationem obtento, nec potest fructus illius facere suos, quamvis sua excommunicationis sit ignarus.

II. Num privetur etiam fructibus Beneficii ante excommunicationem obtenti?

III. Num cujusvis Pensionis excommunicatus sit incapax?

IV. Probabilius invalide Beneficium tempore excommunicationis acceptat, qui ad illud ante censuram fuerat electus.

V. Collatio Beneficii facta tempore excommunicationis post absolutionem non revalidatur ipso facto.

VI. Quod dictum est de Excommunicato, dicendum etiam est de Suspenso, ac de personaliter Interdicto.

I.

I. DIximus juxta quartum, & quintum effectum, Ecclesiasticas personas per excommunicationem suspendi ab Officio, & Beneficio; & quemcumque excommunicatum esse inhabilem, ut eligatur, aut ut alios eligat ad Beneficia Ecclesiastica.

Quæritur nunc primo; An excommunicatio privet excommunicatum Beneficio, & fructibus ejus?

Respondeo, convenire Doctores in hoc, quod non privet excommunicatum beneficio jam obtento ante excommunicationem, sed solum privet beneficio post excommunicationem obtinendo; cum reddat excommunicatum beneficii incapacem: Et ratio est, quia cum excommunicatus non possit officium, & munus suum exercere, debuit Ecclesia irritare collationem beneficii illi factam; siquidem beneficium est propter officium: Idque verum est non solum de excommunicato vitando, sed etiam de tolerato, ut docent Suar., Sayr., Pal. disp. 2. punct. 8. contra Hurt. diff. 2. Etenim per *Extravag. Ad evitanda*, qua cæteris fidelibus permittitur communicare cum excommunicato tolerato, non intenditur ullus favor excommunicati, nec permittitur illi vicissim se in communicationem fidelium ingerere; atque adeo nec beneficium recipere, quod hujusmodi communicationem requirit. Et propter hanc rationem non solum irrita est collatio beneficii facta excommunicato, sed etiam electio, præsentatio, nominatio, necnon resignatio, ac permutatio beneficii; cum prohibita sit excommunicato omnis communicatio cum fidelibus: Et quia nulliter beneficium reciperet, ideo ejus fructus non faceret suos, ut notant communiter cum Hurt., & Suar. disp. 13. sect. 1.; qui etiam docet propter eandem rationem excommunicatum inhabilem esse ad quascumque Ecclesiasticas dignitates præter Papalem.

Addit etiam Con. disp. 14. dub. 9., quod acquisitio beneficii sit nulla, quamvis excommunicatus suæ excommunicationis sit ignarus. Et ratio est, quia quamvis ignorantia censuræ tollat culpam in acceptante beneficium, non tollit tamen inhabilitatem ad illud, ut communiter docent contra Navar. Utrum autem non solum passiva, sed etiam activa electio ad beneficia sit irrita? Dicemus art. sequent., esse irritam, si fiat ab excommunicato vitando, secus si a tolerato.

II. Dubium est; An qui incidit in excommunicationem, pro tempore, quo durat excommunicatio, privetur etiam fructibus beneficii ante excommunicationem obtenti?

Respondeo, tres in eo esse sententias; Prima affirmativa Suar., Tolet., Covarr. ex cap. *Pastoralis, de Appellat.*; ubi dicitur, quod *Proventus Ecclesiastici merito illi subtrahuntur, cui Ecclesiæ communio denegatur*. Secunda negativa Avil. cap. 6. disp. 6., Vasq. de Beneficiis cap. 3., quia talis pœna nullo jure habetur expressa; etenim in cap. citat. *Pastoralis* sermo est de subtractione facienda a Judice per sententiam, non vero de privatione proventuum, quæ per ipsammet excommunicationem fiat. Tertia sententia est Navar. in Manual. cap. 25., ubi docet, in eo tantum casu privari fructibus beneficii excommunicatum, in quo negligens sit in procuranda absolutione, ita ut per ipsum stet, ne absolvatur.

Secunda opinio negativa videtur probabilior; Quare solum post Judicis sententiam fructibus beneficii spoliari debet; si tamen officium suum præstet, videlicet si Canonicus in occulta excommunicatione persistens choro intersit, si Cappellanus missas persolvat, Parochus Sacramenta administret: Secus vero si culpabiliter

offi-

officium suum omittat; tunc enim cum beneficium sit propter officium, ex naturali lege justitiæ ad restitutionem fructuum esset obligatus; non secus ac non excommunicatus, si ea, quæ officii sui sunt, non præstet, ut notat Con. dub. 9., Bonac. Vasq.. Unde fit, quod cum missa Cappellani excommunicati non prosit ei, cui applicatur, quoad valorem, quem habet ab Ecclesia, non potest talis Cappellanus celebrans retinere omnes fructus sacrificii; cum non adimpleat adæquate officium suum, ut recte observat idem Bonac. quæst. 2. punct. 4.

III. Quæritur secundo; Utrum possit conferri excommunicato Pensio?

Respondeo ex Laym. part. 2. cap. 2., triplicem esse pensionem. Prima est spiritualis, quæ confertur ob ministerium spirituale, puta Concionatori, Coadjutori, Parocho, &c. Secunda est temporalis, seu laica, quæ etiam laicis conferri potest ob temporale aliquod obsequium præstitum, Verbi gratia, quia armis, aut alia ratione ipse pensionarius, aut majores sui Ecclesiæ jura defenderunt. Tertia dicitur mixta, quæ licet non conferatur ob ministerium spirituale, Clericis dumtaxat tamen conferri potest, sicut pensio spiritualis; confertur enim pensio mixta, verbi gratia Pastori, aut Curato seni, quando beneficium ipsius, cui nequit amplius inservire, datur alteri; Confertur etiam resignanti, aut permutanti beneficium.

His explicatis; Nonnulli apud Dian. in Summ. V. *Beneficium* cum Præposit., Filliuc., & aliis docent, excommunicatum cujusvis pensionis esse capacem; quia solum incapax est beneficii; pensiones autem quamvis sint jus ad percipiendos fructus ex alieno beneficio, non sunt tamen in rigore beneficia; & idcirco pensionarius non tenetur recitare officium divinum, sed solum officium B. Virginis, ubi est recepta constitutio Pii V.; ergo excommunicatus non est incapax pensionis. Alii vero docent, nullius pensionis esse capacem, propter stylum Romanæ Curiæ, & praxim Datariæ: Communius tamen, & probabilius docent, pensionis spiritualis esse omnino incapacem; quia sicut beneficium, ita pensio spiritualis datur propter officium spirituale; cum autem excommunicatus officium spirituale præstare non possit, nec potest tali pensione gaudere: Contra vero pensionis laicalis esse capacem, cum hæc habeat rationem stipendii temporalis. Pensionis mixtæ majus dubium est, an sit capax? Con. disp. 14. dub. 9. negat esse capacem; quia hujusmodi pensiones beneficiis succedunt; & ideo beneficiorum naturam debent imitari. Probabilius tamen est, quod sit capax tam excommunicatus, quam irregularis, propter declarationem Cardinalium adductam a Laym. loc. cit., & Suar. disp. 44.

IV. Quæritur tertio; An electus ad beneficium ante excommunicationem, si tempore excommunicationis illud acceptet, valide acceptet?

Respondeo, Azor., Covar., Sayr., Garz. affirmare; quia jura ea solum irritant, per quæ acquiritur jus ad beneficia; sed jus ad beneficia non acquiritur per acceptationem, sed solum per collationem beneficii; ergo sola acceptatio beneficii facta tempore excommunicationis non irritatur. Minor probatur, quia nemo sibi ipsi jus confert; ergo, cum acceptatio sit ab ipso acceptante, non potest acceptans per acceptationem suam acquirere jus ad beneficia; quare acceptatio est solum conditio essentialiter requisita, ut collatio beneficii tribuat jus ei, cui confertur.

Probabilius tamen Suar., Vasq., Hurt. disp. 6. diff. 3., Con. loc. cit. negant; quia cum Sacri Canones decla-

clarent excommunicatum esse inhabilem ad acquirendum jus ad beneficia; & cum tale jus acquiratur per collationem, & acceptationem simul, sequitur, quod utraque pariter irritetur: Quamvis enim nemo sibi ipsi jus conferat; potest tamen per proprium actum acquiri jus in re; sicut acquiritur a donatario per acceptationem rei donatæ. Consonat quod dicitur in cap. *Si tibi absenti* 17., *de Præbendis*, videlicet per collationem solum acquiri jus ad rem; per acceptationem vero acquiri jus in re; ergo non acquiritur jus adæquatum per solam collationem, sed etiam per acceptationem; & consequenter cum jura irritent id, per quod acquiritur jus ad beneficia, tam collationem, quam acceptationem irritant?

V. Quæritur quarto; Utrum collatio beneficii facta alicui tempore excommunicationis statim post absolutionem revalidetur, an vero opus sit nova collatione post absolutionem, ut jus ad beneficium acquiratur?

Respondeo, tres esse hac in re Doctorum sententias. Prima Navar., & aliorum apud Sanch. de matrim. disp. 7. absolute affirmat revalidari; tum quia talis collatio valuit ex parte conferentis, & solum fuit invalida ex parte recipientis ob ipsius inhabilitatem: atqui per absolutionem tollitur inhabilitas; ergo collatio per absolutionem fit adæquate valida: Tum etiam quia voluntas collatoris censetur semper perseverare, donec revocetur; ergo cum etiam post absolutionem moraliter perseveret, non requiritur nova collatio, ut jus ad beneficium post absolutionem acquiratur.

Secunda sententia Panormit. apud eundem Sanch. docet, valere collationem posita absolutione, si Collator noverat vitium Collatarii; etenim cum in tali casu non censeatur velle conferre invalide beneficium, censetur illud conferre pro eo statu, in quo Collatarius non est inhabilis.

Tertia demum communissima cum Con. dub. 9., Pal., Hurt. disp. 6. diff. 3. tenet, nunquam revalidari priorem collationem; cum enim ab initio fuerit nulla, nequit per voluntatem conferentis quantumvis perseverantem fieri valida, nam solum perseverat voluntas illa, quæ ab initio fuit nulla; atque adeo sicut initio nihil effecit ob incapacitatem subjecti, ita nihil tunc potest efficere, quamvis subjectum sit capax.

Neque dicas; Per absolutionem tolli inhabilitatem subjecti; ergo collatio validatur: Etenim ad valorem collationis nihil aliud requiritur, quam habilitas subjecti, quæ post absolutionem jam habetur.

Nam concesso antecedente, nego consequentiam. Ad probationem distinguo antecedens; Ad valorem collationis, quæ de novo fiat, tantum requiritur habilitas subjecti, concedo; ad valorem collationis factæ tempore inhabilitatis, nego antecedens, & consequentiam.

VI. Quæ diximus de excommunicato quoad impetrationem beneficii æque militant de suspenso, & de personaliter interdicto, ut observant Azor., Ugolin., Pal. disp. 3. punct. 10. ex Gloss. cap. *Dilectus*, *de Consuetudine*. Ratio est, quia ideo collatio beneficii facta excommunicato irritatur, quia hic incapax est officium exercendi; atqui eandem incapacitatem habet suspensus, & personaliter interdictus; ergo idem de his omnibus hac in re sentiendum.

A R.

ARTICULUS VI.

De Sexto effectu, qui est Privatio jurisdictionis.

I. Quinam dicantur actus jurisdictionis, qui prohibentur excommunicate vitando, necnon tolerato, nisi fuerit hic a fidelibus requisitus?

II. Actus jurisdictionis, qui a tolerato non requisito exercentur, illiciti sunt post Concil. Constant., non invalidi; Possuntque a fidelibus per exceptionem repelli: Invalidi tamen sunt hujusmodi actus, si a vitando exerceantur.

III. Non irritantur tamen actus, qui non sunt jurisdictionis presse dicta, qualis est, quod Parochus Matrimonio assistat.

IV. Probabilius sunt actus stricti jurisdictionales, atque adeo invalidi, si fiant ab excommunicato vitando, dare facultatem assistendi matrimonio, audiendi confessiones, administrandi Sacramenta, approbare Confessarios, & Concionatores, concedere dimissorias, & similes.

V. Electio, & Collatio Beneficii est invalida, si fiat ab excommunicato vitando; secus vero si fiat a tolerato.

VI. Præsentatio pariter Ecclesiastica facta ab excommunicato vitando est invalida; est vero valida præsentatio laica, quamvis ab Episcopo possit repelli.

VII. Num possit Episcopus præsentatum ab excommunicato vitando in Beneficio instituere.

VIII. Institutio facta ab Episcopo vitando est invalida. Similiter concessio possessionis, quando talis Episcopus juridice aliquem in Beneficium intromittit.

IX. Postulatio, & nominatio solemnis est invalida, si fiat ab excommunicato vitando; secus vero simplex.

X. Resignatio beneficii libera valide fit ab Excommunicato vitando; non tamen in favorem Tertii.

I. Actus Jurisdictionis dicuntur; exempli gratia, legem ferre, præcipere, dispensare, judicium ferre tam in foro conscientiæ, quam in contentioso, dare licentiam ad munus aliquod Ecclesiasticum exercendum, indulgentias concedere, delegare jurisdictionem, & alii hujusmodi; Qui omnes actus cuilibet excommunicato etiam tolerato sunt saltem illiciti, ex cap. *Ad probandum, de sententia, & re judicata:* Quare nisi parvitas materiæ, aut inconsideratio excuset, peccat graviter excommunicatus hujusmodi actus exercendo, ut communiter docent cum Suar., Hurt. disp. 7. diff. 1.; quia talis communicatio cum fidelibus est præcipua communicatio, cum sit in rebus spiritualibus. Potest tamen licite eos exercere excommunicatus toleratus, si fuerit a fidelibus requisitus, ut diximus art. 2. cum Filliuc., Pal. disp. 2. punct. 13.; quia excommunicatus toleratus privatur tantum jurisdictione in proprium commodum, non vero in commodum fidelium. Utrum autem excommunicatus privetur non solum jurisdictione Ecclesiastica, sed etiam sæculari? Examinabimus art. sequent. cum de Judice Sæculari.

II. Quæritur nunc primo; An prædicti actus jurisdictionis, si ab excommunicato tolerato exerceantur, quando a fidelibus is non est requisitus, sint non solum illiciti, sed etiam invalidi?

Respondeo, quicquid sit, an essent validi ante Concilium Constantiense, in quo variant Doctores apud Suar. disp. 14. sect. 1., certum est, nunc non

non esse invalidos; quia cum Ecclesia post Constantiense permittat fidelibus communicationem cum hujusmodi excommunicatis, perinde ac si non essent excommunicati, consequenter relinquit iis jurisdictionem requisitam ad hujusmodi communicationem.

Hinc duo sequuntur. Primum est, posse fideles uti aliqua dispensatione, licentia, & facultate accepta ab excommunicato tolerato, exercere jurisdictionem ab ipso sibi delegatam, servare legem ab eo latam, illique obedire. Secundum est, posse a fidelibus omnes hujusmodi actus per excommunicationis exceptionem repelli, hoc est posse fideles excommunicato tolerato præcipienti, aut judicanti objicere suam excommunicationem, & sic ejus præceptum, seu sententiam eludere. Ratio est, quia quamvis fideles possint, non tamen tenentur cum excommunicatis toleratis communicare; Unde si legitimam, seu a jure approbatam exceptionem fideles adhibeant, possunt excommunicatorum toleratorum jurisdictionem vitare; ut communiter docent cum Suar., Less., Avil., Bonac. quæst. 2. punct. 1. Tenetur tamen excipiens intra octo dies excommunicationis speciem, & Auctorem probare; aliter exceptio est nulla, ex *Cap. 1. de Exception.*

Infertur ex dictis, quod excommunicatio lata ab excommunicato tolerato sit valida, (sicut etiam quælibet alia lex) nisi qui excommunicatur, excommunicationis exceptionem adhibeat, ut notat Con. dub. 10.: contra tamen excommunicatio lata ab excommunicato vitando sit omnino invalida, sicut etiam quælibet alia lex; cum careat iste usu jurisdictionis. Eodem modo facultas dispensandi in votis, administrandi Sacramentum pœnitentiæ, ferendi leges, &c., concessa ab Episcopo excommunicato tolerato est valida; Secus vero ab Episcopo vitando, necnon ab ejus Vicario, quamvis hic ab Episcopo ante excommunicationem acceperit jurisdictionem; Etenim unum, & idem Tribunal est Vicarii generalis, & Episcopi, nec datur appellatio a Vicario ad Episcopum; Unde sublata jurisdictione ab Episcopo sive per mortem, vel per excommunicationem, aut suspensionem, tollitur etiam a Vicario: Contra vero qui ab Episcopo vitando ante ejus excommunicationem habuit facultatem absolvendi, administrandi Sacramenta, dispensandi in votis, &c., potest ea uti, sicuti post mortem, ita etiam post excommunicationem Episcopi; quia hujusmodi gratiæ non expirant morte concedentis. Demum qui ante excommunicationem Episcopi delegatus est ad aliquam causam judicandam in foro contentioso, superveniente excommunicatione, per quam Episcopus sit vitandus, si res sit integra, hoc est si causa nondum est incepta, cessat in Delegato jurisdictio; secus vero si non sit integra, seu si causa jam inceperit, ut notat Suar. ex *cap. Gratum, de Officio Delegati*.

III. Adverte tamen ex Bonac. quæst. 2. punct. 5., excommunicatum vitandum privari dumtaxat usu jurisdictionis proprie dictæ; unde gesta ab excommunicato vitando, quæ non fiunt ex officio jurisdictionis proprie dictæ, non irritantur: Quare potest Parochus vitandus valide matrimonio assistere, cum hic non sit actus jurisdictionis: Similiter matrimonium ab excommunicato vitando celebratum validum est, etsi illicitum; quia est actus procedens a contrahente, tanquam a persona particulari, non secus ac contractus venditionis, emptionis, &c.; qui pariter validi sunt, quamvis peccet ex-

communicatus ineundo illos absque necessitate. Solum invalidatur in cap. *Significasti* testamentum factum ab eo, qui excommunicatus fuit propter hæresim, vel propter percussionem Cardinalium.

IV. Dubium est; An sint actus jurisdictionis, atque adeo an sint validi, si ab excommunicato vitando fiant, approbare confessarios, & concionatores, dare facultatem audiendi confessiones, dare literas dimissorias; necnon a Parocho dari facultatem alteri assistendi matrimonio, administrandi suis subditis Sacramentum Baptismi, Extremæ Unctionis, Eucharistiæ, &c.

Respondeo, Sylvest. V. *Unctio* cum aliis negare universim eos esse actus jurisdictionis; atque adeo docet esse validos: Alii putant, valide tantum dari licentiam administrandi Baptismum, Eucharistiam, Confirmationem, & Extremam Unctionem, necnon assistendi Matrimonio; quia hi actus non requirunt jurisdictionem.

Sed Con. dub. 10. putat, omnia ista invalide ab excommunicato vitando concedi; quia quamvis baptizare, verbi gratia, & Eucharistiam administrare non sint actus jurisdictionis; at dare facultatem ad ista, actus est jurisdictionis; Sicuti quamvis egredi domo non sit actus jurisdictionis; at dare facultatem egrediendi domo, actus est jurisdictionis, & religiosi a Prælato, tanquam a Superiore, licentiam hanc petunt. Addit Con., omnino improbabile videri, quod dare alicui veniam audiendi confessiones, approbare Confessarium, & concionatorem, concedere dimissorias, & alia hujusmodi, non sint actus jurisdictionis: Etenim cum hæc fieri possint etiam ab Episcopo nondum Sacerdote, constat non esse actus Ordinis; & cum sint actus alicujus potestatis, remanet, ut sint actus jurisdictionis. At probabiliter Martinus Perez cum Hurt., & aliis docet, ut diximus in de Matrimonio, quod dare licentiam Sacerdoti, ut Matrimonio assistat, non sit actus jurisdictionis; quia hoc nihil aliud est, quam substituere, qui assistat loco ipsius Parochi, designando talem Sacerdotem; hæc autem designatio non est actus jurisdictionis, sicuti si Episcopus det facultatem audiendi confessiones ei, quem Titius designabit, talis designatio non est actus jurisdictionis.

V. Quæritur secundo; An electio ad beneficium, & ejusdem collatio facta ab excommunicato sit valida?

Respondeo, tam electionem ad beneficium, quam collationem illius factam ab excommunicato tolerato esse validam; a vitando vero factam esse invalidam. Ratio ex dictis est manifesta, quia solus excommunicatus vitandus privatur usu jurisdictionis; hujusmodi autem actus procul dubio sunt jurisdictionis. Ita communiter cum Hurt., Pal., Bona c.

Hinc fit, ut excommunicato, verbi gratia, uno Canonico, cui simul cum aliis Canonicis competit jus eligendi, invalida sit electio ab illo facta cum aliis, quando votum illius excommunicati est necessarium ad numerum sufficientem suffragiorum ad electionem requisitorum; quia talis suffragii nulla ratio habenda est, perinde ac si non interfuisset Canonicus excommunicatus, & soli non excommunicati legitime elegissent: At si eo præciso adhuc habetur sufficiens numerus suffragiorum ad electionem, Electio est valida, ex *Regul.* 35. *juris in 6. Utile non debet per inutile vitiari*. Ita Suar. disp. 14 sect. 2., Con. dub. 10., Pal., Sola tamen electio Pontificis est valida, etiamsi fiat a Cardinalibus excommunicatis, ex *Clement. Ne Romani*, *de election. in 6.*

Id-

Idque ob gravissima inconvenientia, quæ sequerentur, si liceret electionem Papæ per oppositam Eligentium excommunicationem elidere, ut ponderat Suar.

Doctrinam hanc circa electionem putant aliqui cum Bonac. punct. 5. militare non solum in electione ad dignitatem Ecclesiasticam, sed etiam ad laicalem; Necnon in præsentatione jurispatronatus Ecclesiastici, quæ vim habet electionis, ut mox dicemus; Et multi etiam illam extendunt ad præsentationem factam a laico, vel a Clerico ratione sui patrimonii; quamvis hoc communius negetur apud eundem Bonac.

VI. Quæritur tertio; An sicut electio, & collatio beneficii, ita pariter præsentatio facta ab excommunicato vitando sit invalida?

Respondeo, præsentationem aliam dici Ecclesiasticam, aliam laicam. Ecclesiastica fit a Clerico ratione alicujus jurispatronatus Ecclesiastici. Laica fit a laico, vel etiam a Clerico ex titulo patrimonii, aut jurispatronatus laicalis. Præterea per præsentationem præsentatus acquirit jus, ut beneficium sibi conferatur, si sit dignus; unde collator invalide illud conferret alteri non præsentato sine consensu Patroni; quia hoc fieret cum injuria talis Patroni.

His explicatis, Dico primo; Præsentatio Ecclesiastica facta ab excommunicato vitando est invalida, nullum tribuens præsentato jus ad beneficium. Ita communiter cum Suar. loc. citat., Con., Pal., Filliuc. Ratio est, quia præsentatio Ecclesiastica de se confert jus ad beneficium; nullus autem excommunicatus vitandus potest conferre valide jus ad beneficium; cum talis collatio juris sit usus jurisdictionis.

Dico secundo; Præsentatio laica facta ab excommunicato vitando non est invalida; unde potest ejus intuitu valide conferri beneficium præsentato. Ita idem Pal., & alii. Ratio est, quia per præsentationem laicam non acquiritur a præsentato jus firmum ad beneficium; cum laicus non possit conferre jus ad beneficium; & ideo Patronus mutare potest, donec facta sit institutio, ut habetur in cap. *Cum autem, de jurepatronat.*, Ubi e contra præsentatio Ecclesiastica facta a clerico qua tali mutari non potest, eo quod per illam acquiratur jus firmum ad beneficium. Hinc est, quod præsentatio Ecclesiastica non differt substantialiter ab Electione; & consequenter utraque est invalida, si sit ab excommunicato vitando, cum utraque jus conferat ad beneficium. E contra præsentatio laica, sive hæc a laico fiat, sive a Clerico, juxta ea, quæ explicavimus.

Dico tertio; Quamvis præsentatio laica facta ab excommunicato sit valida, potest tamen ab institutore, seu ab Episcopo repelli. Ratio est, quia quamvis possit Episcopus valide illam admittere, & præsentatum in beneficio instituere, non tamen tenetur; cum non teneatur communicare cum præsentante excommunicato; Immo cum excommunicato vitando tenetur non communicare, ac proinde tenetur potius Laici præsentationem repellere, ut docent Garz., Suar., Hurt., Pal. disp. 2. punct. 13.; Nisi forte aliud exigat utilitas Ecclesiæ, sine cujus notabili detrimento beneficium diutius vacare non posset; tunc enim posset Episcopus sine peccato præsentationem admittere.

VII. Dico ultimo; Quamvis præsentatio Ecclesiastica facta a clerico excommunicato vitando sit invalida, potest tamen Episcopus valide præsentatum in beneficio instituere. Ita Con. dub. 10. cum Suar. Ratio est, quia nullo jure talis institutio irrita-

 tur:

tur: Quamvis enim præsentatio illa non tribuat ullum jus præsentato, valet tamen ad hoc, ut collatio fiat consentiente patrono, & consequenter non sit illi injuriosa; Peccat tamen Episcopus saltem venialiter ex Suar. acceptando talem præsentationem; quia non potest cum excommunicato vitando communicare, nisi utilitas Ecclesiæ id postulet, ut diximus.

VIII. Quæritur quarto; An Institutio, & concessio possessionis facta ab Episcopo excommunicato vitando sit valida?

Respondeo circa Institutionem, non esse validam, ex cap. *Conquirente*, *de Officio Ordinarii* apud Henr. Ratio est, quia Institutio æquivalet collationi beneficii, unde requirit jurisdictionem, qua omnino privatus est Episcopus excommunicatus vitandus. Circa concessionem vero possessionis distinguendum est: siquidem si judex Ecclesiasticus excommunicatus vitandus utatur sua jurisdictione ad intromittendum aliquem in possessionem sui beneficii, procul dubio talis concessio, seu intromissio est nulla; cum excommunicatus vitandus privetur Ecclesiastica jurisdictione: Si vero sine usu jurisdictionis fiat talis concessio, ut plerumque accidit; quamvis sit illicita, utpote ferens communicationem prohibitam cum tali excommunicato; non est tamen invalida; etenim per talem concessionem non confertur ullum jus, sed solum possessori datur, quod suum est.

IX. Quæritur quinto; An Postulatio facta ab excommunicato sit invalida, sicut etiam nominatio?

Respondeo explicando prius terminos. Postulatio est concors Capituli facta petitio ejus, qui eligi non potest in Prælatum, ut in impedimento a Superiore dispensetur, puta in ætate, in natalibus, &c. Dividitur Postulatio in solemnem, & simplicem; Solemnis, quæ fit a duabus saltem partibus Capituli apud Prælatum, & tribuit Postulato jus, non secus ac electio, & confirmatio: Contra vero Postulatio simplex. Hoc posito, respondeo cum Suar. disp. 14. sect. 2., Postulationem solemnem factam ab excommunicato vitando esse invalidam, non vero simplicem; & idem dicendum de Nominatione, quæ pariter in solemnem, & simplicem dividitur. Ratio doctrinæ constat ex dictis; siquidem sola Postulatio, & Nominatio solemnis conferunt jus, atque adeo requirunt jurisdictionem, qua caret excommunicatus vitandus; utraque tamen tam postulatio, quam nominatio a tali excommunicato facta repelli potest ob rationes supra dictas, quia scilicet Episcopus non tenetur communicare cum excommunicatis; quamvis si ea acceptet, valide acceptet. Ita Suar.

X. Quæritur ultimo; An Resignatio beneficii facta ab excommunicato vitando sit valida?

Respondeo, dupliciter posse beneficium resignari in manibus Prælati. Primo simpliciter, hoc est ita ut Prælatus possit libere illud conferre, cui maluerit. Secundo in favorem tertii. Primam resignationem esse validam, si fiat ab excommunicato vitando, certum est apud Doctores; siquidem talis resignatio est pura cessio beneficii, quæ & excommunicato expedit, & Ecclesiæ. De secunda resignatione dubium est. Putant esse pariter validam Bonac. punct. 5., Pal. punct. 13.; quia per talem resignationem nullum jus confertur resignatario; etenim jus in beneficium totum manet penes resignantem, donec resignatarius provisus sit a Pontifice. Negant tamen esse validam Covarr., Filliuc., Suar. disp. 14. sect. 2., eo quod resignans concurrat hoc modo ad collationem beneficii, designando personam, cui conferatur, & partici-

pan-

pando quandam rationem præsentationis. Accedit, quod excommunicatus privatur omni usu sui beneficii; atqui resignatio est aliquis usus beneficii; ergo invalide illud resignat: Si tamen esset excommunicatus toleratus, valide illud resignaret, ob rationes supra dictas ex Suar.

ARTICULUS VII.

De reliquis Effectibus Excommunicationis.

I. Privatur etiam excommunicatus non solum civili communicatione, sed etiam forensi.

II. Ecclesiastici Judicis excommunicati acta sunt invalida. Num etiam Judicis sæcularis?

III. Similiter acta Arbitri constituti ad formam Judicis; non vero si tanquam vir prudens de consensu partium constituatur.

IV. Quandonam excommunicatus possit esse Actor in judicio? Solum privatim potest a suo debitore petere, quod sibi debetur.

V. Si in judicio sit reus involuntarius, potest semetipsum defendere tam per Procuratorem, quam per seipsum.

VI. Tabellionis excommunicati acta valent, & fidem faciunt, nisi a partibus ille excipiatur.

VII. Testimonium Excommunicati quando sit validum?

VIII. Advocatus, & Procurator, si sint vitandi, a judice repellendi sunt; Si vero sint tolerati, possent munus suum exercere, si a partibus invitentur, & a Judice non repellantur.

IX. Graviter peccat qui ad dignitatem aliquam, quamvis jurisdictione carentem, promovet excommunicatum, etiam non toleratum. Invalide autem hic promovetur ad dignitatem Ecclesiasticam, cui sit annexa jurisdictio; & probabiliter etiam ad sæcularem.

X. Acta Tutoris, & Curatoris excommunicati vitandi num sint invalida?

XI. Contractus civiles ratione publici officii ab excommunicato vitando celebrati sunt invalidi.

XII. Quænam rescripta sunt irrita, si cedant in favorem excommunicati?

I. Reliqui excommunicationis effectus reducuntur ad privationem communicationis Forensis, Civilis, & Politicæ, necnon ad annullationem rescriptorum. Circa communicationem Civilem prohibitam ex communicato abunde diximus art. 2. ostendendo in quibusnam excommunicati sint vitandi, & quando liceat cum iis communicare.

Agendum nunc de communicatione forensi, ac de reliquis breviter. Et quoniam in foro judiciali concurrunt Judex, Actor, Reus, Notarius, seu Tabellio, Testis, Advocatus, & Procurator, de singulis inquirendum, an licite ea munia obeat excommunicatus? Deinde an valide ad officia, & ministeria publica Judicis, Gubernatoris, Principis, Prætoris, Curatoris, Tutoris, &c. assumatur; Tum an validi sint ejus contractus? Ac demum quænam rescripta in ejus favorem sint irrita?

II. Quæritur itaque primo; An acta Judicis excommunicati vitandi sint valida? Quod etiam quæritur de actis Arbitri.

Respondeo negative. Ita Con. dub. 2. cum communi. Et quidem de Judice Ecclesiastico certum est ex cap. *Tantum, de Sententia, & re judicata*; siquidem privatur Judex Ecclesiasticus omni usu jurisdictionis. De Judice Sæculari dubium est, an privetur statim usu jurisdictionis, & an ejus

acta

acta sint invalida? Victor. docet, tunc privari, cum per annum in excommunicatione insorduerit. Communis tamen sententia tenet, etiam Judicem sæcularem vitandum privari statim usu jurisdictionis, ejusque acta esse invalida, etiamsi pars non excipiat. Probatur a Pal. punct. 14. tum ex communi sententia Doctorum; tum ex praxi, qua tam acta per Judicem Ecclesiasticum, quam per sæcularem vitandum annullantur; Quamvis enim jura tantum loquantur de Judice Ecclesiastico; ex praxi tamen recepta extenditur etiam ad Sæcularem.

III. Quæ diximus de actis Judicis, dicas de actis Arbitri constituti ad formam Judicis, ex *leg. 1. ff. de Arbitris*; talis enim Arbiter censetur Judex cum vera jurisdictione; unde pariter ejus acta invalida sunt: Secus vero dicendum de Arbitro, qui tanquam vir prudens de consensu partium sit constitutus. Ita Bonac. punct. 7. ex Filliuc., & Suar.

IV. Quæritur secundo; An possit excommunicatus vitandus esse Actor in judicio?

Respondeo cum communi, non posse, nisi tantum in causa suæ excommunicationis, probando scilicet, se vel non esse excommunicatum, vel esse ab excommunicatione absolutum: In aliis autem causis omnino repellendus, ex cap. *Decernimus, de sententia excommunicationis*. Quod si Judex sæcularis non eum repellat, potest ad id cogi a Judice Ecclesiastico, ad quem spectat efficere, ut leges Ecclesiasticæ in Sæculari judicio non violentur; ut notat Pal. hic. Quamdiu tamen non repellitur, acta ejus valent, ex cap. *Pie, de Except. in 6.* Quod si post sententiam latam talis exceptio opponatur, impedit executionem, ut advertit Filliuc. cap. 7.

Hinc sequitur, quod si excommunicatus vitandus petat in judicio a suo debitore id, quod sibi debetur, omnino repellendus sit; ut notat Con. dub. 2. Potest solum illud privatim petere, & debitor tenetur solvere, cum excommunicatus vitandus non privetur dominio rerum suarum; & quamvis ad hoc requiratur aliqua communicatio, ea tamen propter necessitatem excusantem est licita, ut diximus art. 2. Si tamen excommunicatus sit toleratus, potest quidem a Judice repelli, si constat de excommunicatione, non tamen tenetur repellere, nisi debitor contra illum excipiat, & id infra octo dies probet.

Rogabis; An possit excommunicatus vitandus esse in judicio Actor, saltem per Procuratorem?

Respondeo negative; quia qui per alium facit, per seipsum facere censetur; cum enim Procurator ageret nomine ipsius, consequenter ipse moraliter ageret.

V. Quæritur tertio; An possit excommunicatus vitandus esse in judicio Reus?

Respondeo, non posse esse reum voluntarium, seu reum, qui ex propria voluntate sistat se in judicio; nam sic compareret in proprium commodum, & favorem; ex Extravag. autem *Ad vitanda* nullus favor intelligitur factus excommunicato: Potest solum esse reus involuntarius, qui scilicet a parte, vel a Judice cogatur comparere; aliter ab excommunicatione commodum reportaret, ex cap. *Intelleximus, de judiciis*: Poterit tamen ad sui legitimam defensionem respondere objectis, testes, & instrumenta producere, Advocatum, Scribam, Procuratorem adhibere, & alia hujusmodi præstare, ut notat Con. loc. cit.: Quamvis enim aliqui cum Avil., & Hurt. putent, tantum per Procuratorem posse in judicio comparere ad se defendendum; probabilius tamen videtur, quod possit per se-

ſeipſum immediate comparere, & reſpondere; ut probant Bonac., & Con.

VI. Quæritur quarto; An valeant acta Tabellionis excommunicati vitandi?

Reſpondeo, Avil., Henr., Hurt. diſp. 8. diff. 5. putare, quod non valeant; ſicuti non valent acta Judicis Sæcularis. Verum Con. dub. 2., Pal. & Bonac. putant valere, & facere fidem, niſi a partibus excipiantur; tum quia nullo jure Tabellionis acta irritantur; tum etiam quia Tabellio non habet juriſdictionem, ſicut Judex; unde nihil mirum, quod acta Judicis ſint invalida, non Tabellionis. Addunt Doctores citati, quod partes in foro conſcientiæ non poſſint excipere contra talem Tabellionem, ſi conſciæ excommunicationis illum ad ſcripturas conficiendas requiſierunt? Si tamen Tabellio ſit excommunicatus toleratus, quamvis peccet, etiam mortaliter, ut putat Eſcob., ſi ſe ingerat, eo quod ſemper poſſit opponi exceptio ex capite excommunicationis, poterit tamen licite ad petitionem partium ſcripturas, & inſtrumenta conficere, dummodo hujuſmodi ſcripturæ ad ſui valorem non neceſſario exigant opus Tabellionis, ſed ſolum illo indigeant, ut per has probari poſſit conventio partium, ut notat Con. loc. cit.. & Pal., nam ſcriptura, quæ ad valorem actus exigit eſſe a Tabellione, (ut eſt teſtamentum, ſententia definitiva Judicis, & alia hujuſmodi) non valet, ſi a Tabellione excommunicato etiam tolerato fiat; cum ſemper etiam opponi poſſit exceptio ex capite excommunicationis.

VII. Quæritur quinto; An poſſit excommunicatus eſſe in judicio Teſtis?

Reſpondeo, in cauſa fidei eſſe & validum, & licitum teſtimonium excommunicati, etiam vitandi, ex cap. *In fidei favorem, de hæreticis*. In aliis vero cauſis teſtimonium tolerati eſt pariter validum, & licitum, ſi a partibus requiratur, & admittatur a Judice; quia permiſſum eſt fidelibus communicare cum ejuſmodi excommunicatis in proprium commodum; poterit tamen & a Judice, & a partibus repelli; quia quamvis poſſint, non tenentur cum illo communicare.

Demum teſtimonium excommunicati vitandi illicitum eſt, ex cap. *Veniens 2. de teſtibus*. Eſt tamen validum, niſi excipiatur, ſiquidem nullo jure invalidatur, ut docent Sayr., Con., Bonac. contra Hurt. diſp. 8. diff. 6., & Vaſq., qui putant eſſe invalidum, eo quod non ſit fides illi neceſſario adhibenda, in quo conſiſtit valor teſtimonii. Ad quod tamen Con., & Bonac. reſpondent, fidem illi adhibendam, niſi excipiatur, & ſic niſi excipiatur, eſt validum.

VIII. Quæritur ſexto; An poſſit excommunicatus eſſe in judicio Advocatus, & Procurator?

Reſpondeo, Advocatum, (& eadem eſt ratio de Procuratore) ſi ſit toleratus, debere ab advocando abſtinere, quia tenetur non communicare cum fidelibus; poterit tamen ab iis invitatus, & a Judice non repulſus officium ſuum exercere in favorem fidelium. Si tamen ſit vitandus, repellendus eſt tam a Judice, quam a partibus; ut communiter docent cum Pal. punct. 14. Quod ſi non repellatur, acta ejus valent; quia nullo jure inveniuntur irrita, adeoque poteſt pro iis licite ſtipendium accipere, donec repellatur, aut excipiatur.

IX. Quæritur ſeptimo circa communicationem politicam; An excommunicatus poſſit eligi in Judicem, aut in aliud officium, & miniſterium publicum, aut dignitatem aſſumi, puta in dignitatem Epiſcopi, Principis, Pa-

Pastoris, aut in munus Curatoris, Tutoris, Procuratoris, Tabellionis, &c.?

Respondeo, ad dignitatem, & munus, quæ non ferunt annexam jurisdictionem neque Ecclesiasticam, neque temporalem, verbi gratia, ad gradum Doctoratus, ad munus Tabellionis, Procuratoris, Tutoris, etiam excommunicatum vitandum posse valide assumi; cum nullo jure ea irritentur: Illicite tamen assumeretur non solum excommunicatus vitandus, cum quo non licet communicare, sed etiam toleratus, quia iis indignus est; & quia indecens est in dignitate, & publico ministerio constitui alienum a communione fidelium: Unde Con. dub. 2. putat esse id grave peccatum, nisi excusaret necessitas, aut magna utilitas Reipublicæ, quæ speraretur: Præsertim quia ejus acta sunt invalida, si excipiatur, ut diximus. Ad dignitatem vero Ecclesiasticam habentem jurisdictionem, puta ad Episcopatum, invalide eligitur excommunicatus, ex cap. *Venerabilem, de electione.* Dubium tamen est inter Doctores, An invalide etiam assumatur ad dignitatem sæcularem, quæ fert secum jurisdictionem, puta ad dignitatem Judicis, Prætoris, Principis?

Docent, invalide assumi ad quodcumque officium habens jurisdictionem excommunicatum, etiam toleratum, Bonac. punct. 4. Avil., Ugolin., Reginald., Con., Sayr.: At Suar. disp. 16., Filliuc., & alii docent, invalide tantum assumi ad officium habens jurisdictionem Ecclesiasticam, non vero sæcularem. Ratio Bonac. est, quia prohibito uno, prohibitum pariter censetur id, per quod ad illud pervenitur, ex leg. *Oratio ff. de Sponsalibus*: atqui excommunicato prohibitum est actus dignitatis etiam sæcularis exercere; ergo prohibitum videtur ad dignitatem illam pervenire, per quam ad actus prohibitos posset descendere; Quod etiam insinuatur in cap. *Venerabilem, de electione.* Suar. vero suam sententiam probat, quia nullus textus irritat ipso facto collationem dignitatis, cui est annexa jurisdictio sæcularis, factam excommunicato; Immo experientia constat aliquam hujusmodi dignitatem acquiri ab excommunicato jure hæreditatis, & successionis, ut est Principatus; siquidem excommunicatio non privat jure successionis: ergo si potest excommunicatus in tali dignitate succedere, poterit pariter ad illam valide eligi; quamvis illicite eligeretur, ex *cap. ultimo, de Clerico excommunicato ministrante*; quia dignitas illicite confertur ei, cui actiones talis dignitatis sunt prohibitæ. Utraque sententia est probabilis, sed probabilior videtur sententia Suar., quia in Cap. *Venerabilem* cit. solum dignitas Ecclesiastica habens jurisdictionem videtur irritari; Quamvis nemo neget, posse a Pontifice sciente excommunicationem Titii valide illi Episcopatum, verbi gratia, conferri; Nec ullus neget, quod possit jure hæreditario acquiri ab excommunicato Officium sæculare habens annexam jurisdictionem, puta Principatum; esto non possit licite tales actus exercere.

X. Dubium hic est; An acta Tutoris excommunicati vitandi sint invalida? Nonnulli docent esse invalida; quia tutela est officium auctoritate publicum; acta autem ratione publici officii ab excommunicato vitando sunt invalida. Alii vero cum Filliuc. cap. 7. docent, esse valida, donec repellantur, ut diximus de actis Tabellionis. Et ratio est, quia acta ratione publici officii tunc sunt invalida, quoties officium non solum auctoritate, sed etiam est utilitate publicum; Officium autem Tutoris licet sit publicum auctoritate, at non utilitate; cum

cum solum pupillis sit utilis; Et idem dicendum de Curatore, Procuratore, &c.

XI. Quæritur octavo; An contractus venditionis, emptionis, locationis, qui fiunt ab excommunicato vitando, sint validi?

Respondeo cum Suar. disp. 15. sect. 8., Sayr., & aliis, contractus celebratos ab excommunicato vitando ratione publici officii, puta a Prælato (immo etiam a Tutore, aut Curatore, juxta multorum sententiam contra Filliuc.) esse invalidos. Ratio est, quia talis excommunicatus est suspensus ab officio, & beneficio, & consequenter caret jurisdictione; ergo contractus ab eo celebrati, tanquam a non habente jurisdictionem, sunt invalidi.

Confirmatur, quia excommunicatus vitandus privatur omni actu legitimo; ergo etiam legitimo contractu. Quod si contractus non sint celebrati ratione officii publici, sed privati, cum nullo jure irritentur, sunt validi. Et ideo contractus Matrimonii est validus; necnon Professio religiosa, ac donatio, & idem dicas de aliis contractibus.

XII. Quæritur demum; Quænam Rescripta annullet excommunicatio?

Respondeo cum Bonac., Pal. punct. 12. contra Navar., irrita solum esse rescripta Pontificia, & processus virtute illorum habitos, excepto casu excommunicationis, & appellationis. Ratio est, quia solum de rescriptis Pontificiis est sermo in can. 1. *de rescript.* ut notat Suar. disp. 12. Quare non irritantur rescripta Imperatoria, ac Regia, nec licentiæ aliorum Superiorum, puta licentia egrediendi domo, quam habet Monachus a suo Abbate; Etenim facultates istæ proprie loquendo non dicuntur rescripta. Annullantur autem rescripta etiam pro excommunicatis toleratis, ut communiter docent contra Archidiac.; quia per Extravag. *Ad vitanda* nullus favor factus est excommunicato tolerato.

Notat tamen hic Con. dub. 10. num. 87. cum Bonac., hunc effectum excommunicationis hoc tempore non magnipendi; quia in literis Apostolicis, quæ obtinentur, includi solet absolutio ab omnibus censuris ad hunc effectum, ut Rescripta, Privilegia, & Gratiæ Apostolicæ valeant; excepto casu excommunicationis ob hæresim, vel quod quis per annum in excommunicatione insorduerit, unde suspicionem hæresis incurrat.

QUÆSTIO V.

De nonnullis Excommunicationibus in particulari.

DEscendimus nunc ad excommunicationes majores in particulari; Quoniam autem de iis abunde agunt Summistæ, agemus dumtaxat de prima ex iis, quæ in Bulla Cœnæ reservantur; deinde perstringemus reliquas brevissime. Agemus pariter de Excommunicatione ob percussionem Clerici; ac de alia ob duellum, quæ uberem pro reliquis doctrinam subministrabunt: De excommunicatione autem, quæ fertur contra non denunciantes, quæ pariter obvia est, abunde diximus quæst. 3. art. 5.

ARTICULUS I.

De Prima Excommunicatione in Bulla Cœnæ.

I. *Ad quinque capita reducuntur viginti illæ excommunicationes, quæ in Bulla Cœnæ feruntur, videlicet Ad fidem, ad Ecclesiam, ad Ecclesiæ hierarchiam, ad Sedem Apostolicam, ad Ecclesiæ caput; Verius illæ dicuntur latæ ab homine, quam a jure.*

II. *Prima Excommunicatio tangit decem genera Personarum in ordine ad hæreticos, & ad hæreticorum libros.*

III. *Hæresis fert tum errorem in intellectu, tum etiam pertinaciam in voluntate. Etiam dubius in fide est Infidelis.*

IV. *Non incurritur hæc censura per hæresim mere internam, sed per externam, etiamsi occultissimam, & etiamsi verbis ambiguis hæresim exprimeret.*

V. *Num possint Episcopi ab hæresi occulta absolvere?*

VI. *Schismatici in quo differant ab hæreticis?*

VII. *Credentes hæreticorum dicuntur, qui illorum hæreses credunt: Receptatores, qui quà tales receptant, & occultant: Fautores, qui commissione, vel omissione in causa hæresis iis favent: Defensores, qui quà tales illos tuentur, etiamsi defendant ex motivo amicitiæ.*

VIII. *In Bulla Cœnæ solum excommunicantur legentes, retinentes, imprimentes, ac defendentes libros Hæreticorum, hæresim continentes, vel de Religione tractantes. Relate ad alios libros Hæreticorum, aut ob hæresis suspicionem damnatos, excommunicatio quidem incurritur, sed non reservata; Qui vero alios libros prohibitos legit, peccat graviter, sed nullam censuram incurrit.*

IX. *Quid si quis legat vetitos libros, quin illos intelligat? Quid si paginam dumtaxat eorum legat? Quid si quis audiat legentem illos? Quid si quis non tradat tales libros Inquisitoribus, sed eos comburat?*

X. *Quinam possit facultatem dare legendi libros vetitos?*

I. IN Bulla Cœnæ viginti excommunicationes latæ sententiæ fulminantur, quæ, ut observat Filliuc., ad quinque capita reducuntur. Primo ad fidem catholicam; Secundo ad Ecclesiam christianam; Tertio ad Eccle-

Ecclesiasticam hierarchiam; Quarto ad Sedem Apostolicam; Quinto ad Ecclesiæ Caput. Communiter Doctores docent, Bullam hanc incepisse tempore Martin. V., quando viguerunt hæreses Boemorum anno 1420. Ejus meminit Sixtus IV. in Extravag. *Etsi Dominici gregis*, & illam auxit Leo X. contra Lutherum, necnon Paul. III., & alii. Dubitatur, Num ejus excommunicationes dicendæ sint ab homine, an a jure? Communius censent cum Paludan. contra Sylvest. esse ab homine; Tum quia idcirco Sede vacante perdurant, quia jussu Pii V. declaratur in ipsa Bulla eas durare quousque alii hujusmodi processus, seu alia Bulla promulgatur; Sicut autem ante Pium V. mortuo Pontifice cessabant, ita nunc statim cessarent, nisi id declararetur: Tum etiam quia illæ statim cessant, quando alia Bulla promulgatur, etiamsi non revocentur.

II. Prima itaque excommunicatio fulminatur contra decem genera Personarum, videlicet contra Hæreticos, Schismaticos, Hæreticorum credentes, Fautores, Receptatores, Defensores, Hæreticorum libros hæresim continentes, vel de religione tractantes quomodolibet scienter legentes, Domi retinentes, Imprimentes, ac Defendentes quocumque ingenio, colore, causa, publice, vel occulte.

III. Quæres autem primo; Quinam dicatur Hæreticus?

Respondeo cum Bellarm., aliisque communiter hæreticum esse, qui errorem aliquem habet contra fidem cum pertinacia; necnon qui cum pertinacia dubitat de aliquo articulo fidei. Nam *ex cap. 1. de hæret.*, Dubius in fide est infidelis. Dicitur autem pertinax, qui aut aliquid tenet, aut de aliquo dubitat contra religionem, ac fidem catholicam animo deliberato, seu ut explicat Busemb. postquam contrarium est sufficienter propositum, & scit teneri ab universali Ecclesia, cui non vult suum judicium submittere; tunc enim putat, judicium Ecclesiæ non esse sufficiens fundamentum credendi, in quo consistit vera pertinacia.

Notandum tamen primo, Apostatam a fide, seu qui ad Judaismum, seu Paganismum transiret, esse pariter hæreticum, quia retineret characterem baptismalem; & propterea subjectus esset jurisdictioni Ecclesiæ, & hanc excommunicationem incurreret.

IV. Notandum secundo, quod qui tantum interius est hæreticus, nec signo ullo externo manifestat errorem, aut dubium, quod pertinaciter habet, excommunicationem non incurrat; quia Ecclesia non punit suis censuris actus mere internos, ut diximus in de censuris in genere; secus tamen si signo externo occultissimo hæresim manifestaret.

Dubium est; An qui verbis ambiguis, & æquivocis manifestaret hæresim, excommunicationem incurreret?

Affirmat Bonac. ex Suar. disp. 4., & aliis; quia per verba sufficienter exprimentia internam hæresim manifestat hæresim suam.

V. Quæres secundo; Num possint Episcopi ab hæresi occulta absolvere ex vi facultatis a Trident. illis concessæ sess. 24. cap. 6.

Respondeo probabilius esse quod non possint: Etenim ex tertia thesi ab Alex. VII. damnata videtur non obscure colligi, Episcopos vi hujus Bullæ non habere amplius facultatem ipsis a Tridentino concessam absolvendi ab hæresi, atque aliis criminibus in ea Bulla contentis, quando sunt occulta. Scio nonnullos Doctores apud Bonac. de legibus disp. 1. quæst. 3. punct. 8. §. 3. docuisse universim decreto Trident. nunquam censeri derogatum, nisi quando expressa ejusdem Concilii, vel saltem Conciliorum Ge-

 nera-

neralium fit mentio; præsertim quia Gloss. in *leg.* 2. §. *legati ff. de re vendicata* ait, Clausulam generalem privilegiorum non se extendere ad privilegia inserta in corpore juris. Verum Recentiores communius docent, decretis Trident. sufficienter censeri derogatum per clausulam illam generalem, Non obstantibus Constitutionibus Apostolicis, & quibusvis Concilii decretis, quod in Bulla Cœnæ habetur. Sed hac de re fusius diximus in Trutina exponendo thesim commemoratam.

VI. Quæres tertio; Quinam dicantur Schismatici?

Respondeo, cum Schisma idem sit, ac divisio, Schismatici dicuntur, qui divisi sunt a Pontifice per inobedientiam rebellem, ac pertinacem: Ubi adverte, quod si non recognoscant ipsum pro Capite Ecclesiæ habente plenam potestatem, sunt Schismatici simul, & hæretici; Si vero ipsum ut Ecclesiæ caput recognoscant, sed pertinaciter illi inobediant, sunt pure Schismatici, hoc est membra a suo capite separata; & hac excommunicatione feriuntur, ut videre est apud Bellarm., & Navar. cap. 27. n. 57. Dicuntur autem pertinaciter inobedire, qui scientes hoc, vel illud esse mandatum Pontificis, nolunt tamen illi obedire, non quia præceptum est difficile, sed quia volunt se omnino subtrahere ab obedientia Papæ, quamvis illum vere caput Ecclesiæ cognoscant; debet tamen tale Schisma verbis, vel factis exterius manifestari.

VII. Quæres quarto; Quinam dicantur credentes hæreticorum, receptatores, fautores, & defensores?

Respondeo; Dicuntur primo Credentes hæreticorum ex Bellarm. qui quamvis non habeant expresse, habent tamen implicite errores hæreticorum, & exterius eos profitentur: Verbi gratia, qui diceret, Credo quod credit Calvinus, vel qui diceret, Calvinus fuit vir bonus, & injuste ab Ecclesia damnatus: Sicut enim multi rustici dicuntur Credentes Ecclesiæ Catholicæ, quia dicunt se credere, quod credit Ecclesia, ita qui dicit se credere quod credunt hæretici, dicitur credens hæreticorum, quamvis ad particulares articulos non descendat.

Secundo dicuntur Receptatores hæreticorum, qui receptant, vel occultant hæreticos, (etiamsi semel id faciant) non hospitii gratia, sed ne in manus Judicum veniant, & ut pœnas in hæreticos latas devitent; unde ex Bellarm. qui hæreticum recipit, & occultat, ne occidatur a latrone, immo ne capiatur a judice ob causam homicidii, vel alterius criminis ab hæresi, hanc excommunicationem non incurrit.

Tertio dicuntur fautores, qui vel omissione, vel commissione favent hæreticis in causa hæresis. Favent quidem omissione, qui omittunt facere, quod tenentur; Verbi gratia, si ii, ad quos ex officio pertinet, non inquirant, non incarcerent, non puniant. Favent commissione, qui in ordine ad hæresim verbis, aut scriptis, aut factis favent illis; ut si quis dicat, Isti hæretici non sunt bene damnati; vel si quis det consilium, aut præstet opem, ut fugiant.

Quarto dicuntur Defensores, qui suis viribus, ac potentia efficiunt, ne hæretici in manus Judicum veniant, aut ne puniantur, ne excommunicentur nominatim, &c. Immo qui patrocinium iis in causa hæresis præstaret advocando pro illis; necnon Notarius, qui scienter pro iis suum ministerium præberet. Ita Bellarm.

Quid si hæreticum receptes, faveas, defendas, non quia est hæreticus, sed quia amicus, consanguineus, &c.?

Respondeo, si id facias in causa hæresis, procul dubio excommunicatio-

nem

nem incurres; nam non requiritur, ut ea facias ex eo motivo, quia hæreticus est, sed satis est, quod ea facias in causa hæresis, etiamsi ex motivo amicitiæ. Debet tamen effectus sequi, ut incurratur excommunicatio; Quare si Titius occultet hæreticum, ne incarceretur, & tamen deinde incarceretur, non incurrit Titius excommunicationem ex Bonac.; quia effectus non est secutus, sicut mandans percussionem Clerici excommunicationem non incurrit, si percussio non sequatur.

VIII. Quæritur quinto; Quinam hæreticorum libri per Bullam Cœnæ prohibentur legi, retineri, imprimi, defendi?

Respondeo, Libros dumtaxat hæreticorum, qui vel hæresim contineant, vel de religione tractent, ad casum hujus Bullæ pertinere. Dicuntur autem de religione tractare, qui ex professo, & non obiter tractant de re sacra, Verbi gratia, de Sacra Scriptura, de Articulis fidei, de rebus ad cultum Dei, & Sanctorum spectantibus. Quare qui alios hæreticorum legit, aut retinet, non incurrit excommunicationem in Bulla Cœnæ reservatam. Quamvis excommunicationem non reservatam incurrat; non secus ac qui legit, aut retinet libros cujusvis alterius auctoris non hæretici damnatos, atque prohibitos ob suspicionem hæresis, aut falsi dogmatis; ut habetur in Regul. 10. Indicis librorum prohibitorum. Quod si libri non sint prohibiti ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, sed ex alio titulo, nulla incurritur excommunicatio ab eo, qui eos legit, vel retinet, modo non sint libri hæreticorum. Et ratio est, quia excommunicatio non incurritur, nisi sit in jure expressa; exprimitur tamen a Sixto V. quod sub excommunicatione reservata prohibeantur libri Astrologiæ judiciariæ.

Ex dictis sequitur primo, Excommunicationem nulli reservatam incurrere illos, qui legunt, aut retinent libros, & scripta necromantiæ, seu continentia divinationes, sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, & incantationes artis magicæ, quibus traditur modus recedendi a fide catholica, adorandi dæmones, & similia contraria fidei; quia tales libri in Regula 9. Indicis prohibentur ob hæresim, vel saltem ob falsi dogmatis suspicionem. Quod si hujusmodi libri sint hæreticorum, (ut communiter sunt Auctores necromantiæ) excommunicatio, quæ incurritur a legentibus, aut retinentibus est reservata in Bulla Cœnæ; quia sunt libri hæreticorum hæresim continentes.

Sequitur secundo, quod qui legit libros catholicorum vetitos, eo quod excitent ad veneream delectationem, peccet quidem graviter, sed nullam excommunicationem incurrat; quia non legit libros hæreticorum, nec prohibitos ob hæresim, aut falsi dogmatis suspicionem, sed prohibitos ob periculum succumbendi venereæ voluptati.

Sequitur tertio, quod legens Scholia, & Additiones hæreticorum, quæ continentur in libris catholicorum, incurrit excommunicationem nulli reservatam; quia legit libros damnatos ob hæresim, aut falsi dogmatis suspicionem, ut dicitur in Regula 10. Indicis. Quod si hujusmodi scholia sint adeo copiosa, ut superent ipsum textum, Suar. apud Bonac. hic putat, legentem incurrere in excommunicationem in Bulla Cœnæ; quia talis liber potius est hæretici commentantis, quam Catholici; quod tamen negat Bonac.; non enim Summa, verbi gratia D. Th., dicitur esse liber Cajetani, quamvis annotationes Cajetani superent textum D. Th.

IX. Dubium est hic primo; An excom-

communicationem dictam incurrat, qui legit non intelligendo ea, quæ legit, ut legit imperitus talis linguæ. Et idem quæritur de retinente libros, quos intelligere non potest, ut sunt vendentes thus, & odores, & quicquid chartis amicitur inunctis?

Respondet affirmative Bonac. hic; cum enim hæresis facile serpat, merito prohibetur etiam lectio materialis, quæ potest nocere audientibus, necnon qualiscumque retentio talium librorum, cum possit aliis pariter nocere: Sanch. tamen lib. 2. cap. 10. n. 51. verius excusat sic legentem, aut retinentem; cum in tali casu finis legis videatur omnino cessare.

Dubium est secundo; An in lectione, & retentione talium librorum detur parvitas materiæ?

Respondeo, Tolet., & alios apud Bonac. negare; quia etiam per lectionem unius, aut alterius lineæ potest error hauriri. Communior tamen sententia affirmat; quia nulla est ratio, quare sicut in aliis materiis, ita in hac non detur materiæ parvitas; quamvis enim aliquando possit hæresis in una, vel altera linea contineri; at hoc raro accidit; leges autem, præsertim pœnales, spectare debent, quod plerumque, & regulariter, non quod aliquando accidit. Quare Reginald. excusat, qui tres, vel quatuor lineas legit, etiamsi contineant hæresim, quia non statim ac propositionem hæreticalem quis legit, exponit se periculo imbibendi illam, nisi etiam fundamenta, & rationes percurrat. Sayr. excusat legentem decem lineas, & Sanch. cap. 10. legentem integram paginam: Quamvis Dian. in Sum. V. *Hæreticorum libri*, sententiam hanc putet parum probabilem; siquidem Sà idem docens expurgatus fuit. Quoad retentionem Sanch. putat contra Suar., moram duorum dierum esse levem: Quamvis autem aliquis retineret librum prohibitum per levem moram animo retinendi diutius, non idcirco excommunicationem incurreret, licet graviter peccaret; quia, ut alias diximus, opus externum de se debet esse grave, ut censura incurratur.

Dubium est tertio; An excommunicationem incurrat audiens legentem hujusmodi libros, vel mandans, aut consulens talem lectionem?

Respondeo, universim censuram latam in facientes non incurri a mandantibus, & consulentibus, nisi exprimantur: Quare si Titius mandet Cajo, ut legat libros prohibitos, Titius non incurrit excommunicationem. Quod si Titius mandet Cajo, ut sibi audienti legat, communior sententia cum Laym., Azor., & aliis docet, excommunicationem a Titio etiam incurri; tum quia legens per alium moraliter ipse legit, ex *Regula illa juris in 6. Qui per alium facit, per se ipsum facere censetur*; tum etiam quia esset quasi frustranea lex non legendi tales libros, si non prohiberet lectionem etiam per alios factam. Multi tamen probabiliter docent, quod neque in tali casu Titius excommunicationem incurreret; tum quia universim censura lata in facientes non incurritur a mandantibus; tum etiam quia lex sufficienter vitat lectionem librorum prohibitorum, dum solum prohibet, ne legantur: nam qui coram aliis legeret, vel non haber facultatem legendi, & sic ne incurrat excommunicationem, non legeret; vel habet facultatem, & consequenter, cum esset proinde vir prudens, non facile tales libros legeret coram audientibus non probis.

Dubium est quarto; An habens librum hæreticum possit illum comburere, an debeat Inquisitoribus tradere?

Respondeo, non solum prohiberi retentionem talis libri etiam apud alios

lios tam nomine proprio, quam nomine alterius, sed etiam præcipi, quod tradatur Inquisitoribus in quodam motu Julii III. incipientis, *Cum meditatio*. Ita Sanch., Azor. Verum Filliuc., & alii apud Bonac. excusant eum, qui propria auctoritate combureret, aut traderet iis, qui facultatem habent legendi tales libros; Dato tamen, quod juxta priorem sententiam peccaret, certe excommunicationem non incurreret, qui talem librum combureret.

X. Dubium est quinto; Quinam possit concedere facultatem legendi libros prohibitos?

Respondeo, libros prohibitos in Bulla Cœnæ legi non posse nisi de Pontificis facultate, ut constat ex ipsa Bulla; unde solum in casu magnæ necessitatis potest ab Episcopo, aut Inquisitore talis licentia concedi: Ex decreto tamen Urban. VIII., quod incipit, *Apostolatus*, præter Pontificem potest etiam Congregatio Sancti Officii facultatem concedere legendi libros tam in Bulla Cœnæ, quam in Indice expurgatorio prohibitos; Ante tale decretum poterant Episcopi, Inquisitores, & Generales religionum suis subditis facultatem concedere legendi libros in Indice vetitos; Quod autem amplius nequeant etiam Privilegiarii hujusmodi facultatem suis subditis concedere, docent communius contra nonnullos, ut diximus in Trutina exponentes thesim 45. ab Alex. VII. proscriptam.

ARTICULUS II.

Perstringuntur reliquæ excommunicationes in Bulla Cœnæ.

I. Excommunicantur deinde Appellantes ad futurum Generale Concilium.

II. Pariter Piratæ deprædantes Christianos navigantes mare Ecclesiasticum.

III. Necnon surripientes bona naufragantium Christianorum, non tamen Hæreticorum.

IV. Item imponentes Pedagia, & Gabellas. Et quidem etiam Principes Supremi, si injuste illas imponant; possuntque ex multiplici capite injustitiam continere. Collecta ab Universitatibus imponi possunt, non tamen a Principibus.

V. Falsarii etiam literarum Apostolicarum.

VI. Et qui arma, & alia hujusmodi deferunt ad Infideles in perniciem Catholicorum.

VII. Impedientes, ne victualia, & alia Romanæ Curiæ necessaria ad eam adducantur, idque sine causa legitima. Quid autem venit nomine Curiæ Romanæ?

VIII. Vexantes eos, qui ad Sedem Apostolicam ob causas ad illam pertinentes accedunt; & qui jurisdictionem sibi vindicant adversus commorantes in Romana Curia.

IX. Necnon vexantes Romipetas, qui ad Urbem principaliter causa devotionis accedunt.

X. Qui vexant Cardinales, *Episcopos, Nuncios, &c., & qui Episcopos a suis Diœcesibus expellunt; necnon mandantes, ratum habentes, ac favorem, consilium, auxilium interponentes.*

XI. Molestantes, qui ad Romanam Curiam pro suis negotiis recurrunt.

XII. Pariter qui frivolam appellationem prætexendo ab Ecclesiastica ad Curiam Sæcularem confugiunt, & literas Hortatorias, quæ potius sint comminatoria, procurant.

XIII. Qui prætextu exemptionum causas Spirituales, Beneficiales, decimarum, &c. a Judicibus Ecclesiasticis ad se avocant; sive etiam prætextu violentiæ prohibendæ.

XIV. Item qui ex prætenso officio Personas Ecclesiasticas ad sæculare Tribu-

bunal trahunt, & libertati Ecclesiasticæ præjudicant.

XV. Et qui impediunt, ne Judices Ecclesiastici sua jurisdictione utantur sive directe, sive indirecte, carcerando consanguineos.

XVI. Similiter qui jurisdictionem Ecclesiasticam usurpant, aut fructus pertinentes ad Ecclesiasticas personas ratione beneficiorum, aut Monasteriorum; aut si eos sequestrent.

XVII. Ac qui collectas imponunt, aut alia onera potestate laicali Ecclesiasticis sine licentia Pontificis; & qui a sponte dantibus sic imposita recipiunt; quin ex consuetudinibus excusentur.

XVIII. Quandonam Ecclesiastici in communibus necessitatibus teneantur ex justitia contribuere, & quomodo?

XIX. Judices, & alii, qui in causis Criminalibus adversus Ecclesiasticos procedunt.

XX. Et qui loca Pontifici subjecta invadunt, usurpant, detinent, atque eorum fautores, &c.

I. SEcunda excommunicatio comprehendit Appellantes ab ordinationibus Pontificis ad futurum Generale Concilium, necnon id consulentes, & auxilium præbentes: Qui enim appellat ad Concilium, censetur tollere a Papa privilegium illud a Christo Domino concessum, quod sit supra totam Ecclesiam; cum D. Petro dixerit: *Tibi dabo claves Regni Cœlorum. Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*. Hinc damnata est ab Alex. VIII. propos. 29. dicens: *Futilis, & toties convulsa est assertio de Pontificis Romani supra Concilium Oecumenicum auctoritate, atque in fidei quæstionibus decernendis infallibilitate*. Additur in hac secunda excommunicatione Interdictum propter eandem causam pro Universitatibus, Collegiis, & Capitulis; nam Communitates interdici possunt, excommunicari non possunt, ut diximus quæst. 1. art. 3. Sed de hac inappellabilitate fuse diximus in Procœmio tertiæ Editionis Trutinæ Antiquesnellianæ.

II. Tertio excommunicantur Piratæ, Cursarii, & latrunculi maritimi interficientes, mutilantes, deprædantes Christianos, qui mare Ecclesiasticum navigant, præcipue a Monte argentario ad Terracinam; necnon consulentes, & auxiliantes. Si quis tamen navim ipsorum Piratarum surripiat, excommunicationem non incurrit, quoties id non cedat in damnum aliorum fidelium, quia licita est deprædatio piratarum, ex cap. *Si quis* 23. *quæst.* 3.

III. Quarto excommunicantur surripientes bona Christianorum naufragantium, sive in navibus existentia, sive ab iisdem ejecta, sive in litore inventa in quocumque mari; Requiritur tamen, ut acceptio sit injusta, & ex certa scientia, quod ea bona sint naufragantium, & quod non occupentur animo ea conservandi, ac restituendi domino; ac demum requiritur, quod non præsumatur ex manifestis conjecturis, quod ea bona sint derelicta; Nomine autem Christianorum non veniunt hæretici, ut communiter Doctores docent; quia non est credibile, quod Papa per Bullam hanc voluerit favere hæreticis.

IV. Quinto excommunicantur, qui in terris suis sine ullo privilegio imponunt, vel augent pedagia, seu gabellas, necnon qui illas exigunt ut ministri, vel hæredes imponentis; Nomine autem Pedagii intelligitur tributum quoddam impositum ob transitum vel personarum, vel mercium per aliquem locum; sub quo nomine venit etiam Guidagium, quod est tributum pro custodia, & refectione viarum: Nomine vero Gabellæ venit tributum, quod exigitur pro delatione, trans-

translatione, venditione, & emptione mercium. Habent tamen privilegium ea imponendi, & augendi omnes supremi domini, qui in temporalibus superiorem non habent, ut Imperator, Reges, Respublica; non vero Marchiones, Principes, Comites, Duces, nisi de licentia Principis supremi. Adverte tamen, quod si supremi Principes injustas gabellas imponant, aut sine justa causa augeant, etiam excommunicationem hanc incurrant, ut docent Suar., Molin. contra Navar., & Tolet. Est autem Gabella de se injusta, Primo ratione personarum, quibus imponitur, ut si imponatur etiam a Clericis solvenda sine licentia Papæ. Secundo ratione materiæ, ut si imponatur rebus, quæ venduntur, & emuntur in propriam sustentationem. Tertio ex parte causæ, ut si non imponatur propter utilitatem publicam. Adverte demum ex Blundo, quod excommunicationem hanc etiam incurrant, qui imponunt collectas, talias, & alia onera præter pedagia, & gabellas; exceptis tamen universitatibus, & communitatibus; quia istæ quando collectas imponunt, libere sibi ipsis hæc imponunt onera, ut possint civium necessitatibus subvenire: Contra vero Principes illa imponunt civibus invitis, ad propriam utilitatem.

V. Sexto excommunicantur falsarii literarum Apostolicarum, sive falso eas fabricent, sive falsas fignent sigillo vero; sive falsent illas immutando earum characteres, aut punctum aliquod; (quamvis aliquando ex levitate materiæ possit hæc actio esse peccatum veniale, ex quo excommunicatio non incurritur) Qui tamen falsis literis Apostolicis utitur, excommunicationem hanc non incurrit; sicuti nec qui errorem Notarii corrigeret; ut si constet datam esse dispensationem in tertio gradu consanguinitatis, & Notarius per errorem scripsisset, in quarto gradu, non peccat, qui eum corrigit.

VI. Septimo excommunicantur, qui ad Saracenos, Turcas, & alios Christiani nominis hostes, necnon ad hæreticos expresse, & nominatim per Sedem Apostolicam declaratos deferunt, vel transmittunt in damnum Catholicorum arma, & armorum materiam, scilicet ferrum, stannum, necnon funes, ac funium materiam, equos, ligamina, & alia hujusmodi, quibus in perniciem catholicorum utantur; Excusantur tamen Christiani coacti remigare in triremibus Turcarum; & qui eas res deferunt ad Saracenos non gerentes bellum cum Christianis. Excusantur etiam ex Navar., & Tolet. ab excommunicatione, (si non a peccato) qui deferunt vestes, & victualia; quia hæc non intelliguntur per illa verba Bullæ, & alia hujusmodi. Excommunicantur etiam qui per se, vel per alios in Christianorum perniciem certiores faciunt hæreticos, & alios fidei hostes de rebus statum Reipublicæ Christianæ concernentibus; aut qui illis consilium, auxilium, vel favorem præstant.

VII. Octavo excommunicantur injuste impedientes victualia ad Romanam Curiam deferri: Dicitur autem Curia Romana tam familia Papæ, seu Tribunal Pontificium, in quo negotia Ecclesiastica conficiuntur, ubicumque Pontifex resideat; quam locus, in quo Cardinales resident post obitum Pontificis. Verum, ut hæc excommunicatio incurratur, debent sine justa, & legitima causa impedire, seu prohibere, aut perturbare, ne victualia deferantur, aut defendere, qui id facit; Quare si Princeps, vel Respublica, ut suis prospiciat, prohibet, ne triticum, vel vinum ex suis confinibus extrahatur, & Romam deportetur, excommunicationem non in-

currit; ut notat Suar. tom. 5. disp. 21.

VIII. Nono excommunicantur, qui mutilant, spoliant, capiunt, detinent accedentes, vel recedentes a Romana Sede: Quare non excommunicantur, qui ea faciunt in accedentes ad Urbem ad sua negotia sæcularia peragenda, sed qui ea faciunt in accedentes ad Sedem Apostolicam ob negotia, vel causas, quæ ad illam pertinent; etiamsi non in odium, & contemptum Sedis Apostolicæ, sed vel ob inimicitias, vel ob alias causas id faciant. Præterea excommunicantur, qui usurpata jurisdictione, hoc est sine ulla ordinaria, aut delegata jurisdictione, prætextu tamen illius læderet commorantes in Curia Romana, qui dicuntur Curiales, & ita Romæ morantur, ut Papæ, vel Cardinalibus, vel Episcopis inserviant.

IX. Decimo excommunicantur interficientes, mutilantes, vulnerantes, detinentes, capientes, seu deprædantes Romipetas, hoc est peregrinos, qui devotionis causa petunt Romam, & in ea morantur; Excommunicantur etiam, qui in his actionibus dant consilium, auxilium, aut favorem. Ubi adverte, quod excommunicationem non incurrat, qui occidit venientem ad Urbem sub habitu peregrini, non tamen devotionis causa, sed, verbi gratia, ad vitandas expensas: Contra vero excommunicationem incurrit, qui occidit venientem ad Urbem devotionis, vel peregrinationis causa, etiamsi equester veniat, & sine habitu peregrini: Immo etiam si veniat ob alia negotia, dummodo veniat principaliter causa devotionis, vel peregrinationis.

X. Undecimo excommunicantur, qui mutilant, interficiunt, vulnerant, percutiunt, capiunt, detinent, & hostiliter insequuntur Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, Patriarchas, Episcopos, Sedis Apostolicæ Legatos, vel Nuncios, &c. Excommunicantur etiam Principes, Magistratus, & alii, qui Episcopos, Legatos, vel Nuncios a suis Diœcesibus, territoriis, terris, seu dominiis (idest ubi suam jurisdictionem exercent) ejiciunt; & qui jussu Principum easdem Ecclesiasticas personas expellunt; Necnon mandantes, ratum habentes, auxilium, consilium, favorem præstantes in aliquam ex prædictis actionibus. Dicitur autem ratum habere, quando intervenit quoddam virtuale mandatum, non vero quando solummodo laudatur factum, seu approbatur ab eo, cujus nomine nullatenus est factum; ut notat Suar. loc. cit.

XI. Duodecimo excommunicantur, qui occidunt, percutiunt, bonis expoliant recurrentes ad Sedem Apostolicam, seu Romanam Curiam super suis negotiis; Necnon eorundem negotiorum gestores, advocatos, procuratores, agentes, seu etiam auditores, & Judices super dictis causis, seu negotiis deputatos, dummodo eos lædant occasione eorundem negotiorum. Nomine autem negotiorum Suar. contra Navar. putat venire non solum causas spirituales, sed etiam temporales, quæ ad Sedem Apostolicam spectant ratione sui dominii temporalis. In nona itaque excommunicatione excommunicantur, qui molestant accedentes, vel recedentes a Sede Apostolica; in hac vero excommunicantur, qui molestant recurrentes ad illam, & ea negotia pertractantes: Quare Princeps, vel Judex, qui spoliat bonis appellantem ad Romanam Curiam, hanc excommunicationem incurrit; quamvis ea bona, quibus spoliatur, domi reliquerit, qui ad Curiam habuit recursum. Excommunicantur etiam, qui ad has actiones auxilium, favorem, & consilium præstiterint.

XII. Decimotertio excommunicantur

tur appellantes sub privato prætextu ad Curias Sæculares in causis Ecclesiasticis ad impediendam executionem literarum Apostolicarum sive gratiam, sive justitiam continentium; necnon citationum, inhibitionum, sequestrorum, &c., sive talis appellatio, & recursus a Principibus admittatur, sive non. Excommunicantur etiam, qui a potestate laicali, etiam instante Fisci procuratore, vel Advocato, faciunt, ut hujusmodi appellationes admittantur, & qui faciunt, ut hujusmodi literæ a laica potestate capiantur, retineantur. Demum excommunicantur, ut notat Azor. lib. 5. cap. 12., qui post legitimam appellationem ad Judices Ecclesiasticos, quam illi admittere nolint, recurrunt ad laicam potestatem, ut faciant illam admitti procurando literas Hortatorias; quæ quamvis videantur modeste loqui, mittuntur tamen sæpe auctoritative, & intentione præcipiendi, & comminandi; quod si ita se res habeat, tam eas obtinentes, quam mittentes excommunicationem incurrunt.

Notandum tamen, nomine literarum Apostolicarum venire hic tantum eas, quæ emanant a Papa, Sede Apostolica, Nunciis, Legatis, Præsidentibus Cameræ Apostolicæ, Auditoribus, Commissariis, Judicibus, & Delegatis Apostolicis, non tamen quæ emanant ab Episcopis, Archiepiscopis, &c.; quamvis qui has impediunt, decimam sextam excommunicationem Bullæ Cœnæ incurrant.

XIII. Decimoquarto excommunicantur, qui auctoritate laica, & prætextu exemptionum, vel aliarum gratiarum, & literarum Apostolicarum, causas spirituales, & spiritualibus annexas, beneficiales, decimales, &c. ad se a Judicibus Ecclesiasticis avocant: Et qui partes actrices compellunt aut ad revocandas citationes, inhibitiones, aut alias literas in talibus causis decretas, aut ad consentiendum, ut absolvantur a censuris illi, contra quos tales inhibitiones emanarunt: Necnon qui impediunt executionem talium processuum, decretorum, & literarum Apostolicarum, etiam prætextu violentiæ prohibendæ, vel aliarum prætensionum; Ac demum qui ad id præstant auxilium, assensum, aut favorem.

Certe multi putant, ut notat Navar. & Blundo in Relectionibus Bullæ Cœnæ disp. 75. licere Judicibus Sæcularibus tam ex vi juris communis, præsertim ex Cap. *Filiis, vel Nepotibus 16. q. 7.* quam ex vi consuetudinis, & ex tacito consensu Papæ, præsertim in Hispania, & Gallia, multa facere huic dispositioni contraria, ne aliquis sine justa causa, & absque mera Summi Pontificis informatione a suo beneficio deturbetur, aut aliam similem injuriam gravem patiatur, quam postea aut vix, aut nullo modo possit recuperare: Putant etiam, Judicibus sæcularibus licere propter eandem rationem impedire, ne executioni mandentur sine suo assensu literæ Apostolicæ, necnon cognoscere causas Clericorum, præsertim beneficiatorum, quando sæcularis conqueritur se injuste opprimi a Judice Ecclesiastico. An autem ea liceant? Navar., & Suar. apud Blundum definitioni Pontificis remittunt. Azor. tamen tom. 1. lib. 5. cap. 12. diserte, ac solide ostendit non licere; Nec pro Hispania, Gallia, Ungaria, Germania tale privilegium unquam concessum esse; cum debeat sæcularis a Judice Ecclesiastico oppressus ad Archiepiscopum, & ad Papam conqueri, non ad Judicem sæcularem; Et quando dubitatur veræne sint, an surreptitiæ literæ Apostolicæ, judicium in hac re non est ferendum a sæculari, sed ab Ecclesiastico.

Dices. In cap. laudato *Filiis, vel Nepotibus* habetur, quod si negligat Episcopus corrigere Sacerdotem fraudantem aliquid de rebus Ecclesiæ collatis, recurratur ad Metropolitanum; Quod si hic pariter erit negligens, recurratur ad Regem; ergo non est illicitum universim ad Regios ministros recurrere, quoties justitia ab Episcopo, & a Metropolitano denegatur.

Respondeo, id permitti causa defensionis, quando manifesta injustitia irrogatur, & non patet aditus ad Pontificem; ad quem non possit sine magno impendio haberi recursus: Cum enim solus Pontifex delicta Ecclesiasticorum tanquam legitimus Judex punire possit, ad Pontificem recurrendum pro manifesta injuria ab Ecclesiasticis irrogata, si id fieri possit: Quando autem id non licet, ad Regem nequit recurri tanquam ad Judicem Episcoporum, sed solum ut impediat hic, & nunc manifestam injustitiam, quousque ad Pontificem tanquam legitimum Judicem causa deferri possit; ut notant communiter Doctores apud Azor. tom. p. p. 5. cap. 12. asserentes in Canone solum permitti, quod ad Regem in casu adducto recurri possit, non ut Metropolitanum corrigat, (quod certe nequit, ex cap. *Qualiter, & quando*, & ex Cap. *Clerici, de Judiciis*) sed ut Metropolitanum admoneat; vel ut Rex ipse instet apud Pontificem legitimum Superiorem, ac Judicem Metropolitani.

XIV. Decimoquinto excommunicantur, qui ex prætenso officio trahunt ad sæculare Tribunal personas Ecclesiasticas, & qui eas trahi faciunt, aut procurant quovis quæsito colore; necnon qui statuta, ordinationes, vel decreta faciunt, aut publicant, vel iis utuntur in præjudicium libertatis Ecclesiasticæ, & quorumcumque jurium Ecclesiæ, etiamsi prætextu cujusvis consuetudinis, aut privilegii. Dicuntur autem statuta esse contra libertatem Ecclesiasticam, quæ sunt contra privilegia Ecclesiæ concessa sive ab Imperatore, sive a Papa, &c., necnon quæ sunt contra privilegia concessa prædiis, possessionibus, &c. Ecclesiæ, & Clericorum. Esset etiam contra libertatem Ecclesiasticam, ut notat Suar., si temporales domini suis subditis preciperent, ne Clericis consueta obsequia exhibeant, idest ne eis quicquam vendant, panem coquant, & similia.

XV. Decimosexto excommunicantur, qui impediunt Prælatos, & Judices Ecclesiasticos, quominus sua jurisdictione utantur; necnon qui post sententiam fori Ecclesiastici ad Curias sæculares recurrunt procurando prohibitiones, & mandata etiam pœnalia Judicibus Ecclesiasticis decerni, & contra eosdem exequi: Excommunicantur etiam, qui ea decernunt, & exequuntur, seu dant consilium, patrocinium, & favorem in iisdem.

XVI. Decimoseptimo excommunicantur, qui usurpant jurisdictionem, & fructus ad personas Ecclesiasticas ratione beneficiorum, Ecclesiarum, aut monasteriorum pertinentes; necnon si eos sequestrant: Ubi duo advertit Suar., Primum est, non incurrere excommunicationem hanc, qui fructus monasteriorum, beneficiorum &c. furatur; nam usurpare proventus est illos capere tanquam ad se pertinentes; furari vero est rapere tanquam aliena bona. Secundum est, quod si beneficium aliquod, puta Episcopatus, habeat jurisdictionem etiam temporalem, qui talem jurisdictionem etiamsi temporalem usurpat, hanc excommunicationem incurrit.

XVII. Decimooctavo excommunicantur, qui potestate laicali imponunt collectas, decimas, & similia o-

nera

nera personis Ecclesiasticis, & Ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum beneficiorum bonis, eorumque fructibus sine speciali licentia Papæ; Necnon qui hujusmodi onera sic imposita a sponte dantibus recipiunt, & qui procurant prædicta exequi, aut ad id auxilium, consilium, favorem præstant. Et ratio est, quia sic læditur immunitas Ecclesiastica: Nec excusantur ab excommunicatione, qui hæc faciunt ex vi alicujus consuetudinis; quia talis consuetudo in multis juribus Canonicis damnatur; ut videre est apud Azor. lib. 5. cap. 12.

Similis excommunicatio lata est a Lateranensi sub Alex. III. in cap. *Non minus, de Immunitate Ecclesiast.*, & in cap. *Adversus*, ubi etiam prohibetur, ne Episcopus, vel Clericus possit conferre subsidium pro communi necessitate, vel utilitate sine licentia Papæ; Et revocatur quod in cap. *Non minus* cit. permittebatur, quod scilicet Ecclesiastici possint aliquid sponte dare in aliqua necessitate, quando facultates laicorum non suppetunt.

XVIII. Verum est, quod si in refectione pontium, fontium, viarum proxime, & directe oriatur commoditas ipsis Ecclesiasticis, teneantur ex justitia ad talem refectionem contribuere, ut notat Abb., & Molin. disp. 672. At primo utilitas Ecclesiasticorum debet esse directa, & immediata; aliter semper deberent contribuere, quia omnis contributio est ad publicam utilitatem ordinata. Secundo, quod debet in his casibus solvi a Clericis, non debet decerni a laicis, sed laici simul cum Ecclesiasticis de communi consensu debent convenire; & si Clerici renuant, non possunt cogi a Judice sæculari, sed solum ab Ecclesiastico, ad quem recurrendum est. Vide Molin. laudat.

XIX. Decimonono excommunicantur Magistratus, Judices, Notarii, Scribæ, executores, &c. quomodolibet se interponentes in causis capitalibus, & criminalibus adversus personas Ecclesiasticas: Unde etiam id mandantes, capientes Clericos, &c., excommunicationem incurrunt; Hoc tamen fori privilegium amittit Clericus non beneficiatus, etiamsi initiatus minoribus Ordinibus, si non deferat habitum, & tonsuram, & alicui Ecclesiæ inserviat, ex Trident. sess. 23. cap. 6.: Necnon Clericus, qui per assassinos fecit alium interficere, ac Clericus conjugatus bigamus.

XX. Vigesimo excommunicantur, qui destruunt, invadunt, occupant terras Romanæ Ecclesiæ usurpando in illis supremam jurisdictionem, videlicet in alma Urbe, in Regno Siciliæ, in Insulis Sardiniæ, & Corsicæ, Benevento, &c.

Demum qui ab his excommunicationibus extra mortis articulum absolveret, ipse excommunicationem incurreret, (quamvis non in Bulla, sed extra Bullam Cœnæ a Clem. VIII. an. 1602. reservatam) & absolutionem nullatenus impenderet.

ARTICULUS III.

De Excommunicatione ob percussionem Clerici.

I. Quid venit nomine Clerici? Quid nomine Monachi? Num etiam Tertiarii? Num Eremitæ?

II. Quid sit manus violentas injicere? Quid si venenum Clerico propinetur?

III. Quandonam actio dicatur graviter injuriosa Clerico, & quando leviter?

IV. Quid si Clericus consentiat in sui percussionem? Quid si seipsum percutiat?

V. A quonam debeat verberari Clericus.

cus, qui talem pœnam meretur? Num possit a laicis capi Clericus delinquens, ut suo Superiori præsentetur?

VI. Quam excommunicationem incurrunt mandantes, consulentes, ratam habentes, & non impedientes Clerici percussionem? Et quandonam dicatur rata haberi?

VII. Plurimis de causis percussor Clerici ab excommunicatione excusatur.

VIII. Quanam dicatur percussio levis, ratione cujus potest Episcopus absolvere ab hac excommunicatione; quanam percussio gravis; & quanam enormis?

IX. In dubio an percussio sit levis, vel gravis, num possit Episcopus absolvere?

X. Quid si percussio sit enormis, sed occulta? Et num Religiosi a suo Superiore absolvi possint, etiamsi percussio fuerit enormis?

I. HÆc sunt verba Canonis: *Si quis suadente Diabolo manus violentas in Clericum, vel Monachum injecerit, anathematis vinculo subjaceat, & nullus Episcoporum illum præsumat absolvere, nisi mortis urgente periculo, donec Apostolico conspectui compareat, ejusque mandata recipiat.*

Quæritur nunc primo; Quid intelligatur nomine Clerici, aut Monachi?

Respondeo, nomine Clerici venire initiatum saltem prima tonsura, etiamsi sit conjugatus, dummodo non sit bigamus bigamia vera, aut interpretativa, (quam explicabimus quæst. 9. art. 4.) ex cap. *Clericos, dist.* 21. Quod si sit bigamus bigamia similitudinaria, per hoc scilicet quod post susceptos Ordines Sacros matrimonium (quamvis invalide) contraxerit, & consummaverit, adhuc gaudet privilegio Canonis; Clericus tamen degradatus per degradationem privilegium amittit.

Nomine vero Monachi intelliguntur etiam Conversi, Novitii, & Moniales, dummodo non vivant domi propriæ more laicorum; ut notat Fill. & Pelliz. tr. 8. c. 6. n. 15. Gaudent etiam privilegio Canonis, & fori, tanquam religiosi, Milites Commendatarii, seu Equites S. Jacobi, S. Joannis, Calatravæ, Alcantaræ, Ordinis Christi in Lusitania, S. Lazari in Sabaudia, S. Stephani in Florentia, etiamsi aliqui ex istis sint conjugati; sunt enim personæ Ecclesiasticæ, & tria vota religiosa emittunt: Quamvis ii dumtaxat dicantur vere religiosi, qui emittunt tria vota paupertatis, castitatis, & obedientiæ perfectæ, ut Equites S. Joannis: Alii vero, quia tria etiam hæc vota emittunt, sed non vovent perfectam castitatem, & paupertatem, non dicuntur vere religiosi. Ita communius cum Garz., Filliuc., Sanch. apud Bonac.

Dubium est de Tertiariis S. Francisci, vel S. Dominici; De quibus dicendum, quod si domi vivant, non gaudent eo privilegio, quamvis servent regulam S. Francisci, vel S. Dominici; secus vero, si assumpto habito monachis inserviant in monasterio sub obedientia Prælati, aut eleemosynam petant per urbem; tunc enim censentur personæ Ecclesiasticæ, & religiosi, eo modo, quo Novitii: Etenim nomine religiosi non solum veniunt, qui tria vota emiserunt, sed etiam qui sunt participes ejus status, ut sunt Novitii, Tertiarii, & alii saltem late sumpto nomine religiosi, ut docent communiter contra Cajet. V. *Excommunicatio* cap. 10. Idem docent communiter etiam Doctores de Eremitis, qui in communitate vivunt in aliqua Congregatione; vel si vivant sub obedientia Prælati ex tacita, vel expressa auctoritate Papæ, quamvis in tali congregatione non fiat professio; isti enim censentur religiosi saltem la-

te sumpto hoc nomine, ex Suar., Avil., Bonac. hic, & aliis.

II. Quæritur secundo; Quinam dicantur injicere manus violentas?

Respondeo, manus violentas injicere, quicumque actionem injuriosam violentam inferunt, etiamsi pede, vel alia corporis parte fiat, sive immediate, sive mediate, ita ut attingatur persona Ecclesiastica fuste, sagitta, &c., Sicuti etiam si sputum, vel pulverem in faciem projiciant, frænum equitantium detineant, aut cingulum ephippii incidant, aut rem aliquam ab iis per vim eripiant. Idem dicas si vis inferatur equo, cui insident; aut vesti, quam tenent; quia per has actiones mediate infertur vis personis Ecclesiasticis. Quod si projiciens, verbi gratia, lapidem in Clericum, non tangat illum, sed erret, excommunicationem non incurrit; quia nulla censura incurritur effectu non secuto: Si vero Clericum carcere inclusum teneat, vere vim infert, ex *cap. 29. de sententia excommunicationis*; quamvis illum non tangat: Sicuti etiam si sclopum explodat in Clericum, qui ob solum terrorem moriatur; aut si ita insequatur Clericum, ut is cogatur se in flumen projicere, equo decidere, &c. Secus vero si per accidens Clericus cadat inter fugiendum. Nec incurrit excommunicationem, qui metu mortis proposito prohibet, ne Clericus domo egrediatur; tunc enim non infert illi vim physicam, ut communiter docent cum Suar.. Nec incurrit excommunicationem, qui dolo, non vi aliquid ab eo surripit; neque si surripiat vestes Clerico dormienti; etiamsi id faciat eo animo, ut non possit domo egredi; ut communius docent contra Antonin.; nec qui per metum cogit Clericum, ut a suo feudo egrediatur.

Qui vero venenum propinat Clerico, videtur vere vim inferre magis, quam si alapam impingeret; ut communiter docent contra Avil. 2. part. cap. 5. disp. 3. dub. 2., & Sà, qui putant, excommunicationem non incurri; quia sine manuum violentarum injectione propinatur venenum; ut videre est apud Dian. part. 9. tract. 4. resol. 36. Illud sane certum est, quod excommunicatio non incurratur, antequam venenum graviter noceat, quia nondum est secutus effectus.

Demum si Monialis gravida venenum bibat, ut fœtus necetur, actio hæc esset violenta fœtui, non ipsi moniali, aut statui Ecclesiastico, ex Bonac., Avil., Molin. apud eundem Dian. Secus vero si invita moniali alter illi venenum propinaret, ut fœtus necetur; tunc enim per vim illi surriperet fœtum, quod est magis injuriosum, quam si vestem per vim illi auferret.

III. Dubium est primo; quandonam actio dicatur injuriosa graviter, prout requiritur ad incurrendam excommunicationem?

Respondeo, excommunicationem tunc incurri, quando est graviter injuriosa ipsa actio exterior; Quare si ex intentione graviter peccaminosa leviter percutiatur Clericus, peccatum mortale committitur, non tamen incurritur excommunicatio: Si vero percussio sit quidem levis, sed censeatur esse graviter injuriosa Clerico; ut si quis illum conspuat, includat in carcere, virga percutiat, &c. excommunicatio incurritur, dummodo percutiens peccatum mortale incurrerit. Censetur autem actio leviter injuriosa Clericis, juxta Avil., Sà apud Bonac., quoties illata laico ejusdem conditionis, ac est Clericus, non censetur esse peccatum mortale. Molin. vero, & Bonac. docent, quod si actio violenta seclusa excommunicatione censeretur arbitrio prudentis viri, quod esset peccatum mortale relate

ad

ad Clericum, tunc peccatum mortale, & censura contrahatur. Ex quibus sequitur, quod Clerici impuberes inter se rixantes excommunicationem non incurrant, quoties percussio, attenta qualitate personæ, & quantitate nocumenti, non pertingit ad mortale.

IV. Dubium est secundo; An percutiens Clericum permittentem se percuti excommunicationem incurrat?

Respondeo affirmative cum communi Doctorum apud Suar. disp. 22., & Bonac. hic: Etenim talis actio esset injuriosa, si minus Clerico, certe statui Clericali, & Ecclesiastico, in cujus præjudicium non potest Clericus privatus consentire: Sicuti peccatum homicidii committitur etiam quando qui occiditur, consentit in sui necem, quia fieret in tali casu injuria Reipublicæ. Idem dicas, si Judex detineat in custodia Clericum consentientem.

Hac etiam de causa communiter docent, excommunicationem incurri a Clerico percutiente seipsum præ ira, desperatione, & tædio vitæ; quia per talem percussionem injuria irrogatur statui Clericali; non vero quando quis ex devotione se flagellat, aut si ob mortem parentum alapis se percutiat, & barbam evellat; quia talis actio non censetur statui Clericali injuriosa. Clericus tamen consentiens in sui percussionem non est ipso facto excommunicatus, sed excommunicandus, ex cap. *Contingit*, *de sententia excommunicat.* apud Bonac., Avil., Suar.

Demum si quis Clericum mortuum injuriose percutiat, putant aliqui cum Villalob., Nald. apud Dian. part. 9. tract. 4 resol. 39., quod excommunicationem incurrat; quia statui Clericali fit injuria: Quod tamen communius negant cum Henr.; quia mortuus non est amplius homo, & consequenter nec persona Ecclesiastica.

V. Dubium est tertio; A quonam debeat Clericus verberari, quando verbera meretur?

Respondeo, ex cap. *Universitatis de sententia excommunicat.* puniendum esse jure communi a suis Prælatis, si hi sint inferiores Episcopo, & commode possint; aliter tam Prælati, quam percussores excommunicationem incurrunt; Urgente tamen necessitate possunt Prælati Clericos per alios Clericos verberare, & per laicos, quando Clerici deessent; Episcopi vero si per seipsos extra necessitatem Clericum verberarent, excommunicationem incurrerent, ex cap. *Non licet*, *dist.* 86.. Verum quamvis jure communi ita se res habeat, consuetudine tamen receptum est, ut Clerici etiam per laicos capiantur, verberentur, torqueantur; potuit autem ea consuetudo introduci, eo quod non deceat Clericum, vel Monachum adeo vile munus obire. Ita Bonac. hic, Molin., Suar., & alii.

Addunt communiter Doctores cum Con., & Avil., posse ministrum justitiæ sæcularis capere Clericum repertum in flagranti delicto, ut præsentet illum suo Superiori; quia præsumitur tacitus Superioris consensus, & videtur hoc ad commune bonum expedire; quamvis non debeat Clerico major vis inferri, quam sit necesse.

VI. Quæres tertio; An mandantes, consulentes, non obstantes, & ratam habentes Clerici percussionem, eandem excommunicationem incurrant?

Respondeo ex dictis quæst. 1. art. 4., mandantes, precibus, aut promissis incitantes, & consulentes Clerici percussionem, secuto effectu, incurrere excommunicationem majorem, non vi Canonis, *Si quis suadente*, sed vi cap. *Quanta*, & cap. *Mulieres*, *de sententia excommunicat.*; Sicuti etiam non obstantes (si tamen ex officio non ex sola charitate ad id teneantur

teneantur) ex Bonac., Molin., & aliis contra Suar., & Filliuc.; Tales sunt Reges, Judices, Patres, Tutores, Parochi, Heri, Pœdagogi, & similes respectu subditorum suorum. Idem dicas de ratam habente, seu approbante Clerici percussionem suo nomine factam; quia ratihabitio fictione juris retrotrahitur, & comparatur mandato; ut docent Bonac., Suar., Molin.: Debet tamen ratihabitio, seu approbatio manifestari signo externo, videlicet per verba, aut nutus, &c., ita ut non solum ille ostendat de percussione facta gaudere, sed sciens factam esse suo nomine, hoc ipsum approbet; Requiritur etiam, ut talis percussio facta fuerit eo tempore, quo poterat mandari a ratihabente: Quare si tempore infantiæ, vel amentiæ Titii facta fuit ejus nomine percussio, non dicitur ratam habere Titius, si deinde illam approbet; & consequenter excommunicationem non incurrit: Secus vero si facta fuit, dum dormiebat, quia tunc facile poterat excitari, & interrogari num vellet suo nomine percussionem fieri, & sic illam mandare. Ex quibus sequitur, quod cum Clemens VIII. reservando sex illos casus intra Italiam extra Urbem, reservarit solum Clerici percussionem, Mendicantes ab hac tantum (nisi sit occulta) absolvere non possint, sed possint absolvere mandantes, consulentes, & ratam habentes hujusmodi percussionem vi suorum Privilegiorum.

VII. Quæritur quarto; Quandonam percussor Clerici ab excommunicatione excusetur?

Respondeo, Primo excusari, quando quis Clericum percutit in defensionem, seu quando in continenti vim vi repellit cum moderamine inculpatæ tutelæ ad defendendum se, vel sua, vel suos etiam amicos, necnon etiam extraneos innocentes; Vel ad defendendum proprium honorem, ex cap. *Si vero, de sententia excommunicat.*

Ratio est, quia defensio jure naturæ est licita: Et hoc valet ex Suar., & Bonac. etiamsi percutiens posset fugere, sed ea fuga fuisset illi ignominiosa. Dixi tamen *in continenti*; nam si Clericus rem tuam furatus ad alium locum se recepit, non potes ibi illum percutere; quia tunc esset ultio, non defensio: Contra vero, si dum fugit, percutis illum cum moderamine inculpatæ tutelæ, ut relinquat, quod furatus est; vel si debitor fugam parans detineatur, ut Superiori præsentetur, & sic creditum non amittatur.

Secundo, qui joco inter ludendum sine injuria se percutiunt.

Tertio, qui in subita rixa, vel colera Clericum percutit non advertendo ad id, quod facit, unde sine mortali id accidat.

Quarto, quando sine gravi injuria, quod sæpe accidit, ut notat Sot., pueri Clerici inter se rixantur, etiamsi sanguinem e naribus, aut capite projiciant. Non negatur tamen, quod aliquando etiam in istis sit injuria gravis, ut patet ex cap. *ultim. de sententia excommunicat.*

Quinto, quando quis percutit Clericum ignorans, aut non advertens ad Clericatum, ut diximus quæst. 1. art. 6. Unde fit, quod si quis volens occidere Joannem Clericum, adhibita omni diligentia, ne alius a Joanne occidatur, præter intentionem occidat Titium Clericum, nec excommunicationem, nec irregularitatem incurrat; ut probabiliter docent Portel. Fregosus, & alii apud Dian. part. 9. tract. 4. resol. 31. contra Vegam, & alios, quia talis actio relate ad Titium fuit omnino involuntaria.

Sexto, si percutiatur Clericus causa correctionis ab habente potestatem, ita ut non excedatur graviter modus in

in percutiendo. Et hac de causa potest Pater filium etiam in Sacris constitutum cum debita moderatione verberare, Magister discipulum, ut communius Doctores docent. Sic etiam excusantur Clerici seniores, imo Laici, qui ratione officii ejiciunt Clericum minorum ordinum turbantem divina officia; Dominus pariter excusatur, si percutiat famulum Clericum, non tamen in Sacris constitutum; Notandum tamen, quod si quis principaliter ex odio, vel ira percutiat Clericum, & secundario causa correctionis, ita ut peccet mortaliter, excommunicationem incurrit; quia percutit suadente diabolo; Secus vero si principaliter percutiat causa correctionis, quamvis admisceatur peccatum mortale odii, ut Bonac. hic, Avil., Molin.

Septimo, quando Ostiarius, aut alius officialis Principum, arcendo turbam, simul Clericum arcet, ex cap. *Si vero 3., de sententia excommunicat.*; quia talis violentia respectu Clerici censetur casualis.

Octavo, quando percutitur Clericus, qui ter fuit admonitus vel in generali, vel in particulari, ut habitum, & tonsuram deferret, & tamen non defert; tunc enim amittit privilegium Canonis, ex cap. *Cum contingit 2., de sententia excommunicat.* Putant etiam Con. dub. 15., Suar., & alii apud Bonac. hic, Clericum minoribus initiatum privari privilegio Canonis, si habitum Clericalem non deferat, & beneficium non habeat, etiamsi non sit admonitus ferre habitum; quia iste ex Trident. sess. 23. cap. 6. privatur privilegio fori; quod ex Panormit. difficilius amittitur, quam privilegium Canonis: hoc tamen negant Bonac., Rodriq., & alii; quia ista privilegia sunt inter se diversa, & a diversis non fit illatio; præsertim quia pœnæ sunt stricte interpretandæ.

Nono, si quis percutiat Clericum factum militem, ac sese in enormitatibus immiscentem, ut grassando, &c., Sic enim amittit privilegium Canonis, & juxta aliquos etiam fori.

Demum, si quis percutiat in continenti Clericum, quem reperit turpiter agentem cum sua matre, uxore, sorore, filia, ex cap. *Si vero, de sententia excommunicat.*, cum enim difficile sit in his casibus a furore temperare, excusatur a censura, etiamsi non excusaretur a peccato.

VIII. Quæritur ultimo; Quinam possit absolvere ab hac excommunicatione?

Respond., solum Pontificem; quamvis in multis casibus possit etiam Episcopus, & consequenter Mendicantes privilegiati, quippe qui absolvere possunt a casibus, quos jus reservat Episcopo, non vero quos Episcopus reservat sibi.

Primo itaque potest Episcopus percussorem Clerici absolvere, si percussio sit levis, ex cap. *Pervenit, de sententia excommunicat.*, In quo casu potest etiam Vicarius generalis, quia facit unum Tribunal cum Episcopo; Et universim quando Pontifex dat aliquam facultatem Episcopo, quam non intendit conferre Vicario, id solet exprimere.

Dubitatur tamen; quænam dicatur percussio levis; quænam vero gravis, seu mediocris; & quænam enormis?

Respondeo, dici levem, non quæ sit peccatum veniale; aut quæ sit mortale, ita tamen ut actus externus in ratione percussionis habeat materiæ parvitatem; nam in neutro hoc casu incurritur ulla excommunicatio, ut diximus quæst. 1. art. 4. Quare in re præsenti percussio dicitur levis, quæ fit pede, pugno, baculo, vel lapide nullum relinquente vestigium, seu maculam, aut sugillationem carnium; Vel quæ fit absque effusione multi sangui-

guinis, aut multorum capillorum evulsione, & quæ notabilem injuriam, & scandalum non parit; Et talis censetur esse apud Dian. part. 9. tract. 4. resol. 19. si quis percutiat Sacerdotem pugno, ita ut ex ore percussi aliquæ guttæ sanguinis defluant; Unde Papiæ resolutum fuit a Theologis, quod posset hic ab Episcopo absolvi: Contra vero, si quis publice percutiat Clericum in Ecclesia, vel in platea, etiamsi leviter, percussio non dicitur levis, cum fiat illi injuria gravis, ut docet Gloss. apud eundem Dian. resol. 45.

Dicitur percussio enormis, si magnum vulnus infligatur, non vero si magna copia sanguinis e naribus, vel e vulnere modico effundatur, quod indigeat Chirurgia, & Medicinalibus; Item si percussio sit valde ignominiosa; ut si quis manus injiciat in Episcopum, vel Abbatem, vel Superiorem, vel si vulneretur Clericus in oculo, in facie, &c. Vel ratione scandali, ut si Monachus percutiat Clericum sæcularem, & inde detur scandalum; Vel ex publicitate, ut si quis in platea, aut in publico concursu Clericum percutiat; Vel si officialis laicus percutiat Clericum auctoritative, quasi usurpans jurisdictionem Ecclesiasticam; Vel si percutiatur Sacerdos sacris vestibus indutus; Vel si Clericus diu detineatur in carcere teterrimo. Gravis demum, seu mediocris percussio dicitur, quæ nec enormis, nec levis est, quod tamen ab Episcopo est judicandum.

IX. Quod si dubitet Episcopus, sitne levis, an gravis, censere debet esse gravem, ex *Extravag. Joan. XXII.* ne detur occasio offendendi statum Ecclesiasticum; Quamvis contrarium doceat Bordon. apud Dian. part. 9. tract. 4. resol. 46., quia scilicet in dicta Extravag. habetur consilium potius, quam præceptum; Et in dubio reservationis standum semper pro libertate absolvendi, quæ est in possessione.

X. Secundo potest Episcopus absolvere percussorem Clerici, etiamsi enormis fuerit percussio, quando delictum est occultum, & non deductum ad forum contentiosum, ex privilegio Trident. sess. 24. cap. 6., quod non constat esse revocatum, ut docet Bonac. hic, Dian. loc. cit. resol. 63., Reginald. lib. 30. num. 91., & alii contra Molin. disp. 64. Et ideo supra diximus num. 6. quod possint etiam Regulares privilegiarii a percussione gravi Clerici absolvere, si sit occulta; cum possint absolvere a casibus, quos jus Episcopis reservat, non tamen ab iis, quos Episcopi reservant sibi, ut probabiliter multi docent apud Dian. par. 9. tract. 4. resol. 69.

Tertio, si Clerici in aliqua communitate viventes invicem se percutiant percussione mediocri, non enormi, possunt pariter a suo Episcopo absolvi; sicut pariter Religiosi a suo Superiore: Quod si Religiosus percutiat percussione mediocri alium religiosum alterius Claustri, non solum debet a proprio Superiore absolvi, sed etiam a Superiore percussi; quamvis possit hic delegare vices suas alteri, ex cap. *Cum illorum, de Sententia excommunicat.* Cæterum Religiosos ex suis privilegiis posse ab hac excommunicatione absolvi, etiamsi percussio fuerit enormis, notat Pal., & Molin. apud Pelliz. tract. 8. cap. 6. num. 191.

Quarto potest Episcopus legitime impeditum adire Pontificem absolvere cum onere se præsentandi coram Pontifice, cessante impedimento sub pœna reincidentiæ.

Quinto potest etiam absolvere impuberes, etiamsi enormiter Clericum percusserint, & etiamsi absolutionem post pubertatem petant, ut Molin.,

 Suar.

Suar., Filliuc. apud Bonac. ex *cap. ult. de Sententia excommunicat.*

Sexto mulieres quascumque, etiamsi homicidium commiserint. Septimo pauperes, qui Romam adire non possunt, nisi perendo ostiatim stipem, quod non consueverunt; necnon cæcos, senes, aliosque perpetuo impeditos, & quidem sine ullo onere; de quibus omnibus fuse agit Dian. part. 9. tract. 4. resol. 59.

ARTICULUS IV.

De Excommunicatione ob Duellum.

I. Quid sit Monomachia, seu Duellum presse dictum?

II. Etiam jure naturali, & divino Duellum est illicitum; & sub pœna excommunicationis, aliisque pœnis ab Ecclesia vetitum.

III. Licitum tamen est, aut ad pugnam inter paucos terminandam, aut ad se, ac sua defendenda, si alia via non suppetat.

IV. Non licet tamen illud acceptare ad timiditatis notam declinandam.

V. Regularibus intra Italiam extra Urbem inhibetur absolvere provocantes, & pugnantes, nisi casus sit occultus.

I. DUellum est proprie Pugna deliberata inter duos, vel plures pari numero, sponte, & ex condicto suscepta statuto tempore, & loco cum periculo mortis, aut vulneris gravis; unde non est proprie duellum conflictus, qui ex rixa nascitur; neque qui fit assignato loco, & non tempore, aut tempore, & non loco; imo neque si in Ecclesia rixantes ob reverentiam Ecclesiæ gladium non evaginant, sed continuata moraliter rixa egrediuntur, & extra Ecclesiam pugnæ finem imponunt: Secus vero, si in platea V. G. rixantes alter alteri dicat, ut inde exeat ad pugnandum; etenim videntur statim determinare locum, & tempus extra plateam, & ex condicto, & non ex rixa pugnare; ut docet Sanch. lib. 2. Summ. cap. 39., & Filliuc. contra Graffic. apud Bonac.

II. Quæritur primo; Sitne semper illicitum Duellum?

Respondeo, Duellum non solum jure naturali, & divino esse illicitum, ut ostendit Peregrin. quæst. 2., tum quia temere exponitur periculo vita innocentis; tum etiam quia nemini licet auctoritate privata alium occidere; sed præterea prohiberi jure canonico sub excommunicatione, aliisque pœnis, ut habetur in Trident. sess. 24 cap. 19., & in constitutionibus plurimorum Pontificum jam inde a Julio II., ac deinde severius a Pio V., Gregor. XIII., & Clement. VIII. Hic autem excommunicationem etiam ad Reges, & Imperatores extendit, etiamsi sine patrinis, ac literis provocatoriis duellum commiserint; Imo etiam excommunicantur suadentes duellum, ac provocantes, quamvis ad defensionem proprii honoris, etiam pugna non secuta, necnon comitantes, (nisi comitentur ad impediendum) socii, Patrini, spectarores de industria, non vero qui obiter transeuntes, vel occultæ curiositatis gratia illud aspicerent: Pariter excommunicantur quomodolibet se ad illud intromittentes, etiamsi nec pugna, nec provocatio sequatur; non tamen ratihabentes, cum id non exprimatur. Demum excommunicantur Domini locorum, magistratus, duces militum, Locumtenentes, qui illud permittunt, aut non puniunt; Civitates vero, aut Oppida, aut Castra dominorum illud etiam tacite permittentium subjacent interdicto Ecclesiæ, & qui in conflictu moriuntur, privantur Ecclesiasti-

stica epultura. Docet tamen Dian. part. 3. tract. 6. resol. 1. ex Volsan., quod si quis diffidat alterum, & ad pugnam accedat, non animo pugnandi, sed defendendi honoris, & cum morali securitate, quod nullum damnum sit secuturum, excommunicationem non incurrat, (quamvis peccet peccato scandali) quia ad rationem duelli spectat, quod fiat cum periculo mortis, aut vulneris gravis.

III. In duobus casibus videtur licitum duellum ex Azor., Sanch., & aliis apud Bonac., Primo ad sedandos duos exercitus contrarios; licet enim duello aliquorum pugnam dirimere, dummodo sic duellum finiatur; nam in tali casu vitarentur mortes plurimorum. Secundo licitum est, quando aliquis compellitur illud acceptare, nec potest sine vitæ periculo fugere acceptationem; tunc enim esset justa defensio propriæ vitæ; Imo etiam ad defendendas res familiares licitum est illud acceptare, si alia via non suppetat ad illas defendendas.

IV. At acceptare, ne timiditatis nota incurratur, est prorsus illicitum; proscripta quippe est ab Alex. VII. prop. 2. dicens: *Vir equestris ad duellum provocatus potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat*: In cujus expositione plurima huc spectantia diximus in Trutina.

V. Quæritur secundo; Quisnam possit absolvere ab excommunicatione ob duellum contracta?

Respondeo, Eminentissimo de Lugo in Respons. Moral., lib. 2. dub. 2. probabile visum fuisse, præter Papam, posse ab ea absolvere etiam Mendicantes privilegiatos, excepta dumtaxat excommunicatione contracta a provocantibus, & pugnantibus; cum hæc ex decreto Clem. VIII. intra Italiam extra Urbem a Regularibus absolvi non possit; unde tam provocantes pugna non secuta, quam consulentes, Patrini, & alii videntur posse ab illis absolvi. Et ratio ex eodem Lugo est, quia Clem. VIII. reservavit duellum juxta decretum Trident., & Gregor. XIII., qui excommunicaverant provocantes secuta pugna; dicunt enim, *Qui Monomachiam commiserint*; quare provocantes pugna non secuta, consulentes, Patrini, &c. videntur posse a Mendicantibus absolvi; non secus ac poterant ante decretum Clem. VIII. Sed dicendum cum Bonac. disput. 6. de Censuris pun. 2. quod isti omnes a Regularibus privilegiatis absolvi non possint; quia Clemens VIII. reservavit casum *provocantium, & pugnantium in duello juxta decretum Sacri Concilii Tridentini, & Constitutionem Greg. XIII.* Cum autem a Tridentino, & a Greg. XIII. illi omnes subjaceant excommunicationi, sequitur quod illi omnes intra Italiam extra Urbem a Regularibus privilegiariis absolvi non possint.

Potest tamen Episcopus ab hac excommunicatione absolvere, quando casus est occultus, ex privilegio Trident. sess. 24. cap. 6., quod non est ei reservatum, juxta ea, quæ diximus art. super. num. 10. cum de percussione Clericorum: Et hac de causa probabiliter possunt etiam Mendicantes privilegiati absolvere provocantes, & pugnantes, quando casus est occultus, ut ibidem diximus, contra nonnullos apud Dian. part. 9. tract. 4. resol. 65. Demum possunt Episcopi in casu impedimenti, ut pariter ibidem ostendimus.

QUÆ

QUÆSTIO VI.

De Suspensione, Depositione, & Degradatione.

AGendum primo de natura, & multiplicitate Suspensionis. Secundo inquirendum, a quonam possit ferri Suspensio, & erga Quos? Tertio, Quam ob causam? Quarto, de ejus effectibus, ac violatione. Quinto, de ejusdem absolutione, & cessatione. Sexto, de Depositione, & Degradatione.

ARTICULUS I.

Quid, & Quotuplex sit Suspensio?

I. Suspensio est censura, per quam Clericus privatur usu officii, aut Beneficii. Abbatissa ab officio suspendi potest; ea tamen Suspensio non est censura; Nec censuram incurrit is, cui Confessarius, vel Abbatissa prohibet, ne celebret.

II. Multifariam Suspensio dividitur, & subdividitur.

III. Suspensus ab officio non est eatenus a Beneficio suspensus; nec e converso. Num possit Suspensus, aut excommunicatus percipere fructus Beneficii, si iis indigeat?

IV. Si Beneficiarius sit suspensus, cuinam applicentur Beneficii fructus? Et num privetur jure eligendi?

V. Suspensus ab ordine exercere potest actus jurisdictionis, & viceversa. Num autem Suspensus ab Ordine inferiore potest exercere actus Ordinis Superioris?

VI. Suspensus ab Officio Sacramenta potest recipere; quamvis ea administrare non possit.

VII. Quomodo Suspensio differat ab Excommunicatione, ab Interdicto, & ab Irregularitate?

I. QUæritur primo; Quid veniat nomine Suspensionis? Respondeo, Suspensionem in jure Canonico significare cujuslibet officii, vel actionis privationem; ut constat ex *Clement. Cupientes*, & ex Trident. sess. 22. cap. 10. Et juxta hanc latiorem significationem etiam Abbatissæ, & Priorissæ ab officio suspendi possunt: Suspensio tamen presse dicta definitur, quod sit *Censura Ecclesiastica, per quam Clericus privatur usu Ecclesiastica potestatis sibi convenientis, aut ratione officii, aut ratione beneficii, aut utriusque simul*. Brevius definitur, quod sit *Censura, per quam Clericus privatur usu officii, aut Beneficii*. Dicitur *Censura*, ut constet, eum, cui Confessarius, aut Abbatissa, qui censuras ferre non possunt, interdixerunt, ne celebret, non esse revera Suspensum; unde nec irregularitatem incurret, si celebret; Et idem dicas de eo, cui illicitum est celebrare propter peccatum mortale, quod habet; Istorum enim suspensio, cum non sit censura, est pœnalis; suspensio vero proprie dicta, quæ est censura, non est pœnalis, sed medicinalis. Dicitur deinde, *Per quam Clericus*, ut constet, hujusmodi censuram in laicis non habere locum. Henr. lib. 13. cap. 31. putat, etiam Abbatissam posse incurrere censuram suspensionis ab officio; quia quamvis non sit Clericus, est tamen regularis, & quasi persona Ecclesiastica capax officii spiritualis, & cujusdam jurisdictionis, saltem ex commissione, ut docent Sylvest., & Laym. lib.

lib. 1. tract. 5. part. 1. cap. 3.; quatenus scilicet potest Pontifex, vel Episcopus, vel Provincialis Ordinis, sub quo vivunt, committere Abbatissæ quemdam usum jurisdictionis, Verbi gratia, dispensando Monialibus in lege jejunii. Communius tamen negant, posse Abbatissam stricte suspendi ab officio; quia talis jurisdictio ex commissione, quæ competit Abbatissis, competere etiam potest Laicis. Dicitur demum, quod per suspensionem Clericus *privatur usu officii, aut beneficii*, ut constet, suspensionem non tollere officium, aut beneficium; non tollit enim neque ordinem, neque jurisdictionem, neque jus beneficii Ecclesiastici, sed solum prohibet eorum usum, seu exercitium.

II. Quæritur secundo; Quotuplex sit Suspensio?

Respondeo, dividi primo in eam, quæ est solum ab officio, aut solum a Beneficio, quæ sunt suspensiones partiales; & eam, quæ est ab utroque, quæ dicitur suspensio totalis: Etenim cum in personis Ecclesiasticis hæc duo tantum reperiantur, officium, & beneficium, suspensio debet usum vel alterutrius, vel utriusque prohibere.

Nomine autem officii, ut advertit Suar., intelligitur omnis potestas spiritualis, sive sit Ordinis, sive Jurisdictionis, sive Ecclesiasticæ administrationis. Nomine vero Beneficii intelligitur jus perpetuum ad Ecclesiasticos fructus, seu proventus ob spiritualem aliquem titulum percipiendos. Quando autem absolute imponitur in jure Suspensio, intelligitur suspensio ab utroque, scilicet ab officio, & beneficio; ut docent communiter Doctores apud Suar., & Hurt. contra Felin., & Burgent., qui docent, intelligendum esse tantum de suspensione ab officio. Ratio communis sententiæ est manifesta, quia non est major ratio de uno, quam de alio; ergo ab utroque suspendi debet; nisi ex contextu habeatur limitatio ad unum tantum. Si tamen imponatur in jure Suspensio sententiæ ferendæ, relinquitur arbitrio Judicis, num debeat suspendere ab alterutro, an ab utroque, ut iidem Doctores docent.

Subdividitur deinde Suspensio partialis in plures alias partiales pro varietate officiorum, & beneficiorum; nam aliquando Episcopus in jure suspenditur tantum a consecratione alterius Episcopi, aliquando a collatione presbyteratus, aliquando a collatione solius primæ tonsuræ, aliquando simpliciter ab Ordine. Eodem modo alii Clerici aliquando suspenduntur tantum ab officio Sacerdotali simpliciter, aliquando a sola celebratione Missæ, vel a munere audiendi confessiones &c. Idem dicas de suspensione a jurisdictione; necnon de suspensione a beneficio. Interdum enim fertur suspensio tantum a quotidianis distributionibus, vel a dimidia parte fructuum; idque vel ad tempus, vel in perpetuum.

III. Infertur ex dictis primo, Suspensum ab officio non esse eatenus suspensum a beneficio; etenim si horas canonicas recitet, & per Vicarium satisfaciat muneribus sui officii, potest licite fructus beneficii percipere: Quamvis, ut notat Sanch., si suspensio ab officio ob delictum grave perpetuo duratura sit, privari debet Beneficiatus suo beneficio. Eodem modo suspensus a beneficio non est eatenus ab officio suspensus: Quare hic privatur tantum perceptione fructuum, & administratione temporali sui beneficii, ac proinde constituendus est ei Æconomus; nam si ille se ingerat interdictæ administrationi beneficii, ipso jure eo privatur, ex cap. *Cupientes, de election. in 6.*, ut communiter docent cum Sayr. & Laym-

ym. Si tamen suspensus a beneficio, necnon excommunicatus sit in indigentia, nec per ipsum stet, quominus liberetur a censura, potest percipere fructus beneficii, qui ad se, & suos alendos necessarii sunt, ex Navar., Con., & aliis apud Laym. hic cap. 1. Imo potest omnes fructus sui beneficii percipere, si non sint copiosissimi, sed correspondentes labori, quem serviendo beneficio impendit; quia habent rationem stipendii, non fructus; ut docet Avil. apud Laym.

IV. Dubium est; Cuinam applicandi sint fructus beneficii, quando Beneficiatus est suspensus?

Respondeo cum Bonac. hic punct. 2., applicandos esse in utilitatem Ecclesiæ; distributiones vero suspensi dandas esse aliis Clericis, qui Choro intersunt, ex cap. *Si quis* 17., *quæst.* 4. Idem dicendum ex Suar. de fructibus pensionis collatæ titulo Clericali, ac de fructibus beneficii; quia talis pensio nihil aliud est, quam jus percipiendi fructus ex bonis beneficii: Quicquid alii sentiant in contrarium.

Notandum tamen cum eodem Bonac., Suar. Con., quod suspensus a beneficio non privetur distributionibus, quæ non dantur intuitu beneficii, ut sunt Anniversaria, vel stipendia missarum.

Dubium est secundo; An suspensus a beneficio amittat jus conferendi, aut eligendi, quod ipsi ratione beneficii competit?

Respondeo cum Suar. disp. 27., Con., Laym. contra Sayr., Navar., Henr., probabilius esse, quod non amittat; quia collatio, & electio non numerantur inter fructus beneficii, quorum perceptio suspenso interdicitur, sed potius sunt actus officii, & quasi jurisdictionis competentis Beneficiato ratione beneficii: Adde, quod quando in jure aliquis suspenditur a beneficio, & a jure eligendi, id ipsum exprimitur, ut in cap. *Cum in cunctis ultim.*, *de electión.* ergo nisi exprimatur in Canone, tale jus non amittitur.

V. Infertur ulterius, quod suspensus ab Ordine possit exercere omnes actus jurisdictionis, qui actualem usum Ordinis non requirunt: Exempli gratia, potest Episcopus suspensus ab Ordine delegare alteri potestatem absolvendi; quamvis ipse audire confessiones, seu absolvere non possit. Et e converso suspensus a jurisdictione potest exercere actus ordinis, & officii sui spiritualis, qui jurisdictionem non requirunt; Verbi gratia, potest sacrificare, & officium custodis, & administratoris Ecclesiastici exercere; Non potest tamen absolvere; cum absolutio jurisdictionem requirat: Et propter eandem rationem non potest Parochus ita suspensus ministrare Ovibus suis Sacramenta tanquam Pastor ordinarius; nec Episcopus subditis suis Ordines conferre, aut alteri licentiam dare conferendi Ordines.

Dubium hic est; An suspensus ab Ordine inferiore (puta Episcopus ab Ordine Sacerdotali) possit exercere actus Ordinis superioris, puta Episcopalis, qui absque exercitio Ordinis Sacerdotalis qua talis exerceri possunt?

Respondeo, negare plerosque apud Suar. disp. 64. sect. 4.; quia cui non licet, quod minus, est non debet licere, quod est majus, *Arg. Leg. Legatorum* §. *ultimo ff. de Interdictis*. Verum idem Suar., Con. Sà, & alii apud Laym. probabilius docent, regulam istam, quod non liceat majus ei, cui non licet minus, intelligendam esse, quando majus, & minus inter se connectuntur. Quare Sacerdos suspensus ab officio Diaconi non potest celebrare, quia sic euangelium legeret, quod est proprium Diaconi; Pot-

est

est tamen confessiones audire, solemniter baptizare, &c., quia hæc ab officio Diaconi separantur, & sunt in diverso genere: Quamvis autem ea exercere non deceat, si tamen exerceat, non fit irregularis. Addit Laym., posse aliquando prohiberi quod minus est, non prohibito quod est majus; præsertim si in usu minoris, non majoris sit commissum aliquod delictum; in quo casu licitum est exercere quod majus est, non quod minus: Exempli gratia, Si Episcopus suspendatur a collatione Ordinum minorum, licite confert majores, ex Suar., Avil., Con., & aliis.

VI. Infertur tertio, suspensum ab officio posse quidem Sacramenta recipere, non tamen administrare; quia solum administrando Sacramenta exercet officium, & jurisdictionem contra prohibitionem, ut notat Bonac. num. 15.

Dividitur demum Suspensio in eam, quæ est a jure, & quæ ab homine. Rursus in Temporalem, & Perpetuam; Illa est cum limitatione temporis, verbi gratia per triennium, donec reus satisfaciat; hæc vero sine temporis limitatione. Differt tamen a Depositione & Degradatione, quia per has inducitur universalis privatio officii, & beneficii sine spe reconciliationis, & cum certa solemni cæremonia, non vero per suspensionem, ut communiter Doctores.

VII. Ex dictis patet, quomodo suspensio etiam ab Irregularitate, necnon aliis censuris differat; Nam Irregularitas privat susceptione Ordinis, ejusque usu; Suspensio vero privat tantum usu non solum Ordinis, sed etiam beneficii, & cujusvis Ecclesiasticæ potestatis. Differt præterea ab Excommunicatione minore, quia hæc privat solum perceptione passiva Sacramentorum; Suspensio vero privat perceptione activa pertinente ad Ordines, aliosque habet effectus: Differt etiam ab Excommunicatione majore; tum quia hæc plures alios habet effectus præter effectus suspensionis; tum etiam, quia Excommunicatio major privat actionibus, quatenus sunt quædam communicatio cum fidelibus; at Suspensio privat iis, quatenus sunt quædam functio officii, vel beneficii. Quibus adde, Episcopum non posse ferre excommunicationem dimidiate, seu relate ad hos tantum, non illos effectus, Verbi gratia privando excommunicatum Ecclesiæ suffragiis tantum, & non communicatione fidelium; quia effectus excommunicationis sunt a jure determinati; unde non possunt coarctari ab Episcopo, cum non possit hic dispensare in jure communi: Contra vero potest Episcopus suspendere dimidiate, videlicet ab officio, non a beneficio; ut constat ex usu, & juris permissione.

Ex quo sequitur, quod possit Episcopus suspendere effectus aliquos suspensionis, non vero excommunicationis; ut usu etiam receptum est.

Demum differt suspensio ab Interdicto, quia suspensio non inducit privationem tot rerum, sicuti Interdictum; hoc enim privat participatione omnium divinorum officiorum; illa vero privat tantum usu potestatis Ecclesiasticæ.

ARTICULUS II.

A quo ferri possit Suspensio, & Erga quos?

I. Qui potest excommunicare, potest etiam ferre Suspensionem, & e converso. At non eatenus juxta usum Ecclesia ferre poterit Interdictum.

II. Clerici dumtaxat possunt hac censura irretiri. Suspensio generaliter lata contra Clericos non comprehen-

dit Episcopos; & probabilius nec religiosos: Imperatores, & Reges solum improprie suspendi possunt, quatenus possunt ex concessione Apostolicæ Sedis Rectores Ecclesiarum nominare.

III. Potest tota Clericorum communitas suspendi, puta totum Capitulum, tanquam persona ficta; ac trifariam potest communitas isthac suspendi, videlicet tum relate ad functiones proprias communitatis, tum ad functiones proprias singulorum, tum relate ad utrasque.

I. QUæritur primo; Quinam possit ferre suspensionem?

Respondeo ex Navar., Sylvest., & aliis communiter apud Laym., Suspensionem ferri posse ab eo, qui potest excommunicare; Sicuti viceversa potest excommunicare, qui potest suspendere. Enumeravimus autem quæst. 1. art. 2. eos omnes, qui excommunicare possunt, atque adeo suspendere. Et quamvis iidem possint etiam ferre Interdictum tam personale; quam locale; dicemus tamen quæst. sequenti, non esse in usu, nec expedire, ut Prælati Ordinum, qui possunt excommunicare, & suspendere, pariter Interdictum locale ferant; Nisi tales sint, ut etiam in plebem jurisdictionem habeant, ex Suar. disp. 37. sect. 1., & Laym. Imo in aliquibus religionibus prohibitum etiam est Prælatis immediatis, seu localibus excommunicare, & suspendere. Parochum vero ferre non posse censuram ullam, diximus loc. laud. cum communi contra Archidiacon., quia jurisdictionem in foro externo non habet.

II. Quæritur secundo; Quinam possint censura suspensionis ligari?

Respondeo, præter ea, quæ diximus de Censuris in genere, omnes, & solos Clericos posse illam incurrere; quamvis Henr. putet, etiam Abbatissam suspendi posse. Illud hic notandum; In generali statuto, vel sententia Suspensionis, vel Interdicti ex speciali privilegio non comprehendi Episcopos (etiam electos, & confirmatos ante consecrationem, ut notat Suar.) nisi eorum expressa mentio fiat. Immo advertit Laym. ex Henr., tale privilegium competere etiam Cardinalibus ob præstantiorem eorum dignitatem, necnon Imperatoribus, & Regibus, qui & ipsi possunt suspendi, licet improprie, quatenus Ecclesiastica jura ex Apostolicæ Sedis concessione participant, ut Ecclesiarum Rectores nominare, & præsentare possint.

Dubium tamen est; An sub suspensione generaliter lata contra omnes Clericos comprehendantur Religiosi? Suar. cum Pal. punct. 2. putat comprehendi saltem religiosos prima tonsura initiatos, qui vere Clerici sunt; Alii tamen cum Pal. negant; & idem docent de Interdicto; quia nomine Clerici solum in favorabilibus intelliguntur etiam religiosi, non in pœnalibus, quamvis etiam religiosi sint Clerici; siquidem diversis legibus, & constitutionibus reguntur.

III. Quæritur tertio; Possitne communitas Clericorum tota suspendi? Verbi gratia, totum Capitulum, aut Collegium.

Respondeo ex dictis de Censuris in genere affirmative, ut constat ex cap. *Qui sæpe, de election. in 6.* Quare quoties in statuto, aut sententia dicitur, Quicumque id fecerit, sit suspensus, comprehenditur etiam Capitulum, tanquam persona ficta, ut notat Laym. Verum Suspensio lata in Capitulum, si nihil aliud exprimatur, aut ex adjunctis colligatur, ligat tantum corpus Capituli, quatenus hæc vox, Capitulum, collectionem significat, non vero personas singulares, ut mox explicabi-

cabimus distinguendo triplicem modum, quo possit Communitas suspendi.

ARTICULUS III.

Quam ob causam ferri possit Suspensio?

I. Suspensio partialis potest venialem culpam præsupponere: At totalis mortalem.

II. Totalis suspensio ob culpam alienam non incurritur: Nequit proinde propter delictum aliquorum tota communitas suspendi relate ad functiones proprias singulorum.

III. Potest Communitas suspendi solum relate ad functiones, quæ ad corpus Communitatis spectant.

IV. Cur possit Communitas interdici, ita ut etiam innocentes ea censura ligentur; non vero similiter suspendi?

V. Ob delictum præteritum suspensio ferri potest tanquam pœna vindicativa, non vero tanquam censura, & pœna medicinalis. Suspensio illa non requirit præviam monitionem, potestque oretenus imponi, ejusque violator per exercitium Ordinis Sacri non incurrit irregularitatem; Secus vero suspensio, quæ fit Censura.

I. PLura diximus huc spectantia quæst. 1. art. 4. Quare nunc breviter inquirimus; An Suspensio ferri possit ob culpam venialem, aut alienam, aut præteritam?

Quæritur primo; An pro veniali culpa possit censura Suspensionis infligi?

Respondeo cum Laym. hic, Avil., Suar. disp. 24. sect. 4., & aliis communiter contra Cajet. & Navar. apud Con., Suspensionem absolute dictam infligi non posse, nisi ob culpam mortalem; Cum enim sit gravis pœna, debet gravem culpam præsupponere: Suspensio vero partialis, quando est pœna levis, (ut est Suspensio ab uno electionis actu, a lucrandis una, vel altera vice distributionibus, &c.) potest propter venialem culpam infligi. Ostendimus autem cum de Censuris in genere, pœnam suspensionis totalis esse longe graviorem, quam sit excommunicatio minor; & ideo hæc tantum, non illa infligi potest pro veniali culpa.

II. Quæritur secundo; An possit quis suspendi propter culpam alienam?

Respondeo, certum omnino esse, quod possit aliquando tota aliqua Communitas suspendi propter culpam unius dumtaxat, verbi gratia, Prælati, ut diximus cum de Censuris in genere, & constat ex cap. *Si Sententia, de Excommunicat. in 6.* Et eodem modo potest aliqua Communitas interdici propter culpam aliquorum; in quo casu etiam innocentes videntur ligari suspensione, & interdicto propter culpam alienam: Non enim videtur absurdum ex Suar. & Hurt. diff. 9., quod innocentes, inquantum membra Communitatis sunt, per accidens participent pœnam Communitatis.

Dico tamen cum Sà V. *Suspensio*, Laym. cap. 3., Con. dub. 3., & aliis, censuram Suspensionis totalis proprie dictæ, quæ scilicet sit suspensio ab omnibus functionibus Ecclesiasticis, non incurri, nisi ob culpam propriam. Ratio est, quia suspensio est gravis pœna, ut diximus, quippe quæ adimit usum omnem Ecclesiasticæ potestatis; gravis autem pœna requirit culpam in eo, qui punitur, *Argumento cap. 2., de constitution.* ubi dicitur: *Rem, quæ culpa caret, in damnum vocare non convenit*; ergo non potest quis sine propria culpa suspendi:

Et ideo quando quis propter senectutem, vel lepram suspenditur a celebratione missæ, talis suspensio non est censura, nec incurreret irregularitatem, qui sic suspensus celebraret.

Sciendum tamen, Communitatem aliquam tripliciter posse suspendi. Primo, ut suspensio afficiat corpus Communitatis secundum functiones proprias illius, non vero secundum functiones proprias singulorum. Secundo, ita ut suspendantur singulæ Personæ secundum functiones proprias ipsarum, non vero secundum functiones proprias Communitatis. Tertio, ita ut utroque modo suspendatur. Et ratio est, quia Communitas hoc triplici modo peccare potest. Hoc posito; quamvis possit primo modo suspendi Communitas propter peccatum aliquorum, immo & solius Prælati; (quod tamen Sà loc. cit., & Laym. etiam negant) in quo casu etiam innocentes participant pœnam Communitatis; cum non possint exercere functiones convenientes Communitari, cujus sunt membra; sicuti filius per accidens punitur infamia patris peccantis: nihilominus propter peccatum aliquorum non potest suspendi tota Communitas secundo, aut tertio modo, ita ut etiam innocentes priventur functionibus, quæ illis ut particularibus personis conveniunt; & ideo nemo proprie suspenditur propter culpam alienam in sensu explicato, ita ut scilicet privetur non solum functionibus Ecclesiasticis, quæ sunt propriæ Communitatis, sed etiam iis, quæ propriæ sunt personæ particularis.

III. Neque dicas primo; prohibitum est excommunicare totam Communitatem, ne propter culpam aliquorum etiam innocentes excommunicentur; non est tamen prohibitum suspendere totam Communitatem; ergo signum est, posse etiam innocentes propter aliorum culpam suspendi.

Nam respondeo, posse Communitatem suspendi primo modo propter peccatum aliquorum; in quo casu innocentes suspenduntur tantum relate ad functiones proprias Communitatis, non vero relate ad proprias singulorum: Non posse tamen Communitatem secundo, & tertio modo suspendi, nisi propter peccatum singulorum; ergo semper stat, quod suspensio proprie dicta, quæ sit suspensio totalis, & omnium functionum, tam quæ sint Communitatis, quam quæ propriæ singulorum, infligi non potest propter culpam alienam.

IV. Neque dicas secundo; Possunt interdici innocentes alicujus Communitatis propter culpam non propriam; ergo etiam suspendi.

Nam concesso antecedente, nego consequentiam. Disparitas ex Con. est, quia per interdictum innocentes proprie non puniuntur, sicut nec per cessationem a divinis; sed Ecclesia ex justa causa denegat illis certa sua officia, & Clericis prohibet, ne ea ipsis impendant, quod non habet rationem pœnæ, sed solum carentiam boni indebiti: Contra tamen per suspensionem, & excommunicationem habetur privatio bonorum, quæ jam possidentur, quod est pœnale.

V. Quæritur tertio; An possit suspensio ferri ob delictum mere præteritum?

Respondeo cum Laym., & aliis communiter, Suspensionem, quæ sit pœna vindicativa, posse ob delictum mere præteritum ferri, non vero suspensionem, quæ sit censura, & pœna medicinalis; Hæc enim Judicis canonicam monitionem, & contumaciam delinquentis requirit, ut explicavimus cum de censuris in genere art. 4. quæsit. 3. Quare potest quis nulla præcedente comminatione sus-

pen-

pensionis, nec canonica monitione, statim ob delictum præteritum suspendi ab officio, & beneficio, primo in perpetuum, & sine spe relaxationis; secundo ad tempus, puta ad triennium, vel donec satisfecerit; tertio ad beneplacitum Superioris, ita ut eo mortuo suspensio expiret; quarto ad beneplacitum Sedis, quæ nunquam moritur: Sed omnes isti modi Suspensionis non haberent rationem censuræ proprie dictæ, sed mere pœnarum spiritualium, ut notat Laym. hic ex Abbat. in cap. *Sæpe contingit*, *num.* 16. *de Appellationib.* Etenim ad rationem censuræ requiritur contumacia, atque adeo comminatio censuræ, & canonica Judicis monitio. Non negaverim tamen, quæstionem hanc esse de voce, dicendane sit censura, an non, suspensio ab officio, & beneficio, quæ mere ob delictum præteritum fertur sine prævia monitione; Nam, ut dicemus art. seq., quando violatur talis suspensio per exercitium majoris Ordinis, incurritur etiam irregularitas, dummodo in scriptis, & per modum censuræ feratur: Secus vero si superior oretenus alicui præcipiat, verbi gratia, ne celebret ob culpam aliquam præteritam; talis enim suspensio nullatenus habet rationem censuræ, sed est pura pœna vindicativa. Certum tamen est, ut notat Suar., suspensionem, si minus ut censuram, saltem ut pœnam delicti ferri posse sine prævia monitione; ut constat ex cap. *Jam literas*, *de testib.*, & ex cap. *Romana*, ubi recensitis tribus censuris, Excommunicatione, Suspensione, & Interdicto, de sola Excommunicatione dicitur nunquam ferri posse sine monitione.

ARTICULUS IV.

De Suspensionis Effectibus, ejusque Violatione.

I. Suspensus a beneficio solum privatur ejus fructibus; & probabiliter non redditur incapax alterius beneficii. Universim Suspensus privatur usu Ecclesiasticæ potestatis.

II. Violans suspensionem graviter peccat, nisi materia parvitas excuset.

III. Suspensio ab ingressu Ecclesiæ quid ferat? Et num ea contineatur sub censura Interdicti?

IV. Non possumus sine gravi culpa cum suspenso nominatim denunciato communicare in iis actibus, a quibus est suspensus.

V. Irregularitas non incurritur a violante suspensionem, nisi ea violetur per exercitium Ordinis majoris. Et quinam dicantur actus Ordinis Sacri?

VI. Actus jurisdictionis exerciti a Suspenso nominatim denunciato sunt invalidi.

I. Certum est, Suspensionis effectus esse dumtaxat Privationem usus Ecclesiasticæ potestatis, seu officii, & beneficii, vel totaliter, vel partialiter, prout art. 1. explicavimus: Quare suspensio non privat beneficio jam habito, sed tantum ejus fructibus; ac proinde tenetur Beneficiarius suspensus & officium recitare, & reliquis oneribus beneficii satisfacere; cum suspensio puniat, non relevet. Utrum autem suspensus reddatur inhabilis ad novum beneficium suscipiendum? Communius affirmant; sed probabilius negatur a Suar. disp. 27. sect. 1., Pal., Laym., Con.; quia beneficii collationem Suspenso ipso jure irritari ex nullo textu colligitur, et-

etiamsi verum sit, quod per Judicem irritari possit.

II. Quæritur nunc primo; An violans suspensionem graviter peccet?

Respondeo cum communi apud Suar. disp. 27. sect. 2., quod Suspensus ex suo genere mortaliter peccet exercendo actum, a quo est suspensus; quandoquidem violat præceptum Ecclesiasticum in re gravi; Aliquando tamen parvitas materiæ excusat a mortali; ut si quis suspensus ab ingressu Ecclesiæ parvo tempore in ea commoretur, dum recitantur divina officia; aut si suspensus ab Ordine aliquod exercitium Ordinum minorum præstet.

III. Rogabis hic; Quid significet aliquem esse suspensum ab ingressu Ecclesiæ?

Respondeo cum communi apud Escob., significare, quod prohibeatur illi celebrare in Ecclesia, divinis officiis interesse, & in ea sepeliri, nisi prius dederit signa pœnitentiæ, & fuerit absolutus: Non prohibetur tamen in Ecclesia orare, & Sacramenta recipere, nec jurisdictionem exercere; Immo licitum est sic suspenso celebrare extra Ecclesiam, hoc est in loco non designato per Episcopum in perpetuum ad celebrandum, puta in Oratoriis privatis, ut docent Escob., & Laym. de Interdicto cap. 1.

Notandum tamen, aliquos cum Suar. docere, quod prohibitio ab ingressu Ecclesiæ contineatur sub censura Interdicti; Communior tamen sententia cum Sà docet esse speciem suspensionis; quod tamen examinabimus. cum de Interdicto art. 2.

IV. Quæritur secundo; An peccet graviter, qui cooperatur, & communicat cum suspenso in iis actibus, a quibus est suspensus?

Respondeo cum communi affirmative, si suspensus sit denunciatus; secus vero si non sit denunciatus; Nam a Concil. Constantiensi, & a Martin. V. in Extravag. *Ad vitanda* conceditur facultas communicandi tam cum excommunicatis, quam etiam cum suspensis nondum denunciatis; unde possumus licite petere administrationem Sacramenti ab Excommunicato tolerato, necnon a suspenso ab officio, si non sit denunciatus; & hic potest Sacramenta licite administrare petenti, modo cum debita dispositione administret; Quamvis non possit ipse non rogatus se ingerere, ut fuse diximus, cum de excommunicatione art. 2. cum Pal., & aliis contra Avil., Sylvest. Non possumus tamen ab eodem petere sine ulla necessitate, ut celebret; quandoquidem sine culpa celebrare non potest, antequam absolvatur sacramentaliter a mortalibus, & consequenter antequam absolvatur a censuris, ut ibidem etiam notavimus.

V. Quæritur tertio; An violans suspensionem irregularitatem incurrat?

Respondeo, non incurri irregularitatem per quamcumque violationem suspensionis; sed solum incurri a violante suspensionem, aut aliam censuram per exercitium Ordinis Sacri, seu majoris; Quare fit irregularis, qui suspensus ab Ordine missam celebrat, sacramentaliter absolvit, baptizat solemniter, Ordines confert, &c., Epistolam, aut Euangelium solemniter canit, ut habetur in cap. 1. *de Sententia, & re judicata in 6.*, & in Extravag. Pii II. *Cum ex Sacramentorum*: Econtra non incurrit irregularitatem, qui suspensus a jurisdictione illam exercet; cum hujusmodi irregularitas, seu pœna non sit in jure expressa; Nec qui suspensus ab Ordinibus minoribus actus illorum solemniter exercet; cum isti actus fieri possint etiam a laicis, ut docet Bonac. ex Sayr. contra Suar. & Filliuc. Nec qui suspensus ab Ordinibus majoribus

actus

actus illorum exercet non solemniter, verbi gratia, canendo Epistolam absque manipulo; tunc enim non censetur canere ex officio, ut communiter Doctores docent; Nec demum concionando etiam cum superpelliceo; quia hoc non est ita munus Diaconi, ut non possit a laicis exerceri de licentia Episcopi, ut communiter etiam Doctores contra Navar., & Valent.

Notandum tamen hic ex Bonac., Filliuc., Escob., & Suar. disp. 26. quæst. 2., irregularitatem incurri non solum, quando per exercitium Ordinis majoris violatur suspensio perpetua, quæ est proprie censura, sed etiam quando violatur suspensio, quæ est pura pœna, & lata ad tempus determinatum; ut si dicatur, Sis suspensus, donec satisfacias, ex cap. 1. *de re judicata, & de sententia excommunicat. in 6.* Ratio ex Suar. est, quia utraque suspensio privat sacro ministerio; & ideo per violationem utriusque irregularitas incurritur. Id tamen intelligendum de suspensione pœnali, quæ in scriptis per modum censuræ imponitur; non vero de præcepto oretenus facto, ne quis celebret; etiamsi illi dicatur, Ego te suspendo a celebratione missæ. Notandum etiam, quod suspensus non denunciatus nominatim irregularitatem non incurrat, si ad petitionem fidelium exerceat actus Ordinis Sacri; tunc enim licite eos exercet, & ideo nullam pœnam incurrit.

VI. Quæritur demum, Sintne validi actus jurisdictionis præstiti a Suspenso?

Respondeo, esse invalidos, nisi adsit error communis, & titulus coloratus, ut alias diximus, supplente tunc Ecclesia defectum jurisdictionis in bonum commune, ex leg. *Barbarius*. Ita Doct. communiter. Ubi duo notanda sunt; Primum est, Ecclesiam annullare ea tantum, quæ ab ipsa dependent; Quare suspensus valide celebrabit, cum consecratio non dependeat ab Ecclesia: Contra vero invalide sacramentaliter absolvet, quia ad absolutionem sacramentalem requiritur, præter Ordinem, jurisdictio, quæ ab Ecclesia confertur, & suspenso denegatur; Secundum est, acta per suspensum a jurisdictione, non denunciatum nominatim, sicuti etiam acta per excommunicatum toleratum, esse valida, prout annotavimus quæst. 3. art. 5. Quinimmo sic suspensus, aut excommunicatus licite potest actus jurisdictionis exercere, si non se ingerat, sed rogetur: secus vero peccabit mortaliter.

ARTICULUS V.

De Absolutione, & Cessatione Suspensionis.

I. Quando fertur suspensio duratura per mensem, intelligitur mensis, qui tunc temporis labitur. Quid si eo mense, aut anno incidat bissextum?

II. Suspensio lata per mensem non est censura. Suspensio vero lata, donec satisfeceris, est censura, sed satisfacta parte non indiget nova absolutione; secus vero juxta usum, si quis excommunicetur, donec satisfecerit.

III. Quandonam possit Episcopus, & Privilegiarii absolvere a suspensione Papæ reservata?

IV. Quis possit universim a Suspensione absolvere? Num possint Parochus, & simplex Confessarius absolvere a Suspensione non reservata, eo modo quo possunt ab excommunicatione non reservata.

V. Suspensio, quæ sit pura pœna, est reservata infligenti illam. Num possit ab Episcopo relaxari post pera-

actam a Reo pœnitentiam?

VI. Quænam sint suspensiones magis obviæ in Jure latæ?

I. Recolenda hic sunt, quæ diximus de absolutione a censuris in genere.

Quæritur solum primo; Si primo die, verbi gratia, mensis Junii, suspendatur quis per mensem, quandonam cessabit suspensio, post trigintane dies, an post integrum mensem Maji?

Respondeo cum Bonac. punct. 3., Suspensionem statim incipere eodem primo die Maii, quia quod dicitur in cap. 1. *de restitution. Spoliatorum*, quod scilicet dies termini non computetur in termino; intelligitur de iis, quæ non trahunt statim executionem: quia vero censura secum trahit executionem, statim incurritur postquam est lata; Definit autem trigesimo primo die talis mensis jam completo; quia nomine mensis venit ille, qui tunc labitur, sive habeat triginta, sive vigintiocto dies, ut docet Ugolin. cum aliis Doctoribus: Debet tamen ultimus dies esse completus, ex cap. *Cupientes* §. *Cæterum*. Probabile tamen est, quod idem Bonac. docet cum communiori sententia, videlicet, quod qui per annum est suspensus, satisfaciat obligationi servando suspensionem per dies tercentum sexaginta quinque; Unde si annus est bissextilis, & primo die Junii inciderit in Suspensionem, liber ab ea sit die trigesimo Maii completo anni sequentis; quia in materia odiosa dies bissextilis rejicitur, ex leg. *Cum hæres, de statu liberor.* Unde sequitur, quod qui per mensem suspensus est die primo Februarii anni bissextilis liber sit a suspensione die vigesimo octavo completo, ut docet Henr., Vasq. contra Bartol.

II. Quæritur secundo; Quando quis suspenditur per mensem, vel donec satisfaciat, cessatne suspensio sine absolutione post mensem elapsum, vel satisfacta parte, an debet Suspensus absolvi, ut cesset Suspensio?

Respondeo, nos annotasse quæst. 2. art. 1. non esse rigorose censuram, quæ fertur per tempus determinatum, puta per mensem; quia censura cum sit pœna medicinalis, debet reo correcto per absolutionem cessare; potest autem reus corrigi serius, vel ocyus: Quare suspensio, quæ sic fertur, est pœna vindicativa, & hæc post tempus determinatum elapsum statim sine alia absolutione cessat. At suspensio, quæ fertur, Donec satisfeceris, est vere censura; satisfacta autem parte statim cessat sine nova absolutione; sicut potest etiam cessare excommunicatio: hæc autem quamvis sine nova absolutione cesset, non tamen cessat sine ulla absolutione, ut explicavimus loc. laud.; confertur quippe absolutio quando fertur Suspensio, seu excommunicatio, at pro quando parti satisfactum est.

Notandum tamen, quod plerumque illa verba, *Sis excommunicatus, donec satisfeceris*, significent, quod excommunicatus non possit absolvi, nisi post satisfactionem, post quam sequi debeat absolutio: Econtra illa alia verba, *Sis suspensus donec satisfeceris*, significare solent, quod post satisfactionem statim sine nova alia absolutione liber sis a suspensione. Ratio disparitatis ex Bonac. est ipse usus, & praxis recepta; Et quia Judices inferiores Pontifice majorem facultatem videntur habere circa ferendam suspensionem, & Interdictum, quam circa excommunicationem; unde ad hanc tollendam videtur requiri nova absolutio.

III. Quæritur tertio; An Episcopi possint absolvere subditos suos a Suspensione reservata Papæ?

Respondeo, si ea proveniat ex delicto occulto, & non sit deducta ad fo-

forum contentiosum, Episcopos posse tam per se, quam per suos Vicarios ab ea absolvere, ex Trident. sess. 24. cap. 6.: secus vero non posse. Præter Episcopos possunt alii ex privilegio absolvere, seu dispensare in omni suspensione, sive a jure, sive generaliter lata ab homine; inter quos Patres Societ. a Superioribus deputati, qui possunt a tali censura absolvere, illamque relaxare, & dispensare; Siquidem, ut notat Suar. disp. 29. sect. 3., ipsa relaxatio dici etiam solet absolutio; unde tam censura suspensionis, quæ absolvitur, quam pœna, quæ relaxatur, tolli solet eadem formula, dicendo: Absolvo te a vinculo suspensionis, quod incurristi propter tale crimen, & restituo te ad executionem tui muneris, ac ordinis, & ad beneficium tuum.

IV. Quæritur quarto; Quinam possit universim absolvere a suspensione?

Respondeo, a Suspensione lata ab homine specialiter contra aliquem nominatim non potest absolvere, nisi qui eam tulit, vel ejus Successor, vel Superior, vel Delegatus; aliter perturbaretur Tribunal Judicis illam ferentis: Contra tamen a suspensione lata a jure, sive sit generalis, qua Communitas aliqua suspendatur, sive specialis, qua suspendantur particulares personæ, potest absolvere Ordinarius Suspensi, (vel ejus Vicarius) si non sit reservata, ut patet; si enim Ordinarius Suspensi non posset tollere Suspensionem non reservatam, frustra esset reservatio, quando additur Suspensioni.

Dubium est; An Parochus etiam, & simplex Confessarius, qui non habent in foro externo jurisdictionem, possint pariter ab ea absolvere?

Bona c. disp. 3. punct. 2. concedit; quia Superior statim ac absolutionem non reservat, videtur illam concedere cuilibet Confessario: Additque id verum esse non solum de excommunicatione, sed etiam de aliis censuris; Unde Suar., docet, posse simplicem Confessarium absolvere etiam ab interdicto personali speciali non reservato; quamvis non possit ab interdicto locali, aut generali personali, ad quod requiritur jurisdictio in foro externo.

Communior tamen sententia, quamvis concedat, posse Parochum, & simplicem Confessarium absolvere ab excommunicatione non reservata, negat tamen de Suspensione, & Interdicto, quia, ut notat Laym. hic cap. 4. ex Avil. 3. part. disp. 6., & Henr., Suspensio, & Interdictum non impediunt absolutionem a peccatis, sicut excommunicatio; & hac de causa Parochus, & simplices confessarii habent a jure delegatam facultatem ad absolvendum ab excommunicatione non reservata, ut possint a peccatis absolvere; secus vero a Suspensione, & Interdicto. Notat tamen Laym., quod cui committitur facultas absolvendi a casibus Episcopalibus, delegatur pariter facultas absolvendi a suspensione non reservata; unde communiter Religiosi ex privilegiis suis possunt in foro conscientiæ ab omni suspensione non reservata absolvere, ut notat Busemb.

V. Quæritur ultimo; An dicenda sit reservata Suspensio, quæ fertur ut pura pœna ad tempus determinatum, puta per triennium, aut quæ fertur in perpetuum?

Respondeo cum Laym. loc. cit., & aliis communiter affirmative: Quare Episcopus non potest talem pœnam a jure latam relaxare, cum non possit inferior in lege Superioris dispensare, nisi in casibus specialiter concessis.

Dubium dumtaxat est apud Doctores; An quando fertur a jure Suspensio sine temporis determinatione,

& sine expressione, quod in perpetuum duret, possit ab Episcopo absolvi post peractam a Reo pœnitentiam?

Negant Abb., & Navar., quia talis Suspensio habet rationem pœnæ; pœna autem absolute lata censetur esse perpetua, & irremissibilis a Judice inferiore, ex leg. *Servus Cod. de pœnis*. Sed communius affirmant cum Laym., Avil. 3. part. disp. 6., Suar. disp. 29. sect. 1.; quia talis pœna videtur esse imposita, non ut vindicativa, sed ut medicinalis ad tollendam contumaciam; qua sublata possit consequi absolutio; sicut dicitur de omnibus censuris: Præsertim quia si auctor Suspensionis voluisset illam perpetuam, & irremissibilem, id expressisset, ut sæpe solet.

VI. Demum qui scire velit; Quænam sint Suspensiones juris communiores? consulat Busemb. de Suspens. dub. 2. Inter eas tamen notatu digna est primo suspensio contra Clericos recipientes Ordines Sacros ab alieno, vel a proprio in aliena Diœcesi, vel sine ætate legitima, aut sine dimissoriis, vel titulo, aut extra tempora, non servatis interstitiis, vel per saltum, vel in censura; qui omnes ab executione Ordinum sunt suspensi. Secundo contra Sodomiam exercentes, simoniacos, provocantes ad duellum, vel acceptantes, contra raptores, vel præbentes ad id auxilium. Tertio contra Visitantes, si accipiant pecuniam, vel munera, usque dum restituant duplum. Quarto contra asserentes etiam in sermonibus, & scripturis privatis, quod Beatissima Virgo fuerit concepta in originali; & contra differentes in alterutram partem de conceptione Beatæ Virginis in concione populari, ubi adest virorum, & mulierum multitudo, asserendo propriam sententiam rationibus, & auctoritatibus, & alteram repellendo; Necnon qui præsumit de hac ipsa quæstione vulgari sermone scribere, vel dictare, ex Bulla Pii V. apud Bonac. hic punct. 5. §. 1. Quinto contra Episcopos, & Ordinantes non subditum, aut indignum, aut simoniace: Contra eosdem intrantes monasteria monialium sine necessitate; Contra admittentes resignationem adversus formam præscriptam; & contra delinquentes adversus Clericorum immunitatem; Ac demum in eosdem Episcopos non visitantes limina Apostolorum tempore præscripto a Sixto V.

ARTICULUS VI.

De Depositione, & Degradatione.

I. Quid importet Depositio, quid Degradatio? Per priorem privatur Clericus omni officio, ac beneficio, retento solum privilegio fori, & Canonis; Per posteriorem vero etiam hoc privilegio cum quadam solemnitate privatur.

II. In quo differat Suspensio a Depositione, & Degradatione?

III. Degradatio verbalis confunditur cum Depositione; secus vero Realis.

IV. Plura gravia crimina trahunt Depositionem, & plura graviora Degradationem.

V. Depositio, & Degradatio Presbyteri spectat ad Episcopum; Episcopi autem ad Pontificem. Degradatus a solo Pontifice potest in pristinum statum restitui; Depositus vero aliquando etiam ab Episcopo.

I. Quæritur primo; Quid importent Depositio, ac Degradatio, & in quo differant a Suspensione?

Respondeo, Depositionem esse pœnam Ecclesiasticam, non medicinalem.

lem, sed vindicativam, qua Clericus omni officio, vel beneficio in perpetuum privatur, retento solo privilegio fori, & Canonis: Degradatio vero non solum privat omni officio, & beneficio, sed etiam privilegio fori, & Canonis cum quadam solemnitate; unde degradatus traditur brachio sæculari, ut puniatur tanquam laicus.

II. Differunt itaque Depositio, & Degradatio a suspensione, quod suspensio privat tantum usu officii, & fructibus beneficii cum spe absolutionis; illæ vero privant officio ipso, ac beneficio, seu titulo, & jure beneficii, & consequenter ejus administratione, & fructuum suspensione sine spe relaxationis.

III. Distinguunt aliqui Degradationem in Verbalem, & Realem, & dicunt, Verbalem confundi cum Depositione; Realem vero esse, quam diximus. Eaque fieri solet astantibus Abbatibus infulatis, idest habentibus jus mitræ, & baculi, atque assistentibus aliis in dignitate constitutis; & tunc inducitur ad conspectum Episcopi degradandus gestans vestes, & vasa sacra pertinentia ad Ordinem, a quo degradatur, atque ab Episcopo gradatim iis exuitur, & privatur; ac tandem tondetur prolatis quibusdam verbis terrorem incutientibus. Ita Bonac. hic.

IV. Quæritur secundo; Ob quæ crimina ferri possit Depositio, & Degradatio?

Respondeo, crimina, quæ Depositionem merentur, sunt adulterium, stuprum, incestus, notorius concubinatus, furtum, perjurium, homicidium etiam solo consilio patratum, simonia notoria, necnon alia crimina enormia, quæ trahunt irregularitatem: Degradationem vero merentur homicidium qualificatum, puta parricidium, hæresis manifesta, sodomia sæpius exercita, falsificatio literarum Apostolicarum, calumnia proprio Episcopo irrogata, & quodvis crimen, in quo aliquis redditur incorrigibilis; necnon crimina valde Reipublicæ perniciosa. Ita communiter apud Laym. hic.

V. Quæritur demum; Quinam possit ferre, & tollere Depositionem, & Degradationem?

Respondeo cum Bonac. hic, Depositionem, & Degradationem presbyteri pertinere ad proprium Episcopum, vel ejus Vicarium generalem post Trident. sess. 13. cap. 14.; Episcopi vero Depositionem, & Degradationem spectare ad Pontificem, sicut & Religiosorum exemptorum; nisi ex consuetudine, vel privilegio eorum Prælato talis potestas competat. Degradatum vero in pristinum statum restituere solus Pontifex potest, ex cap. *Lapsis*; quamvis raro, aut nunquam id fiat. Depositum autem potest etiam Episcopus in pristinum statum restituere, si crimina, ob quæ fuit depositus, leviora sint adulterio, ex cap. *At si Clerici, de judiciis*; quamvis non soleant Depositi ad Clerum restitui, ex cap. *Percutis, dist.* 50.

QUÆSTIO VII.

De Interdicto, & Cessatione a Divinis.

QUæremus primo; Quid, & Quotuplex sit Interdictum? Secundo; quinam ejus effectus? Tertio, quam ob causam feratur? A Quo, & erga Quos? Quarto, de ejus violatione, ac de participatione cum personis interdictis. Quinto, de ejusdem ablatione; Demum, de cessatione a Divinis, quæ Interdicto persimilis est.

ARTICULUS I.

Quid, & Quotuplex sit Interdictum?

I. Per hanc censuram prohibentur omnia divina Officia, nonnullorum Sacramentorum administratio, & Ecclesiastica sepultura. In quo differat ab aliis censuris Interdictum?

II. Interdictum aliud est Personale, aliud Locale; & utrumque subdividitur in Generale, & Particulare; necnon in latum ab homine, & latum a jure.

III. Personale Interdictum non trahit locale, nec e converso, nisi forte per accidens.

IV. Interdictum locale ab omnibus omnino servari debet; esto possit Episcopus ferens hanc censuram etiam ad aliquos effectus illam suspendere, aut tollere.

V. Civitate interdicta intelliguntur etiam interdicta loca Religiosorum, Suburbia, & Aedificia continentia.

VI. Ex vi Interdicti personalis generalis quaenam Personae obligentur, & quaenam excipiantur? Interdicto dumtaxat Clero, probabiliter non intelliguntur interdictae Personae religiosae.

I. QUæritur primo; Quid veniat nomine Interdicti?

Respondeo, Interdictum esse *Censuram Ecclesiasticam, qua prohibentur omnia divina officia, nonnullorum Sacramentorum administratio, & Ecclesiastica sepultura*. Ita communiter Doctores; Unde fit, convenire Interdictum cum reliquis censuris in hoc, quod privet quibusdam bonis spiritualibus; Differt tamen ab iis, quia Excommunicatio privat Sacramentis, necnon divinis officiis, &c. quatenus continent sacram communicationem cum fidelibus; Suspensio privat spiritualibus bonis, quatenus proveniunt ex potestate clericali, quæ per censuram impedita est: at Interdictum privat iisdem, quatenus continent participationem quandam, & dispensationem rerum sacrarum, quas Ecclesia justis de causis prohibet etiam aliquando innocentibus.

II. Quæritur secundo; Quotuplex sit Interdictum?

Respondeo, dividi primo in Personale, & Locale. Illud afficit immediate personam, prohibendo illi ubicumque sit participationem prædictarum functionum sacrarum: Locale vero afficit immediate locum, prohibendo ne in eo Sacræ illæ functiones fiant; Quando tamen tam locus, quam incolæ interdicuntur, tale Interdictum dicitur mixtum, complectens utrumque, Locale, & Personale.

Sub-

Subdividitur utrumque in Generale, & Particulare. Primo itaque Interdictum Personale generale respicit communitatem aliquam, puta Civitatem, familiam, Collegium, Clerum, Capitulum, exercitum, &c., inquantum sunt unum corpus politicum, & constringit etiam innocentes, nisi eximantur. Secundo Personale particulare, seu speciale respicit Personas particulares, vel nominatim, verbi gratia, Episcopum, Gubernatorem, &c., vel in genere interdicendo, verbi gratia, omnes, qui tale facinus commiserunt; in quo casu personæ particulares, quamvis ignotæ, interdicuntur, inquantum personæ particulares sunt, & non inquantum sunt membra corporis politici. Tertio Interdictum locale generale est, quo interdicitur locus, qui a pluribus habitationibus occupatur, ut Regnum, Provincia, Diœcesis, Civitas, Oppidum, necnon Parochia, quæ plures sub se Ecclesias habeat, aut Villa. Quarto Interdictum particulare locale respicit certum locum Sacrum, unum, vel plures, verbi gratia, Ecclesiam, aut Ecclesias parochiales; quo nomine comprehenduntur etiam Cappellæ, & Cœmeteria contigua. Quemadmodum nomine Civitatis intelliguntur etiam suburbia, licet ad alterius jurisdictionem sive temporalem, seu Ecclesiasticam spectent, ut sunt Ecclesiæ regularium, & Equitum Sancti Joannis, ex cap. *Si Civitas, de sententia excommunicat. in* 6. tum quia, ut notant Laym., & Avil., accessorium sequitur conditionem principalis; tum quia alioqui parvi fieret Interdictum, si populus posset divina peragere in suburbiis: Et idem dicas ex Avil. de Ædificiis continentibus, seu propinquis Civitati, nisi a Civitate distent per aliquod milliare, ex Sylvest. Præterea Interdictum locale generale, & particulare illud etiam habent discrimen, quod interdicta, verbi gratia, Civitate, neque intra, neque extra Civitatis Ecclesias licitum est divina celebrare: Contra vero interdicta, verbi gratia, una, aut omnibus Ecclesiis Civitatis, licitum est extra tales Ecclesias in aliis Oratoriis ea celebrare.

Dividitur deinde Interdictum in Totale, & Partiale: Illud comprehendit omnes effectus Interdicti; hoc vero solum aliquos; ut si quis tantum interdicatur a Sacramentorum susceptione, vel ab ingressu Ecclesiæ, vel ab Ecclesiastica sepultura.

Dividitur tertio in Latum ab homine, & Latum a jure. Demum in latum tanquam censuram, seu ut pœnam medicinalem ob contumaciam respectu Ecclesiæ præcipientis, & in latum ut puram pœnam vindicativam peccati præteriti.

III. Dubium est primo; An posito Interdicto locali censeatur simul positum personale? Aut e converso posito Interdicto personali Communitatis censeatur positum locale?

Respondeo negative cum communi apud Laym., & Hurt. diff. 3.. Quare posito Interdicto locali etiam generali, verbi gratia, interdicta Civitate non sunt interdictæ personæ Civitatis, nisi tantum illæ, ob quarum culpam positum est Interdictum locale, ex cap. *Si sententia, de sententia excommunicat. in* 6.; reliquæ vero possunt extra locum interdictum interesse Divinis. Eodem modo posito Interdicto personali generali non censetur locus interdictus, ut communiter docent cum Con., Suar., Hurt. contra Covar., & Henr.; cum unum non trahat alterum. Quare interdicto populo alicujus Urbis, possunt Clerici, qui non sunt interdicti, celebrare divina officia in Ecclesiis, etiam janius apertis, & pulsatis campanis, ut possint confluere alienigenæ, qui non sunt cives, sed vel negotii, verbi gratia,

vel

vel ſtudiorum cauſa ibi commorantur; Niſi aliquando per accidens id non liceat, quia ſcilicet interdicti non poſſunt aliter a templo excludi. Ubi adverte, quod interdicta aliqua communitate, ſi quis deſinat eſſe membrum illius communitatis, verbi gratia, per mutationem domicilii, deſinit eſſe interdictus, ſi cauſam illi ſua culpa non dederit; ſicut e contra, ſi quis fiat de novo membrum communitatis interdictæ, tunc incipit ligari Interdicto talis communitatis, ut notant Laym., & Avil.

IV. Dubium eſt ſecundo; A quibuſnam ſervari debeat Interdictum locale?

Reſpondeo, ab omnibus omnino, etiam ab Exteris, a Religioſis, ab Innocentibus, ab ipſomet ferente Interdictum; quia hæc non eſt prohibitio facta perſonis directe, ſed eſt privatio divinorum officiorum loco impoſita, & talis obligatio naſcitur a jure communi, cui ferens Interdictum derogare non poteſt: Solum poteſt, qui Interdictum tulit, illud ſuſpendere, vel tollere, aut ſimpliciter, aut ad aliquos effectus, & ſic poteſt ipſe divina officia celebrare.

V. Hic autem adverte, quod interdicta Civitate intelliguntur interdicta non ſolum loca Religioſorum, ſuburbia, & ædificia continentia, ut diximus; ſed etiam Eccleſia Cathedralis, ut communiter docent contra Eſcob., Covar., & Henr., aliter enervaretur vis Interdicti: Sic Interdicta Diœceſi intelligitur Civitas interdicta, & interdicta aliqua Eccleſia intelliguntur interdictæ ejus Cappellæ, & Cœmeterium: Contra vero interdictis Cappellis non intelligitur interdicta Eccleſia, & interdictis ab Ordinario omnibus Eccleſiis Civitatis per Interdictum ſpeciale, non intelliguntur interdictæ Eccleſiæ exemptæ Religioſorum; quia hæ ab Ordinario interdici non poſſunt per Interdictum ſpeciale, ſed ſolum per generale.

VI. Dubium eſt tertio; Quinam obligentur per Interdictum perſonale generale?

Reſpondeo, interdicto populo, vel alia communitate, interdictas eſſe omnes perſonas talis communitatis, etiam innocentes, etiam habitantes in ſuburbiis, (modo ſui juris non ſint, nec habeant honores, & onera diſtincta) etiam Marchiones, Duces, &c., ſi cenſeantur eſſe de tali populo.

Primo tamen excipiuntur Epiſcopi, ſi non fiat de iis expreſſa mentio, ex cap. *Qui periculoſum, de ſententia excommunicationis in 6.*

Secundo, Clerici, & a fortiori Regulares; quia nomine populi non veniunt Eccleſiaſtici; Notat tamen Bonac., quod ſi aliqua familia interdicatur, etiam Clerici illius familiæ ſunt interdicti; quia tale Interdictum eſt ſpeciale relate ad omnes perſonas talis familiæ.

Tertio, Infantes, & Amentes, quippe incapaces obligationis; quamvis non debeant ſepeliri in loco Sacro, ut dicemus, cum hæc obligatio cadat in eos, qui ſepeliunt.

Quarto, Exteri, qui ſtudiorum, vel negotiorum cauſa ibi habitant, etiamſi longo tempore; quia non cenſentur membra talis communitatis, juxta ſatis probabilem opinionem.

Quinto, qui per mutationem domicilii deſinunt eſſe illius populi.

Sexto, qui habent duplex domicilium, alterum in loco interdicto, alterum in non interdicto; quando non habitant in loco interdicto, ſi non dederint cauſam Interdicto.

Septimo, qui tulit Interdictum; quamvis enim ſubjiciatur Interdicto locali, non tamen perſonali generali, cum non poſſit ſeipſum punire: Quod ſi Interdictum feratur in Clerum, probabiliter non comprehenduntur Religioſi,

giosi, ut diximus quæst. super. art. 2. cum Pal., & Avil.; Nec comprehenduntur Clerici, qui solum habent privilegium Canonis, & non fori; cum hi reputentur sæculares.

ARTICULUS II.

De Effectibus Interdicti.

I. Nonnisi tres sunt effectus Interdicti, Privatio aliquorum Sacramentorum, omnium Divinorum, & Ecclesiastica Sepultura. Plura tamen in cap. Alma Mater *permittuntur.*

II. Quænam Sacramenta vi Interdicti prohibeantur?

III. Qui privilegio gaudet audiendi Missam tempore Interdicti, num die festo teneatur illam audire?

IV. Quænam dicantur Divina officia tempore Interdicti vetita?

V. Quinam possint tempore Interdicti Divinis officiis, quæ permittuntur, interesse? Num infantes? Num Clerici conjugati? Num familiares eorum, qui privilegio gaudent?

VI. Ecclesiastica sepultura quibusnam, & quando per Interdictum prohibeatur?

VII. Num possit Ecclesiastica sepultura dari Interdicto, aut Suspenso ab ingressu Ecclesiæ? Et quid interest inter Suspensionem, & Interdictum ab ingressu Ecclesiæ?

VIII. Interdictus nominatim denunciatus non privatur usu jurisdictionis in foro externo.

IX. Num sit invalidum, an solum illicitum Sacramentum Pœnitentiæ ab Interdicto administratum?

I. Tres sunt, ut diximus, Interdicti effectus, Privatio aliquorum Sacramentorum, omnium officiorum Divinorum, & Ecclesiasticæ sepulturæ. Bonifacius VIII. jure novo in cap. *Alma Mater* tria indulsit tempore Interdicti, (videlicet localis generalis, ut patet ex contextu) quæ jure antiquo erant prohibita. Primum circa Sacramentum Pœnitentiæ, quod possit ministrari omnibus, qui non dederunt causam culpabilem Interdicto; vel qui suo consilio, auxilio, aut favore non concurrerunt ad delictum, propter quod lata est sententia Interdicti; Istis tamen solum in articulo mortis permittitur Sacramentum Pœnitentiæ. Secundum, quod possint celebrari missæ, & alia divina officia a Clericis in singulis Ecclesiis, (quo nomine ex Bonac. veniunt etiam hospitalia erecta auctoritate Episcopi, & Oratoria privata approbata ad missas in iis celebrandas) necnon in monasteriis; sed januis clausis, voce submissa, non pulsatis campanis, exclusis laicis non habentibus privilegium, exclusis etiam excommunicatis, ac interdictis, scilicet denunciatis, cum hos tantum excludere teneamur, ut notat Pal. Qui tamen si nolint exire, non proinde tenetur Sacerdos omittere Sacrum, ut putant Suar., & Laym., cum non sit eadem ratio de excommunicato, ac de interdicto denunciato. Tertium, quod in quatuor festivitatibus præcipuis anni, videlicet Natalis Domini, Paschæ, Pentecostes, & Assumptionis Beatæ Virginis, possint officia celebrari solemniter januis apertis, alta voce, pulsatis campanis, & interdictis admissis, dummodo altari non appropinquent, qui dederunt causam Interdicto, idest, ut exponit Suar. disp. 14 sect. 1., dummodo non communicent, nec ab iis oblationes accipiantur.

Hoc privilegium extendit Martinus V. ad festum Corporis Christi Domini; & Eugenius IV. ad totam ejus octavam; Et Leo X. extendit ad festum Conceptionis Beatæ Virginis, & ad ejus octavam, ut notat Avil. part. 5. disp. 4. sect. 2. ex Sylvest., Henr.

cap.

cap. 47. num. 4., & aliis . Porro festum Paschæ, & Pentecostes incipit a Missa Vigiliæ, quia in earum Vigiliis missa fit de ipsis festivitatibus per anticipationem: Alia vero festa incipiunt a primis vesperis, & desinunt non in secundis vesperis , ut aliqui putant , sed in completorio festi , cum hoc pertineat ad celebritatem illius diei . Pal., Avil., Con., Hurt. putant , festum Nativitatis, Paschæ, & Pentecostes includere sequentes dies festivos; quamvis aliqui cum Glossa dicant durare primo tantum die . Præterea Gregorius IX. in cap. *Permittimus , de sententia excommunicat.* in Interdicto locali, sive generali, sive speciali concedit Clericis , Pastoribus (idest Parochis , qui id aliis committere possunt) semel in hebdomada celebrare ad conficiendam Eucharistiam pro infirmis, servatis conditionibus præscriptis in dicto cap. *Alma Mater*. Permittitur etiam in cap. *Quod in te, de Pœnit., & Remission.* , quod in Ecclesiis Collegiatis officium divinum a Clericis binis, vel ternis peragatur, non cantando, sed legendo sub iisdem conditionibus.

II. Quæritur nunc primo; Quænam Sacramenta prohibeantur per Interdictum ?

Respondeo , prohiberi omnium Sacramentorum administrationem , & perceptionem, exceptis casibus in jure expressis , quos mox subjiciemus percurrendo per singula Sacramenta.

Primo itaque excipitur Baptismus , qui omnibus ministrari potest cum solitis solemnitatibus ; quamvis non a persona specialiter interdicta, nisi privatim in casu necessitatis.

Secundo excipitur Confirmatio, quæ baptismo est affinis , & illius quasi complementum : Quare omnibus pariter ministrari potest, & ideo potest confici Chrisma etiam in loco specialiter interdicto .

Tertio excipitur Sacramentum Matrimonii , quod in loco interdicto non solum a persona generaliter, sed etiam a specialiter interdicta celebrari potest , ut putant Pal. , Hurt. contra Bonac., Ugolin., Sayr., & alios : Etenim matrimonium non cadit sub hac prohibitione, cum non sit res pure spiritualis; sed sit quidam humanus , & politicus contractus , cui ex institutione Christi Domini ratio Sacramenti est annexa ; nullus autem contractus humanus tempore Interdicti prohibetur ; Verum tamen est, quod notarunt Navar. , & Sanch. contra nonnullos , benedictiones nuptiales tempore Interdicti non licere , nisi in festivitatibus, in quibus permittuntur divina officia.

Quarto, circa Extremam unctionem, certum est ex cap. *Quod in te* citato , neque recipi , neque ministrari posse in Interdicto sive locali , sive personali : Utrum autem Mendicantibus moribundis Extrema unctio conferri possit ? Consulantur eorum privilegia : Quando autem infirmus nullum aliud Sacramentum recipere posset, probabile est , posse hoc illi ministrari ex præsumpta Ecclesiæ voluntate, ut docent Laym., Pal., & alii.

Quinto, nullum Ordinis Sacramentum conferri, aut recipi potest in loco interdicto, aut Clericis etiam generaliter tantum interdictis : Prima autem tonsura cum non sit Sacramentum, sed sacramentale, prohibetur solum, inquantum per Interdictum prohibentur divina officia, ut dicemus quæst. sequenti.

Sexto , Sacramentum Pœnitentiæ conceditur, ut diximus, jure novo in cap. *Alma Mater*, omnibus , præterquam iis , qui causam dederunt Interdicto, excepto mortis articulo; immo istis neque in articulo mortis Sacramentum Pœnitentiæ , neque extra mortis articulum Confirmatio mini-

strar-

strari potest, nisi præstiterint prius satisfactionem: Quam si dare non possent, debent prius præstare cautionem pignoratitiam, aut fidejussoriam, aut saltem juratoriam. Sacramentum autem Pœnitentiæ administrari potest a persona generaliter, non tamen a specialiter interdicta; cum huic quælibet administratio Sacramentorum prohibeatur extra casum necessitatis: Quamvis si administretur, valide administretur, ut notarunt Bonac., Pal., & Filliuc.

Septimo, Eucharistia permittitur solum in articulo mortis cum solita solemnitate, & comitatu; non ramen specialiter interdictis, nisi cum conditionibus supradictis: Extra mortis vero articulum, ne innocentibus quidem generaliter interdictis permittitur Eucharistiæ susceptio; pro iis enim sola Missæ celebratio conceditur in cap. *Alma Mater*. Clericis tamen, & Religiosis communionem licere, etiam posito interdicto locali speciali, docet Escob. in summ. cap. 4. ex Tolet.

Præterea probabilius est, quod docent Suar. disp. 33. sect. 1., Pal. contra Bonac., & alios, quod hi, qui causam Interdicto non dederunt, nec sunt specialiter interdicti, possint Eucharistiam recipere in illis festivitatibus exceptis; Nam in cap. *Alma Mater* tantum excluduntur, qui causam Interdicto dederunt, & specialiter interdicti. Præterquamquod hoc privilegium administrandi in iis festivitatibus Eucharistiam habenr fere omnes Religiosi ex suis privilegiis: Si quis tamen vellet oppositam sententiam sustinere, non teneretur præcepto communionis in Paschate; sicuti quia non permittitur Missa die festo tempore Interdicti, nemo tenetur ad illam audiendam.

III. Rogabis: An qui ex privilegio posset tempore Interdicti missam audire die festo, aut communicare in Paschate, ad id teneretur?

Respondet affirmative Bonac. hic punct. 4. cum Henr. contra Avil., & Con.; Sicut qui in carceribus detentus obtinet a Judice facultatem audiendi missam, tenetur illam audire; cum cesset impedimentum, a quo excusabatur. Avil. ramen part. 5. disp. 4. sect. 2. putat, solum Religiosos, & Clericos, qui secundum jus commune eximuntur ab Interdicto, ad id teneri; non tamen habentes privilegium; cum nemo teneatur uti privilegio suo. Quod confirmat, quia si diceretur missa in tali distantia, ut non comprehendatur in continentia mœniorum, quamvis non sit tanta, ut deobligaret homines ab audienda missa, si non esset Interdictum, non tenerentur tamen homines illuc ire ad missam audiendam tempore Interdicti. Ad rationem in contrarium respondet, impedimentum carceris esse impedimentum ipsius personæ; sicuti impedimentum infirmitatis; unde eo cessante datur obligatio audiendi missam: Econtra in casu nostro impedimentum est ipsius juris deobligantis a missa audienda, & dantis privilegium aliquibus personis; quæ tamen cum non teneantur uti privilegio, non tenentur missam audire tempore Interdicti. At Clerici, & Religiosi tenentur audire missam, quia in Interdicto non includuntur; unde non habent privilegium, sed obligationem audiendi missam.

IV. Quæritur secundo; Quid veniat nomine Divinorum officiorum, quæ per Interdictum prohibentur?

Respondeo cum communi apud Suar., Bonac., & alios, Divinorum officiorum nomine intelligi quæcumque fiunt in Ecclesia a Ministro Ecclesiastico, seu a persona consecrata, vel deputata ad illud; sive quæcumque a solis Clericis ex institutione Christi, vel Ecclesiæ fieri permittuntur; ut

sunt sacrificium missæ, horæ Canonicæ, officium Beatæ Virginis cum Psalmis, & litaniis in loco ad id deputato cum sua solemnitate; unde etiam monialibus tempore Interdicti id prohibetur; Et universim omnia Sacramentalia prohibentur, seu omnia, quæ ad solemnem ritum Sacramentorum spectant, vel immediate, vel præparatorie, vel consecutive; ut solemnis benedictio nuptiarum jam celebratarum, benedictio templi, vasorum, & vestium sacrarum, candelarum in die Purificationis, & ramorum in die Palmarum, fontis baptismalis, aquæ lustralis, Chrismatis, altaris consecratio, fusio aquæ cum Asperges, solemnis benedictio Episcopi, professio solemnis in Religione, litaniæ processionaliter recitatæ, collatio primæ tonsuræ, &c. Contra tamen permittuntur, quæ non requirunt personam Ecclesiasticam ad ea deputatam; cum non censeantur officia Ecclesiastica communia, sed privata; ut benedictio mensæ, oratio pro itinere, adoratio Crucis die Parasceves, sine tamen orationibus ab Ecclesia pro eo actu institutis, quæ dicuntur officia illius diei. Permittitur pariter salutatio Angelica dici solita statutis horis diei, concio, lectio sacra, litaniæ in Ecclesia, vel extra Ecclesiam cantatæ, dummodo non canantur solemniter, idest cum superpelliceo, & cum, Dominus vobiscum. Recitari etiam potest confessio generalis; quia hæc omnia etiam a laicis fieri solent: potest etiam, qui ad officium tenetur, recitare illud cum sociis, modo non ita recitent, ut publicam orationem facere videantur.

Cum autem Divina officia non permittantur, nec permittitur pulsatio campanæ ad convocandos Sacerdotes ad missas celebrandas; immo aliqui putant, neque licitum esse uti tintinnabulo ad Sanctus, & in missæ elevatione, sed tabula cum matraca, seu tuba; quorum tamen sententiam non sequor, cum tintinnabulum non pulsetur ad populum convocandum, sed ad excitandum illum ad Christi adorationem; & ideo omnes docent, licitum esse pulsare campanas in solita salutatione Angelica, vel ad indicandam populo festivitatem alicujus diei, vel ad Eucharistiam comitandam, aut ad concionem, &c., cum hoc non sit ad Divina officia convocare.

V. Dubium est; Quinam possint tempore Interdicti localis generalis admitti ad Divina officia, quæ permittuntur in cap. *Alma Mater* singulis Ecclesiis, & Monasteriis sive virorum, sive mulierum, januis clausis, voce submissa, & non pulsatis campanis?

Respondeo cum Bonac. punct. 3., posse admitti Primo amentes, & infantes; quia cum careant usu rationis, non sunt capaces præcepti, & obligationis, nec possunt Divinis officiis moraliter interesse; Et ideo putat Henr., non esse peccatum admittere infantem ad Claustrum Monialium; quamvis in Trident. sess. 24. cap. 5. feratur excommunicatio in ingredientes Claustra Monialium. Secundo admitti possunt Clerici non conjugati, dummodo non sint excommunicati, aut specialiter interdicti, nec dederint causam Interdicto; cum enim Divina officia permittantur, & hæc a Clericis celebrentur, permittitur consequenter Clericos ad ea admittere. Admitti etiam possunt propter eandem rationem Clerici conjugati, si sint addicti alicui Ecclesiæ, vel ministerio Sacro; aliter reputantur tanquam laici; quamvis, si gestent habitum, & tonsuram, gaudeant privilegio Canonis, & fori. Contra tamen non possint admitti Primo excommunicati, & interdicti, videlicet nominatim denunciati, ut supra notavimus, quia istos

istos tantum tenemur vitare. Secundo laici non habentes privilegium, ut docent communiter Doctores cum Suar., Avil., quia aliter frustra claudendæ essent januæ ad Divina celebranda.

Dubium est secundo; An qui tempore Interdicti habet privilegium assistendi Divinis officiis, possit secum adducere familiares?

Respondeo cum communi affirmative; dummodo causam non dederint Interdicto: Familiares autem dicuntur domestici, qui sunt de ejus familia, & eum solent comitari; atque adeo non solum uxor, filii, &c., sed etiam famuli, qui continue in ejus familia assistunt sustentati ejus sumptibus. Quod si quis famulorum, qui illum comitari solent, sit absens, aut infirmus, potest alter substitui: Isti tamen non possunt sine domino ad Divina officia admitti.

VI. Quæritur tertio; Quibus, & quando prohibeatur Ecclesiastica sepultura?

Respondeo, quodvis Interdictum sive personale, sive locale privare Ecclesiastica sepultura tam personas, quam locum, ita scilicet ut in loco interdicto non possit sepeliri cadaver in Ecclesia, aut in Cæmeterio benedicto, nec in loco ubi Divina peraguntur, nec cum pompa funerali; Si tamen Interdictum sit locale, possunt in alio loco sacro non interdicto sepeliri personæ, quæ non dederunt causam Interdicto, nec sunt nominatim denunciatæ; cum nullum extet impedimentum neque ex parte personæ, neque ex parte loci non interdicti: Non possunt tamen in loco sacro interdicto sepeliri, ne infantes quidem, & amentes; quia quamvis non extat impedimentum ex parte personæ, extat tamen ex parte loci interdicti: Quare sepeliri debent in campo, aut in Cæmeterio ab Episcopo deputato, non tamen benedicto.

Notat tamen Laym. ex Suar., Con., & aliis contra Sà, & Escob. in summ. cap. 4., in Interdicto generali satis esse, ut tota communitas sit denunciata, ut singula ejus membra teneamur vitare relate ad officia Divina, & Ecclesiasticam sepulturam; cum sit moraliter impossibile omnes nominatim denunciari. Si tamen in loco Sacro sepeliantur, non eatenus sunt exhumandi; Immo econtra qui tempore Interdicti in loco non sacro sepeliuntur, elapso Interdicto, exhumandi sunt, & in loco sacro sepeliendi.

A prædicta regula excipiuntur Primo Clerici, qui si non dederunt causam Interdicto, sicut possunt officia Divina celebrare januis clausis, ita possunt eodem modo in loco sacro etiamsi generaliter interdicto sepeliri; & in quatuor illis festivitatibus possunt etiam cum pompa funerali: Nomine autem Clericorum veniunt etiam Religiosi, Moniales, & Clerici conjugati addicti servitio alicujus Ecclesiæ: Secundo excipiuntur laici, qui habent privilegium assistendi Divinis officiis; tum quia quibus communicamus vivis, possumus etiam mortuis communicare; tum etiam quia, si conceditur iis assistere Divinis officiis, quod est principale, conceditur pariter Ecclesiastica sepultura, quæ est accessorium: Tertio propter eandem rationem puto cum Bonac., Henr., Sylvest. contra Suar., Con., Avil., quod possint etiam laici in quatuor illis festivitatibus sepeliri in loco sacro publice; quamvis enim Ecclesiastica sepultura non sit Divinum officium, tamen quibus conceditur, quod est principale, intelligitur etiam illud accessorium concedi.

VII. Rogabis; An interdictus ab ingressu Ecclesiæ possit in loco sacro sepeliri?

Respondeo, ex cap. *Is cui, de sententia excommunicat. in 6.* quod si dederit signa contritionis, possit absolvi, & in loco sacro sepeliri; secus vero non possit. Quid autem significet, aliquem esse interdictum ab ingressu Ecclesiæ, & utrum talis censura sit dicenda suspensio, an vero Interdictum? diximus quæst. super. art. 4.

Notandum hic solum ex Avil. disp. 4. dub. 5., & Henr., per suspensionem ab ingressu Ecclesiæ solos Clericos ligari; per Interdictum vero ab Ecclesiæ ingressu ligari etiam laicos, ne officiis Divinis intersint. Præterea talis suspensio ferri non potest pro culpa aliena; potest vero tale Interdictum ferri; Et ideo aliquando in jure hæc censura vocatur suspensio ab ingressu Ecclesiæ, aliquando vero Interdictum.

VIII. Quæritur quarto; An Interdictus privetur usu jurisdictionis exterioris?

Respondeo cum Bonac., Avil., & aliis communiter negative; cum hoc non includatur in triplici effectu assignato Interdicti. Quare Interdictus, etiam nominatim denunciatus poterit excommunicare, & absolvere in foro exteriori, etiam cum solemnitate, tam intra, quam extra Ecclesiam. Sacramentum vero Pænitentiæ ministrare non potest, cum hoc includatur intra Divina officia, quæ per Interdictum prohibentur.

IX. Utrum autem Sacramentum Pænitentiæ ab interdicto ministratum sit solum illicitum, an etiam invalidum? Disputant Doctores. Bonac. putat, esse solum illicitum, sicuti si ab irregulari ministraretur. Suar. tamen censet, fore invalidum, quia Interdictum privat rebus Divinis, quantum potest.

ARTICULUS III.

Quam ob causam? A Quo? Et erga Quos ferri potest Interdictum?

I. Interdictum personale speciale præsupponit culpam propriam; secus vero Interdictum generale, sive personale, sive locale.

II. Innocentes per Interdictum generale non puniuntur, sed solum Ecclesia ob justam sui defensionem subtrahit illis suum ministerium.

III. Interdictum generale prærequirit gravem culpam. Et probabilius etiam Interdictum speciale personale, nisi sit partiale.

IV. Interdictum generale, ac speciale locale imponi nequit ob debitum pecuniarium; potest tamen ob id imponi Interdictum speciale personale, non secus ac Excommunicatio, & Suspensio.

V. Ritus ferendi Interdictum quinam sit?

VI. Ferre possunt Interdictum, qui jurisdictionem habent in foro exteriori, demptis Prælatis regularibus ex desuetudine. Etiam excommunicatus vitandus interdicere potest.

VII. Quænam persona, & quænam loca interdici possunt?

VIII. Interdictum locale etiam ab Interdicente servandum est; nisi velit illud ad tempus, vel simpliciter tollere.

I. Quæritur primo; Ob quam culpam possit Interdictum ferri?

Respondeo, Interdictum personale speciale ferri non potest, nisi ob culpam propriam, cum nullus innocens possit licite puniri. Ita communiter contra Avil. dub. 3.; Ubi ex Henr. di-

dicit, posse uxorem propter culpam mariti interdici; quia quamvis nemo possit puniri ob culpam alienam in bonis spiritualibus interioribus, potest tamen in bonis spiritualibus externis, quæ sunt externa adminicula spiritualia. Interdictum vero generale personale, sicut etiam locale, tam generale, quam speciale ferri potest propter culpam alienam, non tamen propter culpam personæ privatæ, nisi tantum a Pontifice; Etenim pœna communitatis debet supponere culpam etiam ipsius communitatis. Quare ferri potest propter culpam vel communitatis, vel ejus capitis, aut Domini temporalis, ut habetur in cap. *Si sententia, de sententia Excommunicat.*

II. Neque dicas; quod in tali casu innocentes punirentur; Nam, ut superius diximus, per Interdictum generale Personale, aut Locale non privantur innocentes bonis spiritualibus, ad quæ jus aliquod habeant; (sicut per Suspensionem privantur usu juris jam acquisiti) sed solum subtrahit Ecclesia interdictis suum ministerium; quod nocentibus cedit in pœnam, & ignominiam; innocentibus vero non vertitur in pœnam, sed id iis permittitur propter justam Ecclesiæ defensionem: Sicuti si Rex propter culpam perduellium tolleret ab aliqua civitate privilegia concessa, donec sibi satisfieret.

III. Dubium est; An propter venialem culpam ferri possit aliquod Interdictum?

Respondeo, certum esse, quod citra culpam gravem ferri non possit Interdictum Generale Personale, & Locale, quod etiam innocentes afficiat; cum sit pœna gravissima. Interdictum vero personale speciale ferri posse ob culpam venialem, putant Avil., Henr., Sà, Hurt. diff. 13., non secus ac ob levem culpam fertur excommunicatio minor, quæ est major pœna, quam Interdictum; Illa siquidem privat perceptione passiva omnium Sacramentorum, & electione passiva ad Beneficium; Interdictum vero solum aliquibus Sacramentis privat. Verum negat probabilius Suar., Vasq., Laym., Pal., tum quia privat Interdictum gravissimis bonis, quibus non privat excommunicatio minor, videlicet divinis officiis, Ecclesiastica sepultura, &c., Tum etiam quia difficilius tollitur, quam excommunicatio minor; cum hæc etiam a simplici sacerdote probabiliter tolli possit; illud saltem a Confessario approbato; Demum quia per violationem Interdicti incurritur sæpe irregularitas, non vero per violationem excommunicationis minoris. Non negaverim tamen, quod Interdictum partiale, quod sit levis pœna, (puta si sit Interdictum ab ingressu Ecclesiæ ad breve tempus) imponi possit ob culpam venialem.

IV. Quæritur secundo; An possit ob debitum pecuniarium poni Interdictum?

Respondeo cum Avil. dub. 3., Henr., & aliis, Interdictum locale generale, & a fortiori Interdictum personale generale imponi non posse propter debitum pecuniarium, ex Extravag. *Provide, de sententia Excommunicat.*; & probabilius per eamdem Extravagantem neque potest propter debitum pecuniarium poni Interdictum locale speciale; Potest tamen poni propter talem causam personale speciale; sicuti Excommunicatio, & Suspensio ob eandem causam ferri possunt.

V. Quæritur tertio; Quonam modo, seu ritu feratur Interdictum?

Respondeo, ferri, sicut fertur suspensio, videlicet sine determinatis verbis, sed in scriptis, & instrumentum debet dari intra mensem Interdi-

dicto, si petatur; aliter Judex erit suspensus per mensem ab ingressu Ecclesiæ. Quando ponitur Interdictum ob contumaciam, præcedere debet monitio; secus vero si ponatur ob delictum præteritum: Etenim in cap. *Romana, de sententia excommunicat. in 6.*, ubi fit mentio Excommunicationis, Suspensionis, & Interdicti, de sola excommunicatione dicitur, nunquam ferendam esse sine monitione; atque adeo possunt Suspensio, & Interdictum ferri ob delictum præteritum. Quando tamen Judex fert Interdictum contra participantes cum Interdictis a se, debet monere ipsos participantes nominatim tribus vicibus, vel una pro tribus; alias erit nullum, ex cap. *Statutum de sententia Excommunicat.*

VI. Quæritur quarto; Quinam possint Interdictum ferre?

Respondeo, omnes illos, qui possunt excommunicare, & suspendere, ut diximus quæst. 3. art. 2.; qui scilicet jurisdictionem habent in foro exteriori, & contentioso sive ordinariam, sive delegatam. Prælati tamen Religionum, quamvis possint ferre Interdictum personale, non tamen locale, ut notant Bonac. punct. 2., Suar. disp. 36., & alii; tum quia eorum jurisdictio magis est in personas, quam in loca; tum etiam quia interdictum locale ab iis ferri non solet; quod signum est, eos illud ferre non posse ex desuetudine; nisi forte in plebem habeant jurisdictionem, ut notant Doctores; Ubi etiam notandum, quod licet excommunicatus, vel suspensus non toleratus valide interdicere non possit, cum sit privatus omni usu jurisdictionis, toleratus vero possit valide interdicere; interdictus tamen, quamvis non toleratus, & valide, & licite interdicere potest, cum per interdictum nec privetur jurisdictione, nec prohibeatur illam exercere.

VII. Quæritur ultimo; Quinam possit interdici?

Respondeo cum communi, interdici posse, excepto Papa, omnes baptizatos rationis compotes subditos Interdicenti, non solum ut singulares personæ sunt, sed etiam ut membra Communitatis. Ratio est, quia omnes isti habent Superiorem in foro exteriori, etiam quoad jurisdictionem coactivam; Et in hoc Interdictum differt ab excommunicatione, quæ in communitatem ferri non potest. Interdici etiam possunt directe præter personas loca subjecta jurisdictioni Interdicentis, & indirecte loca non subjecta, sed exempta, per Interdictum locale generale; ne Interdictum a Judice positum enervetur. Denique quod est semel interdictum, potest iterum interdici.

VIII. Rogabis; Possitne idem seipsum interdicere?

Respondeo negative; cum idem non sit sibimet subditus: Verum tamen est, quod in Interdicto locali ipsemet ferens edictum includatur; sicut etiam superior, & æqualis; quia effectus Interdicti instituti sunt a jure communi, a quo illi obligantur: Sicut enim Episcopus, si excommunicet Petrum, tenetur vi juris communis cum illo non communicare; ita si ferat Interdictum locale, tenetur in eo loco Interdictum servare; nisi velit illud aliquando vel simpliciter, vel ad tempus tollere.

ARTICULUS IV.

De Violatione Interdicti, & de Participatione cum Personis interdictis.

I. Interdicti violatio secundum se est culpa lethalis.

II. Etiam laici violando Interdictum in multis casibus lethaliter peccant.

III.

III. Quid si laicus missam audiret in loco sacro sine fraude, vi, aut scandalo?

IV. Quandonam laici Interdictum violantes excommunicationem incurrant?

V. Clerici Interdictum violantes quandonam incurrant irregularitatem?

VI. Religiosi non servantes Interdictum quam pœnam incurrant?

VII. Laici ne in Divinis quidem tenentur vitare Interdictos nominatim denunciatos: Clerici tamen tenentur eos vitare in iis rebus sacris, a quibus sunt interdicti; quando scilicet Clericis regimen Ecclesiæ commissum est, ubi Divina officia celebrantur; aut si iis astantibus ea celebrent.

I. Quæritur primo; Quale peccatum sit Interdictum violare?

Respondeo cum communi apud Con. dub. 3. contra Cajet., esse peccatum mortale, nisi parvitas materiæ, aut inadvertentia excusent. Aliquæ tamen actiones, etiamsi parvæ, propter suam dignitatem non dicuntur esse materia parva, ut si quis Sacramentum aliquod administraret, vel solemniter caneret Euangelium, &c. Quare etiam in his casibus mortaliter per Interdicti violationem peccatur.

II. Aliqui numerantur casus, in quibus mortaliter peccant etiam laici violando Interdictum. Primo quidem, si posito Interdicto personali etiam generali se ingerant Divinis; cum hoc directe ipsis prohibeatur; præsertim si violenter se ingerant injuriam Clericis inferendo; aut si cum scandalo violent Interdictum.

Secundo, ut notat Avil. disp. 5. dub. 2. contra Henr., si cum mendacio obtineant facultatem, ut possint Divinis interesse, vel fingendo se esse Clericos, vel privilegiatos, &c. Ratio est, quia mendacio inducunt Clericos ad faciendum, quod est illicitum; Sicut qui alium induceret ad comedendas carnes die jejunii mentiendo, quod non sit dies jejunii, peccat mortaliter.

Tertio, si inducant Clericos, ut Divina coram se peragant, quod Clericis non licet.

Quarto, si non obtemperent ministris Ecclesiæ volentibus illos excludere a Divinis; nam cum Clerici tenentur sub mortali illos excludere, illi sub mortali tenentur Clericis obedire; aliter daretur bellum justum ex utraque parte.

Ultimo, quando laicus exercet ea officia Divina in loco interdicto, quæ si Clerici exercerent, violarent Interdictum: In quo casu per Judicem Ecclesiasticum puniendi sunt, cum delictum sit Ecclesiasticum, ut notat Avil. loc. cit.

III. Dubium est; Peccetne laicus non interdictus, qui in loco interdicto audit Divina officia sine ulla fraude, vi, aut scandalo?

Respondeo, Cajet., & Navar. putare, quod non peccet, eo quod non prohibetur illi interesse Divinis, sed solum Clericis præcipitur, ut laicos a Divinis excludant: Henr., & alii putant peccare mortaliter, quibus adhæret Suar. disp. 34. sect. 4.: Qui tamen addit, hunc assistendo aliis Divinis officiis, præterquam Sacrificio Missæ, facile excusari posse a mortali ob materiæ levitatem; cum non ita graviter Ecclesia prohibeat dictis officiis interesse; Con. pariter putat, hunc peccare mortaliter suscipiendo Sacramenta sibi prohibita in loco interdicto; cum hæc Sacramentorum participatio sit valde gravis. Avil. tamen loc. cit. cum Sot., Reginald., & aliis media via incedit, dicendo probabilius esse, quod peccet venialiter; quia quamvis præceptum juris non dirigatur ad laicos, sed ad Clericos, ta-

tamen ipsi faciunt contra virtualem intentionem Ecclesiæ, & Clericorum: Peccat tamen mortaliter, si suscipiat Sacramenta, quia saltem inducit, & cooperatur cum Clerico ad id, quod ipse sine peccato mortali præstare non potest, ut notat Laym. cap. 3.

Quod si laici violent Interdictum personale, etiamsi generale, procul dubio peccant mortaliter; sicut violando excommunicationem; Utraque enim censura eodem modo privat Divinis officiis.

IV. Quæritur secundo; Quam pœnam incurrant violantes Interdictum?

Respondeo, laicos nullam pœnam incurrere ipso facto; cum nulla sit in jure expressa, præterquam in Clement. 2. *de Sententia excommunicat.*, ubi excommunicantur laici cogentes aliquem celebrare Divina officia in loco interdicto, vel vocantes alios interdictos, ut assistant Divinis officiis, aut qui recusant exire, quando a celebrantibus admonentur, aut qui prohibent, ne interdicti exeant, postquam fuerint a celebrantibus admoniti.

Incurritur etiam excommunicatio ab eo, qui aliquem sepelit in loco Sacro interdicto, aut qui personam interdictam sepelit in loco sacro non interdicto. Ubi iterum adverto, solum interdictos denunciatos esse vitandos; Et præterea denunciata aliqua Communitate, singulos illius Communitatis censeri denunciatos, ut docent Doctores contra Sà, & Escob. in summ. cap. 4.

V. Clerici vero tam sæculares, quam regulares violantes Interdictum sive personale, sive locale per exercitium Ordinis Sacri incurrunt irregularitatem; etiam quando Interdictum non est censura, sed pœna ob delictum præteritum, ex cap. *Is cui*, *de Sententia Excommunicat. in 6.* Dixi, per exercitium Ordinis Sacri, nam violatio Interdicti per exercitium Ordinis minoris non videtur grave peccatum, ut possit proinde irregularitas incurri: Sicut nec si exerceretur Ordo sacer non solemniter, nec ex officio, ut si canatur a Subdiacono Epistola sine manipulo, &c. Ita Bonac., Suar., & Avil. Ubi nota, tripliciter posse graviter violari Interdictum a Clerico. Primo, si ipse sit interdictus, & exerceat Ordines majores, verbi gratia, conferendo Sacramenta. Secundo, si in loco interdicto ea conferat, etiamsi ipse non sit interdictus. Tertio, si Sacramenta conferat personæ interdictæ, etiamsi nec ipse, nec locus sit interdictus. In primis duobus casibus incurrit irregularitatem, non vero in tertio, ut probabiliter censet Bonac. punct. 7. cum non sit hoc in jure expressum.

Præterea Clerici violantes Interdictum privantur voce activa, & passiva, ex c. cit. *Is cui*, & suspenduntur a jurisdictione, ut notat Avil. dub. 4.; cum suspendantur ab officio, & beneficio, ex cap. *Tanta*, *de Excessibus Prælator.*: immo possunt per sententiam privari etiam beneficiis.

VI. Religiosi vero non servantes Interdictum locale generale, aut cessationem a Divinis, quando servatur ab Ecclesia Cathedrali, seu a Matrice Oppidi, ipso facto sunt excommunicati, etiamsi Interdictum sit nullum, ex Clement. 1. *de Sententia excommunicat.*

Demum omnes, etiam exempti, qui scienter celebrant, aut celebrare faciunt Divina officia in loco interdicto, aut excommunicatos, vel interdictos non toleratos ad eadem, vel ad Sacramenta, vel ad sepulturam Ecclesiasticam admittunt, interdicuntur ab ingressu Ecclesiæ, donec satisfaciant ei, cujus sententiam violarunt, ex cap. *Episcoporum*, *de Privilegiis in 6.*

VII.

VII. Quæres ultimo; In quibusnam teneamur vitare interdictos denunciatos?

Respondeo, laicos non teneri vitare interdictos etiam nominatim denunciatos nec in humanis, nec in Divinis, præterquam in sepultura. Ita communiter apud Avil. dub. 5. contra Sayr., & alios apud Bonac. putantes, laicum teneri vitare interdictum in Divinis. Ratio communis est, quia id in jure non prohibetur laicis: Quare si Sacerdos admittat hujusmodi interdictos ad missam audiendam, laici non tenentur illos expellere, sicut tenentur expellere excommunicatos non toleratos. Et ratio a priori est, quia sola excommunicatio privat etiam Divinis officiis, inquantum sunt quædam communicatio cum fidelibus. Clerici vero sub mortali tenentur vitare nominatim interdictos in iis rebus sacris, a quibus sunt interdicti. Hoc tamen intelligendum solum de Clericis celebrantibus Divina officia, & de permittentibus illa celebrari, quando illis est commissum regimen talis Ecclesiæ; Etenim in cap. *Non est vobis, de Sponsalib.* dicitur, *Ne celebretis, nec aliquem celebrare permittatis*. Quare si illis non sit commissum regimen Ecclesiæ, non dicuntur permittere, interdictos audire Divina officia, si illos non expellant; quia in tali casu Clerici se habent tamquam laici.

ARTICULUS V.

De Relaxatione, seu Absolutione ab Interdicto.

I. Non est idem tollere ad tempus, ac suspendere interdictum.

II. Interdictum latum ad tempus, eo lapso, sine alia absolutione cessat; latum vero simpliciter, & absolute sine absolutione non cessat. Nec cessat interdictum locale per destructionem ædificiorum illius loci.

III. Interdictum personale generale latum contra Communitatem, hac dissoluta, cessat ligare solum innocentes, non vero eos, qui causam interdicto dederunt.

IV. Interdictum personale particulare non reservatum probabiliter absolvi potest per Confessarium, qui possit absolvere a mortalibus.

V. Tacite reservatur interdictum, si feratur contra personam particularem; aut si hujus causa latum sit interdictum locale, aut generale personale.

VI. Solum interdictum locale generale relaxari non potest ad cautelam. Et nunquam relaxatur interdictum, nisi a Principali delinquente satisfactio offeratur.

VII. Non habetur determinata forma, qua tollatur, aut suspendatur interdictum.

VIII. Recensentur celebriores casus, in quibus a jure latum est Interdictum sive Locale, sive Personale.

I. Notat Avil. part. 5. disp. 4. dub. 4., non esse idem tollere ad tempus Interdictum, ac illud suspendere: Nam suspendere est manente Interdicto permittere, ne ejus effectus ponantur; quod solus Pontifex auctor juris communis facere potest, non vero inferiores Papa; cum effectus Interdicti sint a jure communi; in quo nemo inferior Papa dispensare potest: At Interdictum ad tempus tollere potest, qui illud tulit; Sicut potest illud tollere simpliciter, aut tollere ad aliquos tantum effectus, puta quantum ad dicendam aliquam missam, vel ad sepeliendum aliquem, ut notat Avil. loc. cit.; eo quod sola excommunicatio habeat suos effectus inseparabiles secundum jus commune.

Præterea, ut notat Laym. cap. 3. excommunicatio suspendi, seu ad tempus tolli non potest, ita ut elapso tempore, etiamsi satisfactio sit præstita a reo, reincidat: Contra vero Interdictum, argumento cap. *Cum desideres, de Sententia excommunicat.*

II. Quæritur nunc primo; An sine absolutione cessare possit Interdictum?

Respondeo: Universim Interdictum latum ad tempus, vel sub conditione cessat sine alia absolutione elapso illo tempore, vel conditione purificata, juxta dicta quæst. præced. art. 5.: Interdictum vero absolute latum non cessat sine absolutione. Ita communiter. Porro Interdictum locale non cessat per destructionem ædificiorum illius loci; non possunt enim sepeliri corpora in solo Ecclesiæ interdictæ destructæ; ut docet Suar. disp. 38. sect. 1.

III. Interdictum vero generale latum contra aliquam Communitatem, dissoluta communitate, cessat respectu innocentium, non vero respectu eorum, qui causam culpabilem Interdicto dederunt, quia tale Interdictum respectu istorum est speciale.

IV. Quæritur secundo; Quinam possit absolvere ab Interdicto?

Respondeo, Interdictum locale, aut generale personale non reservatum relaxari posse ab Episcopo, aut ab alio habente in dictum locum, aut communitatem jurisdictionem Episcopalem, ex cap. *Nuper, de sententia excommunicat.*, non tamen ab Inferiore, quia requiritur ad hoc jurisdictio fori externi. Ita communiter apud Con.: Interdictum vero personale particulare non reservatum probabiliter absolvi potest per confessarium, qui possit absolvere a mortalibus, ut diximus quæst. 6. art. 5. cum Bonac. & Suar. contra Avil., Laym., & alios. Interdictum autem reservatum relaxari potest a reservante, vel ab ejus Superiore, aut successore, ut patet. At Interdictum Papale contractum ob delictum occultum etiam ab Episcopo absolvi potest, ex Trident. sess. 24. cap. 6.

V. Notandum hic tamen cum Pal. §. 2.; dupliciter posse interdictum reservari, primo expresse, secundo tacite, si videlicet in aliquam personam determinatam feratur; alias perturbaretur tribunal Judicis; Vel si ejus causa latum sit interdictum locale, vel generale personale; quia in tali casu interdictum relate ad talem personam est speciale, & reservatum, non secus ac interdictum loci, vel Communitatis.

VI. Quæritur tertio; Possitne dari absolutio ab interdicto ad cautelam? Et quonam ritu illud relaxetur?

Respondeo, Interdictum locale generale non posse relaxari ad cautelam, ex c. *Sententia, de Sententia excommunicat. in 6.* posse vero alia interdicta, ut communiter Doctores docent; monendo interdictum nunquam esse relaxandum, nisi prius Principalis delinquens offerat satisfactionem. Vide tamen quæ hac de re diximus cum de censuris in genere quæst. 2. art. 3.

VII. Præterea circa ritum tollendi, aut suspendendi interdictum non habetur ulla determinata forma, sed sufficit, quod voluntas interna absolventis exprimatur; Nec ullæ solemnitates, aut cæremoniæ præscribuntur, ne juramentum quidem delinquentis, ut notat Suar. disp. 38. contra Sayr.; quia juramentum in jure solum injungitur pro absolutione ab excommunicatione.

VIII. Denique qui scire velit, quibus in casibus a jure latum sit interdictum sive locale, sive personale, consulat Escob. in summ. cap. 3. Celebriores sunt illi. Primo si dominus terræ injuriose Episcopum percutiat aut

aut percutere mandet, a jure latum est interdictum locale generale; Sicuti etiam si Civitas exigat gabellas a personis Ecclesiasticis de rebus ipsarum exportandis; necnon si personæ Ecclesiasticæ manifestis usurariis domos concedant. Secundo, latum est interdictum personale generale, si Capitulum dimissorias concedat infra annum; si ab Ecclesiasticis exigantur tributa: Si appelletur a sententiis Papæ ad futurum Concilium: Si Ecclesiasticis decimæ imponantur, vel ab iis exigantur: Demum incurrit interdictum personale speciale usurpans de redditibus Ecclesiæ vacantis; Necnon Episcopus, vel Abbas alienans bona Ecclesiastica contra Bullam Paulinam. Item violans Interdictum locale; & Prælatus in visitatione recipiens ultra concessa; Necnon Clericus in Sacris, qui in crimine fornicationis jacet.

ARTICULUS VI.

De Cessatione a Divinis.

I. Neque censura, neque pœna est Cessatio a Divinis, sed imponitur in signum mœroris ob gravem injuriam Ecclesiæ, aut Divino honori illatam.

II. In multis ea differt ab interdicto. Probabiliter tamen quæ permittuntur tempore interdicti localis, permittuntur etiam tempore cessationis a Divinis.

III. Probabiliter tempore Cessationis non prohibetur Sacra sepultura, quæ sine funebri officio fiat.

IV. Præter causam gravissimam plurimæ conditiones requiruntur, ut indici possit Cessatio a Divinis.

V. Cessationem hanc indicere potest is, qui ferre potest interdictum; Eaque tolli solum potest ab eo, qui illam tulit, aut a Superiore, vel successore. Ejusque effectus, non secus ac effectus excommunicationis, vi juris communis sunt inseparabiles.

I. Quæritur primo; Quid sit; Et in quo differat ab interdicto Cessatio a Divinis?

Respondeo, Cessationem a Divinis (quæ & Suspensio Organorum dicitur) non esse censuram, nec pœnam, sed meram prohibitionem Ecclesiasticam, ob quam Clerici cessare debent a divinis officiis, & a Sacramentorum administratione in certo aliquo loco, excepto casu necessitatis; Idque in signum gravissimi mœroris ab Ecclesia concepti ob gravem aliquam injuriam Ecclesiæ, aut Divino honori illatam; ut sic injuriosus cogatur satisfacere Ecclesiæ læsæ; ut explicant Laym. & Suar. disp. 39. ex Clement. 1. *de Sententia excommunicat.*

II. Quare Cessatio a Divinis differt ab Interdicto. Primo quia non est censura, nec pœna proprie dicta, nec unquam a jure imponitur, sicuti Interdictum. Secundo, quia interdictum afficit immediate semper personam aliquam, quæ sua culpa dedit causam interdicto, non vero Cessatio a Divinis; Unde posita cessatione a Divinis, quilibet potest in aliis locis Divina celebrare. Tertio, Clericus agens per exercitium Ordinis Sacri contra interdictum incurrit irregularitatem; at si agat contra cessationem a Divinis, peccat quidem mortaliter, non tamen incurrit irregularitatem. Quarto, Privilegia concessa circa interdictum, verbi gratia, quod Clerici possint quotidie celebrare cum moderationibus in cap. *Alma Mater*, non habent locum in Cessatione a Divinis, ut communiter docent cum Suar. disp. 39. sect. 2., & Laym. contra quosdam Canonistas; etenim a diversis non tenet illatio. Ex æquitate tamen juris multi probabiliter docent,

tent, quod tempore cessationis possint Divina officia solemniter celebrari in quatuor illis festivitatibus, ac in Octava Corporis Christi Domini, & in festo Conceptionis; quia in cap. *Alma Mater*, talis facultas videtur concessa tempore interdicti ob reverentiam istarum festivitatum; unde potest probabiliter extendi ad tempus cessationis; Et quamvis tempore cessationis videatur solum concessa facultas administrandi Sacramentum Baptismi parvulis, & Pœnitentiæ moribundis, adjuncto etiam Viatico; nihilominus etiam ex æquitate juris concedunt multi, posse tempore cessationis administrari ea omnia Sacramenta, quæ possunt tempore interdicti generalis: Immo certum est, posse in singulis Ecclesiis celebrari unum Sacrum per hebdomadam, ad renovandam Eucharistiam pro moribundis.

III. Quæritur secundo; An tempore Cessationis a Divinis prohibita sit Sacra Sepultura, sicut tempore interdicti?

Respondeo, Avil. dub. 10., Henr., Bonac., & alios affirmare: Negant vero Suar. loc. cit., Con. dub. 7., & alii, cum nullo jure id prohibeatur tempore cessationis, ne laicis quidem, dummodo sine funebri officio fiat.

IV. Quæritur tertio; Quam ob causam, & sub qua forma indici possit cessatio a Divinis?

Respondeo, solum indici posse propter gravissimum delictum publicum, & contumaciter perseverans adversus commune bonum Ecclesiæ, verbi gratia, adversus ejus immunitatem. Istæ autem conditiones requiruntur, ut notat Con., Prima, ut in Indicente sit legitima potestas. Secunda, ut causa sit evidenter justa, & proportionata. Tertia, ut evidenter constet talem causam esse datam; etenim cum cessatio a Divinis ferat gravissima incommoda, requirit causam gravissimam, & evidentem, quæ aliter emendari non possit; & ideo ferri non potest, nisi ad frangendam alicujus contumaciam; ac proinde jura volunt debere relaxari, statim ac delinquens paratus est satisfacere. Quarta, ut causa cessationis exprimatur aliquo instrumento munito publico sigillo. Quinta, ut hoc tradatur parti, contra quam fertur. Sexta, ut pars ita monita rogetur, quod velit satisfacere. Septima, ut posita cessatione, utraque pars saltem per Procuratorem ad Pontificem accedat, ut coram eo causa disceptetur, nisi pars intra mensem parata sit satisfacere: Si tamen is, qui tulit cessationem mense elapso Romam non iverit, cessatio ipso jure relaxatur. Quamvis autem Con. putet, quod Prælatus non teneatur post mensem Romam mittere, ut Romana Sedes de remedio provideat, ne diu Ecclesia a Divinis cesset in detrimentum fidelium; Communius tamen Doctores contendunt, Episcopum ad id teneri. Octava conditio est, ut quando Capitula, aut Conventus cessationem indicunt, omnes, qui habent vocem, convocentur, sicut in electionibus; ut convocati de re tota deliberent. Ultima, ut major pars Capituli judicet, cessationem esse indicendam. Istæ autem conditiones colliguntur ex cap. *Si Canonici* 2., & ex cap. *Quamvis* 8., *de Officio Ordinarii in* 6.; ubi dicitur, cessationem non esse observandam, si is, qui cessationem tulit, ista omnia non servaverit.

Notandum tamen primo, ista omnia requiri, quando Conventus, aut Capitula cessationem indicunt, non vero quando eam indiceret Prælatus; Qui tamen videtur sex priores conditiones ex natura cessationis debere observare, cum non possit aliter

ter constare de contumacia ejus, pro quo fertur cessatio; quamvis non teneatur Prælatus monere partem per instrumentum publico sigillo munitum.

Notandum secundo, quod qui sine sufficienti causa cessationem indicit, privetur omnibus fructibus, quos tempore cessationis deberet percipere, & teneatur satisfacere parti læsæ. Quod si juste indicitur, pars, contra quam fertur cessatio, tenetur cessantibus satisfacere de damno, quod interim subeunt, cum non possint consueta officia peragere.

V. Quæritur demum; Quinam possit indicere, aut tollere cessationem a Divinis?

Respondeo, is, qui potest ferre Interdictum; atque adeo is, qui Episcopalem, aut similem Episcopali jurisdictionem habet in foro externo, potest indicere cessationem, ut communiter docent apud Suar. disp. 39. sect. 3.: Aliquando tamen cessationem præcedit censura interdicti, ut prohibitio sit arctior; Aliquando vero imponitur pura cessatio sine interdicto.

Præterea cessationem tollere potest, qui illam tulit, aut Superior, aut Successor, ne Tribunalia turbentur; nam cessatio solum ab homine, & non a jure fertur. Tolli autem potest sive simpliciter, sive ad tempus pro beneplacito. Solus Papa potest illam quoad aliquos tantum effectus suspendere; quia effectus cessationis sunt a jure communi inseparabiliter connexi inter se, sicut effectus excommunicationis. Per legitimam appellationem suspenditur cessatio, antequam executioni mandetur, cum per appellationem impediatur jurisdictio imponentis: Post executionem vero nonnisi relaxatione tollitur, ut diximus de censuris in genere.

QUÆSTIO VIII.

De Irregularitate.

Quamvis Irregularitas non sit censura, de ea tamen communiter Doctores disputant post censuras, quibus valde affinis est; cum pariter sit actus clavium, seu Ecclesiasticæ potestatis. Quæremus itaque primo, Quid, & Quotuplex sit? Secundo, Quam ob causam incurratur? Tertio, Quinam possit Irregularitatem imponere? Et erga quos? Quarto, an dubium excuset ab Irregularitate? Quinto, quomodo tollatur? In postrema vero quæstione descendendo ad Irregularitates in particulari, agemus de Irregularitatibus tum ex delicto, tum ex defectu.

ARTICULUS I.

Quid, & Quotuplex sit Irregularitas?

I. Irregularitas est moralis inhabilitas personæ ad Ordines recipiendos, & exercendos.

II. In quo differat a censuris, & a Depositione, ac Degradatione.

III. Nonnisi duo sunt effectus Irregularitatis; Videlicet Ordinum susceptionem, & Usum impedire.

IV. Irregularis illicite quidem sacramentaliter absolvit, sed non invalide, si bona fide ad illum pœnitentes accedunt.

V. Beneficiarius irregularis ad quid tenetur? Illicita, & irritanda potius est, quam irrita Beneficii col-

latio facta Irregulari.
VI. *Probabiliter Irregularitas non impedit susceptionem primæ Tonsuræ.*
VII. *Recensentur tam Irregularitates ex delicto, quam ex defectu.*
VIII. *Irregularitas alia est Totalis, alia Partialis.*

I. QUæritur primo; Quid veniat nomine Irregularitatis?

Respondeo cum communi apud Laym., & alios, Irregularitatem esse *Impedimentum canonicum ex aliqua indecentia proveniens, per se primo impediens Ecclesiasticorum Ordinum susceptionem, & secundario eorundem usum ob reverentiam Divinorum.* Explicatur per partes. Dicitur primo esse *Impedimentum canonicum*, ut ostendatur, Irregularitatem non esse inductam jure Divino, aut naturali, sed jure Canonico, quod est conforme juri naturali. Ratio enim naturalis dictat, non esse admittendos ad Ordines Sacros, nisi qui decenter accedant, & ideo jus Canonicum irregulares declarat, qui indecenter accederent: Quia vero fœminæ, sicut etiam homines nondum baptizati excluduntur ab Ordinibus jure Divino, ideo non dicuntur irregulares.

Dicitur secundo, *Proveniens ex aliqua indecentia*; hæc autem vel est culpabilis; ut quando quis fit irregularis ex delicto; Vel inculpabilis; ut quando fit irregularis ex defectu aliquo corporis, aut animi; sicut est notabiliter deformis, amens, &c. Illa irregularitas dici solet pœnalis; ista vero mixta.

II. Dicitur tertio, *Impediens per se primo, seu directe Ordinum susceptionem*; Et in hoc Irregularitas disconvenit a censuris; nam excommunicatio major impedit quidem Ordinum susceptionem, & eorundem usum, sed impedit hæc, quatenus sunt quædam communicatio cum fidelibus; unde excommunicatio major directe prohibet communicationem cum fidelibus, & indirecte impedit Ordinum susceptionem: Excommunicatio minor non impedit usum Ordinum, sed solum passivam eorum, ac reliquorum Sacramentorum participationem: Suspensio (sicut etiam Depositio, & Degradatio) privat tantum directe usu Ordinum susceptorum, unde solis Clericis competit; Irregularitas vero cum directe impediat Ordinum susceptionem, competit etiam laicis. Interdictum demum impedit etiam Divinorum officiorum auditionem, Ecclesiasticam sepulturam, & certa quædam alia Sacramenta, quæ non impedit Irregularitas. Differt præterea Irregularitas a Censuris, quia Censura (quæ est sæpe ab homine) est pœna medicinalis, & habet pro fine emendationem, & resipiscentiam delinquentis: Irregularitas vero (quæ semper est a jure) non semper est pœna, sed solum est moralis inhabilitas personæ ad Ecclesiasticos Ordines; Et quando provenit ex delicto, habet rationem pœnæ vindicativæ, non medicinalis; habetque pro fine reverentiam Divinorum. Differt demum Irregularitas a Depositione, & Degradatione, quod illa tantum non admittat laicos ad statum Clericalem; istæ vero hominem a tali statu ejiciant.

Dicitur quarto, quod *Secundario impediat exercitium Ordinum susceptorum*; non enim semper impedit tale exercitium, sed solum quando indecenter exercerentur Ordines: Quare si Diacono amputetur pollex, ita fit irregularis, ut non possit ad Sacerdotium ascendere, possit tamen canendo Euangelium exercere Ordinem Diaconatus; ut notat Bonac., Con., & alii.

Dicitur demum, *Ob reverentiam Divinorum*; ut ostendatur causa finalis

lis Irregularitatis; Sed brevius definiri potest Irregularitas, quod sit *Moralis inhabilitas personæ ad Ordines suscipiendos, & exercendos*.

III. Sequitur ex dictis, duos tantum esse effectus Irregularitatis, videlicet impedire susceptionem, & usum Ordinum. Unde fit primo, posse Clericos irregulares ea munera obire, quæ potest laicus; videlicet in Ecclesia canere, missæ ministrare, Sacramenta suscipere, Ordine excepto, ad quem inhabilis est, sed non incapax; unde illicite, non tamen invalide confertur Ordinis Sacramentum irregulari.

IV. Fit secundo, Clericos irregulares posse valide exercere omnes actus jurisdictionis Ecclesiasticæ, quamvis non licite illos, qui actus Ordinis requirunt, ut sunt absolutio a peccatis, realis degradatio, &c., Proinde docent communiter Doctores cum Con. dub. 1., Laym. cap. 1. contra Navar., & Avil. dub. 6., quod etiam irregularis denunciatus (necnon suspensus ab Ordine non denunciatus nominatim, & interdictus personaliter) valide, quamvis illicite, sacramentaliter absolvant accedentes bona fide, cum non careant jurisdictione, sicut caret excommunicatus denunciatus: Immo suspensus a solo beneficio etiam licite sacramentaliter absolvit, cum non privetur usu Ordinis.

V. Fit tertio, Irregularitatem non privare Clericum ipso jure fructibus, & administratione beneficii, dummodo officium saltem per Vicarium exerceat, ut docent Suar., Laym., Avil.; Qui tamen notant, quod si beneficium requirat officium, cui irregularis per seipsum satisfacere non possit, debeat beneficio privari, juxta cap. *Ex literis, de Exception. Prælator.* Immo sponte illud debeat resignare, si dispensatio brevi tempore impetranda non sit.

Dubium est; Utrum collatio beneficii facta irregulari sit ipso jure irrita; unde provisus teneatur in conscientia illud resignare?

Affirmant Henr., Bonac., & Avil. dub. 6. cum communiori; quia ex cap. ultim. *de Rescriptis in 6.* beneficium datur propter officium; ergo inhabilis ad officium est pariter inhabilis ad beneficium acquirendum, ex cap. ultim. *de Clerico excommunicato ministrante*. Verum Suar. disp. 40. sect. 2., & Laym. docent, talem collationem illicitam esse, & irritandam, non vero irritam: etenim beneficii collatio non debet censeri irrita sine ullo jure expresso; in casu autem nostro nullum jus expressum adducitur. Quibus adde, aliquod beneficium requirere officium, cui ipse irregularis satisfacere potest, puta si officium requirat tantum preces Canonicas: Quod si non possit irregularis per se satisfacere, satis est, si satisfaciat per Vicarium.

VI. Majus dubium est; An Irregularitas, quæ impedit Ordinum susceptionem, impediat etiam susceptionem primæ Tonsuræ?

Communior sententia cum Bonac., Suar., Avil. affirmat; quia quamvis prima Tonsura non sit Ordo, sed dispositio ad Ordines, tamen in jure Canonico venit nomine Ordinis, *Argumento cap. Cum contingat, de ætate, & qualitate, &c.* Verum P. Aloysius Bariola apud Bonac. negat; quia cum juxta communiorem Theologorum sententiam prima Tonsura non sit Ordo, Irregularitas non impedit susceptionem primæ Tonsuræ; sicut nec impedit ingressum in religionem: In odiosis enim non est facienda extensio de uno casu ad alium, ex cap. *Pœna, de Panit. dist.* 1.

Rogabis; An irregularis suscipiendo, vel exercendo Ordines aliam irregularitatem, aut pœnam incurrat?

Respondeo negative; quamvis mortali-

taliter peccet; nulla enim pœna in jure imponitur pro tali delicto.

VII. Quæritur secundo; Quotuplex sit Irregularitas?

Respondeo, esse duplicis generis, Alteram ex indecentia morali, seu ex delicto, aut facto, puta ex homicidio; Alteram ex indecentia physica, seu ex defectu inculpabili.

Irregularitates ex delicto istæ enumerantur apud Busemb. Prima ex iteratione Baptismatis; estque irregularis tam rebaptizans, quam rebaptizatus. Secunda ex violatione censuræ, si scilicet censura innodatus actum aliquem Ordinis Sacri solemniter exerceat. Tertia si Clericus actum Ordinis Sacri, quem non habet, solemniter exerceat. Quarta propter indebitam susceptionem Ordinum; ut si quis suscipiat Ordines in excommunicatione, aut suspensione, aut ab Episcopo non habente jurisdictionem, aut per saltum, aut ante legitimam ætatem, aut sine dimissoriis, aut furtivè, idest Episcopo nesciente, non approbante, nec examinante; Quamvis multi apud Bonac. quæst. 3. punct. 4., & Avil. putent, quod fere in his omnibus casibus suspensio potius, quam irregularitas incurratur. Quinta ob enormia crimina, quæ a jure habent annexam infamiam, si sint notoria, & publica, ut sunt Infidelitas, hæresis, adulterium, raptus, incestus, perjurium in judicio. Ultima quæ oritur ex injusta mutilatione, vel homicidio, etiam indirecte tantum voluntario, quæ extenditur ad consulentes, & mandantes; Et quamvis Dian. part. 4. tract. 2. resol. 28. putet, solum consulentes homicidium incurrere in irregularitatem, non autem consulentes mutilationem, cum hoc non habeatur in jure: communis tamen sententia est in contrarium, ut notat Molin. apud eundem Dian.

Irregularitates vero ex defectu sunt octo. Prima ex defectu animi; unde sunt irregulares Amentes, Phrenetici, Epileptici, Illiterati, seu non habentes necessariam doctrinam pro Ordinibus, Neophyti, seu recenter ad fidem conversi, donec judicio Episcopi sint sufficienter instructi.

Secunda ex defectu corporis; Quare irregulares sunt cæci, surdi, claudi, carentes pollice, aut indice, vel oculo sinistro, seu canonico. Item maxime desormes, ut si quis careat auribus, naso, si notabiliter sit gibbosus, paralyticus, leprosus, gigas, pigmæus, ethiops inter alienos, ubi disparitas est ludibrio, hermaphroditus; non tamen ille, qui per vim, aut infirmitatem factus est eunuchus.

Tertia ex defectu natalium: Illegitimi enim reputantur viles; & ideo sunt irregulares, donec legitimentur, vel per professionem religiosam, vel per subsequens matrimonium inter parentes, dummodo tempore conceptionis potuissent valide contrahere; Vel denium per dispensationem Pontificiam; Etenim Principes sæculares possunt tantum legitimare in ordine ad officia sæcularia, & hæreditates.

Quarta ex defectu ætatis, si scilicet ante legitimam ætatem quis ordinetur.

Quinta ex defectu Sacramenti, seu significationis matrimonii, hoc est ratione bigamiæ. Bigamus enim cum carnem suam in plures diviserit, non apte repræsentat unionem Christi cum Ecclesia. Est autem bigamus, tum qui secundum matrimonium saltem præsumptum contraxit, & consummavit; tum qui viduam duxit, & cognovit; tum etiam qui uxorem prius ab alio per fornicationem cognitam duxit, & cognovit; necnon qui propriam uxorem cognoscit post ejus adulterium: ac demum qui post solemne votum castitatis matrimonium (licet invalide) contrahit, & consummat; nam interpretatione juris censetur duo matrimo-

trimonia contraxisse, alterum spirituale cum Christo Domino, alterum carnale cum muliere.

Sexta ex infamia; quæ etiam ex delicto enormi, & publico parentum, & ex vili conditione personæ oritur.

Septima ex defectu libertatis; Proinde irregulares sunt servi proprie dicti, necnon originarii, ex Laym. hic cap. 8., donec plenam libertatem consequantur; Item conjugati, nisi uxores consentiant, & voveant castitatem; Curiales etiam, seu obligati juramento, vel stipendio Curiæ sæculari, ut Judices, Advocati, &c., quousque in his officiis detinentur; Milites pariter donec juramento tenentur; Thesaurarii, & Depositarii publici, & qui Rempublicam administrant; Ac demum Apparitores, & alii, qui sæva, aut turpia exercuerunt, aut in causa sanguinis ministrarunt, ut mox dicemus.

Octava ex defectu lenitatis, videlicet ex licita mutilatione, aut homicidio in bello justo, aut in judicio: Quandoquidem Sacerdos repræsentat personam Christi, qui lenissimus fuit, & neminem unquam læsit. Non est autem irregularis ex defectu lenitatis, qui alium occidit in defensionem inculpatam sui, aut proximi; Nec qui hortatur ad fortiter pugnandum, sed solum qui in bello justo propria manu alium mutilat, aut occidit; & qui in judicio justo ad mutilationem, vel mortem alicujus cooperatur active efficaciter, & proxime, ut infra examinabimus.

VIII. Porro Irregularitas dividitur in totalem, & partialem: Totalis privat omni Ordine suscipiendo, & exercitio Ordinis suscepti; Et talis est, quæ contrahitur ex homicidio, bigamia, &c. Partialis vero privat aliquo tantum exercitio Ordinis, & ascensu ad Ordinem superiorem; Verbi gratia si Sacerdoti pollex amputetur, fit inhabilis ad sacrificandum, non tamen ad audiendas Confessiones, &c. Et si amputetur pollex Diacono, fit inhabilis ad Sacerdotium, non vero ad exercendum munus Diaconi. Appellatur etiam ab aliquibus Irregularitas partialis, quæ non est in perpetuum, sed ad tempus; Verbi gratia, pro tempore durantis infantiæ, morbi, infamiæ, &c.. Sed hæc improprie dicitur Irregularitas.

ARTICULUS II.

Quam ob causam incurratur Irregularitas ex delicto? Et Quomodo ignorantia excuset?

I. Irregularitas non incurritur, nisi propter delictum externum simul, & consummatum, ac in suo genere perfectum.

II. Negandum verius posse Pontificem pro veniali culpa Irregularitatis pœnam imponere.

III. Non requiritur, quod delictum, cui annectitur Irregularitas, sit publicum, aut quod probari possit.

IV. Excusat ab ea incurrenda ignorantia probabilis, seu non crassa tam juris, quam pœnæ.

V. Qui patrato homicidio excusatur ab Irregularitate ex delicto ob ignorantiam probabilem, non fit irregularis ex defectu lenitatis.

VI. Quamvis esset minus lenis Homicida, quam Minister justitiæ, non per hoc ille etiam contrahit Irregularitatem ex defectu lenitatis.

VII. Episcopus probabiliter potest dispensare in Irregularitate contracta ob homicidium occultum voluntarium, quod tamen in judicio probari nequit: Sed in Irregularitate ex defectu lenitatis dispensare non potest; Quare universim homicida, qui ab Irregularitate ex delicto excusatur, non contrahit Irregularitatem ex defectu.

I. Quæritur primo; Quænam culpa requiratur ad Irregularitatem ex delicto incurrendam?

Respondeo, requiri culpam externam consummatam, & mortalem. Quod requiratur culpa externa, & consummata, nec satis sit sola culpa interna, aut exterius tantum inchoata, constat ex iis, quæ diximus quæst. 1. art. 4.. Unde fit, ut irregularitatem non incurrat, qui verbi gratia vulnerat aliquem lethaliter animo illum mutilandi, aut occidendi, si vere illum non mutilet, aut occidat. Ita communiter contra Glossam ultimam in cap. *Perniciose*, *de Pœnit. dist.* 1., & contra alios perpaucos Juristas. Et ratio est, quia de facto nullum jus fert irregularitatem, nisi propter delictum exterius consummatum, puta propter homicidium: Quicquid sit, utrum actus internus possit subjacere judicio Ecclesiæ? quod communiter etiam negatur.

II. Quod vero requiratur etiam culpa mortalis ad incurrendam irregularitatem ex delicto, communiter Doctores docent contra Cajet., Armil., Covar., & Cordub.; Etenim irregularitas censetur esse pœna gravis; cum privet magno bono in perpetuum sine spe restitutionis; ergo supponere debet culpam gravem: Quare quoties culpa est levis, aut ex levitate materiæ, aut ex defectu plenæ deliberationis, irregularitas non incurritur.

Putant aliqui apud Bonac. punct. 3., & Avil. disp. 2. dub. 3., posse Pontificem pro veniali culpa irregularitatem imponere; quamvis de facto solum pro mortali sit imposita: Sed negat verius Escob. cap. 1.; quia pœna esset improportionata culpæ.

III. Quæritur secundo; An requiratur, quod delictum, ob quod irregularitas incurritur, sit publicum, aut notorium, ita scilicet ut probari possit?

Respondeo negative; quicquid contradicat Castro, & Glossa in cap. *Ex tenore*, *de temporibus Ordinationum*. Ratio est, tum quia jura imponunt irregularitatem incurrendam ipso facto, ad quod probatio non est necessaria; tum etiam quia Trident. sess. 24 cap. 6. tribuit Episcopis facultatem dispensandi in irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto; ergo ex Trident. constat, etiam ob delictum occultum irregularitatem incurri.

IV. Ex dictis infertur cum Bonac. punct. 3., Irregularitatem ex delicto non incurri interveniente ignorantia probabili, seu non crassa; nam sicut ignorantia probabilis excusat a culpa, ita etiam a pœna; Immo non solum ignorantia juris, sed etiam ignorantia pœnæ excusat ab irregularitate incurrenda, ut constat ex iis, quæ diximus de Censuris in genere art. 6. num. 7. cum Sanch. lib. 9. de Matrim. disput. 32., Bonac., & Con. contra Suar. sect. 5., Reginal., Filliuc., Laym.. Rationes, quas fuse adducit Con., sunt, tum quia cap. 2. *de Constitution. in 6.* dicitur, *Ignorantes non ligari constitutionibus Ordinariorum*, *nisi eorum ignorantia sit crassa*, *vel supina*; Et eadem est ratio de constitutionibus Pontificiis; Tum etiam quia cap. *Proposuisti*, *dist.* 82. habetur, Clericos, qui impure vixerunt, si ignorabant constitutionem Siricii id sub pœna depositionis prohibentis, venia dignos esse, nec hac pœna plectendos; Eadem autem est ratio de pœna depositionis, ac de pœna irregularitatis: Tum demum quia irregularitas ex delicto valde affinis est censuræ, præsertim in eo, quod reus illam in se teneatur exequi; cum ergo censura ignorata non incurratur, nec irregularitas. Et ratio a priori est, quia ignorans legem Ecclesiasticam prohibentem aliquid sub pœna irregularitatis, vel censuræ, quamvis aliquando

do peccet contra legem naturalem, verbi grat., patrando homicidium Clerici; at non peccat contra legem Ecclesiasticam, quam ignorat; ergo non est dignus, qui pœna ab Ecclesia imposita puniatur. Quamvis autem irregularitas ex delicto ignorata non incurratur, incurritur tamen irregularitas ex defectu, etiamsi ignoretur; hæc enim non imponitur ab Ecclesia tanquam pœna, ut patet, sed est impedimentum canonicum statutum ab Ecclesia ob aliquam indecentiam, ut homo cum tali defectu Altari ministret; & ideo etiam ignorata incurritur.

Neque dicas, hinc sequi homicidam ignorantem irregularitatem homicidis statutam melioris esse conditionis, quam sit Judex juste condemnans reum ad mortem; hic enim irregularitatem ex defectu lenitatis incurreret, ille nullam.

Nam quamvis homicida nullam irregularitatem incurrat, non per hoc est melioris conditionis, quam Judex; cum sit reus pœnæ æternæ: Sicuti qui mæchatur, quamvis non incurrat irregularitatem, quam incurrit Judex juste damnans reum, non per hoc dicitur melioris conditionis; cum sit reus pœnæ æternæ.

V. Mendo in Epitome V. *Censura* num. 7. quamvis censeat ignorantiam irregularitatis ex delicto excusare ab illa incurrenda, excipit irregularitatem ex homicidio; putat enim in tali casu incurri saltem irregularitatem ex defectu lenitatis. Sed rejicitur a triginta Doctoribus citatis a Dian. part. 11. tract. 2. resol. 63., & part. 3. tract. 5. resol. 79., quia irregularitas ex defectu lenitatis non imponitur a jure personis privatis, sed tantum ministris justitiæ ad mortem concurrentibus, necnon occidentibus in bello justo: ergo qui injuste aliquem occidit, ignorans impositam esse homicidio pœnam irregularitatis, nullam irregularitatem incurrit: Quod aperte etiam docet Cornejo apud Leand. de Irregularir. tract. 1. disp. 4. quæst. 6., & alii apud Dian. part. 12., & Less. cap. 9. dub. 21.

VI. Neque obstat, quod minus lenis sit, qui alium injuste occidit tanquam persona privata, quam minister justitiæ concurrens ad mortem; ergo si iste incurrit irregularitatem ex defectu lenitatis, a fortiori ille.

Nam contra est; quia Ecclesia irregularitatem ex defectu lenitatis dumtaxat statuit pro ministris justitiæ; sicut etiam pro occidentibus in bello justo; in lege autem positiva non tenet argumentum a minori ad majus. Præsertim quia ministri justitiæ, & milites veluti ex habitu solent ad justas occisiones procedere, quod a lenitate, & mansuetudine Christi Domini videtur alienum. Qui vero alium culpabiliter occidit, non solet ex habitu sic delinquere, & irregularitatem incurrit ex delicto, nisi ignorantia excuset.

VII. Confirmatur, quia quamvis Episcopus ex Trident. (sicut etiam qui habent jurisdictionem quasi Episcopalem, ut Generales, & Provinciales religionum) non possit dispensare in irregularitate proveniente ex homicidio voluntario occulto, tamen potest dispensare in tali irregularitate, si homicidium voluntarium sit omnino occultum, (quod scilicet ad notitiam hominum, & ad judicium deduci non potest, & probari) ut multi probabiliter docent apud Dian. part. 7. tract. 2. resol. 15., & apud Mojam tract. 5. quæst. 2. ex Bruno, Tabien., Texeda, Rodriq. tom. 1. quæst. regular. quæst. 14 art. 2.: Etenim Concilium dum negat Episcopis facultatem dispensandi in irregularitate orta ex homicidio voluntario occulto, videtur loqui de eo homicidio occulto, quod

Y 2 non

non est probatum in judicio, potest tamen probari; non vero de homicidio omnino occulto, quod nec probatum est in judicio, nec potest probari: Ex alia parte Episcopus nunquam potest dispensare in irregularitate orta ex defectu lenitatis, ut docent communiter Doctores apud Dian. part. 4. tract. 2. resol. 69.; ergo homicida non contrahit irregularitatem ex defectu lenitatis, & consequenter, si ignoret, impositam esse pœnam irregularitatis homicidio, neque irregularitatem ex delicto contrahit.

ARTICULUS III.

Quisnam possit Irregularitatem imponere, & Erga Quos?

I. Irregularitas de facto a jure imponitur, & incurritur ipso facto in casibus dumtaxat in jure expressis.
II. Non incurritur Irregularitas in casu simili, aut majori, si non sit id expressum.
III. Capax est Irregularitatis quicumque capax est Ordinis, aut exercitii Ordinis, dempto Pontifice.
IV. Episcopi, & Cardinales Irregularitatem incurrere possunt, quamvis de iis non fiat expressa mentio.
V. Potest ex multiplici capite multiplex Irregularitas incurri, ita ut una sublata, altera remaneat.

I. QUæritur primo; Quinam possit imponere Irregularitatem? Respondeo, Irregularitatem a solo jure canonico imponi; Quo nomine venit tam corpus juris, quam Bullæ, vel decreta Pontificia, & Concilia approbata. Ita in cap. *Is qui*, *de sententia excommunicat.* Potest etiam per sententiam, seu ab homine Irregularitatem ferre Pontifex, etiam pro delicto mere præterito; cum possit Pontifex in jure communi dispensare, ut notat Bonac. punct. 3., & Avil.

Hinc sequitur primo, quod quando in Canone præcipitur, ut alicui pœna per judicis sententiam imponatur, talis pœna nunquam sit irregularitas, sed vel suspensio, vel depositio; cum irregularitas a judice, qui sit inferior Papa, infligi non possit.

Sequitur secundo, irregularitatem semper incurri ipso facto independenter ab executione judicis, & ab ejus sententia, etiam declaratoria criminis; quia ipsum jus immediate irregularitatem infert, & sententiam profert.

Sequitur tertio, non esse admittendam ullam irregularitatem ex consuetudine, nisi sit in jure scripto expressa. Ita Bonac. punct. 2. cum Suar. ex cap. *Is qui* citato contra Laym. cap. 1. dicentem, quod consuetudo per tacitum consensum Papæ sit constitutiva juris, etiamsi jus scriptum desideretur. Verum quia caput citatum *Is qui* requirit jus expressum, ideo non satis est tacitus consensus Ecclesiæ, & Pontificis habitus ex consuetudine.

II. Sequitur quarto, Irregularitatem non incurri in casu simili, aut majori, quam sit ille, cui annexa est excommunicatio; siquidem solum incurritur in casu a jure expresso.

III. Quæritur secundo; Quinam possit irregularitatem incurrere?

Respondeo, Omnem, & solum hominem capacem aut Ordinis, aut exercitii Ordinis esse pariter capacem irregularitatis, excepto Pontifice, qui in terris Superiorem non habet; unde a suis legibus obligari non potest quoad vim coactivam, sed solum quoad vim directivam. Ratio cur omnis capax Ordinis possit irregularitatem contrahere, est, quia potest illi prohiberi susceptio, aut exercitium Ordinis, & sic fieri irregularis. Ratio vero cur solus hujusmodi homo, & non alius possit irregularitatem contrahere, est, quia

quia non potest cadere prohibitio, & privatio circa formam, cujus subjectum est incapax.

IV. Hinc fit, fœminas, & infideles non baptizatos non posse fieri irregulares; omnes vero laicos, & Clericos posse irregularitatem contrahere, etiam Episcopos, & Cardinales, quamvis non fiat de iis expressa mentio; quia in cap. *Periculosum, de sententia excommunicat.* solum eximuntur a Suspensione, & Interdicto, quoties de iis non fit expressa mentio. Si quis esset irregularis, non deberet in Pontificem eligi, ut late ostendit Majol., utpote tali dignitate indignus: Si tamen eligeretur, eo quod irregularitas esset occulta, electio esset valida, ad vitanda schismata, ex cap. *Licet, de Election.* Quare ipso facto per electionem tolleretur ab eo irregularitas, necnon censura, si quam haberet, cum non posset amplius jure Pontificio ligari quoad vim coercitivam: Sicuti enim non potest Pontifex novam irregularitatem contrahere, etiamsi propria manu aliquem verbi gratia occideret; ita nec potest priorem irregularitatem in se conservare.

V. Irregularis ex uno capite potest iterum aliam irregularitatem ex alio capite, verbi gratia, ex novo homicidio, incurrere, ita ut dispensatus in una, adhuc maneat alia irregularitate irretitus.

ARTICULUS IV.

An dubium de Irregularitate excuset ab illa incurrenda?

I. In dubio juris, ratione ipsius juris dubii, irregularitas non incurritur.

II. In dubio vero juris, ratione personæ, quæ dubitet de jure cæteroqui non ambiguo, incurritur irregularitas, si ignorantia sit crassa, non secus ac incurritur censura; non tamen si ignorantia sit invincibilis, aut non mortaliter culpabilis.

III. Etiam dubium facti excusat ab incurrenda irregularitate, non secus ac dubium juris.

IV. Quod in tali dubio tutior pars eligatur, consilium est, non præceptum.

V. In dubio homicidii injusti incurritur irregularitas ex delicto; at in dubio homicidii justi non incurritur irregularitas ex defectu lenitatis.

VI. Incurritur in dubio homicidii irregularitas, quando constat tum de homicidio secuto, tum de causa culpabiliter adhibita de se sufficiente ad causandum hoc homicidium, & solum dubitatur num ex hac causa, an aliunde illud sit secutum.

VII. In dubio mutilationis non incurritur irregularitas, sicut in dubio homicidii.

VIII. Qui dubitat, an suo consilio influxerit ad homicidium Clerici, debet se gerere ut irregularem, non vero ut excommunicatum, nec tenetur saltem ad integram restitutionem.

IX. Procurans abortum, in dubio an fœtus sit animatus, probabiliter non est irregularis. Et quid si dubitetur, num fœtus sit mas, qui citius, an fœmina, quæ serius animatur?

I. Diximus art. 2., ignorantiam sive juris, sive pœnæ excusare ab incurrenda irregularitate; discutiendum nunc, an etiam excuset dubium sive juris, sive etiam facti: Dicitur autem dubium juris, quando quis dubitat, an lata sit lex aliqua sub pœna irregularitatis. Dicitur dubium facti, quando quis dubitat, an commiserit factum, quod scit prohibitum esse sub pœna irregularitatis.

II. Quæritur itaque primo; An excuset dubium juris?

Respondeo, dubium juris aliquando

do haberi ratione ipsius juris, quando scilicet fundamentum dubii est in ipso jure; quia videlicet ejus verba sunt ambigua; vel quia dubitatur, an tale jus extet, nec potest homo certificari post diligentem inquisitionem: Aliquando vero dubium juris habetur ratione personæ, quæ dubitat ex propria ignorantia, & negligentia, non quia jus sit in se ambiguum.

In primo casu non incurri irregularitatem, sive dubium sit negativum, sive positivum, docent communiter Doctores cum Suar. disp. 40. sect. 5., Sanch. lib. 1. in Decalog. cap. 10., Bardi, Bonac. punct. 5. contra Garz. de Beneficiis cap. 1., & alios. Ratio est; tum quia lex non obligat subditos, nisi sit illis sufficienter proposita; quousque enim non habetur certitudo de lege prohibente, stat in possessione libertas; Tum etiam, quia irregularitas non incurritur, nisi sit in jure expressa, ex cap. cit. *Is qui*; In dubio autem juris non habetur jus expressum; ergo in tali dubio juris non incurritur irregularitas.

In secundo casu, in quo habetur dubium juris ratione personæ illud ignorantis, dicimus eodem modo discurrendum de ignorantia censuræ, ac de ignorantia irregularitatis, & cujusvis pœnæ extraordinariæ. Quare sicuti ignorantia invincibilis, non vero affectata, crassa, & supina, mortaliter culpabilis, excusat a censura incurrenda, (juxta dicta de Censuris in genere) ita & ab irregularitate, ut diximus art. 2. cum Pal., Con., Sanch. contra Suar., & alios existimantes diversimode discurrendum de censura, ac de irregularitate; Volunt enim, censuram non incurri ab ignorante invincibiliter sive jus, sive pœnam; quia est pœna medicinalis, quæ requirit contumaciam, quam excludit ignorantia: Irregularitatem vero volunt includi; quia est pœna vindicativa non præsupponens contumaciam.

III. Quæritur secundo; An etiam dubium facti excuset ab incurrenda irregularitate?

Respondeo cum communi contra nonnullos cum Vasq., Azor., Hurt., eodem modo discurrendum de dubio facti, ac de dubio juris, quia scilicet in utroque dubio melior est conditio possidentis: Excipitur tamen dumtaxat homicidium; Nam in cap. *Significasti*, & in cap. *Ad audientiam* 2., *de homicidio*, imponitur irregularitas, etiam quando quis dubitat, an homicidium commiserit. Ratio doctrinæ ulterior ex Bonac. est, quia ad summum ambigitur, an in aliis factis, præter homicidium, quando ea sunt dubia, jus statuerit irregularitatem; & consequenter tale dubium est dubium juris; sed in dubio juris non incurritur irregularitas, ut jam ostendimus, ergo neque in dubio facti, præter homicidium.

Confirmatur; quia in dubio Voti, an scilicet sit emissum, non habetur obligatio illud servandi; ut communiter docent cum Sanch. lib. 1. de matrim. disp. 9., & tamen est dubium facti; ergo neque in dubio facti incurritur irregularitas, nisi exprimatur, ut exprimitur in homicidio.

IV. Dices: Clemens III. in cap. cit. *Ad audientiam* assignat rationem universalem, cur in dubio homicidii debeat quis se gerere ut irregularem; quia scilicet tutior pars eligenda est; ergo in omni dubio facti incurritur irregularitas; cum in omni dubio facti militet eadem ratio. Sed contra est primo, quia hæc ratio probat, quod etiam in dubio juris incurratur. Secundo dico, Axioma illud, Quod tutior pars eligenda sit, non esse de præcepto, nisi tantum in casibus a jure expressis, eo quod in dubio melior sit conditio possidentis, sed esse

tan-

tantum de consilio, ut notat Sanch. de matrim. disp. 41.

V. Notandum tamen primo ex Sanch. & Henr., illum dumtaxat censendum esse irregularem, qui dubitat, an patraverit homicidium injustum; non vero qui dubitat, an patraverit homicidium justum in judicio, aut in bello justo, quia de homicidio injusto videtur esse sermo in capitibus citatis; sed dicendum verius cum Avila apud Bonac. punct. 5. esse irregularem; quia in cap. *Petitio tua, de homicidio* habetur: Eum, quem conscientia remordet de homicidio patrato in bello justo, censendum esse irregularem.

VI. Notandum secundo ex Escob., & Bardi de conscient. disp. 6. cap. 7. §. 4., & aliis apud Dian. part. 4. tract. 2. resol. 16., probabiliter irregularitatem solum incurri, quando constat de homicidio secuto, & de causæ applicatione, seu de cooperatione ad illud, & dubium solum est, an ex propria cooperatione illud secutum sit; talis enim est casus illorum textuum, ut notant Ostiens., & Zabarel. Quare si vel non constet de morte secuta, vel non constet de sufficienti cooperatione ad illam, probabiliter irregularitas non incurritur. Idem docet Dicastil. tract. 10. de Censur. dub. 3. dicens: *Accedit, quod jura loquuntur in casu, in quo constat de homicidio simul cum actione adhibita, quæ ex se posset influere, & juvare.*

VII. Hinc sequitur primo, non esse irregularem, qui dubitat, an aliquem mutilaverit; quia irregularitas non contrahitur in dubio mutilationis, sed solum in dubio homicidii.

Secundo, si quis in dubio juris de irregularitate homicidii, aut de alia censura suscipiat mala fide ordines, eo quod non adhibuerit debitam diligentiam ad assequendam veritatem, potest deinde post adhibitam diligentiam Ordines exercere, etiamsi dubium perseveret. Ita Bonac. quæst. 1. punct. 5. contra Reginald. lib. 3. cap. 2.. Ratio est, quia quamvis peccaverit non adhibendo debitam diligentiam, at huic peccato non est annexa irregularitas. Ex alia parte adhuc remanet dubium juris, utrum irregularitatem, vel aliam censuram contraxerit; ergo non debet se gerere ut irregularem.

VIII. Tertio sequitur, quod qui consilium dedit de homicidio, quod jam secutum est, si dubitet, an suo consilio cooperatus sit ad illud, debeat se gerere ut irregularem; quia in tali casu habetur dubium facti relate ad homicidium, quod vere est secutum, & ad quod meam actionem, seu concursum moralem applicavi: Et quamvis dubitem, an ego ad illud cooperatus sim; at satis est, quod ego actionem meam posuerim de se sufficientem ad cooperationem, in quo casu præsumit jus, me ad homicidium meo consilio cooperatum esse. Ita Bonac. loc. cit. ex Sanch.; qui pariter putat, sic dubitantem teneri ad restitutionem; Avil. autem quamvis putet, si secutum jam sit homicidium Clerici, debere dubitantem, an suo consilio influxerit, etiam se gerere ut excommunicatum, negat tamen teneri ad restitutionem, eo quod in dubiis melior sit conditio possidentis. Equidem censeo, sic dubitantem in homicidio Clerici debere se gerere tantum ut irregularem, non vero ut excommunicatum, nec teneri saltem ad integram restitutionem; quia irregularitas dumtaxat contrahitur in dubio homicidii, non vero excommunicatio, nec obligatio restituendi saltem adæquate; cum in dubiis possessio stet pro libertate; unde ad summum pro ratione dubii ad restitutionem teneretur.

Non me latet, Giballin. de irregularit.

larit. cap. 4. quæst. 1. docere, quod dubitans, an consilium, vel mandatum influxerit in homicidium, hoc etiam secuto, non incurrit irregularitatem in foro conscientiæ, quamvis in foro exteriori, si constaret de consilio, declararetur incurrisse. Et Henr. lib. 14. cap. 13. addit, quod dubitans, an homicidium sit secutum ex vi propriæ, an alterius actionis, non sit irregularis, quia ad incurrendam irregularitatem debet dubitans probabilius reputare, quod ipse commiserit homicidium. Quam sententiam non putant improbabilem Suar., Salas, Rebell., & alii apud Bardi in Bullam Cruciatæ part. 3. tract. 2. sect. 5., quia textus Canonici loquuntur de foro externo. Sed hisce opinionibus meum calculum addere supersedeo.

IX. Quarto sequitur, quod qui dubitat, an sit secutum homicidium, ad quod dedit suum consilium, non debeat se gerere ut irregularem; quia non constat de homicidio secuto. Hinc qui fœminæ gravidæ propinavit venenum ad abortum, si secuto abortu dubitatur, an fœtus fuerit animatus, probabiliter non incurritur irregularitas. Ita apud Mojam in selectis quæstion. tract. 5. quæst. 6. Præposit. Bardi, Pelliz., & alii apud Dian. loc. laud. part. 4. tract. 2. resol. 16. contra Sanch., Avil., Rodriq., Mendo, & alios. Ratio doctrinæ est, quia dubitatur de homicidio secuto. Et ratio a priori est, quia in dubio juris non incurritur irregularitas, ut communiter Doctores docent; sed in casu nostro dubium est juris, an scilicet sit imposita in jure irregularitas, quando dubium est de homicidio secuto, cum aliqui Doctores id asserant, alii negent, interpretantes varie textus Canonicos; ergo in tali casu irregularitas non incurritur; siquidem nunquam irregularitas incurritur, nisi sit in jure expressa.

Hinc nonnulli cum Præposit., Machad., & aliis apud Dian. part. 3. tract. 5. resol. 24. docent, in dubio, an sit fœtus mas, vel fœmina, præsupponendum esse fœminam, ac proinde non esse animatum ante octogesimum diem, juxta communem opinionem asserentem cum Aristot., & Plin., mares animari quadragesimo die, & fœminas octogesimo; ut videre est apud Dian. part. 6. tract. 5. resol. 6. Verum benignis hisce opinionibus adversus hujusmodi scelestos non est facile utendum: Probabilior enim, & communior sententia docet cum Sanch. lib. 1. cap. 12. Avil., Molin., & aliis, irregularitatem incurri, etiamsi de homicidio non constet, quia universim in dubio talis delicti incurritur irregularitas.

ARTICULUS V.

Quomodo tollatur Irregularitas?

I. *Nonnullæ irregularitates cessant, cessante earum causa. At quæ proveniunt ex actu præterito quà tali, non quà moraliter perseverante, indigent dispensatione.*

II. *Non cessat irregularitas per absolutionem, ut censura, nempe per actum judicialem; sed per dispensationem, quæ est exceptio a lege communi, & dicitur vulnus legis.*

III. *Quænam irregularitates per Baptismum tolluntur impropriè; quænam vero propriè? Verius per Baptismum non tollitur irregularitas ex defectu lenitatis.*

IV. *Episcopi in nonnullis dumtaxat irregularitatibus dispensare possunt.*

V. *Num possit Episcopus secummet dispensare in iis irregularitatibus, in quibus id potest cum subditis suis? Num etiam cum Religiosis exemptis? Num cum suis subditis extra*

tra propriam Diacesim? Quinam hac in re dicantur subditi Episcopo?

VI. Num possit Episcopus simpliciter dispensare, quando reus in judicio est punitus, aut est absolutus? Et num Episcopi dispensatio prosit pro foro externo?

VII. Pralati regulares, qui gaudent quasi Episcopali jurisdictione, dispensare possunt cum suis subditis in iis irregularitatibus, in quibus possunt Episcopi cum propriis subditis.

VIII. Dispensatio in irregularitatibus, qua fit a Pontifice sine justa causa, est illicita; qua vero fit ab Episcopo, est etiam invalida.

IX. Etiam per verbum, Absolvo, dispensari potest irregularitas; quatenus ea est etiam quoddam vinculum, quo Irregularis irretitur, & per dispensationem dissolvitur.

X. Virtute Jubilai non potest conferri dispensatio in irregularitatibus ullis, etiamsi irregularitates ex delicto essent censura, aut pœna Ecclesiastica.

XI. Dispensatio in Irregularitatibus non semper est totalis. Qui dispensatur indefinite ad Ordines, probabilius ad omnes Ordines, etiam majores, dispensatur.

XII. Probabiliter ratihabitio Superioris de prasenti, qua sufficit ad jurisdictionem conferendam, satis est ad dispensandum in irregularitatibus.

XIII. Num ad obtinendam dispensationem in pluribus irregularitatibus exprimi debeat numerus delictorum, ob qua sint contracta?

I. CErtum est primo, multipliciter tolli posse irregularitatem. Primo, si tollatur causa irregularitatis, juxta illud, Cessante causa cessat effectus; In quo differt a censura; hæc enim, etiam cessante contumacia, tolli debet per absolutionem, ut diximus; Quare qui est irregularis, verbi gratia, quia est illiteratus, acquisita scientia sufficienti, liber est ipso facto a tali irregularitate; sic qui recenter est baptizatus, elapsis decem annis post baptismum, non dicitur amplius Neophytus, & sic amittit talem irregularitatem: Et idem dicas de pluribus aliis irregularitatibus, præsertim quæ proveniunt ex defectu corporis, vel animi (excepta ea, quæ oritur ex morbo caduco, vel furia; quia etiam post sanitatem remanet talis irregularitas, ex *canon.* 3. & 4. & 5. *dist.* 33.) Pariter cessante servitute, cessat irregularitas; Cessat etiam sublata illegitimitate per subsequens matrimonium: Irregularitas vero orta ex infamia facti cessat per mutationem vitæ, aut loci; Et quæ oritur ex infamia juris, cessat, si hæc per sententiam, aut aliter abeat; Irregularitates tamen, quæ oriuntur ex actu præterito qua tali, & non qua moraliter perseverante, ut sunt omnes irregularitates ex delicto, ex bigamia, ex defectu lenitatis, &c., nunquam cessant sine dispensatione.

Secundo per professionem religiosam tollitur irregularitas ex defectu natalium relate ad suscipiendos Ordines; quamvis non relate ad prælaturas. Verum tamen est, plurimas Religiones habere privilegium, ut etiam illegitimi possint eligi in Prælatos. Sot. contendit, per professionem religiosam tolli omnem aliam irregularitatem, excepta bigamia, & homicidio voluntario: Sed hoc communiter negatur.

II. Tertio tollitur irregularitas per dispensationem, non vero per absolutionem; nam absolutio rigorose dicta importat actum judicialem liberantem reum a suo reatu; Contra vero dispensatio exceptionem a lege com-

muni significat; Quando autem Pontifex dispensat in irregularitate, non exercet actum judicialem, sed solum eximit irregularem a prohibitione communi. Præterea absolutio est juxta jus, dispensatio vero est contra jus; unde fit, ut reum peracta pœnitentia debeat Judex absolvere, nunquam tamen tenetur Judex in irregularitate dispensare.

III. Quæritur nunc primo; An etiam per baptismum tollatur irregularitas?

Respondeo cum Avil. disp. 10. dub. 2., nullam irregularitatem proprie loquendo tolli per baptismum; siquidem ante baptismum nemo est irregularis, cum non sit subditus legibus Ecclesiasticis. Verum improprie loquendo irregularitates ex delicto per baptismum tolluntur, quatenus cum baptismo non consurgunt: Contra tamen irregularitates ex defectu per baptismum non tolluntur, quatenus cum baptismo consurgunt. Quare bigamus ex delicto, & homicida, si baptizentur, non sunt irregulares, sed sunt irregulares, si baptizentur cæci, claudi, &c., necnon bigami, quando bigamia oritur ex defectu significationis, & non ex delicto, ut notat Avil. ex August., D. Th., & aliis. De irregularitate tamen ex defectu lenitatis varie sentiunt Doctores apud eundem Avil.. Aliqui putant cum Covarr. non tolli per baptismum, cum non fundetur in delicto: Alii probabilius cum Henr., Sylvest. putant tolli, quia licet non fundetur in peccato, fundatur tamen in illo titulo ministri justitiæ, vel militis, qui tollitur per baptismum, per quem homo mutatur in ovem mansuetam.

IV. Quæritur secundo; Quinam possit in Irregularitatibus dispensare?

Respondeo, cum omnis irregularitas proveniat ex jure Pontificio, potest Pontifex in omnibus dispensare: Episcopus vero jure ordinario non potest; cum non possit inferior in lege superioris dispensare, nisi ei concedatur. Conceditur tamen Episcopis primo a Trident. cap. 6., ut dispensare possint cum suis subditis in irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto, & non deducto ad forum contentiosum, excepto homicidio voluntario: Præterea in cap. 1. *de filiis Presbyteror. in 6.* conceditur Episcopis facultas dispensandi cum illegitimis ad ordines minores, & beneficium simplex, excepto Canonicatu Cathedralis Ecclesiæ, qui requirit Ordinem Sacrum. Possunt etiam Episcopi dispensare juxta probabilem opinionem (ut videre est apud Dian. part. 4. tract. 20. resol. 64., & sequentibus, & part. 7. tract. 2. resol. 25., & sequentibus) tum in irregularitate veræ bigamiæ quoad Ordines minores, & simplex beneficium; tum in irregularitate occulta ex defectu natalium; tum in irregularitate ex defectu lenitatis; tum in ea ex mutilatione alicujus membri; tum demum in proveniente ex homicidio casuali etiam publico, & in orto ex repentina rixa, etsi directe volito, necnon in aliis casibus, ut constabit ex dicendis de irregularitatibus in particulari.

V. Dubium est primo; An possit Episcopus dare alteri facultatem, ut secum dispenset in iis irregularitatibus, in quibus potest ipse cum aliis dispensare?

Respondeo, ut diximus de Censuris, affirmative; tum quia non debet esse Episcopus inferioris conditionis, quam Clerici inferiores; tum etiam quia jurisdictio hæc non est contentiosa, sed gratiosa; ergo potest Episcopus alteri committere, ut eam exerceat in ipsummet: Immo propter eandem rationem potest ipsemet sibi dispensare: Et idem dicitur de dispensatione votorum, & aliarum legum, quando quæritur, an possit Episcopus immediate secum in iis dispensare.

Ita

Ita Bonac., Avil., Suar., & alii communiter.

Dubium est secundo; An possit Episcopus dispensare cum religiosis existentibus in sua Diœcesi?

Respondeo cum Avil. part. 7. disp. 10. dub. 5., posse ex æquitate juris tam Prælatum monasterii exempti, quam Religiosum particularem de licentia sui Prælati sponte quoad hoc se subjicere Episcopo, & sic ab eo dispensari; sicut etiam a Censuris Papæ reservatis ex delicto occulto provenientibus absolvi. Ratio est, quia per exemptionem non deperditur id, quod est favorabile.

Dubium est tertio; An possit Episcopus dispensare cum suis subditis extra propriam Diœcesim?

Respondeo cum eodem Avil. loc. cit., & Henr., quod licet possit Episcopus absolvere suos subditos extra territorium tam a peccatis, quam ab excommunicatione non reservata, eo quod talis jurisdictio sit gratiosa; non potest tamen dispensare in hujusmodi irregularitatibus, & aliis casibus Papæ reservatis, ut docent communius; quia id restringit Concilium sess. 24. cap. 6. dicens, quod id possint in Diœcesi sua per seipsos, sive per Vicarium ad id specialiter deputandum.

Dubium est quarto; Quid veniat hic nomine subditorum erga Episcopum?

Respondeo, venire tam eos, qui in ejus Diœcesi domicilium habent; quam qui in ea commorantur majori anni parte, ex Sanch. lib. 3. de Matrim. disp. 23.; necnon peregrinos, quales sunt scholastici, mercatores, &c. propriam Diœcesim habentes, ad quam brevi sunt redituri, ex Dian. part. 7. tract. 2. resol. 2.; Ac demum vagos, ex Sanch. loc. cit.

VI. Dubium est quinto; An possit Episcopus dispensare in irregularitate proveniente ex delicto deducto in forum contentiosum, quando judicium est jam finitum, & reus est punitus, aut absolutus?

Respondeo cum Avil. loc. cit. dub. 7., Henr., Laym. contra Bonac., & Guttier. affirmative: Ratio est, quia intentum Concilii fuit conservare auctoritatem judicibus; hæc autem nihil imminuitur in casu nostro; cum jam judex functus sit officio suo.

Dubium est sexto; An dispensatio hujusmodi data ab Episcopo prosit etiam pro foro externo?

Respondeo cum Pal. affirmative; Ratio est ex Sanch. lib. 2. in Decalog. cap. 2., quia illa verba apposita in Trident. *pro foro conscientiæ* non cadunt supra dispensationem in irregularitatibus, sed supra absolutionem a reservatis; ut intelligatur relinqui judicibus potestatem puniendi delicta, quoties in judicio probantur.

VII. Dubium est ultimo; Possintne Prælati Regulares dispensare cum suis subditis in iis casibus, in quibus potest Episcopus cum suis subditis?

Respondeo affirmative. Ratio est, quia, ut docet Hurt., & alii apud Dian. part. 7. tract. 2. resol. 5., in Trident. loc. cit. nomine Episcoporum veniunt etiam Prælati Regulares, videlicet Generalis, & Provincialis, quippe qui quasi Episcopalem jurisdictionem habent cum suis subditis: Et consequenter, sicut Episcopi, ut supra diximus art. 2., possunt probabiliter dispensare etiam in irregularitate proveniente ex homicidio omnino occulto, quod scilicet probari non possit in judicio; ita etiam dispensare possunt in eadem Generales, & Provinciales cum subditis suis.

VIII. Quæritur tertio; An ad licite dispensandum in irregularitate requiratur aliqua causa, & quænam?

Respondeo cum Avil. hic disp. 10. dub. 1. procul dubio requiri causam: Quod probatur tum ex Trident. sess.

23. cap. 14.; quod dicit, cum promotis per saltum, si non ministraverint, Episcopus ex legitima causa poterit dispensare; tum ex D. Th. p. 2. quæst. 97. art. 4., ubi universim docet, quod dispensatio in quacumque lege, si fiat sine causa, est illegitima.

Notandum tamen, quod si dispensatio fiat sine ulla causa a Pontifice, erit illicita, sed valida, ut docet idem Avil. contra Ananiam, & Cardinal.; quia in iis, quæ pertinent ad jus humanum, Papa non est dispensator, sed legislator, & dominus: Contra vero Episcopus illicite, & invalide dispensabit, quando conceditur illi facultas dispensandi ex justa causa: Immo etiam quando datur illi facultas dispensandi absolute. Ratio est, quia, ut docent communiter Doctores in de legibus, invalida est dispensatio obtenta sine justa causa a Prælatis dispensantibus in jure communi. Verum tamen est, majorem causam requiri ad dispensandum in irregularitate graviori: Exempli gratia, ad dispensandum in bigamia requiritur magna causa, quia inducta est ab Apostolis, & est quædam imitatio juris divini; major etiam causa requiritur ad suscipiendos novos Ordines, quam ad ministrandum in susceptis.

IX. Quæritur quarto; Quanam forma dispensetur in irregularitatibus?

Respondeo, non requiri verba determinata, sed solum signum externum manifestans voluntatem Superioris. Solent tamen hujusmodi verba adhiberi: Dispenso in irregularitate, quam propter hanc causam contraxisti, teque habilem efficio ad susceptionem, & executionem Ordinum, & officiorum tuorum, quantum possum, In nomine Patris, &c.. Si dicatur, Absolvo te ab irregularitate, &c., adhuc valida est dispensatio, ut communiter docent Recentiores; quia quamvis verbum, Absolvo, cadat potius supra censuras, adhuc tamen potest aliquo modo cadere supra irregularitatem, quatenus est vinculum quoddam, quod per dispensationem dissolvitur.

X. Quæritur quinto; An virtute Jubilæi possit quis dispensari in irregularitatibus ex delicto provenientibus?

Respondeo, Thomistas docentes, irregularitatem ex delicto esse censuram, id asserere cum Sot., Bagn., Medin., Can., Cordub., & aliis; quamvis Sot., & Medin. negent posse absolvi irregularitatem ortam ex homicidio; quia in tali casu non solum habetur irregularitas ex delicto, sed etiam ex defectu lenitatis; quod tamen falsum esse ostendimus art. 2. Quare Guttier. cap. 3. Canonic. quæst. asserit etiam irregularitatem ex homicidio posse per bullam Cruciatæ, atque adeo vi etiam Jubilæi dispensari.

Nonnulli vero, qui cum communi negant, irregularitatem esse censuram, adhuc asserunt posse vi Jubilæi absolvi. Ratio est, quia saltem irregularitas ex delicto est pœna Ecclesiastica; cum autem vi jubilæi possit quilibet absolvi a censuris, & aliis sententiis, & pœnis Ecclesiasticis, ut dicitur in Bulla; sequitur, quod possit etiam ab irregularitate ex delicto absolvi, seu dispensari. Ita nonnulli apud Summam Dian. V. *Censura* num. 1., & sententiam hanc probabilem docet Henr. de Indulgent. cap. 13.

Verum communis opinio negat cum Avil. part. 7. disp. 10. dub. 4., tum quia irregularitas non est censura, ut notavimus quæst. 1. art. 1.; tum etiam quia in Bulla Jubilæi, quando dicitur, quod possit quilibet absolvi ab omnibus censuris, & aliis sententiis, & pœnis, nomine pœnæ non venit irregularitas ex delicto, sed vel suspensio imposita a Confessario, ne ad tempus aliquis celebret, vel communicet; vel pœna qua Canones mandant

dant per aliquod tempus aliquem ad communionem non admitti; ut docet Navar. apud eundem Avil. Et ratio est, quia in eadem Bulla subduntur hæc verba: *Propter præsentes autem super aliqua irregularitate publica, vel occulta non intendimus dispensare*. Neque dicas, hæc verba debere intelligi de irregularitate ex defectu; Nam ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. Quare etiam dato, quod irregularitas ex delicto dici possit non solum pœna Ecclesiastica, sed etiam censura, tamen adhuc vere, & proprie venit sub nomine irregularitatis; cum ergo Pontifex super ulla irregularitate non permittat dispensari, sequitur, quod nec super irregularitate ex delicto. Adde ex Bonac. quæst. ult., idcirco in Jubilæis concedi facultatem absolvendi ab omnibus censuris, & pœnis, ut possint fideles, sublato tali impedimento, lucrari jubilæum; atqui irregularitates non sunt impedimentum ad consecutionem jubilæi; ergo non est cur debeant per jubilæum dispensari. Unde Mendo in Epitome V. *Irregularitas* num. 11. dicit, non posse sine formidine fateri, certo probabilem esse sententiam contrariam; quamvis illam doctissimi viri teneant; quia stylus Curiæ, qui facit jus, tali sententiæ adversatur.

XI. Quæritur sexto; An dispensatio in irregularitate semper debeat esse totalis?

Respondeo cum communi negative; potest enim irregularis aliquando dispensari, verbi gratia, ad unum Ordinem, non ad omnes, vel dispensari ad usum Ordinis suscepti, non vero ad alios suscipiendos. Unde dispensatus ad Ordines minores non potest promoveri ad majores, & dispensatio ad Ordines majores non includit dispensationem ad beneficia curata, seu quæ prælationem, & jurisdictionem habent: Immo dubium est apud Sanch. lib. 8. de matrim. disp. 1., an dispensatio ad Ordines includat dispensationem ad beneficium simplex; Multi enim affirmant; Sed ipse Sanch. cum aliis negat, si dispensatio sit ad Ordines minores tantum; quia isti non necessario connectuntur cum beneficio simplici: Econtra, dispensatus ad Subdiaconatum, verbi gratia, censetur dispensatus ad Ordines minores, cum non possit ordinari per saltum; & dispensatus ad exercitium Ordinum majorum censetur etiam ad exercitium minorum; Sicut dispensatus ad beneficium, quod exigit aliquem Ordinem, censetur dispensatus ad talem Ordinem.

Qui tamen indefinite dispensatur ad Ordines, multi tenent apud Sanch. lib. 4. de matrim. disp. 1., quod non possit nisi minores Ordines suscipere; eo quod dispensatio, utpote odiosa, (est enim odium juris, & veluti vulnus legis) stricte interpretanda sit, ex cap. 1. *de filiis Presbyterorum*. Suar. tamen sect. 3. existimat, regulam hanc non esse universaliter veram; cum propositio indefinita sæpe æquivaleat universali, ita ut idem sit dicere, Dispenso ad Ordines, ac Dispenso ad Ordines omnes. Quare, quando verba indefinita stricte debeant interpretari, judicandum est juxta materiam subjectam, & juxta receptum verborum sensum.

XII. Quæritur septimo; An sit signum, quod Superior dispenset in irregularitate, si videat irregularem exercere aliquem Ordinem; Verbi gratia, si videat aliquem publicum irregularem celebrare, & confessiones audire, & tamen taceat, cum possit illum cohibere?

Respondent communiter negative; quia superior in tali casu patitur potius, quam agit, seu tolerat transgressionem potius, quam dispensat.

San-

Sanch. tamen lib. 8. de matrim. disp. 1. cum aliis affirmat, quoties Prælatus facile contradicere potest, & non contradicit, sed tacet: talis enim taciturnitas est quædam ratihabitio de præsenti; quæ cum sufficiat ad confessiones audiendas, seu ad jurisdictionem communicandam, a fortiori sufficit ad dispensandum.

XIII. Quæritur ultimo: An ad obtinendam dispensationem oporteat exprimere numerum delictorum, propter quæ contracta est irregularitas?

Respondeo cum Avil. loc. cit. dub. 8., Bonac., & aliis contra Rodriq. part. 1. cap. 182., quod quamvis opus sit exprimere delicta diversæ rationis; (quandoquidem ob illa incurruntur diversæ irregularitates) non est tamen opus exprimere numerum delictorum ejusdem speciei: Quare si quis excommunicatus pluries celebravit, quamvis non possit dicere, quod semel censuram violaverit per exercitium Ordinis Sacri, tamen satis est, si dicat, se esse irregularem, quia celebravit excommunicatus. Ratio ex Navar. est, quia hic est stylus Curiæ. Et quamvis controversum sit apud Doctores, utrum qui propter eandem causam pluries repetitam incurrit excommunicationem, vel irregularitatem, plures, an unam tantum excommunicationem, aut irregularitatem incurrat; & communius cum Navar. doceant, quod plures: Nihilominus quoad praxim parum refert, utrum sint una, an plures; quia censentur esse una gravior, & una sublata ex stylo Curiæ tolluntur omnes; ut fuse Avil. ostendit cum de excommunicat. part. 2. cap. 6. disp. 2. dub. 3.

Con. tamen num. 112. ex Suar. disp. 44. sect. 3. putat, quod qui plures homines occidit, debeat exprimere numerum homicidiorum. Avil. vero docet, quod si quis occidat Presbyterum, non satis sit dicere, quod occiderit hominem, quia jura jubent exprimi delictum, ob quod contracta est irregularitas; Presbytericidium autem est delictum gravissime qualificatum, & longe gravius homicidio; unde exprimi debet. Sic etiam qui suspensus, & excommunicatus celebravit, debet utramque censuram exprimere.

QUÆSTIO IX.

De Irregularitatibus in particulari, tum ex delicto, tum ex defectu.

DEscendimus ad agendum de Irregularitatibus in particulari; de iis præsertim, quæ magis usui sunt, & plus habent difficultatis. In primo articulo agemus de variis Irregularitatibus ex delicto, puta de Iteratione baptismi; de Violatione Censuræ per exercitium Ordinis Sacri; de Clerico exercente Ordinem Sacrum, quem non habet; de indigna Sacrorum Ordinum susceptione, ac de Hæresi, aliisque criminibus infamiam inducentibus. In secundo agemus speciatim de Homicidio, ac Mutilatione injusta. In tertio agemus de Irregularitate ex defectu lenitatis. In quarto demum de aliis Irregularitatibus ex defectu.

ARTICULUS I.

De variis Irregularitatibus ex delicto.

I. Irregularitas ex iteratione Baptismi a quibusnam incurratur? Ob iterationem Confirmationis, aut Ordinis irregularitas non incurritur.

II. Innodatus censura, quamvis toleratus, irregularitatem incurrit per exercitium Ordinis Sacri. Quinam dicatur Ordines Sacros exercere?

III. Clericus etiam ministrans in Ordine Sacro, quem non habet, requiritur autem, & quod exterius talem Ordinem exerceat, & quod habeat intentionem illum exercendi.

IV. Incurritur etiam irregularitas aliquando per indignam susceptionem Ordinis Sacri, puta si conjugatus Sacris Ordinibus initietur. Dubitatur autem in multis casibus, num Suspensio dumtaxat, an vero Irregularitas incurratur?

V. Pariter incurritur propter enormia crimina, puta propter Hæresim, & Apostasiam tam a fide, quam a religione, & propter crimina infamiam inducentia. Hæresis tamen, & Apostasia occulta probabiliter irregularitatem non inducunt.

VI. In Bulla Cœnæ casus Hæresis occultæ reservatur Pontifici quoad absolutionem a culpa, & censura, non vero quoad dispensationem in irregularitate: Et probabiliter etiam per Vicarium Episcopi potest talis dispensatio conferri, non tamen absolutio.

I. PRima irregularitas ex delicto habetur ex iteratione Baptismi. Certum autem est, irregularitatem hanc incurrere tam rebaptizatum, quam scienter rebaptizantem; sicut etiam qui solemniter, seu publice, & ex officio ministrat. Non incurrit tamen irregularitatem, qui sub conditione rebaptizat, etiamsi debitam inquisitionem non præmittat; nec qui metu adactus simulat Baptismi collationem; quamvis mortaliter peccet, ut notat Laym. hic.

Adde, quod etiam irregularitatem incurrit, qui citra necessitatem baptizari se sinit ab hæretico, ex cap. *A-*

fros

fros dist. 98.; necnon qui differt baptismum usque ad ægritudinem mortalem; & qui adhuc est Neophytus, seu recenter baptizatus; hic enim quamdiu neophytus est, ne ad minores quidem Ordines potest promoveri. Ad Episcopum autem spectat decernere, quamdiu durat status neophyti, considerata qualitate, & doctrina personæ, quamvis universim per decennium durare soleat.

Hujusmodi irregularitates non tolli per susceptionem baptismi, manifestum est, cum imponantur ob ipsam baptismi susceptionem vel dilatam ad ægritudinem, vel recenter factam.

Pro iteratione aliorum Sacramentorum imprimentium characterem, puta Confirmationis, & Ordinis, pariformiter irregularitatem incurri docent nonnulli apud Laym.; Sed communior sententia negat, quia non est id in jure expressum.

II. Secunda irregularitas ex delicto contrahitur per exercitium Ordinis Sacri cum violatione censuræ. Certum quippe est, innodatum excommunicatione majori, vel suspensione, aut interdicto, etiamsi sit occultus, & toleratus, irregularitatem incurrere exercendo solemniter, seu ex officio actus Ordinis majoris; nisi excuset necessitas vitandi scandalum, aut ignorantia, &c., ex cap. *Is qui, de sententia excommunicationis*. Quare primo hanc irregularitatem incurrit, qui canit in choro, tanquam hebdomadarius cum Dominus vobiscum; quia hoc modo ab initiatis solum Ordinibus Sacris canitur. Secundo, Subdiaconus canens Epistolam cum manipulo, & Diaconus canens Euangelium cum stola. Tertio, qui baptizat solemniter, & qui consecrat aquam ad aspergendos fideles; cum isti sint actus Ordinis Sacri; secus vero qui baptizat privatim. Quarto, qui absolvit sacramentaliter, etiamsi absolutio ex indispositione pœnitentis sit invalida. Quinto Sacerdos benedicendo sponsos, faciendo solemnitates baptismi, necnon Sacerdos, vel Diaconus ministrando Eucharistiam; Non vero si Sacerdos assistat matrimonio, quia talis assistentia non est actus Ordinis, immo nec proprie jurisdictionis. Ac demum Episcopus exercendo Ordinem Episcopalem. Qui tamen duplicem censuram specie diversam violat, duplicem irregularitatem incurrit; sicut duplicem excommunicationem, qui excommunicatum vitandum in loco interdicto sepeliret.

In hac irregularitate, sicut & in superiore de iteratione baptismi, solus Pontifex dispensare potest, nisi delictum sit occultum; tunc enim ex privilegio Trident. potest etiam Episcopus.

III. Tertio imponitur in jure irregularitas Clerico ministranti in Ordine Sacro, quem non habet, modo scienter, serio, & ex officio ministret. Ita habetur *cap.* 1., *&* 2. *de Clerico non ordinato ministrante*. Hinc sequitur, quod nec laicus Ordinem Sacrum exercens, nec Clericus, qui per jocum, & repræsentationem, aut ex ignorantia crassa ministrat, irregularitatem incurrat: Sicut nec Clericus, qui Epistolam sine manipulo, aut Euangelium sine stola canit; cum sic non canat solemniter, seu ex officio, sed tantum dicatur uti officio Cantoris.

Præterea Clericus (non tamen subdiaconus) irregularitatem non incurrit, si canat Epistolam sine manipulo, etiamsi cum intentione exercendi Ordinem Sacrum, quem non habet; cum non sufficiat sola intentio, nisi etiam exterius exerceatur solemnitas Ordinis Sacri: Nec irregularitatem incurrit, si canat Epistolam cum manipulo sine intentione exercendi Ordinem Sacrum, sed solum ad supplendum

dum defectum subdiaconi, ut docet hic Bonac.; quia ad irregularitatem incurrendam utrumque requiritur, & actus externus prohibitus, & intentio exercendi illum sub ea ratione, sub qua est prohibitus.

Sacerdos vero ministrans sine facultate debita Sacramentum Eucharistiæ, Pœnitentiæ, & Extremæ Unctionis non incurrit irregularitatem; quia non exercet actum Ordinis, quem non habet, sed jurisdictionis: Contra tamen Clericus absolvens sacramentaliter serio, & scienter, quamvis Sacramentum non conficiat, illam incurrit, ut communiter docent cum Bonac., Avil., Filliuc. contra Sylvest.; sicut etiam si referat in choro munus hebdomadarii, aut si benedicat Sponsos, aut si per saltum promotus exerceat Ordinem prætermissum; cum exerceat in his casibus actum Ordinis, quem non habet. Diaconus tamen si solemniter baptizet sine licentia Parochi, vel Episcopi, incurrit irregularitatem, ut notat Avil. ex Henr., Navar.; Si vero de licentia Parochi, vel Episcopi solemniter baptizet, nec peccat, nec est irregularis, quia ad Diaconi munus spectat de licentia Parochi id præstare.

In hac irregularitate solus Pontifex dispensare potest, ut ad superiores Ordines ascendatur: Ut vero in susceptis ministretur, etiam Episcopus, quamvis delictum sit publicum; ut notant hic Bonac., Avil., & alii.

IV. Quarta irregularitas ex delicto incurritur aliquando per indebitam susceptionem Ordinis sacri. Certum quidem est, eam incurri a conjugato recipiente Ordines Sacros: Dubium vero apud Doctores est primo utrum irregularitatem, an suspensionem incurrat, qui ligatus aliqua censura recipit Ordines Sacros; Nam Avil. Henr., & alii apud Bonac. docent, hunc incurrere irregularitatem; Filliuc. vero, Suar., Con. incurrere suspensionem. Secundo idem dubium procedit apud Doctores de eo, qui eodem die recipit minores Ordines cum Subdiaconatu, inscio, & non advertente Episcopo; aut duos Ordines Sactos, aut ultimum minorum Ordinum cum Subdiaconatu. Notat tamen Busemb. ex Navar., Henr., Vasq., Suar., & aliis, quod non solum possit Episcopus dispensare, ut eodem die omnes Ordines minores recipiantur, sed etiam, si consuetudo alicubi sit, simul cum subdiaconatu: Tertio dubium pariter est, suspensionemne, an irregularitatem incurrat, qui recipit Ordines per saltum, & qui ordinatur furtive, hoc est nesciente proprio Episcopo, non approbante, & examinante: Quarto idem etiam dubium recurrit de recipiente Ordines ab Episcopo, qui suæ dignitati, hoc est jurisdictioni, & executioni Ordinis Episcopalis renunciavit. In his omnibus dubiis fatendum potius suspensionem tantum incurri; quia irregularitas non incurritur, nisi sit in jure expressa. Semper tamen Episcopus dispensare in iis potest, si delictum sit occultum, ex Trident. non vero si sit publicum.

V. Quinto certum est ex cap. *Saluberrimum quæst. 1. cap. 2., de hæret. in 6.*, irregulares esse tam hæreticos, quam Apostatas a fide, & eorum fautores, ac defensores.

Unde sequitur primo, non esse irregularem qui exterius hæresim profert, sed interius bene sentit, ut docet Suar. contra Ugolin., quia non est vere hæreticus: Contra vero juxta sententiam probabiliorem apud Bonac. est irregularis Apostata, qui exterius per metum adorat idolum, licet animo non adoret; quia revera peccat contra præceptum fidei negativum; unde vere est Apostata, & consequenter subjacet pœnis hære-

ticorum, ex cap. *Non potest. 2. quæst. 7.*

Secundo sequitur, non esse irregulares ex hoc capite, qui dæmonem sine hæresi colunt, aut cum eo pactum ineunt; quamvis ex alio capite, videlicet ex suspicione hæresis, ex qua consurgit infamia, fieri possint irregulares, donec purgent suspicionem.

Tertio, nec esse irregulares Schismaticos, quando schisma non est conjunctum cum hæresi, ut communiter docent contra Ugolin.; quia non est expressa in jure talis irregularitas.

Quarto, esse irregularem, qui cogitur in judicio abjurare ab hæresi probata; quia hic censetur vere hæreticus.

Adde, non solum Apostatam a fide, sed Apostatam a religione esse irregularem; ut docent Bonac., Ugolin., & alii ex cap. *Fini*, *de Apostatis*; ubi dicitur, Apostata a religione non esse admittendus ad Ordines durante eo statu.

Adde ulterius, esse etiam irregulares filios hæreticorum usque ad secundam generationem per lineam paternam, & usque ad primam per maternam, ex cap. *Statutum 2.*, *de hæreticis*; Quod tamen intelligendum, dummodo parentes mortui sint in delicto hæresis. Si tamen filius natus sit ante lapsum parentis in hæresim, putant probabilius Bonac., Sanch. contra Suar., Filliuc., quod non sit irregularis; tum quia versamur in materia odiosa, quæ benigne est interpretanda; tum a pari, quia filii reorum criminis læsæ majestatis non subjacent pœnis, quibus subjacent nati post delictum; ergo ita in casu nostro.

Dubium est; an Hæresis, & Apostasia occulta irregularitatem inducant?

Affirmant Bonac., Sylvest., Navar., Negant tamen Laym., Henr., Avil.; quia non propter hæresim, & apostasiam secundum se, sed quatenus juris infamiam annexam habent, videtur irregularitas ista decreta: Præsertim cum dicatur in cap. *Abolendum: Quicumque manifeste fuerit in hæresi deprehensus*. Quænam autem crimina infamiam inducant, dicemus cum de irregularitatibus ex defectu; Etenim tam infamia juris, quam facti, quæ irregularitatem induc unt, stare possunt sine patrato delicto.

VI. Rogabis; Quisnam possit in irregularitate ob hæresim contracta dispensare?

Respondeo cum Suar., Sanch., Bonac., probabiliter posse etiam Episcopum, si crimen sit occultum, ex Trident. sess. 24. cap. 6.; quia quamvis in Bulla Cœnæ reservetur hic casus Pontifici, reservatur tamen quoad absolutionem a culpa, & censura, non quoad dispensationem ab irregularitate: Et idcirco putat Sanch. contra Suar., quod possit Episcopus etiam per Vicarium dispensare; quia in Trident., sola absolutio ab hæresi occulta limitatur, ut Episcopus per seipsum illam concedat.

ARTICULUS II.

De Irregularitate, quæ incurritur propter homicidium aut mutilationem injustam.

I. In quo differat homicidium voluntarium a casuali? Quandonam casuale inducit irregularitatem?

II. Ut mutilatio injusta irregularitatem pariat, debet esse membri præcipui.

III. Irregularitas incurritur ab omnibus ad homicidium concurrentibus, etiam ab eo, qui ex officio tenetur illud impedire, & non impedit; non tamen a ratihabente.

IV.

IV. Mandans homicidium, morte non secuta, excommunicationem quidem incurrit, non vero irregularitatem.

V. Concurrens ad homicidium, si doleat de culpa, antequam ille moriatur, morte secuta, irregularitatem incurrit, sed probabiliter non incurrit excommunicationem.

VI. Quid si mandatum de homicidio, aut consilium revocetur?

VII. Quid si plures ad homicidium concurrant ex subita rixa, sed unus tantum infligat vulnus lethale?

VIII. Si quis esset in causa, ut alter illicite exponatur periculo mortis, hac secuta, irregularitatem incurrit.

IX. Episcopus in irregularitate orta ex homicidio voluntario, quamvis occulto, dispensare non potest: potest tamen, si oriatur ex casuali; Quid si illud sit omnino occultum, ita ut in judicio probari non possit?

X. Homicidium casuale non parit irregularitatem, si sine gravi culpa patratum sit. Nec si patretur ab ebrio, vel dormiente, qui illud non praevidet.

XI. Qui dat operam rei illicitæ periculosæ, secuta alicujus morte, incurrit irregularitatem, quamvis diligentiam adhibuerit ad homicidium præcavendum.

I. Homicidium injustum, (& idem dicas de mutilatione) vel potest esse Voluntarium, vel Casuale, ut siquis volens Petrum dumtaxat ferire, vel graviter percutere, illum casu, & præter intentionem occidat: Utrumque irregularitatem inducere potest; si tamen ex gravi culpa procedat; Quando autem inducat, hic examinandum. In articulo vero sequenti agemus de homicidio justo, sive fiat in bello justo, & ratione propriæ defensionis, quod dicitur necessarium; sive in judicio ratione publicæ potestatis, quod dicitur legitimum.

Quæritur primo; Quid sit homicidium voluntarium, prout differt a casuali?

Respondeo, voluntarium homicidium dici illud, quod directe intenditur ab homicida vel in se, vel in sua causa; ut si præbeat alteri venenum, aut ense illum percutiat in capite; sic enim ponit causam morali necessitate inductivam mortis: Quare in hoc differt a casuali, quod hoc non intendatur ab operante: Quamvis irregularitatem etiam inducat, ut videbimus, quando homicidium præter intentionem sequitur per hoc, quod operans non adhibuerit debitam diligentiam ad illud præcavendum; præsertim si dabat operam rei illicitæ.

II. Idem dicendum de mutilatione, quæ tamen debet esse membri præcipui, puta manus, pedis, oculi, &c. Immo etiam si dimidia manus amputetur, ut docet Suar., cum communiore Canonistarum: Contra vero non incurritur irregularitas, si amputetur unus tantum digitus, quicumque sit, sive cartilagines, quæ deserviunt ad ornatum, & tutelam aurium, sive dentes, ungues, labia, nasus, testes, mamillæ, &c. Nec siquis excæcetur non eruendo oculum; aut si membrum tantum debilitetur sine amputatione.

Adde, dici etiam casuale homicidium voluntarium commissum in sui defensionem sine moderamine debito apud Dian. part. 9. tract. 7. resol. 22., sicut etiam si non sit factum ex industria, & per insidias, sed ex subita ira.

III. Quæritur secundo; An irregularitas propter homicidium voluntarium incurratur ab omnibus voluntarie ad illud concurrentibus?

Respondeo affirmative; Quare non solum est irregularis, qui vel directa intentione alium occidit, vel ponit actionem, ex qua morali necessitate consequitur mors jam prævisa; sed etiam mandans, hortans, consulens, incitans, comminans, nisi quis alium occidat, animans suo favore, & auxilio, ut constat ex cap. *Siquis viduam*, *dist.* 50. Immo probabile est, ut notat Con., & Avil., eandem irregularitatem incurrere, qui tenetur mortem alicujus, vel mutilationem ex officio, seu ex justitia (non vero ex charitate tantum) impedire, & tamen non impedit.

An etiam irregularis sit, qui ratum habet homicidium suo nomine patratum, quod antequam fieret, poterat mandari? Aliqui affirmant, quia ratihabitio in hoc casu comparatur mandato; ergo sicut mandans, ita ratum habens est irregularis; Sed Avil. cum Henr. negat; tum quia ratihabitio in tali casu non est causa homicidii, cum sit illo posterior; tum etiam quia non est hoc in jure expressum. Ratihabitio autem comparatur mandato quoad culpam, non vero quoad pœnas, nisi exprimatur.

IV. Notandum tamen primo, morte non secuta, non incurri irregularitatem neque a ponente causam mortis, neque a mandante, consulente, &c.; nam quamvis mandans per assassinos aliquem occidi, incidat in excommunicationem, effectu non secuto, non tamen in irregularitatem; quia solum ibi imponitur in jure excomcomunicatio etiam effectu non secuto, non tamen imponitur irregularitas in mandante homicidium effectu non secuto: Immo, ut notat Con. num. 60., neque incurrit irregularitatem, qui alium lethaliter vulneravit, si aliunde, puta ex fulmine, ille moriatur, ita ut vulnus nullo modo concurrat ad citius moriendum.

V. Notandum secundo, quod irregularitas, morte secuta, incurratur ab homicida, & a cooperantibus ad homicidium, etiamsi illos pœnituerit facti, antequam ille moriatur: Quamvis enim multi probabiliter putent, in tali casu non incurri excommunicationem, cum propter pœnitentiam cesset contumacia, adeoque cessat requisitum essentiale ad incurrendam censuram; At nemo dixerit, non incurri irregularitatem, quæ non præexigit contumaciam, cum sit pœna delicti vindicativa, non medicinalis.

VI. Notandum tertio, mandantem, & consulentem, &c. debere suo mandato, vel consilio influere in homicidium; Quare si mandatarius dicat, vel aliunde id constet, occidisse illum ex inimicitia privata, aut alia de causa, in tali casu mandans homicidium irregularitatem non incurrit; si tamen dubitet, an suo mandato, vel consilio influxerit, etiam est irrregularis, cum versetur in dubio facti circa homicidium, ut diximus quæst. præcedent. art. 4. Quod siquis volenti occidere suadeat mutilationem tanquam minus malum, cum non peccet juxta sententiam probabilem, nec irregularitatem incurrit: Immo si determinatum ad occidendum suo consilio, vel mandato moveat ad citius, vel crudelius occidendum, Hurt. diff. 6. cum aliis contra Suar., Pal., Avil. putat, quod neque irregularitatem incurrat, quia non influit in homicidium simpliciter; siquidem alter jam erat determinatus homicidium patrare.

Notandum quarto, mandantem homicidium teneri ante effectum serio revocare mandatum, ut cesset omnis influxus mandati, & sic irregularitatem devitet: Quod si mandatarius adhuc post revocationem persistat in voluntate occidendi, tenetur mandans etiam ex justitia illum, quem in periculo vitæ posuit per suum mandatum.

tum, monere, ut sibi caveat; aliter irregularitatem non vitabit. Nec satis est, ut notat Suar. disp. 44. sect. 3., quod mandatarius a principio non acceptaverit mandatum; quia mandatarius semper existimat, quod mandans optet homicidium; unde quamvis mandatum non influxerit a principio, potuit tamen influere in decursu. Eodem modo consulens tenetur consilium revocare validioribus rationibus in contrarium: Quod si is, cui datum est consilium, persistat in voluntate occidendi, tenetur pariter consulens monere occidendum, ut sibi caveat; aliter irregularitatem incurret, ex Suar. num. 13., Hurt. diff. 6.; Nisi tamen ille dicat, non ex consilio accepto, sed ex alia causa persistere in voluntate occidendi, ut notant Rodriq., & Avil.

Neque dicas; Qui lapidem projecit ad Petrum occidendum, quamvis illum lapidem conetur detinere, antequam Petrum occidat, non proinde irregularitatem vitabit, si mors sequatur; Sic etiam qui venenum propinavit, quamvis conetur mortem impedire, si non impedit, est irregularis; ergo etiam qui mandat, aut consulit homicidium, quamvis pro virili conetur mandatum, aut consilium revocare, adhuc est irregularis, si homicidium sequatur.

Nam ex Suar. num. 7. negatur consequentia. Disparitas est, quia lapis, & venenum sunt causa physica mortis, ut proinde si mortem causant, illi tribuenda sit, a quo mota fuerunt: Contra tamen consilium, & mandatum sunt causa moralis; unde si mandatarius Petrum occidit, potest illum occidere ex alio capite, quam ex vi mandati; atque adeo si mandatum sit sufficienter revocatum, ita ut constet non ex vi mandati secutum esse homicidium, irregularitas non incurritur.

VII. Notandum ultimo, quod quando plures, præmisso consilio, concurrunt ad occidendum Petrum, secuta morte, omnes sunt irregulares, quamvis sciatur, quod ab uno tantum determinato sit occisus. Ita Avil. dub. 3. Ratio est, quia omnes illi fuerunt velut una causa moralis homicidii: Eodem modo est irregularis, qui homicidam associavit animo illum defendendi, si succumberet, quamvis dissuaderet illi homicidium. Ratio est, quia talis associatio auget animum delinquentis. Adde, quod si plures hominem talem occidant, non præmisso consilio, sed ex rixa, ita tamen ut Petrus ab uno vulnere sit occisus, & nesciatur quisnam tale vulnus inflixit, tunc omnes pariter sunt irregulares, si de omnibus dubium sit, quod tale vulnus inflixerint; Si vero sciatur, quod Titius Petrum occiderit, Covarr. putat, quod solum Titius sit irregularis; Sed verius cum Avil. existimo, omnes pariter esse irregulares; quia omnes simul, quamvis non præmisso consilio, Petrum oppugnarunt, & sic concursum præbuere, tanquam una causa totalis moralis.

VIII. Quæritur tertio; An qui consulit alteri, ut illicite se exponat probabili periculo mortis, sit irregularis morte secuta?

Respondeo cum Avil. affirmative; quia sicut censetur homicida sui met, qui injuste, & temere se exponit periculo mortis; ita est homicida alterius, qui illum suo consilio temere, & injuste exponit periculo mortis: Exempli gratia, si faciat præliantem ingredi per tectum domus, aut per alia loca periculosa. Eodem modo ex Avil. est irregularis, qui consulit Petro, ut occidat Paulum, & tamen Petrus occiditur a Paulo, quia exponendo Petrum periculo mortis injuste, reus est mortis Petri.

IX. Quæritur quarto; Quisnam pos-

sit

sit in homicidio voluntario dispensare?

Respondeo, solum Pontificem: Episcopus enim potest quidem in aliis irregularitatibus ortis ex occulto delicto dispensare; sed excipitur dumtaxat homicidium voluntarium; (diximus tamen quæst. 8. art. 3. num. 7., probabile esse, quod etiam in hoc homicidio possit Episcopus dispensare, si sit omnino occultum, adeo ut in judicio probari non possit) Ex quo sequitur, quod possit Episcopus dispensare, si irregularitas proveniat ex homicidio casuali occulto; Necnon si ex mutilatione injusta occulta, ut communiter docent cum Avil., Suar. contra Sanch. tom. 1. Summ. cap. 10., Medin., Henr., & alios apud Bonac. Immo potest etiam dispensare, si proveniat ex homicidio volito in se, excedendo moderamen inculpatæ tutelæ, dummodo sit occultum; ut docent communiter cum Avil., Valent., Con. apud eundem Bonac.; quia tale homicidium non censetur voluntarium; cum non fuerit ex proposito, & ex voluntate absoluta occidendi.

X. Quæritur ultimo; Quandonam incurratur irregularitas propter homicidium casuale?

Respondeo, homicidium omnino casuale, quod sine culpa accidit, non ferre secum irregularitatem; ferre vero illam homicidium casuale, quando non est adhibita debita diligentia ad illud præcavendum, sed lata culpa intercessit; præsertim si secutum est dando operam rei illicitæ; Dixi, si præcessit lata culpa; nam si levis tantum, aut levissima culpa intercessit, irregularitas non contrahitur; cum hæc supponat peccatum mortale, ut communiter docent contra Cajet., Armil., & alios. Est autem lata, seu gravis culpa, seu negligentia, omissio illius diligentiæ, quam adhibere solent in simili casu prudentes, ac diligentes; est vero levis, quam solent diligentiores, levissima, quam diligentissimi.

Hinc sequitur primo, homicidium commissum ab amente, vel furioso non inducere irregularitatem, cum non sit voluntarium, nec peccaminosum; Voluntarium enim ex Aristotele est a principio cognoscente singula. Secundo, neque irregularitatem inducit homicidium commissum ab ebrio, vel dormiente, qui non prævidit illud secuturum; censetur enim esse casuale. Tertio, neque si committatur a puero non habente usum rationis sufficientem ad peccatum.

XI. Dubium est apud Doctores celeberrimum; An universim qui dat operam rei illicitæ, morte secuta, sit irregularis, etiamsi adhibuerit diligentiam ad mortem præcavendam.

Respondeo, aliquos cum Sylvest. apud Avil. disp. 6. sect. 1. absolute affirmare; Alios vero cum Henr., Cano, Less., Bonac., Con. dub. 9. negare: Media via probabilius incedunt Avil., & Suar. disp. 45. sect. 6. cum aliis, dicendo, irregularitatem incurri, si detur opera rei illicitæ periculosæ, etiamsi adhibita sit diligentia ad homicidium præcavendum; non vero si detur opera rei illicitæ non periculosæ. Ratio est, quia in eo casu nunquam censetur adhiberi debita diligentia, nisi cessetur a tali operatione periculosa, quæ est proxima occasio mortis; quamdiu enim quis vult tale opus, vult causam, & periculum ad homicidium, atque adeo vult ipsum homicidium; puta si explodatur bombarda ad arcem; non vero siquis illicite apros venetur, & alia hujusmodi, quæ sine proximo periculo homicidii fieri possunt.

Juxta varias has sententias decidendum est; Sintne irregulares primo Aromatarii, qui ex rebus corruptis conficiunt medicinas; Secundo, qui præ-

præbet aliquid noxium infirmo contra medici præceptum, aut consulit, aut tradi mandat, etiamsi fiat titulo pietatis, ne infirmus diu patiatur? Tertio, magister, qui in ira percutiendo discipulum ob correctionem excedit modum percussionis, unde sequitur mors? Quarto, qui reficiendo, exempli gratia, tectum, projicit tegulam, unde viator occiditur? Quinto, qui niveis pallis glacie confectis hyemali tempore sese petunt, unde sequitur mors? Sexto, qui custodit domi feram, quæ alios occidit? Septimo, qui publicat adulterium Bertæ, unde occidatur a suis? Octavo, qui joci causa terrorem incutit Bertæ peregrinanti, unde sequitur abortus? Nono, si quis intendens occidere Petrum, occidat Paulum? Decimo, si adulter deprehensus in adulterio est in causa, cur uxor a conjuge occidatur? Undecimo, qui immoderate rixatur cum muliere prægnante, unde abortiatur? Duodecimo, si quis aliquem non lethaliter vulneret, & tamen deinde moriatur? In quibus, & similibus casibus alii aliter juxta dictas opiniones respondent.

ARTICULUS III.

De Irregularitate ex defectu lenitatis.

I. Qui ad homicidium, necnon ad mutilationem concurrit in bello justo; Necnon etiam in judicio, tanquam minister justitiæ, irregularitatem incurrit ex defectu lenitatis.

II. Quinam excusentur ab hac irregularitate incurrenda?

III. Minoribus Ordinibus insignitus si se immisceat in causa sanguinis, quamvis irregularitatem incurrat, non tamen peccat: secus vero Beneficiatus, aut in sacris constitutus.

IV. Accusator in causa criminali, secuta morte, quandonam incurrat hanc irregularitatem, si non protestetur, se non intendere pœnam sanguinis?

V. Quomodo fieri debeat talis protestatio?

VI. Pariter irregularitatem incurrunt Procurator, & Testis concurrentes ad mortem, non secus ac accusator. Probabiliter tamen excusatur Testis, quando jure naturali tenetur ferre testimonium.

VII. Judex irregularitatem incurrit, quamvis teneatur jure naturali reum damnare, quia sponte tale munus sumpsit; secus vero Testis, & accusator, quando jure naturali tenentur testificari, & accusare.

VIII. Clericus in causa sanguinis solum in sui favorem potest testificari, premissa protestatione; non tamen in favorem alterius, etiamsi a Prælato id sibi præcipiatur.

IX. Qui in bello justo animans alios ad occidendum generatim hostes, irregularitatem non incurrunt. Num sint irregulares, qui ad bellum justum procedunt animo pugnandi, quamvis neminem occidant, aut mutilent, nisi in defensionem propriæ vitæ?

X. Alium occidens in sui, vel suarum rerum defensionem, cum moderamine inculpatæ tutelæ, nec peccat, nec irregularitatem incurrit. Quid autem requiratur, ut id fiat cum tali moderamine?

XI. In Sacris constituti, si Chirurgiam exerceant incidendo, & inurendo, peccant; sed irregularitatem ex defectu lenitatis non incurrunt. Num etiam Beneficiatis id vetetur?

XII. Num possit Episcopus in hac irregularitate dispensare?

I. Irregularitates ex defectu recensuimus artic. 1. quæst. præced. Sunt enim ex defectu vel animi, vel corporis, vel natalium, vel ætatis, & libertatis, vel Sacramenti, seu ex biga-

gamia, vel ex infamia, vel demum ex defectu lenitatis. Incipimus ab hac ultima, ut luculentius appareat, in quo differat irregularitas ex homicidio, ac mutilatione injusta ab hac irregularitate, quæ nullum delictum præsupponit, & dicitur esse ex defectu lenitatis. In sequenti deinde articulo perstringemus reliquas irregularitates ex defectu.

Incurrit irregularitatem ex defectu lenitatis, qui concurrit ad homicidium, vel mutilationem, tanquam Minister publicus justitiæ, & qui in bello justo aliquem occidit; immo etiamsi mutilet, ut docent communiter apud Leand. de Irregularit. tract. 1. Unde fit, quemlibet Judicem Papa inferiorem ferentem sententiam mortis, vel mutilationis, ejusque assessores, cooperatores, satellites, comprehendentes, & torquentes reum, Notarium scribentem, vel legentem sententiam, &c. hanc irregularitatem incurrere; Non vero famulum transcribentem sententiam a Judice dictatam, nec Confessarium, aliumve, qui hortando, ut damnatus scalam ascendat, vel alio simili modo accelerat alicui mortem, ut aperte docet Escob. in Summa cap. 5., cum in jure hæc irregularitas ministris tantum justitiæ imponatur: Nec Doctor, qui interrogatus a Judice, an debeat reum morti tradere, respondet, quod debeat; Nec qui persuadet reo, ut justæ sententiæ acquiescat, quam non potest sine injusta appellatione differre; quamvis Bonac., & Avil. id non admittant.

II. Est tamen irregularis Judex Ecclesiasticus, qui Reo in carceribus detento cibum ita diminuit, ut citius moriatur; quia hujusmodi sententia æquivalet sententiæ sanguinis, & mortis, ut notat Bonac. ex Molin.: Judex autem Ecclesiasticus, qui degradat Clericum, & eum tradit brachio seculari puniendum, non est irregularis: Nec Inquisitores Sancti Officii, qui tradunt aliquos Judici seculari comburendos, etiamsi nullam præmittant protestationem, ex Bonac. hic contra Con., Et idem dicas de Accusatoribus, & Testibus; cum in eo Tribunali id permittatur: Nec Princeps secularis, vel Clericus habens jurisdictionem temporalem ratione patrimonii, aut beneficii, &c., si constituat Prætores, & alios Officiales, qui causas sanguinis inquirant, & delicta puniant; Immo nec si mandet in aliquo particulari casu justitiam fieri: Secus vero si mandet executionem sententiæ jam latæ; quia tunc directe juberet reum occidi.

III. Hic tamen adverte ex Bonac., quod si Laicus, vel Clericus minoribus Ordinibus insignitus immisceant se in causa justa sanguinis, non peccant; irregularitatem tamen incurrunt ex defectu lenitatis, eo quod non possint repræsentare Christum, qui lenissimus, & mitissimus fuit: Contra vero Clericus Beneficiarius, aut in Sacris constitutus non solum incurrit hanc irregularitatem, sed etiam peccat mortaliter; cum violet prohibitionem Ecclesiæ in re gravi.

IV. Quæritur nunc primo; An Accusator in causa criminali, secuta morte, vel mutilatione, hanc irregularitatem incurrat?

Respondeo affirmative cum Bonac., Ugolin., & aliis, dummodo non accuset, petendo satisfactionem pro injuria sibi, vel suis propinquis illata, & protestetur expresse, se non intendere pœnam sanguinis: Etenim ad servandum seipsum indemnem, licitum est alterum juste accusare: Si enim Clericis permittitur alios in tali casu accusare absque incursu in irregularitatem, facta protestatione dicta, ex cap. *Prælatis, de Homicidio*, ne scilicet injuste patiantur injuriam, a fortiori id permittitur laicis; Quod si pro-

protestatio omittatur, procul dubio irregularitas incurritur, ut communiter docent Doctores: Immo etiam incurritur, secuta morte, irregularitas, si accusetur reus pro injuria non sibi, vel suis propinquis, &c., sed alteri extraneo illata, quamvis præmittatur protestatio, ut notat Avil. disp. 5. dub. 11.

V. Protestatio autem his, vel similibus verbis fieri debet coram Judice, apud quem deponitur querela: *Domine peto, cures satisfactionem, vel restitutionem exhiberi mihi a Petro, qui mihi damnum intulit, protestorque, me nulla ratione intendere pœnam sanguinis, mutilationem, vel mortem*; Quæ protestatio non est opus, ut scripto fiat; & satis est, ut sit solum externa, & ficta, ut docent communiter; quia Ecclesia non imponit irregularitatem ob internum animum, & desiderium mortis, sed propter omissionem protestationis; ut videre est apud Bonac., & Avil.] Quod diximus de Accusatore, dicas de Advocato, & Testibus necessariis, ut accusatio habeat debitum effectum. Idem etiam dicas de clamante, detinente comprehensum malefactorem, & tradente illum Judici laico. Requiritur etiam dicta protestatio ex Avil., quando Prælatus vocat brachium seculare in defensionem Ecclesiæ suæ; Non tamen quando quis alium accusat ad avertendum malum imminens sibi, vel suis, vel Reipublicæ; cum enim ad id teneatur jure naturali, non incurrit irregularitatem; si id faciat, & mors sequatur, quoties aliter tale malum præcaveri non potest; ut idem Avil. notat dub. 11.

VI. Rogabis hic primo; Utrum Advocati, Procuratores, & Testes, qui concurrunt ad mortem, non ad avertendam propriam, vel suorum injuriam, sed alienam, incurrant irregularitatem, quamvis protestationem præmittant?

Respondeo cum Bonac., & Avil., quod incurrunt, non secus ac Accusator; Quamvis probabiliter hanc irregularitatem non incurrat Testis, qui jure naturali tenetur testificari, Exempli gratia, ad liberandum a morte injuste accusatum, vel ne puniatur pœna talionis, qui injuste accusavit reum machinantem contra Rempublicam, & deficit in probationibus; Nec qui ex metu gravi testificatur; sicut enim metus gravis excusat a censuris incurrendis, ita & ab irregularitate. Nec demum Consulens, ut plurimi docent apud Dian. par. 11. tract. 2. resol. 63.

VII. Neque dicas: Judex quamvis teneatur damnare reum, adhuc irregularitatem incurrit; ergo etiam testis, & accusator, quando jure naturali tenentur accusare, & testificari.

Nam concesso antecedente, nego consequentiam. Disparitas est, quia Judex ipse se injecit voluntarie in eam obligationem, quando sponte sumpsit officium; secus vero testis, & accusator.

VIII. Rogabis secundo; An Clericus possit cogi ad testificandum in causa sanguinis a suo Prælato?

Respondeo, Clericum in sui favorem posse testificari, præmissa protestatione, etiam in causa sanguinis citra irregularitatem; At contra reum testificari non potest in causa sanguinis, cum sit illi prohibitum; Quod si detur ei a Prælato licentia, immo si illi id præcipiatur, non debet obtemperare, ex D. Th. apud Avil., cum nemo possit cogi ad illicitum.

IX. Quæritur secundo; Quomodo ex bello justo hæc irregularitas contrahatur?

Respondeo, pugnantem in bello justo, & alium occidentem, vel mutilantem irregularitatem incurrere, ex cap. *Petitio tua, de homicidio*; Immo qui-

quicumque ad bellum, sive justum, sive injustum procedit animo pugnandi, videtur irregularitatem incurrere, cum exponat se periculo proximo homicidii; ut docet Bonac., & Suar. disp. 40. sect. 5. contra Con., & Avil. disp. 5. sect. 3. Qui tamen ad bellum justum procederet, sed non animo pugnandi, ac deinde alium in defensionem propriæ vitæ occideret cum moderamine inculpatæ tutelæ, irregularitatem non incurreret. Qui consulunt justum bellum Principi, & qui hortantur milites ad fortiter pugnandum in bello justo, non sunt irregulares, dummodo non hortentur ad occidendum aliquem in particulari; Præterea non sunt irregulares, qui assistunt bello justo, vel custodiendo sarcinas, vel animando alios, dummodo ipsi neminem mutilent: Contra vero, id si faciant in bello injusto. Disparitas est, quia quamvis in utroque casu, qui animant milites occidentes, sint causa moralis homicidii; At in cap. *Petitio*, *de homicidio* excipiuntur ab irregularitate incurrenda etiam qui in bello justo vulneraverint, modo non occiderint, nec dubitent occidisse, ut notat Bonac. Præterea Clerici non possunt sine facultate etiam in bello justo pugnare, nisi cogat necessitas defendendi Rempublicam; si tamen de licentia Pontificis pugnant, secuta morte, non evadunt irregulares, ut communiter Doctores docent, cum non sit credibile, Pontificem velle, ut Clericus pugnet, & irregularitatem contrahat.

X. Quæritur tertio; An irregularitatem incurrat, qui in sui, vel proximi, vel rerum suarum defensionem, alium occidit, vel mutilat?

Respondeo, nec peccatum, nec irregularitatem incurri, si occisio fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ: secus vero si sine tali moderamine; Incurritur enim tunc præter peccatum irregularitas ex delicto. Ut fiat autem cum moderamine, requiritur Primo, quod vis ab altero injuste inferatur; Quare qui occidit satellites, a quibus juste invaditur, peccat, & irregularitatem incurrit. Secundo, ut occisio fiat in ipso actu aggressionis, quando scilicet moraliter incipit aggressor aggredi, nec aliter potest proprium damnum evitari; tunc enim vis vi repellitur; Quare aggressor nec potest præveniri, cum non inceperit tunc vim inferre; nec potest post factam aggressionem occidi; quia tunc vis cessavit. Tertio requiritur, ut invasus probabiliter credat sibi vel periculosum vulnus, vel mortem, vel aliud grave damnum infligendum, nisi vim vi repellat; Quarto, quod non possit aliter se defendere; Si tamen potest vel clamore, vel fuga non ignominiosa, vel solo vulnere inflicto damnum sibi imminens declinare, peccat occidendo, & irregularitatem ex delicto incurrit; cum non servet moderamen inculpatæ tutelæ.

XI. Quæritur quarto; An incurratur irregularitas per exercitium medicinæ, vel chirurgiæ?

Respondeo, laicum non incurrere irregularitatem, si eam exerceat juxta regulas artis, quamvis membrum aliquod abscindat causa sanitatis, & quamvis mors sequatur sine culpa gravi.

Nec Clericus, etiam beneficiatus, peccatum, aut irregularitatem incurrit, si officium Medici, & Chirurgi exerceat juxta regulas artis citra abscissionem, & adustionem; cum id nullo jure sit ei vetitum: Prohibetur tamen Clericis majoribus Ordinibus initiatis mederi abscindendo, vel adurendo: Utrum autem id etiam prohibeatur Clericis minoribus Ordinibus insignitis, si beneficium habeant? Negant Bonac., & Molin. contra Avil.: Si tamen Clerici in Sacris ordina-

nati, necessitate compulsi, exempli gratia, tempore pestis, quando alius deest, incidant, vel adurant, irregularitatem non incurrunt, cum non peccent; Nec incurrunt, si secundum regulas artis jubeant incisionem, vel adustionem; Nec si applicent emplastrum mollificativum, quo apostema aperiatur, etiamsi mors sequatur sine gravi culpa; Nec qui adjuvat chirurgum abscindentem membrum infectum.

Addo ex Bonac. contra nonnullos, quod si Clerici in Sacris constituti exerceant officium medici, & chirurgi, incidendo, & inurendo, peccant quidem contra prohibitionem, sed non incurrunt irregularitatem, nisi mors ex propria culpa sequatur; cum irregularitas ex defectu lenitatis solum a ministris justitiæ incurratur; & ab iis qui occidunt vel mutilant in bello justo.

XII. Quæritur demum; Quisitam possit in irregularitate ex defectu lenitatis dispensare?

Respondetur, solum Pontificem, & Prælatos mendicantes, qui privilegium habent dispensandi in omni irregularitate cum suis religiosis, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & mutilatione, ut dicemus de Bigamia. Putant tamen multi apud Dian. part. 4. tract. 2. resol. 69., & part. 7. tract. 2. resol. 26., & 27., quod etiam Episcopus possit in hac irregularitate dispensare.

ARTICULUS IV.

Perstringuntur aliæ Irregularitates ex defectu.

I. Qui ante legitimam ætatem ordinatur, non est irregularis, sed suspensus, si mala fide Ordines susceperit: Quod si bona fide, non incurrit suspensionis censuram; nequit tamen illos exercere.

II. Quinam dicantur ex defectu libertatis irregulares.

III. Num ex debito pecuniario incurratur aliquando irregularitas ex defectu libertatis.

IV. Triplex datur Bigamia inducens irregularitatem ex defectu significationis, Vera, Interpretativa, & Similitudinaria. Interpretativa habetur quadrupliciter: Similitudinaria vero per duplex matrimonium, alterum carnale, alterum spirituale cum Christo per votum solemne Castitatis, saltem in professione Religiosa, si minus in Ordine Sacro.

V. Potest Episcopus dispensare in Bigamia similitudinaria; At in interpretativa solum quando est occulta. Mendicantes ex suis privilegiis possunt in bigamia cum suis subditis dispensare.

VI. Irregulares sunt omnes infames tam infamia juris, quam infamia facti: Tollitur infamia facti per emendationem vitæ continuatam per triennium. Infamia juris raro admodum a Pontifice dispensatur.

VII. Solemnis pœnitentia olim irregularitatem inducebat.

VIII. Num illegitimus occultus sit irregularis ex defectu natalium? Tripliciter hæc irregularitas tollitur, per legitimationem factam a Pontifice, per Professionem Religiosam, & per dispensationem.

IX. Episcopus potest in hac irregularitate dispensare, si delictum Parentum sit occultum.

X. Num expositus, cujus parentes ignorantur, præsumendus sit legitimus?

XI. Num, & quando in amente, ac furioso cesset irregularitas, si sanitatem recuperent?

XII. Quinam illiteratus sit irregularis ex defectu scientiæ?

XIII. Potest Pontifex dispensare in defectu

fectu scientiæ requisitæ jure canonico, non vero requisitæ jure naturali.

XIV. Neophyti universim per decennium sunt irregulares.

XV. Quinam defectus corporis irregularitatem inducat?

XVI. Ad Episcopum spectat judicare, num talis defectus corporis inducat irregularitatem? Ad Pontificem vero spectat in ea dispensare. Quid de Religiosis?

XVII. Carens pollice, cum non possit ad Sacerdotium ascendere, neque poterit alios Ordines suscipere.

I. PRimo quidem ante legitimam ætatem, qua possint Ordines suscipi, unusquisque dicitur irregularis ex defectu ætatis, ex cap. ultimo, *de temporibus Ordinationum*. quamvis Scotus apud Blundum dicat, pueros non esse proprie irregulares, sed solum prohiberi, ne Ordines suscipiant, sicut prohibentur peccatores; qui tamen non sunt irregulares. Quod si quis Ordines ante legitimam ætatem suscipere præsumpserit, incurrit suspensionem; Et si Ordines exerceat, incurrit irregularitatem: Si vero ante legitimam ætatem ignoranter Ordines suscipiat, non potest illos ante debitam ætatem exercere; Quod si exerceat, irregularitatem non incurrit, cum non violet censuram.

II. Secundo, sunt etiam irregulares ex defectu libertatis Conjugati, nisi uxores consentiant, & voveant castitatem. Similiter mancipia; necnon ex Laym. cap. 8. Servi originarii, vel ascriptitii, qui personaliter Domino suo sunt obligati, ita ut discedere non possint, nisi soluto pretio, aut nisi manumittantur. Si tamen Domino sciente, & non contradicente ordinentur, eo ipso sunt liberi. Si vero Domino nesciente, aut contradicente in minoribus ordinentur, potest illos sibi vindicare: Quod si Sacro Ordine sint initiati, tenetur Episcopus duplicatum pretium Domino solvere, si scienter ordinaverit: Si tamen bona fide id fecerit, tenentur ad duplicatum pretium illi, qui servum induxerunt ad Ordines suscipiendos; Quod si a nullo sit inductus, debet se redimere ex proprio peculio; & si nihil poterit offerre, potest Dominus illum sibi intra annum vindicare; Nisi tamen Sacerdotium susceperit, tunc enim solum in officiis spiritualibus tenetur Domino ministrare.

Sunt pariter ex defectu libertatis irregulares omnes obligati ad ratiocinia, hoc est obligati ad reddendam rationem administrationis, vel publicæ, (ut Thesaurarii, Depositarii æris publici, Advocati, Magistratus, Judices, Tabelliones, &c.) vel privatæ, (ut Tutores, Curatores, Procuratores, &c.) donec enim ratiocinium reddant, & deponant illius obligationem, ordinari non possunt; Non afficiuntur tamen tali impedimento, qui administrationem gerunt personæ Ecclesiasticæ, vel personarum miserabilium, ut pupillorum, viduarum, causarum piarum, &c.

Utrum autem in causis Ecclesiasticis possint Clerici beneficiati Tabellionis munus exercere? Dubium est apud Doctores; Laym. docet, attendendam esse Diœcesium consuetudinem. Putat etiam, non esse prohibitum Ecclesiasticis, etiam in principum secularium Curiis fungi officio Consiliarii, Cancellarii, & etiam Judicis; in causis tamen civilibus, non vero in criminalibus, etiamsi citra mortis, & mutilationis sententiam: Et de facto multi Regii Consiliarii sunt Sacerdotes, saltem ex tacita Pontificis concessione, seu ex consuetudine.

Denique ex defectu libertatis sunt etiam irregulares Curiales, seu qui

ex

ex obligatione inserviunt Curiis Principum secularium, ut Judices, Advocati, Milites, Apparitores, saltem quamdiu juramento tenentur; Non vero qui inserviunt Curiæ Episcopali, vel qui obsequii causa, & non ex obligatione frequentant Curias Principum: Sunt etiam eadem ratione irregulares Feudatarii, qui ratione possessionis acceptæ tenentur obsequium personale præstare Domino, donec vel feudum relinquant, vel facultatem recipiant a Domino directo.

III. Rogabis; An ex debito pecuniario incurratur irregularitas?

Respondeo, per se non incurri; consurgit tamen per accidens, si periculum sit litium, & consurgat obligatio ad reddenda ratiocinia; quamvis possit se ab hac irregularitate eximere debitor facta bonorum cessione, & reservata sibi congrua sustentatione, ex cap. *Odoardus*, *de Solution.*, ut docent Suar. disp. 51. sect. 9., Bonac., & alii.

IV. Tertio, Bigamus est irregularis ex defectu Sacramenti, seu significationis, eo quod non possit significare, & repræsentare conjugium Christi cum Ecclesia, idest unius cum una. Est autem bigamus, seu digamus, qui binas contraxit nuptias, sicut monogamus, qui unicas.

Notandum tamen primo, irregularitatem hanc non contrahi absque matrimonio vero, vel præsumpto, & quidem consummato, ex cap. *Debitum, de Bigamis*; Et ratio est, quia non consummato duplici matrimonio, non habetur carnis divisio, & consequenter nec defectus Sacramenti, seu significationis.

Notandum secundo, triplicem dari bigamiam juxta Canones, quæ irregularitatem inducit, Veram, Interpretativam, & Similitudinariam. Vera habetur bigamia, quando quis duas uxores duxit successive, unam post mortem alterius, dummodo cum utraque consummaverit; sive ante, sive post baptismum eas duxerit; sic enim habentur duo vera matrimonia. Bigamia interpretativa habetur, quando quis revera non contraxit cum duabus, sed ex juris interpretatione censetur cum duabus contraxisse; quod quadrupliciter accidit, juxta communiorem opinionem apud Suar. & Sanch. lib. 7. de matrim. disp. 47. Primo, siquis duo ineat matrimonia, alterum validum, alterum invalidum, dummodo utrumque consummet affectu maritali; aliter si ficto animo contrahit, ut extorqueat copulam, non est bigamus, ut notat Bonac. contra Suar.; Sicut non est bigamus vir conjugatus, si cum aliis adulteratur. Secundo, si duo ineantur, & consummentur matrimonia, utrumque invalidum; Quamvis Avil. ex Henr. neget in tali casu haberi bigamiam, & irregularitatem. Tertio, si quis ducat viduam a priori viro cognitam; vel si ducat solutam per fornicationem ab alio corruptam; vel nuptam a marito repudiatam, dummodo cum ea consummet; non tamen si ducat solutam ab eo prius ante matrimonium per fornicationem cognitam; cum non habeatur in tali casu Carnis divisio. Quarto, si quis ducat Virginem, & postquam ipsa cum alio adulteravit, illam cognoscat.

Bigamia vero similitudinaria habetur, quando non intercedit duplex matrimonium carnale, sed alterum spirituale cum Christo per votum solemne castitatis nuncupatum vel in Professione religiosa, vel in susceptione Ordinis Sacri; alterum carnale, quod consummetur: Quamvis Suar. disp. 49. sect. 4., Filliuc., & alii apud Bonac. putent, per votum Castitatis in Ordine Sacro non induci bigamiam, si initiatus Ordine sacro contrahat cum virgine; Siquidem talis irre-

irregularitas non est in jure expressa: Nec induci in Professo putat Henr. apud Avilam.

V. Inquires: Possitne Pontifex in tali irregularitate dispensare? Et ratio dubitandi est, quia talis irregularitas videtur inducta jure divino; cum Apost. 1. ad Timoth. 3. dicat, Episcopum debere esse *unius uxoris virum*.

Communiter tamen docent, irregularitatem hanc esse de jure Ecclesiastico; unde possit in ea a Pontifice justa de causa dispensari, quamvis raro dispenset. Apostolus præceptum illud non promulgavit tanquam conditum a Deo, sed tulit tanquam Episcopus particularis, ut communiter Doctores docent; Pontifex autem dispensare potest in legibus latis ab Apostolis tanquam particularibus Episcopis; Immo potest Episcopus dispensare in bigamia similitudinaria cum eo, qui contraxit cum virgine; Exempli gratia, potest dispensare cum Diacono, vel Subdiacono, vel Professo, qui contraxit matrimonium cum virgine, ut suscipiat Sacerdotium: Cum enim hæc bigamia non sit propria, sed similitudinaria, mitius agitur cum ea in jure. Addit Præpositus apud Escob. in Summ. cap. 5., quod possit etiam Episcopus dispensare in bigamia interpretativa, quando est occulta. Præterea communiter docent, quod possit Episcopus cum bigamis dispensare ad suscipiendos Ordines minores tantum, & ad beneficium simplex, & quod utantur Ordinibus susceptis. Verum Bonac. notat, ne ad primam quidem tonsuram posse nunc Episcopum dispensare, ex declaratione Sacræ Congregationis Cardinalium apud Garz. part. 7. cap. 6. Demum Prælati Mendicantium possunt universim in bigamia cum suis religiosis dispensare, ut notat Avil.; quia Sixtus IV. concessit Ordini Minorum, ut possint cum suis dispensare in omni irregularitate, excepto homicidio voluntario, & mutilatione.

VI. Quarto Irregularitas ex defectu incurritur ob infamiam; Potest enim, ut supra diximus, etiam innocens laborare infamia publica, & sic esse irregularis ex defectu. Est autem infamia, boni nominis, & æstimationis apud prudentes privatio, vel gravis diminutio: Et ea quidem duplex est, altera juris, altera facti. Infamia facti habetur, quando fama alicujus gravatur de aliquo crimine apud multos, etiam graves, per majorem partem viciniæ: Requiritur tamen, ut factum non solum sit publicum, sed etiam notorium, seu ita evidens majori parti viciniæ, vel Collegii, ubi ad minus sint decem, ut nulla possit tergiversatione celari, ut notant Castro, Hurt., & alii contra Suar., & Filliuc. ex Cap. *de Temporibus Ordinat.*; requiritur etiam, quod crimen vel sit qualificatum, ut hæresis, parricidium, exempli gratia; vel continuatum, ut concubinatus.

Infamia juris vel habetur per sententiam Judicis inurentem infamiam, quæ sit definitiva, & condemnativa, ut siquis ad publicam fustigationem damnetur; vel habetur ob crimen, cui ab ipso jure est annexa infamia, ut est usura ex officio, Lenocinium, Perjurium in judicio, bigamia simul sponte contracta, Raptus mulieris, Duellum, Proditio, Furtum, Rapina, Dolus, Crimen læsæ Majestatis, Crimen falsi, Sacrilegium, Adulterium, Sodomia, Concubinatus, Simonia relate ad Ordines, non vero relate ad beneficium, hostilis insectatio Cardinalium; ad quæ, ut diximus, requiritur notorietas facti, ut infamia hæc juris, seu legalis incurratur.

Præterea ex delicto alieno dicuntur etiam jure canonico infames filii, & nepotes injicientium in Cardinales manus

nus

nus violentas; filii etiam reorum læsæ Majestatis; non tamen filii hæreticorum, vel histrionum, aut carnificum, aliorumve vilia officia exercentium; Nec illegitimorum, ut notat Pal. punct. 20. cum Suar., & Sanch. contra nonnullos: Sunt tamen infames infamia juris, qui officium infame exercent, ut Histriones, qui publice obscæna repræsentant; Nec videtur aliud officium, quamvis vile, infamiam juris habere; cum nullo jure scripto id probetur. Demum omnes in jure civili infames sunt etiam infames jure canonico, ut notat Avil. ex cap. *Omnes vero 6., quæst.* 1.

His explicatis, Certum est, irregulares esse omnes infames tam infamia juris, quam facti; cum non debeant in sortem Domini puri, & immaculati nominis cooptari. Verum infamia facti impedit tantum a recipiendis Ordinibus, quamdiu homo non purgatur ab illa; etenim post emendationem non est amplius irregularis; ab usu vero Ordinum susceptorum eatenus impedit, quatenus ipsum crimen impedit, ut notat Avil. Ad hoc autem ut habeatur emendatio, quæ infamiam facti aboleat, requiritur universim ut saltem per triennium continuetur. Infamia vero juris tollitur dispensatione solius Pontificis, qui nunquam illam concedit, nisi purgata infamia. Episcopus etiam potest dispensare, ut infamis in susceptis Ordinibus ministret post peractam pœnitentiam, si delicta, ex quibus contracta est infamia, sint adulterio minora, ut notat Pal.

VII. Rogabis; An per solemnem pœnitentiam quis fiat irregularis?

Respondeo, Pœnitentiam esse aliam publicam, aliam solemnem. Solemnis quidem fieri solebat in principio Quadragesimæ cum certis quibusdam cæremoniis imposita ab Episcopo; Publica vero ex mandato Episcopi, vel alterius Superioris fieri solebat sine illis cæremoniis: Solemnis pœnitentia pariebat irregularitatem, non vero publica: Cum autem talis pœnitentia non sit amplius in usu, non habet amplius locum talis irregularitas.

VIII. Quinto, ex defectu natalium est irregularis, qui est illegitimus, quamvis occultus, ex cap. 1. *de filiis Presbyterorum*, ut docent communiter; quamvis Castro Pal. lib. 1. de lege pœnali cap. ultim. apud Avil. aliter sentiat de illegitimo occulto: Est autem illegitimus, qui ex matrimonio non legitimo natus est, sed vel ex fornicatione, vel adulterio, &c.; Si tamen ex adultero, & soluta natus est, dicitur Nothus; Si vero ex concubitu damnato, scilicet ex stupro, raptu, sacrilegio, incestu, vel ex fœmina conjugata, dicitur Spurius; at si ex soluto, & concubina domi retenta, dicitur filius naturalis; Si demum ex meretrice, appellatur Manser. Non est tamen illegitimus, qui procreatus est ex matrimonio propter aliquod impedimentum nullo, dummodo vel ambo parentes, vel saltem unus tale impedimentum ignoraverit, & contraxerint in facie Ecclesiæ; ut idem Avil. docet dub. 5. cum Bonac. Neque tenetur filius se gerere ut irregularem, nisi constet de mala fide parentum; Neque tenetur credere matri asserenti, ipsum esse illegitimum, etiamsi illa id asserat in articulo mortis cum juramento, ex Bonac., & Suar. disp. 50. sect. 4. Sunt autem legitimi filii infidelium nati ex matrimonio valido secundum leges ipsorum, quamvis secundum leges Canonicas invalido.

Tribus modis tolli potest hæc irregularitas, videlicet per legitimationem, per professionem religiosam, & per dispensationem. Quare legitimatus a Papa (non vero ab Imperatore, vel ab aliis Principibus secularibus) habilis est ad Ordines, & ad beneficia, & di-

& dignitates Ecclesiasticas: Sicut etiam qui per subsequens matrimonium legitimatur, dummodo parentes habiles essent ad matrimonium contrahendum, quando filius fuit conceptus, vel saltem quando natus est; Quamvis hic ad Cardinalatum sit inhabilis, ex motu proprio Sixti V. apud Sayr. Item per professionem religiosam filius illegitimus fit habilis ad Ordines, non tamen ad Prælaturam. Nihilominus Gregor. XIV. anno 1591. Societati concessit, quod P. Generalis possit cum illegitimis dispensare ad quælibet officia, gradus, & dignitates in Societate obtinendas.

Demum dispensatus fit habilis ad illum actum, ad quem est dispensatus, juxta verba dispensationis, quæ stricte interpretanda sunt, cum dispensatio sit odium juris. Hinc dispensatus ad Ordines non censetur dispensatus ad beneficium; nec dispensatus ad beneficium simplex censetur dispensatus ad beneficium curatum. Episcopus potest cum illegitimo dispensare solum ad Ordines minores, & ad unum beneficium simplex non requirens Ordinem Sacrum, (qualem requirit Canonicatus Ecclesiæ Cathedralis) ut notat Bonac. punct. 3. num. 15. ex Suar., Filliuc., & aliis.

IX. Dubium est; An possit Episcopus dispensare super irregularitate proveniente ex illegitimitate orta ex occulto delicto?

Negant Suar., Bonac., Ugolin., & alii. Etenim quamvis Tridentinum concedat Episcopis facultatem dispensandi in irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto, hæc tamen irregularitas non dicitur esse ex delicto, cum non sit ex proprio ipsius illegitimi delicto. Affirmant vero Filliuc., Sylvest., & alii; quia quamvis dispensatio, utpote odium juris, stricte interpretanda sit, ex cap. *final. de Simon.*, potestas tamen dispensandi, utpote favorabilis, est latissime interpretanda: Etenim beneficium Principis, quando non est in damnum tertii, est interpretandum latissime, ex cap. *Horum, de verborum significatione*: Cum autem potestas dispensandi super irregularitate proveniente ex delicto occulto sit quoddam beneficium concessum Episcopis a Tridentr., debet latissime interpretari: Unde possunt Episcopi dispensare, sive irregularitas proveniat ex delicto occulto proprio, sive alieno.

Neque dicas, Privilegium, cum sit contra jus, vel saltem præter jus, esse stricte interpretandum, ex cap. *Cum dilectus, de consuetudine*. Nam potestas hæc in Episcopis non est proprie, & in rigore Privilegium, quod privat lege, & æquivalet dispensationi, sed est Privilegium late, seu beneficium, quod latissime interpretandum, & ampliandum est. Ratio est, tum quia Episcopus stando in jure divino, potest in omnibus irregularitatibus jure humano impositis dispensare; tum quia nullo jure habetur, quod Papa non possit suam facultatem aliis delegare; In quo casu beneficium conferret, quod latissime interpretandum est, non vero Privilegium, quod sit interpretandum stricte.

X. Dubitatur ulterius; Utrum expositus, cujus parentes ignorantur, præsumendus sit illegitimus, & irregularis? Affirmant communissime Doctores, quia in tali casu non habetur solum dubium, sed moralis certitudo de illegitimitate; cum plerumque soleant illegitimi exponi; quæ vero plerumque accidunt, sunt credenda, ex *leg. Si possidentis, Cod. de probat.*; Raro autem exponuntur legitimi ratione paupertatis; cum ex hoc sequatur infamia parentibus. Con. tamen disp. 18. dub. 12., Leand. disp. 3. quæst. 6., & alii putant, probabilius esse, quod non sit irregularis; quia quilibet præsu-

præsumendus legitimus, donec contrarium probetur.

XI. Sexto, Tres animæ defectus irregularitatem inducunt. Primo, defectus usus rationis. Secundo, defectus scientiæ. Tertio, defectus fidei.

Circa primum, jure etiam Divino, & naturali Amentes carentes usu rationis sunt inhabiles ad Ordines suscipiendos, quamvis si suscipiant, recipiant Characterem. Sunt etiam ex hoc capite irregulares pueri carentes usu rationis; quo acquisito irregularitas cessat. In amente tamen, vel furioso non cessat irregularitas, etiamsi perfectam acquirant sanitatem, ex cap. *Maritum*, *dist.* 33.; quia qui semel id passus, raro præsupponitur perfecte sanus sine metu relabendi in idem. Si tamen amentia superveniat jam ordinato, poterit Ordines exercere, si post diuturnum tempus, prudentis judicio judicetur in sanitate confirmatus.

XII. Circa secundum, Defectus scientiæ necessariæ ad usum, & exercitium Ordinum, etiam jure naturali, & Divino, reddit hominem ineptum ad illos. Jus enim naturale dictat, non esse admittendos ad aliquod munus, qui nequeunt illud exercere. Si tamen quæras, quænam scientia requiratur? Respondeo ex Tridentino sess. 23. cap. 4., quod initiandus prima tonsura debet esse confirmatus, callere rudimenta fidei, & scire legere, & scribere. Ad Ordines minores requiritur, ut intelligat linguam latinam; Ad Subdiaconatum, & Diaconatum, ut habeat instructionem eorum, quæ pertinent ad tales Ordines exercendos; Ad Sacerdotium, ut habeat eam scientiam, qua possit populum docere mysteria fidei, & Sacramenta administrare; Ad Episcopatum, ut sit Doctor, aut licentiatus in Sacra Theologia, aut in jure Canonico, vel ut publico testimonio constet esse idoneum ad alios docendos: Docet tamen Henr. cap. 8. num. 21., licitum esse Episcopo, religiosum, qui bene legit, & cantat, promovere ad Ordines sacros; quia sic videtur minister idoneus ad ministeria suæ religionis. Garz., & idem Henr. putant, defectum scientiæ (ut siquis ita sit illiteratus, ut nunquam grammaticam audierit) prohibere quidem susceptionem Ordinum, sed non parere irregularitatem; Communiter tamen docent parere irregularitatem, quæ, sublata ignorantia, tollatur.

XIII. Quæritur; Quisnam possit in hac irregularitate dispensare?

Respondeo, multos putare, quod Pontifex in ea dispensare non possit; cum non possit in iis, quæ juris naturalis sunt, dispensare; Verius dicendum cum Suar. num. 11., Pontificem posse dispensare in eo, quod est juris canonici, non vero naturalis; quare cum jus Canonicum majorem scientiam requirat, quam requiratur ex natura rei, poterit in eo Papa dispensare. Immo potest dispensare, quod quis Ordines recipiat, modo illos non exerceat, antequam necessariam scientiam acquirat; Præterea ex Henr. apud Avil., qui non est omnino ignarus literarum, potest ex dispensatione Episcopi ministrare in Ordinibus susceptis.

XIV. Circa tertium; Sunt etiam irregulares Neophyti, *ex dist.* 48. videlicet qui ex lege judaica, mahometica, aut ethnica nuper ad fidem conversi sunt. In qua irregularitate solus Pontifex dispensare potest, nisi in aliquo casu id detur Episcopis. Notat tamen Tolet., post decennium a suscepto baptismo cessare hanc irregularitatem, cum non sint amplius recenter conversi; si tamen intra hoc tempus ita profecerint in fide, & in moribus, ut arbitrio Episcopi sint quasi veterani Christiani, poterunt pariter ordinari.

XV. Denique ille defectus, seu vitium corporis irregularitatem inducit, quod

quod vel impedit usum, & exercitium Ordinum, vel notabilem deformitatem, aut horrorem gignit. Si hujusmodi defectus Presbyteratum præcedat, ad omnes Ordines inhabilem reddit, cum omnes ad illum referantur; Si vero jam ordinato superveniat, impedit tantum ministerium illi repugnans. Ita Suar. disp. 51. sect. 2.: Quare abscissio nasi irregularitatem parit propter deformitatem; sicut etiam si nasus sit nimis distortus, si insignes maculæ sint in oculo, si labia sint penitus corrosa, vel abscissa, aut si lingua ita nodum patiatur, ut verbum integrum proferri non possit; si dentes nimis extra os promineant; siquis careat uno oculo, aut visu utriusque, vel etiam solius sinistri, quo Canon legendus est; nisi polleat perfecto visu in dextero, itaut sine deformi conversione faciei possit legere Canonem; si sit surdus utraque aure, si pygmeus, vel gigas notabiliter; si magnus sit gibbus, semper habetur irregularitas. Qui caret utroque teste non est irregularis ex defectu; est autem irregularis ex delicto, qui ex indignatione amputavit sibi Virilia, ex cap. *Significavit*, *de corpore vitiatis*; Quamvis enim siquis alteri testes abscindat, non fit irregularis, quia testes non sunt membrum, tamen si abscindat sibi ex indignatione, est irregularis; quia, ut docet Avil., severius ab Ecclesia hic punitur, quam ille. Docet tamen Bonac. punct. 2. num. 31., & 34., quod siquis ex justa causa permittat sibi amputari testes, & virilia, non fit irregularis; fit tamen irregularis, qui permittit sibi testes amputari causa castitatis, ex cap. *Siquis absciderit*, *dist.* 51. Immo docet, hunc esse irregularem, etiamsi permittat testes amputari sibi causa cantus; quod tamen Pal. negat num. 4.

Æthiops non videtur horrorem parere; unde nec esset irregularis. Hermaphroditus, etiamsi virili sexu polleat juxta communem sententiam apud Suar. est irregularis ob corporis defectum, seu vitium: Similiter est irregularis, qui non potest sine baculo ad altare ascendere, ibique functiones peragere, ex cap. *Siquis infirmitate*. *dist.* 55. Sic qui parte etiam pollicis aut indicis caret, & qui laborat debilitate digitorum, itaut notabiliter impediatur frangere Eucharistiam, illamque tractare; & qui continua febri laborat; non tamen qui sola quartana, aut levi febricula. Pariter qui laborant morbo gallico horrorem, & scandalum gerente, vel lepra, aut multa scabie deformitatem inducente; & qui laborant peste.

XVI. Circa Dœmoniacos, seu Energumenos dicendum, esse irregulares, etiamsi semel eorum corpora a Dœmone fuerint obsessa. Idem dicas de Lunaticis, qui morbo caduco laborant; Idemque de Phreneticis, de Furiosis, & Amentibus, ex cap. *Maritum*, *dist.* 33., qui sunt perpetuo irregulares, etiamsi sanitatem recuperent, ut supra diximus, dummodo furor, amentia, & mentis alienatio fuerit frequens, nec raro, aut ex causa transeunte contigerit; puta ex vi morbi, vulneris, iræ, passionis brevis, &c.; Hic enim non dicitur amens, vel furiosus habitualiter; unde nec est irregularis: Secus vero, si sæpe id contingat; unde præsumatur habere organa læsa, vel humores; quamvis habeat lucida intervalla.

Porro tam Dœmoniaci, quam Lunatici, Amentes, & Furiosi, qui post susceptum Sacerdotium id patiuntur, possunt ex dispensatione Episcopi illud exercere, si per annum, vel diuturnum tempus judicio prudentis, vel Judicis fuerint liberi a Dœmonis obsessione, vel a morbo caduco, a furore, & amentia. In

tali

tali enim casu Episcopus potius declarat, impedimentum esse sublatum, quam dispensat; Lunatici tamen, qui raro, exempli gratia semel in mense, cadunt in terram absque clamore, spuma, aut horribili corporis agitatione, celebrare possunt adducto Sacerdote jejuno, qui perficiat sacrificium, si forte incepto Canone, morbo caduco corripiantur. Ita Bonac. loc. cit. Idemque docet Avil. disp. 5. dub. 4. de Furiosis, & Amentibus, qui non habent frequentem furorem & insaniam.

Respondeo cum communi, ad Episcopum pertinere, non vero ad confessarium, ex cap. 2. *de Corpore vitiatis*. Dubium est, an in Religiosis exemptis pertineat ad suum Prælatum, qui literas dimissorias potest concedere? Sylvest., & alii negant: Sed probabilius affirmant Angelus, Henr., & Avil. disp. 3. dub. 2. Certum est tamen, majorem requiri defectum ad impediendum exercitium Ordinis suscepti quam ad impediendum Ordinis susceptionem.

XVII. Quæritur secundo; An carens pollice, exempli gratia, possit minores Ordines, aut etiam Diaconatum suscipere?

Respondeo cum communiori apud Bonac., Pal., & Palud. negative, tum quia est de facto irregularis, unde ad nullum Ordinem promoveri potest; tum etiam quia omnes Ordines ad Sacerdotium diriguntur; Si ergo Sacerdotium nequit suscipere, neque cæteros Ordines poterit.

Denium solus Pontifex dispensare potest in hac irregularitate, quando corporis defectus notabilem deformitatem inducit; Qui tamen nunquam solet dispensare; quia talis deformitas scandalum solet gignere: Facilius tamen Religiosus dispensationem obtinebit; Immo multi apud Avil. disp. 3. dub. 3. docent, posse Episcopum dispensare cum Religioso, ut celebret cum pede ligneo: Quod si tale impedimentum superveniat Religioso jam ordinato, potest suus Prælatus dispensare: Si tamen irregularitas hæc proveniat ex delicto, ut siquis propria culpa abscindat sibi membrum aliquod, potest Episcopus aliquando dispensare, si scilicet membrum, & delictum sit occultum. Sed Opusculis hisce de sacramentis, & Censuris tandem aliquando sit (sed oh Ubi Æternitatis!)

F I N I S

A. M. D. G.;

ac Deiparæ sine labe Conceptæ.

SYNOPSES OMNES,

Quæ in singulis Articulis tractatus hujusce de Censuris habentur, hic colliguntur.

QUÆSTIO I. Pag. 2

De Censuris in Communi.

ARTICULUS I. ibid.

Quid, & Quotuplex sit Censura?

I. *Censura est Pœna medicinalis privans bonis quibusdam spiritualibus.* II. *Quatenus est pœna, infligitur etiam sine spe emendationis: & quatenus est medicina, emendato reo debet tolli.* III. *Triplex datur dumtaxat Censurarum species, Excommunicatio, Suspensio, & Interdictum.* IV. *Irregularitas ex delicto non est inter Censuras recensenda; Nec Cessatio a divinis, Depositio, aut Degradatio.* V. *Censura alia est ab Homine lata, alia a Jure. Num possit pro peccatis futuris ab Homine censura ferri? Et num ea perseveret post mortem ferentis?* VI. *Quænam sit formula Censuræ latæ sententiæ, quænam ferendæ? Et quid in dubio, num sit lata, an ferendæ sententiæ.*

ARTIC. II. 6

Quinam possit ferre Censuras?

I. *Potestas instituendi Censuras est in solo Pontifice: Potestas vero illas ferendi est etiam in aliis. Et quidem Ordinaria in iis, qui ratione sui muneris jurisdictionem Ecclesiasticam habent in foro externo; Delegatam vero habent illi, quibus ab habente Ordinariam ea committitur.* II. *Recensentur ii, qui Ordinariam habent potestatem ferendi Censuras.* III. *Necnon ii, quibus ea potest delegari.* IV. *Num possit ea delegari fœminis?* V. *Quinam delegatus possit potestatem hanc subdelegare?* VI. *Jurisdictio hac cum sit contentiosa, non gratiosa, nequit extra propriam Diœcesim exerceri.* VII. *Quid requiratur ad valide ferendas Censuras?* VIII. *Valida est Censura metu extorta; non tamen hujusmodi absolutio a Censura.* IX. *Num in causa propria Censura ferri possit?*

ARTIC. III.

Erga quos ferri Censura possit?

I. *Censuris ligari possunt, qui sunt præcepti capaces, ac Superiorem in Ecclesia habent in rebus spiritualibus.* II. *Mortuus solum potest declarari excommunicatus; Et quomodo a Censuris absolvatur?* III. *Brutorum excommunicatio est potius maledictio, & imprecatio.* IV. *Impuberes non solent, licet possint, ab homine censurari; Censuras tamen a jure latas incurrunt.* V. *Amens potest solum declarari excommunicatus.* VI. *Communitas interdici, vel suspendi potest, non tamen excommunicari.* VII. *Ligatus una Censura potest & alia ligari, ac divisibiliter ab iis absolvi.* VIII. *Quandonam potest subditus unius Diœcesis ab Episcopo alterius Diœcesis excommunicari?* IX. *Quando Episcopus* Cen-

Censuris ligare potest suum subditum in aliena Diœcesi delinquentem? Et quid, si hic delinquat in loco exempto? x. *Num Edictum ferens excommunicationem comprehendat illos, qui post promulgationem talis Edicti acquirunt in eo loco domicilium, vel quasi domicilium?* xi. *Quid requiratur, ut aliquis fiat subditus alicujus Episcopi in ordine ad recipienda Sacramenta Pœnitentia, & Eucharistia? Quid in ordine ad suscipiendum Sacramentum Ordinis? Et quid relate ad Censuras, ita ut ab eo possit censuris ligari? Ubi de Peregrinis, & Vagis.*

ARTICUL. IV. 17

Quam ob causam ferri possit Censura.

I. *Excommunicatio ferendæ sententiæ quandonam indicitur pro culpa levi? & quando pariter suspensio, & Interdictum?* II. *Excommunicatio major incurri potest, si imponatur ob rem de se levem, quæ tamen ex circumstantiis, aut ratione finis sit gravis.* III. *Minor excommunicatio imponitur etiam pro culpa levi; cum sit pœna levis, quatenus facile tolli potest.* IV. *Pro peccato mere interno censura infligi non potest; Nec pro externo simpliciter levi. Potestas ferendi censuras cum resideat in hominibus, quamvis sit spiritualis, non respicit, nisi per accidens, actus internos. Cur possint peccata interna reservari; necnon vota interna dispensari? Ut puniatur censuris actus externus, debet hic de se esse malus, quamvis requiratur aliquis actus internus, ut censura incurratur. Cur censuris puniri possit, qui recitat horas sine attentione, aut celebrat sine intentione consecrandi?* V. *Nequit puniri censuris peccatum, quod præcise est contra jus naturale, aut divinum; nisi simul sit contra præceptum Ecclesiæ. Pro foro interno, ut censura incurratur, requiritur contumacia vera; pro foro autem externo sufficit præsumpta. Hinc pro peccato mere præterito censura infligi non potest, nisi inadæquate; Nec sine prævia monitione, & comminatione. Ut autem declaretur quis excommunicatus, prærequiritur citatio, quando delictum non est notorium.* VI. *Etiamsi Reus de Crimine sit convictus, nequit sine prævia monitione excommunicari a Judice: Hinc nequit sub excommunicatione ferenda sententiæ prohiberi peccatum, quod tractum successivum non habet, puta, Blasphemia.* VII. *Propter peccatum alienum potest quidem Suspensio, aut Interdictum ferri, non tamen Excommunicatio.* VIII. *Ut censura incurratur, requiritur Voluntarium sufficiens ad peccandum mortaliter; Hoc tamen non semper sufficit.* IX. *Peccatum, propter quod incurritur censura, debet esse in suo genere completum.* X. *Censura lata contra aliquid facientes non comprehendit Consulentes, aut Mandantes, nisi id exprimatur, & Consilium, aut Mandatum influant. Quando tamen dicuntur influere? Quid si eos pœniteat, antequam effectus sequatur? Cur mandans non æquiparetur in casu nostro facienti?*

ARTIC. V. 26

De forma, seu ritu in Censuris ferendis.

I. *Ad censuram incurrendam prærequiritur contumacia, quæ haberi non potest sine prævia monitione. Hæc autem duplex est, Canonica, & non Canonica. Vim habet monitionis non Canonica lex prohibens aliquid sub Censura sententiæ latæ, non vero ferendæ.* II. *Ut quis declaretur excommunicatus, prærequiritur citatio Rei, ut possit se defendere, nisi delictum sit notorium.* III. *Plura requiruntur, ut quis excommunicetur.*

Si

Si nulla monitio præcedat, Censura, quæ infligitur, est invalida: Est vero injusta, si non præcedat monitio Canonica, saltem virtualiter trina. Quid si Reus non inveniatur? Quid si censura feratur die festivo? Quid si non feratur scripto? IV. *Ad formam substantialem Censuræ plura spectant; videlicet Monitio, Citatio Rei, & quod signis externis exprimatur tum censura, tum persona determinata, necnon tempus præsens.* V. *Sub quanam conditione possit valide censura ferri? Et quandonam possint suspendi effectus Censuræ?* VI. *Quid requiratur, ut Appellatio suspendens effectus Censuræ sit legitima? Quandonam appellatio impediat sententiam declaratoriam Censuræ incursæ?* VII. *Ad accidentalem formam Censuræ plura etiam spectant; præsertim trina monitio, Scriptura, denunciatio. Aliquando non tenetur per accidens Superior censuram denunciare, seu publicare. A quonam Judice denunciatio isthæc fieri debeat, aut possit? Ante denunciationem præire debet sententia declaratoria Criminis, & citatio partis, si crimen non sit notorium, & inexcusabile.*

ARTIC. VI. 33

Quænam excusent ab incurrenda Censura?

I. *Septem de causis excusari aliquis potest ab incurrenda Censura.* II. *Potest censura esse nulla ex quadruplici capite. Multipliciter etiam potest esse nulla sententia censuræ.* III. *Quænam injustitia causæ reddat nullam sententiam censuræ? Quid si appellatio, quam putas legitimam, a Judice ut frivola repellatur?* IV. *Quandonam innocens tenetur ad vitandum scandalum se gerere ut excommunicatum? Et quando tenetur obtemperare Judici sub censura aliquid præcipienti? Probabilius solum tenetur peccatum, & scandalum vitare.* V. *Num possit Judex ad instantiam partis excommunicare aliquem secundum allegata, & probata reum, si de illius innocentia certam habeat scientiam privatam?* VI. *Quænam impotentia excusat ab incurrenda censura? Qui culpabiliter redditur impotens ponere, quod sub censura præcipitur, ab ea non excusatur.* VII. *Ignorantia invincibilis sive juris Ecclesiastici, sive facti, sive pœnæ excusat ab incursu censuræ; sive ignorantia sit antecedens, sive concomitans. Num etiam excuset ab incurrenda Irregularitate? Ignorantia vincibilis quando excuset?* VIII. *In dubio sive juris, sive facti regulariter a censura excusaris.* IX. *Metus gravis excusat a censura, etiamsi hæc feratur pro crimine prohibito lege naturali, nisi in contemptum censuræ metus incuteretur.*

ARTIC. VII. 43

De Effectibus Censuræ.

I. *Duplex est Censuræ effectus; alter Remotus, & extrinsecus, qui est Rei emendatio; alter Proximus, & intrinsecus, qui est privare hominem quibusdam bonis spiritualibus, ac temporalibus.* II. *Ante Judicis sententiam privatur iis bonis etiam excommunicatus toleratus; Cujus acta juridica ideo sunt valida, quia in bonum publicum Ecclesia supplet defectum jurisdictionis, qua ille caret.* III. *Irretitus censura in aliqua Diœcesi ubique Gentium privatur iis bonis; nec aliter quam per absolutionem in integrum restituitur.* IV. *Appellatio non suspendit effectus censuræ jam latæ; nisi hæc lata sit sub conditione, & interim appelletur.* V. *Potest Pontifex, non tamen Episcopus in effectibus censuræ dispensare. Num possit Episcopus dispensare, ut valide retineatur Beneficium collatum tempore Excommunicationis?*

QUÆ-

QUÆSTIO II. 45

Quonam pacto censura tollatur?

ARTIC. I. ibi.

An unice per absolutionem tollatur censura?

I. *Censura neque tollitur per obitum ferentis illam, neque per obitum, aut emendationem censurati; sed unice per absolutionem; quæ mortuis etiam conferatur, quamvis indirecte.* II. *Quando quis suspenditur ad tempus determinatum, puta per mensem, talis Suspensio non est proprie censura; cum non possit ea sic ferri.* III. *Qui excommunicatur, donec satisfecerit, præstita satisfactione, immunis est a censura, quin tamen hæc dicatur tolli citra absolutionem.*

ARTIC. II. 47

Quisnam possit a Censuris absolvere?

I. *Censuræ latæ per statutum alicujus Diœcesis, vel Provinciæ comprehenduntur sub censuris latis a Jure.* II. *Universim a censuris non reservatis absolvere potest, qui jurisdictionem erga censuratos habet pro foro externo.* III. *Parochus, & alii Sacerdotes, qui possunt a mortalibus absolvere, solum ex delegatione juris absolvere possunt a censuris non reservatis.* IV. *Habens facultatem absolvendi a mortalibus reservatis potest absolvere etiam a censuris reservatis quoad casus Pontificios, non vero quoad Episcopales.* V. *Probabiliter simplex Sacerdos potest ab excommunicatione minore absolvere, etiam extra confessionem sacramentalem.* VI. *A censuris Juris reservatis absolvere potest, qui eas reservavit, aut ejus Successor, vel Superior, ac Delegatus; & in multis casibus alii.* VII. *Mendicantes non possunt absolvere a casibus Episcopo in Tabella reservatis; possunt tamen a reservatis in Synodo; ac ab iis, quos jus commune Episcopo reservat.* VIII. *Quando absolutio conferenda est satisfacta parte, quænam satisfactio est præmittenda? Et an valide conferatur, parte nondum satisfacta?* IX. *A censura lata ab homine per sententiam generalem pro peccatis futuris, si non sit reservata, quilibet Confessarius absolvere potest.* X. *A censura lata ab homine per sententiam sive specialem, sive generalem pro peccatis præteritis quinam, & quomodo absolvere possit?* XI. *Quid si excommunicatus ab Episcopo domicilium mutet, aut Religionem ingrediatur?*

ARTIC. III. 54

Quot modis absolutio a Censura conferri possit?

I. *Absolutio a censuris dari potest vel conditionate, vel ad cautelam, vel ad reincidentiam.* II. *Cur censura ferri possit sub conditione de futuro, non tamen absolutio a censura regulariter?* III. *Num sine nova culpa possit aliquis in priorem excommunicationem reincidere?* IV. *Qui tenetur adire Pontificem pro absolutione, si impedimento laboret, poterit adire per Procuratorem, vel per Epistolam, sed ad id non obligatur.* V. *Absolutus ad reincidentiam ab Inferiore, nisi intra mensem, verbi gratia, satisfaciat, num teneatur Papam adire pro absolutione, si satisfecerit intra illum mensem?*

ARTIC. IV. 58

Quandonam absolutio a Censuris valeat pro foro externo?

I. *Num absolutio a censuris virtute Jubilæi, aut Privilegii collata valeat etiam pro*

pro foro externo? II. *Si detur facultas absolvendi a censuris, Auditis confessionibus, vel pro foro conscientiæ, non prærequiritur ad illam confessio Sacramentalis.* III. *Neque si dicatur dari facultas absolvendi pro foro pœnitentiæ.* IV. *Mendicantes privilegiati non debent absolvere a censuris reservatis, si probabiliter deducenda sint ad forum judiciale, aut cum offensione Ordinariorum.*

ARTIC. V. 60

De Requisitis ad absolutionem a Censuris.

I. *In absolvente a censuris requiritur Clericatus.* II. *Num possit Laicus moribundum a censuris absolvere, deficiente Clerico?* III. *Num quilibet Clericus, aut saltem Diaconus, id possit in absentia Sacerdotis?* IV. *Censura per metum gravem extorta est valida; non tamen absolutio a censura.* V. *Si absolutio extorqueatur per dolum, & errorem circa causam finalem, est invalida; Secus vero si per errorem circa causam impulsivam.* VI. *In absolvendo nonnulla requiruntur, ut valida, nonnulla, ut licita sit absolutio.* VII. *Cur possit Superior secummet dispensare in votis, aut juramentis; sicut potest cum aliis; non possit tamen semetipsum a censuris absolvere eo pacto, quo potest alios?* VIII. *Absolutio regulariter requirit præsentiam absolvendi.*

ARTICULUS VI. 63

De forma, ritu, ac solemnitate absolutionis.

I. *Ad ferendam absolutionem a censura non requiruntur verba determinata; conferri tamen ea debet vel verbis, vel scriptura, non tamen nutibus.* II. *Num possit his verbis, Absolvo te, conferri absolutio a censuris simul, & a peccatis?* III. *Aliquando exprimenda est causa censuræ ab Absolvente.* IV. *Plura spectant ad ritum accidentalem in judiciali absolutione a censuris.* V. *Quid servandum in foro Sacramentali?*

ARTICULUS VII. 65

Expediuntur reliqua, quæ ad Absolutionem a Censuris spectant.

I. *Num remaneat a Censuris absolutus, qui reticet in Confessione Sacramentali peccatum, cui censura est annexa?* II. *Si præmittenda erat satisfactio partis, ea non præmissa, non est absolutus a censuris, quamvis ex oblivione peccatum illud omiserit.* III. *Potest Episcopus pro foro conscientiæ absolvere a casibus Papalibus occultis. Num etiam ab occultis reservatis in Bulla Cœnæ? Num Episcopus, & Mendicantes Privilegiati absolvere possint a sex illis casibus Clem. VIII., si sint occulti?* IV. *Quodnam delictum dicitur occultum; quodnam vero publicum? Quid si delictum in uno loco sit occultum, & in altero publicum?* V. *Impeditus adire Pontificem pro absolutione a casu Papali absolvi potest ab Episcopo. An possit etiam a confessario absolvi, si sit impeditus etiam adire pro absolutione Episcopum? Certe non potest a simplici Sacerdote absolvi directe; si neque Papam, neque Episcopum, neque Confessarium adire potest.* VI. *Solum de licentia sui Superioris potest ab Episcopo absolvi Religiosus impeditus adire Pontificem.* VII. *Prælati regulares possunt suos subditos absolvere ab occultis Papalibus, prout possunt Episcopi. Et ab excommunicatione contracta ob percussionem Clerici etiam enormem.* VIII. *Qui impedimento temporali laborant, ne possint Pontificem adire, ab Episcopo absolvi possunt, sed cum onere adeundi Papam cessante impedimento.* IX. *Quinam dicantur habere perpetuum impedimentum adeundi Pontifi-*

tificem ; quinam vero temporale? Quinam possit absolvi cum onere per hoc præcise, quod aliter carere diu deberet gratia sacramentali?

QUÆSTIO III. 69

De Excommunicatione.

ARTICULUS I.

Quid, & Quotuplex sit Excommunicatio?

I. *Excommunicatio quid sonet; & quomodo definiatur?* II. *Ecclesia per excommunicationem non privat hominem communione fidelium mere interna, qua fideles per fidem, & charitatem inter se copulantur, sed externa, seu politica, ac mixta, puta usu activo, & passivo Sacramentorum, orationibus publicis, & similibus.* III. *Dividitur excommunicatio in majorem, & minorem. Antonomastice denotatur major, quæ vocari solet Anathema, licet ab hoc differat penes accidentales solemnitates.* IV. *Pariter dividitur in Latæ, & Ferendæ sententiæ; In latam ab homine, & a jure, & in alia membra, non secus ac censura in communi.*

ARTIC. II. 72

Quinam excommunicati sint vitandi? Et in quibusnam teneamur eos vitare?

I. *Excommunicati a proprio Prælato ubique Gentium privantur communicatione fidelium; & ab omnibus vitandi, si non sint tolerati.* II. *Non toleratus, seu vitandus dicitur, qui nominatim est denunciatus, excommunicatus, & publicus Clerici percussor.* III. *Tolerati eodem modo privantur ex parte sua communicatione fidelium, ac si essent vitandi.* IV. *Fideles etiam in divinis communicare possunt cum excommunicato tolerato, potestque hic Sacramenta administrare solum, si petantur. At num licite peti ab eo possunt?* V. *Quid requiratur, ut publicus Clerici percussor sit vitandus? Certe raro vitandus est.* VI. *Si in uno loco excommunicatus sit nominatim denunciatus, aut publicus Clerici percussor, estne vitandus, ubi denunciatio non est publica, nec percussio Clerici innotescit publice?* VII. *Num tenear vitare Petrum per hoc præcise, quod aliquis fide dignus dicat, illum esse excommunicatum vitandũ?* VIII. *Vitari debent excommunicati non tolerati in iis omnibus, quæ denotantur eo versiculo,* Os, orare, vale, communio, mensa negatur. IX. *Num liceat illos resalutare, aut iis rescribere? Num liceat iisdem caput aperire, & alia signa urbanitatis præstare citra salutationem verbalem?*

ARTIC. III. 76

Sub qua culpa, & pœna excommunicati vitandi sint?

I. *Communicatio in rebus civilibus fert de se veniale; in divinis vero mortale.* II. *Mortaliter peccat, qui communicat cum excommunicato in rebus civilibus ex contemptu. At non dicitur operari ex contemptu, qui frequenter delinquit, sed qui ex motivo contemptus legis, aut legislatoris delinquit.* III. *Sicut etiam qui cum excommunicato vitando communicat in crimine criminoso; aut si excommunicentur communicantes cum excommunicato.* IV. *Communicatio in divinis cum excommunicato admittit materiæ parvitatem, quæ a mortali excuset. Num sit veniale cum illo privatim Horas recitare?* V. *Sitne mortale frequenter in actionibus civilibus cum eo communicare?* VI. *Excusant a culpa communicantem cum excommunicato* Utile, Lex, Humile, Res ignora-

ta,

ta, Necesse. VII. *In quibus casibus conjuges excommunicati nequeunt invicem communicare? Et quid de famulis? Quid de Sponsis? Quid de filiis erga Parentes excommunicatos?* VIII. *Quænam ignorantia; & quanam necessitas excusat?*

ARTIC. IV. 81

De Excommunicatione minore, ejusque causa, & effectibus.

I. *Quid sit minor Excommunicatio? Et quam ob causam incurratur?* II. *Ea non incurritur ob culpam ex imperfecta deliberatione venialem.* III. *Per illam fidelis directe privatur passiva Sacramentorum participatione, & indirecte Beneficiorum collatione, necnon electione, ac præsentatione ad illa.* IV. *Eam violans celebrando missam, irregularitatem non incurrit.* V. *Num ea innodatus valide Sacramentum Pœnitentiæ recipiat?* VI. *Si hic ad Beneficium eligatur scienter, electio videtur non esse irrita, sed irritanda.* VII. *Conferendo Sacramenta, nisi simul recipiat, probabilius non peccat.* VIII. *Communius negant, posse simplicem Sacerdotem ab ea absolvere.*

ARTIC. V. 84

Quam ob causam, præsertim temporalem, ferri potest excommunicatio major?

I. *Nonnisi ob gravem culpam externam, & propriam, ea ferri potest; Et quando res, quæ sub pœna excommunicationis prohibetur, est levis de se, aut indifferens, debet esse gravis propter finem gravem, ut possit sic sub gravi prohiberi, etiamsi imponatur excommunicatio sententia ferenda.* II. *Ex Trident., ut possit ferri excommunicatio ob causam temporalem, requiritur causa gravis, & titulus, seu finis spiritualis.* III. *Quando excommunicatio fertur contra non revelantes, quinam excusentur?* IV. *In casibus Inquisitionis facienda est revelatio, etiamsi delictum probari non possit, etiamsi sub sigillo naturali; & sub juramento non revelandi sit cognitum, etiam non præmissa correctione fraterna, utpote inutili.* V. *Num denunciandus sit reus, si sit emendatus, delictum tamen sit publicum, aut habeat effectum pendentem?* VI. *Quandonam subditi teneantur denunciare delicta vi Edicti, etiamsi ad id non teneantur lege naturali?* VII. *Quando ad denunciationem præcedere debet infamia, aut correctio fraterna?* VIII. *Non denuncians furem, ad quod sub pœna excommunicationis obligatur, probabilius ad restitutionem tenetur.* IX. *Quamdiu durat obligatio denunciandi post Edictum Prælatorum?*

QUÆSTIO IV. 90

De Effectibus Excommunicationis Majoris.

ARTICULUS I. ibi.

De Effectibus immediatis, ac remotis Excommunicationis.

I. *Effectus Excommunicationis immediati, & proximi undecim solent enumerari.* II. *Quatuor ex his ad communicationem spiritualem spectant primario; tres autem secundario, utpote spectantes ad Beneficia, & rescripta Apostolica.* III. *Reliqui quatuor spectant ad politicam, & temporalem participationem.* IV. *Effectus vero remoti, & mediati sunt sex alii, qui recensentur.*

AR-

ARTIC. II. 92

De Primo Excommunicationis effectu, qui est privare hominem suffragiis communibus.

I. *Non privatur excommunicatus suffragiis, seu subsidiis spiritualibus, quæ habentur a Christo Domino per missæ Sacrificium, aut quæ ab aliquo fideli habentur, inquantum est persona particularis, sed solum iis, quæ habentur ab Ecclesia, dum publice orat, Sacrificium offert, & Indulgentias elargitur.* II. *Minister Ecclesiæ, inquantum est persona publica, illicite simul, & invalide offert pro excommunicato Sacrificium, ac orationes, aut Indulgentias dispensat; valide tamen, & licite inquantum est persona privata pro eodem orat, ac offert actionem ipsam sacrificandi, prout pendet a merito privato operantis.* III. *Fructus Sacrificii ex opere operato valide, sed illicite pro eo offertur a Sacerdote inquantum Christi ministro. Tres quippe veluti personas Sacerdos repræsentat.* IV. *Cur Ecclesia die Parasceves pro hæreticis, & pro non baptizatis oret?* V. *Probabilius etiam in divinis licitum est cum excommunicato tolerato communicare.* VI. *At probabilius nullatenus licitum est publicas preces pro excommunicatis contritis offerre.*

ARTIC. III. 96

De Secundo effectu, qui est privare excommunicatum participatione Sacramentorum.

I. *Quandonam possit per accidens Excommunicatus recipere, & administrare Sacramenta?* II. *Num Excommunicatus vitandus post collatam moribundo in casu necessitatis absolutionem Sacramentalem possit etiam Eucharistiam, ac Extremam Unctionem ministrare?* III. *Valida sunt Sacramenta ab excommunicato collata, excepta Pœnitentia ab excommunicato vitando administrata extra casum necessitatis, nisi adsit error communis.* IV. *Excommunicatus ignorans suam excommunicationem, si bona fide accedat ad Sacramentum Pœnitentiæ, valide illud suscipit.* V. *Irregularitatem incurrit excommunicatus, si Sacramenta administret, aut Sacrum Ordinem exerceat, etiamsi invalide ex defectu jurisdictionis Sacramentum Pœnitentiæ administret.* VI. *Excommunicatus non peccat per hoc, quod die festo Missam non audiat; peccat vero per hoc, quod sacram Synaxim in Paschate non recipiat.*

ARTIC. IV. 98

De Tertio effectu, qui fert privationem Divinorum officiorum, Ecclesiasticæ sepulturæ, & aliarum rerum sacratum.

I. *Quid veniat nomine divinorum officiorum, quorum celebratio excommunicatis inhibetur? In recitatione privata Horarum nonnisi veniale est socium adhibere, & dicere, Dominus vobiscum.* II. *Etiam toleratis vetitum est Missam audire, aut ad illam cooperari dando stipendium; sed non toleratus eiiciendus est tempore divinorum officiorum. Quid si nequeat expelli?* III. *Num prohibeatur excommunicatis uti rebus sacris?* IV. *Celebrans coram excommunicato vitando quam pœnam incurrat?* V. *Sepultura Ecclesiastica quibus excommunicatis sit neganda?* VI. *Num excommunicatio lata contra sepelientes excommunicatum in loco Sacro incurratur a sepelientibus dumtaxat, an etiam a comitantibus, & a non impedientibus?*

ARTIC. V. 100

De Quarto, & Quinto effectu, qui ferunt suspensionem ab officio, & Beneficio, & inhabilitatem ad Beneficia Ecclesiastica.

I. *Excommunicatus etiam toleratus privatur Beneficio post excommunicationem obtento, nec potest fructus illius facere suos, quamvis suæ excommunicationis sit ignarus.* II. *Num privetur etiam fructibus Beneficii ante excommunicationem obtenti?* III. *Num cujusvis Pensionis excommunicatus sit incapax?* IV. *Probabilius invalide Beneficium tempore excommunicationis acceptat, qui ad illud ante censuram fuerat electus.* V. *Collatio Beneficii facta tempore excommunicationis post absolutionem non revalidatur ipso facto.* VI. *Quod dictum est de Excommunicato, dicendum etiam est de Suspenso, ac de personaliter Interdicto.*

ARTIC. VI. 104

De Sexto effectu, qui est Privatio jurisdictionis.

I. *Quinam dicantur actus jurisdictionis, qui prohibentur excommunicato vitando, necnon tolerato, nisi fuerit hic a fidelibus requisitus?* II. *Actus jurisdictionis, qui a tolerato non requisito exercentur, illiciti sunt post Concil. Constant., non invalidi; Possuntque a fidelibus per exceptionem repelli: Invalidi tamen sunt hujusmodi actus, si a vitando exerceantur.* III. *Non irritantur tamen actus, qui non sunt jurisdictionis presse dicta, qualis est, quod Parochus Matrimonio assistat.* IV. *Probabilius sunt actus stricti jurisdictionales, atque adeo invalidi, si fiant ab excommunicato vitando, dare facultatem assistendi matrimonio, audiendi confessiones, administrandi Sacramenta, approbare Confessarios, & Concionatores, concedere dimissorias, & similes.* V. *Electio, & Collatio Beneficii est invalida, si fiat ab excommunicato vitando; secus vero si fiat a tolerato.* VI. *Præsentatio pariter Ecclesiastica facta ab excommunicato vitando est invalida; est vero valida præsentatio laica, quamvis ab Episcopo possit repelli.* VII. *Num possit Episcopus præsentatum ab excommunicato vitando in Beneficio instituere.* VIII. *Institutio facta ab Episcopo vitando est invalida. Similiter concessio possessionis, quando talis Episcopus juridice aliquem in Beneficium intromittit.* IX. *Postulatio, & nominatio solemnis est invalida, si fiat ab excommunicato vitando; secus vero simplex.* X. *Resignatio beneficii libera valide fit ab Excommunicato vitando; non tamen in favorem tertii.*

ARTIC. VII. 109

De reliquis Effectibus Excommunicationis.

I. *Privatur etiam excommunicatus non solum civili communicatione, sed etiam forensi.* II. *Ecclesiastici Judicis excommunicati acta sunt invalida. Num etiam Judicis sæcularis?* III. *Similiter acta Arbitri constituti ad formam Judicis; non vero si tanquam vir prudens de consensu partium constituatur.* IV. *Quandonam excommunicatus possit esse Actor in judicio? Solum privatim potest a suo debitore petere, quod sibi debetur.* V. *Si in judicio sit reus involuntarius, potest semetipsum defendere tam per Procuratorem, quam per seipsum.* VI. *Tabellionis excommunicati acta valent, & fidem faciunt, nisi a partibus ille excipiatur.* VII. *Testimonium Excommunicati quando sit validum?* VIII. *Advocatus, & Procurator, si sint vitandi, a judice repellendi sunt; Si ve-*

vero sint tolerati; possent munus suum exercere, si a partibus invitentur, & a Judice non repellantur. IX. Graviter peccat qui ad dignitatem aliquam, quamvis jurisdictione carentem, promovet excommunicatum, etiam non toleratum. Invalide autem hic promovetur ad dignitatem Ecclesiasticam, cui sit annexa jurisdictio; & probabiliter etiam ad sæcularem. X. Acta Tutoris, & Curatoris excommunicati vitandi num sint invalida? XI. Contractus civiles ratione publici officii ab excommunicato vitando celebrati sunt invalidi. XII. Quænam rescripta sunt irrita, si cedant in favorem excommunicati?

QUÆSTIO V. 114

De nonnullis Excommunicationibus in particulari.

ARTICULUS I.

De Prima Excommunicatione in Bulla Cœnæ.

I. Ad quinque capita reducuntur viginti illæ excommunicationes, quæ in Bulla Cœnæ feruntur, videlicet Ad fidem, ad Ecclesiam, ad Ecclesiæ hierarchiam, ad Sedem Apostolicam, ad Ecclesiæ capus; Verius illæ dicuntur latæ ab homine, quam a jure. II. Prima Excommunicatio tangit decem genera Personarum in ordine ad hæreticos, & ad hæreticorum libros. III. Hæresis fert tum errorem in intellectu, tum etiam pertinaciam in voluntate. Etiam dubius in fide est Infidelis. IV. Non incurritur hæc censura per hæresim mere internam, sed per externam, etiamsi occultissimam, & etiamsi verbis ambiguis hæresim exprimeret. V. Num possint Episcopi ab hæresi occulta absolvere? VI. Schismatici in quo differant ab hæreticis? VII. Credentes hæreticorum dicuntur, qui illorum hæreses credunt; Receptatores, qui qua tales receptant, & occultans: Fautores, qui commissione, vel omissione in causa hæresis iis favent: Defensores, qui qua tales illos tuentur, etiamsi defendant ex motivo amicitiæ. VIII. In Bulla Cœnæ solum excommunicantur legentes, retinentes, imprimentes, ac defendentes libros Hæreticorum, hæresim continentes, vel de Religione tractantes. Relate ad alios libros Hæreticorum, aut ob hæresis suspicionem damnatos, excommunicatio quidem incurritur, sed non reservata; Qui vero alios libros prohibitos legit, peccat graviter, sed nullam censuram incurrit. IX. Quid si quis legat vetitos libros, quin illos intelligat? Quid si paginam dumtaxat eorum legat? Quid si quis audiat legentem illos? Quid si quis non tradat tales libros Inquisitoribus, sed eos comburat? X. Quinam possit facultatem dare legendi libros vetitos?

ARTIC. II. 119

Perstringuntur reliquæ excommunicationes in Bulla Cœnæ.

I. Excommunicantur deinde Appellantes ad futurum Generale Concilium. II. Pariter Piratæ depradantes Christianos navigantes mare Ecclesiasticum. III. Necnon surripientes bona naufragantium Christianorum, non tamen Hæreticorum. IV. Item imponentes Pedagia, & Gabellas. Et quidem etiam Principes Supremi, si injuste illas imponant; possuntque ex multiplici capite injustitiam continere. Collectæ ab Universitatibus imponi possunt, non tamen a Principibus. V. Falsarii etiam literarum Apostolicarum. VI. Et qui arma, & alia hujusmodi deferunt ad Infideles in perniciem Catholicorum. VII. Impedientes, ne victualia, & alia Romanæ Curiæ necessaria ad eam adducantur, idque sine causa legitima. Quid autem venit nomine Curiæ Romanæ? VIII. Vexantes eos, qui

qui ad Sedem Apostolicam ob causas ad illam pertinentes accedunt ; & qui jurisdictionem sibi vindicant adversus commorantes in Romana Curia. IX. *Necnon vexantes Romipetas, qui ad Urbem principaliter causa devotionis accedunt*. X. *Qui vexant Cardinales, Episcopos, Nuncios, &c., & qui Episcopos a suis Diœcesibus expellunt ; necnon mandantes, ratum habentes, ac favorem, consilium, auxilium interponentes*. XI. *Molestantes, qui ad Romanam Curiam pro suis negotiis recurrunt*. XII. *Pariter qui frivolam appellationem prætexendo ab Ecclesiastica ad Curiam Sæcularem confugiunt, & literas Hortatorias, quæ potius sint comminatoriæ, procurant*. XIII. *Qui prætextu exemptionum causas Spirituales, Beneficiales, decimarum, &c. a Judicibus Ecclesiasticis ad se avocant ; sive etiam prætextu violentiæ prohibendæ*. XIV. *Item qui ex prætenso officio Personas Ecclesiasticas ad sæculare Tribunal trahunt, & libertati Ecclesiasticæ præjudicant*. XV. *Et qui impediunt, ne Judices Ecclesiastici sua jurisdictione utantur sive directe, sive indirecte, carcerando consanguineos*. XVI. *Similiter qui jurisdictionem Ecclesiasticam usurpant, aut fructus pertinentes ad Ecclesiasticas personas ratione beneficiorum, aut Monasteriorum ; aut si eos sequestrent*. XVII. *Ac qui collectas imponunt, aut alia onera potestate laicali Ecclesiasticis sine licentia Pontificis ; & qui a sponte dantibus sic imposita recipiunt ; quin ex consuetudinibus excusentur*. XVIII. *Quandonam Ecclesiastici in communibus necessitatibus tenentur ex justitia contribuere, & quomodo?* XIX. *Judices, & alii, qui in causis Criminalibus adversus Ecclesiasticos procedunt*. XX. *Et qui loca Pontifici subjecta invadunt, usurpant, detinent, atque eorum fautores, &c.*

De Excommunicatione ob percussionem Clerici.

I. *Quid venit nomine Clerici? Quid nomine Monachi? Num etiam Tertiarii? Num Eremita?* II. *Quid sit manus violentas injicere? Quid si venenum Clerico propinetur?* III. *Quandonam actio dicatur graviter injuriosa Clerico, & quando leviter?* IV. *Quid si Clericus consentiat in sui percussionem? Quid si seipsum percutiat?* V. *A quonam debeat verberari Clericus, qui talem pœnam meretur? Num possit a laicis capi Clericus delinquens, ut suo Superiori præsentetur?* VI. *Quam excommunicationem incurrunt mandantes, consulentes, ratam habentes, & non impedientes Clerici percussionem? Et quandonam dicatur rata haberi?* VII. *Plurimis de causis percussor Clerici ab excommunicatione excusatur*, VIII. *Quænam dicatur percussio levis, ratione cujus potest Episcopus absolvere ab hac excommunicatione ; quænam percussio gravis ; & quænam enormis?* IX. *In dubio an percussio sit levis, vel gravis, num possit Episcopus absolvere?* X. *Quid si percussio sit enormis, sed occulta? Et num Religiosi a suo Superiore absolvi possint, etiamsi percussio fuerit enormis?*

De Excommunicatione ob Duellum.

I. *Quid sit Monomachia, seu Duellum presse dictum?* II. *Etiam jure naturali, & divino Duellum est illicitum ; & sub pœna excommunicationis, aliisque pœnis ab Ecclesia vetitum*. III. *Licitum tamen est, aut ad pugnam inter paucos terminandam, aut ad se, ac sua defendenda, si alia via non suppetat*.

IV.

IV. *Non licet tamen illud acceptare ad timiditatis notam declinandam.* V. *Regularibus intra Italiam extra Urbem inhibetur absolvere provocantes, & pugnantes, nisi casus sit occultus.*

QUÆSTIO VI. 134

De Suspensione, Depositione, & Degradatione.

ARTICULUS I.

Quid, & Quotuplex sit Suspensio?

I. *Suspensio est censura, per quam Clericus privatur usu officii, aut Beneficii. Abbatissa ab officio suspendi potest; ea tamen Suspensio non est censura; Nec censuram incurrit is, cui Confessarius, vel Abbatissa prohibet, ne celebret.* II. *Multifariam Suspensio dividitur, & subdividitur.* III. *Suspensus ab officio non est eatenus a Beneficio suspensus; nec e converso. Num possit Suspensus, aut excommunicatus percipere fructus Beneficii, si iis indigeat?* IV. *Si Beneficiarius sit suspensus, cuinam applicentur Beneficii fructus? Et num privetur jure eligendi?* V. *Suspensus ab ordine exercere potest actus jurisdictionis, & viceversa. Num autem Suspensus ab Ordine inferiore possit exercere actus Ordinis Superioris?* VI. *Suspensus ab Officio Sacramenta potest recipere; quamvis ea administrare non possit.* VII. *Quomodo Suspensio differat ab Excommunicatione, ab Interdicto, & ab Irregularitate?*

ARTIC. II. 137

A quo ferri possit Suspensio, & Erga quos?

I. *Qui potest excommunicare, potest etiam ferre Suspensionem, & e converso. At non eatenus juxta usum Ecclesia ferre poterit Interdictum.* II. *Clerici dumtaxat possunt hac censura irretiri. Suspensio generaliter lata contra Clericos non comprehendit Episcopos; & probabilius nec religiosos: Imperatores, & Reges solum improprie suspendi possunt, quatenus possunt ex concessione Apostolica Sedis Rectores Ecclesiarum nominare.* III. *Potest tota Clericorum communitas suspendi, puta totum Capitulum, tanquam persona ficta; ac trifariam potest communitas isthac suspendi, videlicet tum relate ad functiones proprias communitatis, tum ad functiones proprias singulorum, tum relate ad utrasque.*

ARTICUL. III. 139

Quam ob causam ferri possit Suspensio?

I. *Suspensio partialis potest venialem culpam præsupponere: At totalis mortalem.* II. *Totalis suspensio ob culpam alienam non incurritur: Nequit proinde propter delictum aliquorum tota communitas suspendi relate ad functiones proprias singulorum.* III. *Potest Communitas suspendi solum relate ad functiones, qua ad corpus Communitatis spectant.* IV. *Cur possit Communitas interdici, ita ut etiam innocentes ea censura ligentur; non vero similiter suspendi?* V. *Ob delictum præteritum suspensio ferri potest tanquam pœna vindicativa, non vero tanquam censura, & pœna medicinalis. Suspensio illa non requirit praviam monitionem, potestque oretenus imponi, ejusque violator per exercitium Ordinis Sacri non incurrit irregularitatem; Secus vero suspensio, qua sit Censura.*

AR-

ARTICUL. IV. 141

De Suspensionis Effectibus, ejusque Violatione.

I. *Suspensus a beneficio solum privatur ejus fructibus; & probabiliter non redditur incapax alterius beneficii. Universim Suspensus privatur usu Ecclesiasticæ potestatis.* II. *Violans suspensionem graviter peccat, nisi materiæ parvitas excuset.* III. *Suspensio ab ingressu Ecclesiæ quid ferat? Et num ea contineatur sub censura Interdicti?* IV. *Non possumus sine gravi culpa cum suspenso nominatim denunciato communicare in iis actibus, a quibus est suspensus.* V. *Irregularitas non incurritur a violante suspensionem, nisi ea violetur per exercitium Ordinis majoris. Et quinam dicantur actus Ordinis Sacri?* VI. *Actus jurisdictionis exerciti a Suspenso nominatim denunciato sunt invalidi.*

ARTIC. V. 143

De Absolutione, & Cessatione Suspensionis.

I. *Quando fertur suspensio duratura per mensem, intelligitur mensis, qui tunc temporis labitur. Quid si eo mense, aut anno incidat bissextum?* II. *Suspensio lata per mensem non est censura. Suspensio vero lata, donec satisfeceris, est censura, sed satisfacta parte non indiget nova absolutione; secus vero juxta usum, si quis excommunicetur, donec satisfecerit.* III. *Quandonam possit Episcopus, & Privilegiarii absolvere a suspensione Papæ reservata?* IV. *Quis possit universim a Suspensione absolvere? Num possint Parochus, & simplex Confessarius absolvere a Suspensione non reservata, eo modo quo possunt ab excommunicatione non reservata.* V. *Suspensio, quæ fit pura pœna, est reservata infligenti illam. Num possit ab Episcopo relaxari post peractam a Reo pœnitentiam?* VI. *Quænam sint suspensiones magis obviæ in Jure latæ?*

ARTICUL. VI. 146

De Depositione, & Degradatione.

I. *Quid importet Depositio, quid Degradatio? Per priorem privatur Clericus omni officio, ac beneficio, retento solum privilegio fori, & Canonis; Per posteriorem vero etiam hoc privilegio cum quadam solemnitate privatur.* II. *In quo differat Suspensio a Depositione, & Degradatione?* III. *Degradatio verbalis confunditur cum Depositione; secus vero Realis.* IV. *Plura gravia crimina trahunt Depositionem, & plura graviora Degradationem.* V. *Depositio, & Degradatio Presbyteri spectat ad Episcopum; Episcopi autem ad Pontificem. Degradatus a solo Pontifice potest in pristinum statum restitui; Depositus vero aliquando etiam ab Episcopo.*

QUÆSTIO VII. 148

De Interdicto, & Cessatione a Divinis.

ARTICULUS I.

Quid, & Quotuplex sit Interdictum?

I. *Per hanc censuram prohibentur omnia divina Officia, nonnullorum Sacramentorum administratio, & Ecclesiastica sepultura. In quo differat ab aliis censuris Interdictum?* II. *Interdictum aliud est Personale, aliud Locale; & utrumque subdividitur in Generale, & Particulare; necnon in latum ab homine, & latum a jure.* III. *Personale Interdictum non trahit locale, nec e converso, nisi forte per accidens.* IV. *Interdictum locale ab omnibus omnino ser-*

servari debet; esto possit Episcopus ferens hanc censuram etiam ad aliquos effectus illam suspendere, aut tollere. v. *Civitate interdicta intelliguntur etiam interdicta loca Religiosorum, Suburbia, & Aedificia continentia.* vi. *Ex vi Interdicti personalis generalis quanam Persona obligentur, & quanam excipiantur? Interdicto dumtaxat Clero, probabiliter non intelliguntur interdicta Persona religiosa.*

ARTIC. II. 151

De Effectibus Interdicti.

i. *Nennisi tres sunt effectus Interdicti, Privatio aliquorum Sacramentorum, omnium Divinorum, & Ecclesiastica Sepultura. Plura tamen in cap.* Alma Mater *permittuntur.* ii. *Quanam Sacramenta vi Interdicti prohibeantur?* iii. *Qui privilegio gaudet audiendi Missam tempore Interdicti, num die festo teneatur illam audire?* iv. *Quanam dicantur Divina officia tempore Interdicti vetita?* v. *Quinam possint tempore Interdicti Divinis officiis, qua permittuntur, interesse? Num infantes? Num Clerici conjugati? Num familiares eorum, qui privilegio gaudent?* vi. *Ecclesiastica sepultura quibusnam, & quando per Interdictum prohibeatur?* vii. *Num possit Ecclesiastica sepultura dari Interdicto, aut Suspense ab ingressu Ecclesia? Et quid interest inter Suspensionem, & Interdictum ab ingressu Ecclesia?* viii. *Interdictus nominatim denunciatus non privatur usu jurisdictionis in foro externo.* ix. *Num sit invalidum, an solum illicitum Sacramentum Pœnitentia ab Interdicto administratum?*

ARTICULUS III. 156

Quam ob causam? A Quo? Et erga Quos ferri potest Interdictum?

i. *Interdictum personale speciale prasupponit culpam propriam; secus vero Interdictum generale, sive personale, sive locale.* ii. *Innocentes per Interdictum generale non puniuntur, sed solum Ecclesia ob justam sui defensionem subtrahit illis suum ministerium.* iii. *Interdictum generale prarequirit gravem culpam. Et probabilius etiam Interdictum speciale personale, nisi sit partiale.* iv. *Interdictum generale, ac speciale locale imponi nequit ob debitum pecuniarium; potest tamen ob id imponi Interdictum speciale personale, non secus ac Excommunicatio, & Suspensio.* v. *Ritus ferendi Interdictum quinam sit?* vi. *Ferre possunt Interdictum, qui jurisdictionem habent in foro exteriori, demptis Pralatis regularibus ex desuetudine. Etiam excommunicatus vitandus interdicere potest.* vii. *Quanam persona, & quanam loca interdici possunt?* viii. *Interdictum locale etiam ab Interdicente servandum est; nisi velit illud ad tempus, vel simpliciter tollere.*

ARTIC. IV. 158

De Violatione Interdicti, & de Participatione cum Personis interdictis.

i. *Interdicti violatio secundum se est culpa lethalis.* ii. *Etiam laici violande Interdictum in multis casibus lethaliter peccant.* iii. *Quid si laicus missam audiret in loco sacro sine fraude, vi, aut scandalo?* iv. *Quandonam laici Interdictum violantes excommunicationem incurrant?* v. *Clerici Interdictum violantes quandonam incurrant irregu-*

laritatem? VI. *Religiosi non servantes Interdictum quam pœnam incurrant?* VII. *Laici ne in Divinis quidem tenentur vitare Interdictos nominatim denunciatos: Clerici tamen tenentur eos vitare in iis rebus sacris, a quibus sunt interdicti; quando scilicet Clericis regimen Ecclesiæ commissum est, ubi Divina officia celebrantur; aut si iis astantibus ea celebrent.*

ARTICULUS V. 161

De Relaxatione, seu Absolutione ab Interdicto.

I. *Non est idem tollere ad tempus, ac suspendere interdictum.* II. *Interdictum latum ad tempus, eo lapso, sine alia absolutione cessat; latum vero simpliciter, & absolute sine absolutione non cessat. Nec cessat interdictum locale per destructionem ædificiorum illius loci.* III. *Interdictum personale generale latum contra Communitatem, hac dissoluta, cessat ligare solum innocentes, non vero eos, qui causam interdicto dederunt.* IV. *Interdictum personale particulare non reservatum probabiliter absolvi potest per Confessarium, qui possit absolvere a mortalibus.* V. *Tacite reservatur interdictum, si feratur contra personam particularem; aut si hujus causa latum sit interdictum locale, aut generale personale.* VI. *Solum interdictum locale generale relaxari non potest ad cautelam. Et nunquam relaxatur interdictum, nisi a Principali delinquente satisfactio offeratur.* VII. *Non habetur determinata forma, qua tollatur, aut suspendatur interdictum.* VIII. *Recensentur celebriores casus, in quibus a jure latum est Interdictum sive Locale, sive Personale.*

ARTIC. VI. 163

De Cessatione a Divinis.

I. *Neque censura, neque pœna est Cessatio a Divinis, sed imponitur in signum mœroris ob gravem injuriam Ecclesiæ, aut Divino honori illatam.* II. *In multis ea differt ab interdicto. Probabiliter tamen quæ permittuntur tempore interdicti localis, permittuntur etiam tempore cessationis a Divinis.* III. *Probabiliter tempore Cessationis non prohibetur Sacra sepultura, quæ sine funebri officio fiat.* IV. *Præter causam gravissimam plurima conditiones requiruntur, ut indici possit Cessatio a Divinis.* V. *Cessationem hanc indicere potest is, qui ferre potest interdictum; Eaque tolli solum potest ab eo, qui illam tulit, aut a Superiore, vel successore. Ejusque effectus, non secus ac effectus excommunicationis, vi juris communis sunt inseparabiles.*

QUÆSTIO VIII. 165

De Irregularitate.

ARTICULUS I.

Quid, & Quotuplex sit Irregularitas?

I. *Irregularitas est moralis inhabilitas personæ ad Ordines recipiendos, & exercendos.* II. *In quo differat a censuris, & a Depositione, ac Degradatione.* III. *Nonnisi duo sunt effectus Irregularitatis; Videlicet Ordinum susceptionem, & Usum impedire.* IV. *Irregularis illicite quidem sacramentaliter absolvit, sed non invalide, si bona fide ad illum pœnitentes accedunt.* V. *Beneficiarius irregularis ad quid tenetur? Illicita, & irritanda potius est, quam irrita Beneficii collatio facta Irregulari.* VI. *Probabiliter Irregularitas non impedit*

pedit susceptionem primæ Tonsuræ. VII. *Recensentur tam Irregularitates ex delicto, quam ex defectu.* VIII. *Irregularitas alia est Totalis, alia Partialis.*

ARTICUL. II. 169

Quam ob causam incurratur Irregularitas ex delicto? Et Quomodo ignorantia excuset?

I. *Irregularitas non incurritur, nisi propter delictum externum simul, & consummatum, ac in suo genere perfectum.* II. *Negandum verius posse Pontificem pro veniali culpa Irregularitatis pœnam imponere.* III. *Non requiritur, quod delictum, cui annectitur Irregularitas, sit publicum, aut quod probari possit.* IV. *Excusat ab ea incurrenda ignorantia probabilis, seu non crassa tam juris, quam pœnæ.* V. *Qui patrato homicidio excusatur ab Irregularitate ex delicto ob ignorantiam probabilem, non fit irregularis ex defectu lenitatis.* VI. *Quamvis esset minus lenis Homicida, quam Minister justitiæ, non per hoc ille etiam contrahit Irregularitatem ex defectu lenitatis.* VII. *Episcopus probabiliter potest dispensare in Irregularitate contracta ob homicidium occultum voluntarium, quod tamen in judicio probari nequit: Sed in Irregularitate ex defectu lenitatis dispensare non potest; Quare universim homicida, qui ab Irregularitate ex delicto excusatur, non contrahit Irregularitatem ex defectu.*

ARTIC. III. 172

Quisnam possit Irregularitatem imponere, & Erga Quos?

I. *Irregularitas de facto a jure imponitur, & incurritur ipso facto in casibus dumtaxat in jure expressis.* II. *Non incurritur Irregularitas in casu simili, aut majori, si non sit id expressum.* III. *Capax est Irregularitatis quicumque capax est Ordinis, aut exercitii Ordinis, dempto Pontifice.* IV. *Episcopi, & Cardinales Irregularitatem incurrere possunt, quamvis de iis non fiat expressa mentio.* V. *Potest ex multiplici capite multiplex Irregularitas incurri, ita ut una sublata, altera remaneat.*

ARTIC. IV. 173

An dubium de Irregularitate excuset ab illa incurrenda?

I. *In dubio juris, ratione ipsius juris dubii, irregularitas non incurritur.* II. *In dubio vero juris, ratione personæ, quæ dubitet de jure cæteroqui non ambiguo, incurritur irregularitas, si ignorantia sit crassa, non secus ac incurritur censura; non tamen si ignorantia sit invincibilis, aut non mortaliter culpabilis.* III. *Etiam dubium facti excusat ab incurrenda irregularitate, non secus ac dubium juris.* IV. *Quod in tali dubio tutior pars eligatur, consilium est, non præceptum.* V. *In dubio homicidii injusti incurritur irregularitas ex delicto; at in dubio homicidii justi non incurritur irregularitas ex defectu lenitatis.* VI. *Incurritur in dubio homicidii irregularitas, quando constat tum de homicidio secuto, tum de causa culpabiliter adhibita de se sufficiente ad causandum hoc homicidium, & solum dubitatur num ex hac causa, an aliunde illud sit secutum.* VII. *In dubio mutilationis non incurritur irregularitas, sicut in dubio homicidii.* VIII. *Qui dubitat, an suo consilio influxerit ad homicidium Clerici, debet se gerere ut irregularem, non vero ut excommunicatum, nec tenetur saltem ad integram restitutionem.* IX. *Procurans abortum, in dubio an fœtus sit animatus, probabiliter non est irregularis. Et quid si dubitetur, num fœtus sit mas, qui citius, an fœmina, quæ serius animatur?*

ARTICULUS V. 176

Quomodo tollatur Irregularitas?

I. *Nonnulla irregularitates cessant, cessante earum causa. At qua proveniunt ex actu praterito qua tali, non qua moraliter perseverante, indigent dispensatione.* II. *Non cessat irregularitas per absolutionem, ut censura, nempe per actum judicialem; sed per dispensationem, qua est exceptio a lege communi, & dicitur vulnus legis.* III. *Quanam irregularitates per Baptismum tolluntur improprie; quanam vero proprie? Verius per Baptismum non tollitur irregularitas ex defectu lenitatis.* IV. *Episcopi in nonnullis dumtaxat irregularitatibus dispensare possunt.* V. *Num possit Episcopus secummet dispensare in iis irregularitatibus, in quibus id potest cum subditis suis? Num etiam cum Religiosis exemptis? Num cum suis subditis extra propriam Diœcesim? Quinam hac in re dicantur subditi Episcopo?* VI. *Num possit Episcopus simpliciter dispensare, quando reus in judicio est punitus, aut est absolutus? Et num Episcopi dispensatio prosit pro foro externo?* VII. *Pralati regulares, qui gaudent quasi Episcopali jurisdictione, dispensare possunt cum suis subditis in iis irregularitatibus, in quibus possunt Episcopi cum propriis subditis.* VIII. *Dispensatio in irregularitatibus, qua fit a Pontifice sine justa causa, est illicita; qua vero fit ab Episcopo, est etiam invalida.* IX. *Etiam per verbum, Absolvo, dispensari potest irregularitas; quatenus ea est etiam quoddam vinculum, quo Irregularis irretitur, & per dispensationem dissolvitur.* X. *Virtute Jubilai non potest conferri dispensatio in irregularitatibus ullis, etiamsi irregularitates ex delicto essent censura, aut pœna Ecclesiastica.* XI. *Dispensatio in Irregularitatibus non semper est totalis. Qui dispensatur indefinite ad Ordines; probabilius ad omnes Ordines, etiam majores, dispensatur.* XII. *Probabiliter ratihabitio Superioris de prasenti, qua sufficit ad jurisdictionem conferendam, satis est ad dispensandum in irregularitatibus.* XIII. *Num ad obtinendam dispensationem in pluribus irregularitatibus exprimi debeat numerus delictorum, ob qua sint contracta?*

QUÆSTIO IX. 183

De Irregularitatibus in particulari, tum ex delicto, tum ex defectu.

ARTICULUS I.

De variis Irregularitatibus ex delicto.

I. *Irregularitas ex iteratione Baptismi a quibusnam incurratur? Ob iterationem Confirmationis, aut Ordinis irregularitas non incurritur.* II. *Innodatus censura, quamvis toleratus, irregularitatem incurrit per exercitium Ordinis Sacri. Quinam dicatur Ordines Sacros exercere?* III. *Clericus etiam ministrans in Ordine Sacro, quem non habet, requiritur autem, & quod exterius talem Ordinem exerceat, & quod habeat intentionem illum exercendi.* IV. *Incurritur etiam irregularitas aliquando per indignam susceptionem Ordinis Sacri, puta si conjugatus Sacris Ordinibus initietur. Dubitatur autem in multis casibus, num Suspensio dumtaxat, an vero Irregularitas incurratur?* V. *Pariter incurritur propter enormia crimina, puta propter Haresim, & Apostasiam tam a fide, quam a religione, & propter crimina infamiam inducentia. Haresis tamen, & Apostasia occulta probabiliter irregularitatem non inducunt.* VI. *In Bulla Cœna casus Haresis occulta reservatur Pontifici quoad absolutionem a culpa, & censura, non*

non vero quoad dispensationem in irregularitate: Et probabiliter etiam per Vicarium Episcopi potest talis dispensatio conferri, non tamen absolutio.

ARTICULUS II. 186

De Irregularitate, quæ incurritur propter homicidium, aut mutilationem injustam.

I. *In quo differat homicidium voluntarium a casuali? Quandonam casuale inducit irregularitatem?* II. *Ut mutilatio injusta irregularitatem pariat, debet esse membri præcipui.* III. *Irregularitas incurritur ab omnibus ad homicidium concurrentibus, etiam ab eo, qui ex officio tenetur illud impedire, & non impedit; non tamen a ratihabente.* IV. *Mandans homicidium, morte non secuta, excommunicationem quidem incurrit, non vero irregularitatem.* V. *Concurrens ad homicidium, si doleat de culpa, antequam ille moriatur, morte secuta, irregularitatem incurrit, sed probabiliter non incurrit excommunicationem.* VI. *Quid si mandatum de homicidio, aut consilium revocetur?* VII. *Quid si plures ad homicidium concurrant ex subita rixa, sed unus tantum infligat vulnus lethale?* VIII. *Si quis esset in causa, ut alter illicite exponatur periculo mortis, hac secuta, irregularitatem incurrit.* IX. *Episcopus in irregularitate orta ex homicidio voluntario, quamvis occulto, dispensare non potest: potest tamen, si oriatur ex casuali; Quid si illud sit omnino occultum, ita ut in judicio probari non possit?* X. *Homicidium casuale non parit irregularitatem, si sine gravi culpa patratum sit. Nec si patretur ab ebrio, vel dormiente, qui illud non prævidet.* XI. *Qui dat operam rei illicitæ periculosæ, secuta alicujus morte, incurrit irregularitatem, quamvis diligentiam adhibuerit ad homicidium præcavendum.*

ARTIC. III. 191

De Irregularitate ex defectu lenitatis.

I. *Qui ad homicidium, necnon ad mutilationem concurrit in bello justo; Necnon etiam in judicio, tanquam minister justitiæ, irregularitatem incurrit ex defectu lenitatis.* II. *Quinam excusentur ab hac irregularitate incurrenda?* III. *Minoribus Ordinibus insignitus si se immisceat in causa sanguinis, quamvis irregularitatem incurrat, non tamen peccat: secus vero Beneficiatus, aut in sacris constitutus.* IV. *Accusator in causa criminali, secuta morte, quandonam incurrat hanc irregularitatem, si non protestetur, se non intendere pœnam sanguinis?* V. *Quomodo fieri debeat talis protestatio?* VI. *Pariter irregularitatem incurrunt Procurator, & Testis concurrentes ad mortem, non secus ac accusator. Probabiliter tamen excusatur Testis, quando jure naturali tenetur ferre testimonium.* VII. *Judex irregularitatem incurrit, quamvis teneatur jure naturali reum damnare, quia sponte tale munus sumpsit; secus vero Testis, & accusator, quando jure naturali tenentur testificari, & accusare.* VIII. *Clericus in causa sanguinis solum in sui favorem potest testificari, præmissa protestatione; non tamen in favorem alterius, etiamsi a Prælato id sibi præcipiatur.* IX. *Qui in bello justo animant alios ad occidendum generatim hostes, irregularitatem non incurrunt. Num sint irregulares, qui ad bellum justum procedunt animo pugnandi, quamvis neminem occidant, aut mutilent, nisi in defensionem propriæ vitæ?* X. *Alium occidens in sui, vel suarum rerum defensionem, cum moderamine inculpatæ tutelæ, nec peccat, nec irregularitatem incurrit. Quid autem requiratur, ut id fiat cum tali moderamine?* XI. *In Sacris constituti, si Chirurgiam exerceant in-*

incidendo, & inurendo, peccant, sed irregularitatem ex defectu lenitatis non incurrunt. Num etiam Beneficiatis id vetetur? XII. *Num possit Episcopus in hac irregularitate dispensare?*

ARTIC. IV. 195

Perstringuntur aliæ Irregularitates ex defectu.

I. *Qui ante legitimam ætatem ordinatur, non est irregularis, sed suspensus, si mala fide Ordines susceperit: Quod si bona fide, non incurrit suspensionis censuram; nequit tamen illos exercere.* II. *Quinam dicantur ex defectu libertatis irregulares.* III. *Num ex debito pecuniario incurratur aliquando irregularitas ex defectu libertatis.* IV. *Triplex datur Bigamia inducens irregularitatem ex defectu significationis, Vera, Interpretativa, & Similitudinaria. Interpretativa habetur quadrupliciter: Similitudinaria vero per duplex matrimonium, alterum carnale, alterum spirituale cum Christo per votum solemne Castitatis, saltem in professione Religiosa, si minus in Ordine Sacro.* V. *Potest Episcopus dispensare in Bigamia similitudinaria; At in interpretativa solum quando est occulta. Mendicantes ex suis privilegiis possunt in bigamia cum suis subditis dispensare.* VI. *Irregulares sunt omnes infames tam infamia juris, quam infamia facti: Tollitur infamia facti per emendationem vitæ continuatam per triennium. Infamia juris raro admodum a Pontifice dispensatur.* VII. *Solemnis pœnitentia olim irregularitatem inducebat.* VIII. *Num illegitimus occultus sit irregularis ex defectu natalium? Tripliciter hac irregularitas tollitur, per legitimationem factam a Pontifice, per Professionem Religiosam, & per dispensationem.* IX. *Episcopus potest in hac irregularitate dispensare, si delictum Parentum sit occultum.* X. *Num expositus, cujus parentes ignorantur, præsumendus sit legitimus?* XI. *Num, & quando in amente, ac furioso cesset irregularitas, si sanitatem recuperent?* XII. *Quinam illiteratus sit irregularis ex defectu scientiæ?* XIII. *Potest Pontifex dispensare in defectu scientiæ requisitæ jure canonico, non vero requisita jure naturali.* XIV. *Neophyti universim per decennium sunt irregulares.* XV. *Quinam defectus corporis irregularitatem inducat?* XVI. *Ad Episcopum spectat judicare, num talis defectus corporis inducat irregularitatem? Ad Pontificem vero spectat in ea dispensare. Quid de Religiosis?* XVII. *Carens pollice, cum non possit ad Sacerdotium ascendere, neque poterit alios Ordines suscipere.*

FINIS.

IN-

INDEX
RERUM NOTABILIUM,

Quæ in hoc Morali Opuſculo de Cenſuris continentur.

Prior numerus denotat Quæſtionem ; Alter Articulum ; Tertius numerum marginalem .

A

Po-

F

G

H

pœni-

R

S

Tan-

Tra-

F I N I S

I

QU

Q

De

INDEX GENERALIS

QUÆSTIONUM, & ARTICULORUM,

Qui in universo hoc Opere Theologico-Morali continentur.

In Prima Parte de Legibus

QUÆSTIO PRIMA.

De Natura, & Conditionibus legis in Communi.

QUÆSTIO II.

Quænam sit materia legis, & Quinam possit leges ferre?

QUÆSTIO III.

De Subjecto Legum, seu de iis, qui legibus obligantur.

QUÆSTIO IV.

De Effectibus legis, præsertim Pœnalis, Irritantis, & Dubiæ.

QUÆSTIO V.

Quomodo Legi parendum?

QUÆSTIO VI.

De legis Interpretatione, Extensione, & Abrogatione, Cessatione.

QUÆSTIO VII.

De Consuetudine.

QUÆSTIO VIII.

De Dispensatione legis.

VII.

In Secunda Parte de Præceptis Decalogi

QUÆSTIO PRIMA.

De Prolegomenis ad Præcepta Decalogi.

QUÆSTIO II.

De Primo Decalogi Præcepto.
Unum cole Deum.

QUÆSTIO III.

De Horis Canonicis.

QUÆSTIO IV.

De Dei Cultu per Adorationem.

QUÆSTIO V.

QUÆSTIO VI.

De Irreligioſitate, & in ſpecie de Sacrilegio, Blaſphemia, & Tentatione Dei.

QUÆSTIO VII.

De Secundo Decalogi Præcepto.
Non aſſumes Nomen Domini Dei tui in vanum.

QUÆSTIO VIII.

QUÆSTIO IX.

De Tertio Decalogi Præcepto.

QUÆSTIO X.

De Jejunio.

QUÆSTIO XI.

De Quarto Decalogi Præcepto.
Honora Patrem tuum, & Matrem tuam.

QUÆSTIO XII.

De Octavo Decalogi Præcepto.
Non loqueris falsum testimonium.

In Tertia parte de Restitutione

QUÆSTIO PRIMA.

De iis, quæ ad ipsum Restitutionis actum pertinent. 3

QUÆSTIO II.

De Persona restituente. 30

QUÆSTIO III.

De Cooperantibus ad damnum alterius. 59

QUÆSTIO IV.

Quid, & quantum restitui debeat? 89

QUÆSTIO V.

De Persona, cui facienda est Restitutio, ac de reliquis circumstantiis Restitutionis. 104

QUÆSTIO VI.

De Causis, ob quas omitti, vel differri possit Restitutio. 124

QUÆ-

QUÆSTIO VIII.
De Promissione, & Donatione.

QUÆSTIO IX.
De aliis præcipuis Contractibus.

QUÆSTIO X.
De Testamentis, Legatis, & aliis ultimis Voluntatibus.

In Quinta Parte de Sacramentis.

QUÆSTIO PRIMA.

QUÆSTIO II.

QUÆSTIO III.

QUÆSTIO IV.

QUÆSTIO V.

QUÆSTIO VI.

QUÆ-

QUÆSTIO VII.

De Sacramento Ordinis. 205

In Sexta Parte de Sacramento Pœnitentiæ

QUÆSTIO PRIMA.

QUÆSTIO II.

QUÆSTIO III.

QUÆSTIO IV.

QUÆSTIO V.

QUÆSTIO VI.

QUÆSTIO VII.

QUÆSTIO VIII.

QUÆSTIO IX.

QUÆSTIO X.

QUÆ-

QUÆSTIO XI.
De Indulgentiis. 200

In Septima Parte de Sacramento Matrimonii

QUÆSTIO PRIMA.
De Sponsalibus universim. 1

QUÆSTIO II.
De Causis dissolventibus Sponsalia. 33

QUÆSTIO III.
De Matrimonio secundum se, ejusque institutione, & indissolubilitate. 53

QUÆSTIO IV.
De Consensu, qui est causa efficiens vinculi matrimonialis. 76

QUÆSTIO V.
De Impedimentis Matrimonii. 110

QUÆSTIO VI.
De Dispensatione in Impedimentis matrimonii dirimentibus. 146

QUÆSTIO VII.
De Usu, ac Debito conjugali. 161

QUÆSTIO VIII.
De Divortio. 183

In Octava Parte de Censuris

QUÆSTIO PRIMA.

De Censuris in communi. 1

VI.

QUÆSTIO II.
Quonam pacto Censura tollatur? 45

QUÆSTIO III.
De Excommunicatione. 69

QUÆSTIO IV.
De Effectibus Excommunicationis majoris. 90

QUÆSTIO V.
De nonnullis Excommunicationibus in particulari. 114

QUÆSTIO VI.
De Suspensione, Depositione, & Degradatione. 134

QUÆSTIO VII.
De Interdicto, & Cessatione a Divinis. 1[...]

QUÆSTIO VIII.
De Irregularitate.

QUÆSTIO IX.
De Irregularitatibus in particulari, tum [...] delicto, tum ex defectu.

A. M. D. G.